

.....
134.581 OSZK
.....

Harsányi Zolt
WHISKY SZÓDÁVAL

HARSÁNYI
ZSOLT

WHISKY
SZÓDÁVAL

OSZK

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

HARSÁNYI ZSOLT
WHISKY SZÓDÁVAL

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

HARSÁNYI ZSOLT

WHISKY SZÓDÁVAL

Leánykeresztyén
1894 II/24.
REGÉNY *W*

MÁSODIK KÖTET

Harmadik kiadás

SINGER ÉS WOLFNER IRODALMI INTÉZET RT.
KIADÁSA, BUDAPEST

*Fenntartunk minden jogot, a fordítás, színpadra alkalmazás
és filmesítés jogát is.*

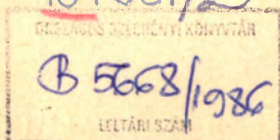
Copyright by Singer és Wolfner Rt., Budapest, 1942.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

(R
2)

134 581/2

Felelős kiadó: Hampó József igazgató

XIII.

Anna és Titi felmentek sétálni a Svábhegyre. Tündöklő vasárnap délelőtt mutatta az örökkévalósághoz hasonló szeretetét a tájnak. A fogaskerekéből nézegettek ki a lassan süllyedő, lombos völgyre. A Városkút megállójánál egymásra néztek és egyszerre állottak fel. Nekivágtak az első kínálkozó útnak, cél nélkül. Kertes villák között mendegéltek. A kertek fái között, ha jobbra pillantottak, a lombok közein leláttak a nyári színekben ragyogó mélységre: ott lent sütkérezett a természet áldó mosolyában a város.

— Mondja, Titi, szereti maga a gyereket?

— Erről már beszéltünk. Persze, hogy szeretem. Két okból. Először, mert humoros. Másodsor, mert tehetséges.

— Ezt mondja részletesebben.

— Szívesen. Mindjárt ki is kell javítanom magam: ez nem két ok, hanem egy. Hajlandó volnék megkockáztatni valami olyan fogalmazást, hogy humor és tehetség ugyanaz. Csak ezeket a meghatározásokat bajosan tudom magyarázgatni az embereknek. Az ilyen dolgokban a legrendetlenebb fogalomzavar uralkodik. Az emberek a tehetség fogalmát lefoglalták az alkotás számára. Hallani néha azt is, hogy egy bankigazgató, vagy egy orvos tehetséges, de általában véve a művészt nevezik tehetségesnek. Ez visszaélés. Én bárkit tehetségesnek nevezek, ha a szelleme úgy van alkotva, hogy több összefüggést lát és dolgoz fel a világ jelenségei kö-

zött, mint más. Azért még nem kötelessége, hogy szimfóniát tudjon komponálni, vagy szobrot csináljon. Az úgynevezett művészettel világszerte nagy visszaélés folyik. Nincs gyalázatosabb és üresebb dolog, mint a «l'art pour l'art». Hogy a művészet öncél. Otromba vakság. Öncél egy van és az az élet. A művészetnek egyetlen joga van a léthez: ha az életet szolgálja. A művészet öncélúságát azok a béna tehetségek találták ki, akiknek csak formaérzékük volt, de a mondanivalóhoz minden érzékük hiányzott. Ezek vagy nem vették észre, vagy maguk előtt is letagadták, hogy a művészet célja a mondanivaló, de az persze a keliő formát nem nélkülözheti. Ezeknek az oktalanoknak egy esztétikájuk van csak: a forma. Az én esztétikám egészen más. Nagyon egyszerű. Szép az, ami célszerű. Nem én találtam ki ezt a mondatot. Legelőször Rubensnél találkoztam vele. Ő egyszer a mantuai udvarral, amelynek alkalmazottja volt, elkerült Génúába és míg az udvari nép ivott és kártyázott, ő igen józan és mértékletes ember lévén, azalatt gondosan tanulmányozni kezdte a várost. Megragadták figyelmét a génuai paloták. Annyira belemerült ezek tanulmányozásába, hogy két nagy albumot rajzolt és írt róluk. És felvetette magának a kérdést: miért szép egy palota? Hosszú töprengés után rájött, hogy a palota azért szép, mert célszerű. Vagy mondjuk így: az a palota szép, amely célszerű. Melyben a termék elhelyezése, az ablakok beosztása, a lépcsőház gyakorlati megoldása a legjobban megfelel annak a célnak, hogy emberek kellemesen lakjanak benne. A célszerűség maga adja a természetes harmóniát és ez maga teremti meg a természetes részleteket is. Amit díszítő stílusnak hívunk, az sem önkényes találmány, hanem egyszerűen a díszítő eszközök szigorú egysége. Lehetnek azok az eszközök akár csúcsívesek, akár keleti jellegűek, fő, hogy egységesek legyenek. Afelől pedig nem lehet kétség, hogy az egységesség célszerű. Zűrzavarban nem lehet eligazodni. Amit Rubens a génuai palotákról mondott, azt mondom én minden műalkotásra.

— Helyes. De milyen célt szolgál ez a célszerűség?

— Az életet. És hogyan határozom meg az életet? Az élet Isten megkeresése. Felderítése Isten és ember viszonyának, aprólékos kutatása és megtapasztalása a világ jelenségeinek. Miért szép a vers, a «Szeptember végén»? Mert célszerű. Hasznos. Segít megvilágítani a szerelem és a halál titokzatos összefüggéseit és ezt úgy csinálja, hogy minden porcikájában célszerű. Mivel költemény, az a rendeltetése, hogy lejtése, rímelése, minden külső tulajdonsága segítse a közölhetőséget. Ha olvasom, hallok a szememmel és érzékelésemet ellenállhatatlanul megragadja, mert erre a célra különösen alkalmas. Tehát nagyon szép. De mit tartsak egy afféle csilingelő *l'art pour l'art* versről, amely kitűnően közölhető, csak éppen nincs mit közölnie? Nincs célja, nem célszerű. Tehát szépnek nem mondhatom. Csúnyának sem. Semminek. Olyan, mint az állathangutánzás, csak nem őszinte, mert éppen olyan szélhámós, mint az orfeumi artista, ha grófnak adja ki magát. Ezt én nem tartom tehetségesnek, de az orfeumban a jó állathangutánzóra nyugodtan rámondok és nem takarékoskodok a szóval: tehetséges. A hivatalos esztétika, tudom, vad káromkodásnak bélyegezné, amit most mondok, ha hallaná: a jó állathangutánzó és a jó operaszerző között érdemben nincs különbség. Egyik tehetség ezt kutatja, a másik azt. Egyik orvos náthát gyógyít, a másik a rák szérumát keresi. Mindent fel kell deríteni, minden apróságot, minden morzsát fel kell venni, egyik adat éppen úgy kell a nagy rejtvény megoldásához, mint a másik. Azt csak a nagyképű ítések hiszik, hogy ők kiváltságos, külön kasztot alkotnak a maguk légüres világával együtt és sejtelmük sincs arról, hogy mikor a művészet szent nevében mennydörgő köteteket írnak egy vidám karikatúra rangjáról, századmagoknál többet ér az a parasztember, aki a kocsmában talpraesett, jóízű tréfát mond, olyat, amely mély és bölcs, s amelyet előtte senki nem mondott. Akik ezt hallják, gazdagabbak lesznek tőle.

Akik az ítések köteteit elolvassák, elvesztik szabad látásuk egy részét és szegényebbek lesznek tőle. Mert ezek mind bilincsre vert, cellába zárt, ablak nélkül élő rabok, ezek a szakmabeli esztéták. Ezer szabály, ezer tétel, gőzölgő fejükre halmozott ezer norma nyomja őket. Ha volna bennök tehetség, az felszívódott fejüknek abba a sívó homokjába, amelynek minden porzeme egy-egy tiltó parancs. Annyi gondolatot kaptak mástól, hogy agyokban már nincs hely és nem tudnak gondolkozni: savanyúak és rosszkedvűek s nem tudják, mitől. Én tudom. Attól, hogy nyomorult rabok. De a gyerek nem rab. Azért mondtam el ezt a szószátyár fejtegetést, hogy idejuthassak. A gyerek még szabad. Tehetsége, humora még nincs befalazva. Roppant sok tehetséges, jókedvű gyerek van és roppant kevés tehetséges, jókedvű felnőtt. A gyerek beszéde tele van meglepő fordulatokkal. A gyerek beszéde csupa furcsa és eredeti összefüggés. A gyerek sokkal kevesebb kész adatot tud a világból, mint mi, de több újat lát, mert a maga szemével néz, amely friss. Aztán jön a nevelés, iskola, oktatás, fegyelmezés, törvény, amire a társadalomnak okvetetlenül szüksége van, de az ő számára csupa új és új megszorítást jelent. Egy-egy tollat tépnek ki a szárnyából s végül eljön a pillanat, mikor ember lett és megszűnt angyal lenni. Kevés olyan bölcs sor van még az Ember tragédiájában is, mint ez: «Nem Messiás-e minden újszülött s csak később válik megszokott pimasszá». Ne szóljon közbe, egy sort kihagytam, tudom. Ez így van. De szerencsére nem mindig egészen. Néha a gyermek elszántan védekezik, hogy ne semmisítsék meg egészen. S a felnőttben is marad valami belőle. És akkor tehetség és humor is marad. Mások ezt naivságnak nevezik. Én nagyságnak. Tessék. Kicsit bővecskén, de elmondtam, hogy miért szeretem a gyereket. Most maga mondja el, miért szereti. Ha ugyan tudja.

— Tudom. Gondolkoztam róla. Én anyának születtem, semmi másnak. Érzem magamban, hogy a földön ez az egyetlen igazi rendeltetésem.

— Ezért a maga gyermekét kellene szeretnie. De miért szereti a másét?

— Mert anya vagyok, már mondtam. Van nő, aki angol. Van, aki vöröshajú. Van, aki szopránhangú. Én anya vagyok. Mikor az útlevelemet kiállítják, ha ugyan egyszer kiállítják, a családi állapot rovatába azt kell beírni, hogy elvált és gyermektelen, a különös ismeretőjelek rovatába pedig azt, hogy anya. Ez nálam vér-mérséklet, jellem, szokás, emberfaj, minőség, amit akar. Egyszer láttam egy kis mókust, kertben. Fakalitikában tartották az apácák, fára akasztva. Ez a mókus folyton rágta a kalitkája léceit az egyik sarokban. Sajnáltam, hogy fogoly. Szívből kívántam neki, hogy sikerüljön kirágnia azt a sarkot és elszabadulhasson. Az apácáknak bűnös módon nem szóltam. Csakugyan kirárgta. Ki tudott szökni, fákra mászni, szabadon ugrálni. De rövidesen visszatért a kalitkába és ott is maradt jószántából. Csodálkozva mondtam el a történetet egyik apácának. Ő nem csodálkozott, hanem megmagyarázta nekem, hogy a mókus rágcsáló állat. Sem szétrombolni nem akarta a kalitkát, sem megenni. Csak rágcsálni akart, mert a természet a fogának megparancsolta, hogy rágcsáljon. Az én szívemnek a természet megparancsolta, hogy szeressem a gyereket. Én engedelmeskedem a parancsnak és eszembe sem jut, hogy elemezzem. Nem a gyerek miatt szeretem a gyereket elsősorban, hanem magam miatt.

— Szóval önzésből szereti.

— Lehet, de az nekem mindegy. Elfogadom úgy, mint ahogy télen elfogadom, hogy esik az eső és, hogy csütörtök után péntek következik.

— Mindent így fogad el?

— A viláért sem. Elfogadom, amin nem kell, vagy nem lehet segíteni. A hétköznapok rendjén nem kell segíteni, miért ne fogadnám el? A jégesőn nem lehet segíteni, azt elfogadom. De nem fogadom el például a szegények sorsát és nem fogadom el a háborút. Titi, kérdezek valami fontosat magától. Mondja meg nekem, mit tart a kommunizmusról.

— Nagyon szívesen. De hogyan jut eszébe ez a kérdés?

— Mert Krisztus a vagyontalanságot hirdette. Azonkívül azt mondta, hogy egy akol, egy pásztor. De biztosan nem a szovjetre gondolt, amely őt megtagadja. Viszont ez a világ, amelyben élünk, annyi nyomorúságot mutat, hogy akár kapitalizmusnak hívják, akár másnak, nem lehet helyes. Ennélfogva miben higyjek?

— Talán csatlakozzék az én pártomhoz, amelynek egyelőre teljesen egyedül vagyok a tagja. Jelentse ki, hogy hajlandó szívvel-lélekkel csatlakozni egy kollektív államberendezéshez, de kössön ki bizonyos határidőt. Kötelezze magát, hogy be fog lépni, de csak tízmillió év múlva. Akkor már az emberiség talán elég érett lesz arra, hogy meg tud élni ököljog nélkül. Akkor az erősebb nem fogja elnyomni és agyonlövetni a gyengébbet, sem mint cári rendőrkapitány, sem mint népbiztos. Akkor senki sem fogja elrabolni az éhezőt, hogy ő jóllakhassék, még maga Lenin sem. Akkor igen, angyalom, akkor hajlandók leszünk belépni a kommunista pártba. De nagy meglepetés fog érni bennünket: nem lesz párt, ahova beléphessünk. Párt azért van, hogy valakik a maguk igaza érdekében szövetkezzenek valaki ellen. De ki szövetkezzék ki ellen egy olyan világban, ahol mindenki egyet gondol. Ezt fogjuk nevetve mondani tízmillió év múlva. Kérdés, hogy mit csináljunk addig is, ideiglenesen. A mai világ nem jó, ez igaz. Sok a szívfacsaró nyomorúság, ez is igaz. Hogyan akar ezen segíteni a kommunizmus? Azt mondja, hogy «világ proletárjai, egyesüljetek». Hogyan, hát magát kihagyják? Magának van megélhetése, bármilyen sanyarú; fürdőszobát használ és nem tud élni tiszta fehérnemű nélkül, tehát nem proletár. Magát már eleve kizárják az egyesületből? Babits Mihályt is kizárják, mert éppen csak hogy akad terített asztala, nehéz gondokkal él, de egy kis háza van Esztergomban? Hiszen ez semmi más, mint leplezetlen bosszúállásra való szövetkezés: akiknek eddig volt egy falat kenyérük, azok adják át másnak és nekik ne legyen. Miért csak a világ

proletárjai egyesüljenek, miért ne az egész emberiség egyesüljön? Én társadalomtudományhoz nem értek és fogalmam sincs róla, helyes berendezkedés-e a kapitalizmus, vagy sem. De, ha valaki ki akarja cserélni, akkor ne cserélje olyan rendszerre, amely megint csak az emberek egyik részének ad igazat. Az éheseknek. Akik persze minden részvélet megérdemelnek. De mindenkinek enni kell. Annak is, aki eddig éhezett, annak is, aki eddig jóllakott. Erre azt felelik: hiszen éppen ezt akarjuk. Kik? — kérdezem én. Mi, proletárok, — mondják ők. Hát ezt nem. Előbb mutassák meg nekem a pártvezetőségi listát, benne van-e a szegény emberek között, akiket szívből szeretek, Széchenyi István is, vagy az emberiség egy mai Széchenyije, aki dúsgazdag is, gróf is, de szociális lángelme. Ha benne van, tárgyalhatunk tovább. Addig nem. Ha pedig magában Krisztus kijelentései aggodalmat keltenek, akkor figyelmeztetem a biblia arra a mondatára, hogy meg kell adnunk a császárnak, ami a császáré. Vagy arra, hogy méltó a munkás az ő bérére. Tehát, ha Shaw az egész emberiség munkása és az egész emberiség bért fizet neki, akkor ő méltó a maga millió font tantiémjövödelmére. Ha nem fizetünk neki, nem ír. Hát ne írjon — feleli a szovjet. Én pedig ezt felelem: jól van, önöknek ne írjon, de nekem olyan világ nem kell, amelyben az emberiség nagy elméi nem segítenek nekem az egyetlen feladatot tanulmányozni: micsoda Isten és ember összefüggése.

— Vagyis bele kell nyugodnunk abba, hogy a proletárgyerek tetves, ótvaros és nem kap tejet?

— Nem. Ebbe nem szabad belenyugodni. De a teendő nem az, hogy húsz fillért adjunk a kéregetőnek s ezzel a dolog el van intézve. Hogy valaki beledob-e egy szem kockacukrot az Atlanti-óceánba, az teljesen közömbös. A teendő kettő. Egyik a kormányé, másik az állampolgáré. A kormány dolgába ne szóljunk bele, mert a szociális intézkedésekhez nem értünk. A kormány a közvetlen jövőnek dolgozik, mi csak a távoli jövőnek dolgozhatunk. És pedig úgy, hogy igyekszünk terjeszteni az emberséget, azt sem banketteken, buzdító

pohárköszöntőkkel. Hanem legyünk jók, irgalmasok, megbocsátók mindenkire. Mert ez ragadós. És jobb társadalmat csak jobb emberek csinálhatnak.

— Maga hisz a jóban?

— Csak abban hiszek.

— Maga jónak tartja magát?

— Egész biztosan tudom, hogy jó ember vagyok.

— Honnan tudja biztosan?

— Onnan, hogy mindig nagyon fájt nekem, ha másnak fájdalmat okoztam. A jóságnak ez az egyetlen mértéke. Mert például az a jóság, amelyet a vallásosság parancsol, nekem néha gyanús.

— Hogy-hogy? Lehet valami gyanús, aminek az alapja a vallásosság? Vallásos maga, Titi?

— Az a kérdés, mit nevezünk vallásosságnak. Istenhívő vagyok, mégpedig mélységesen. Sőt Istentudó vagyok. Én nemcsak hiszem, hogy van Isten, hanem tudom, hogy van. Az emberek értelmi színvonalát szeretem ettől függővé tenni. Aki nekem elkezd handabandázni, hogy ő ateista, és elkezd hajigálódzni a pozitívizmus kritikájával, meg mindenféle egyéb cifrasággal, azzal én már nem is kezdek vitatkozni. Az ilyen nem lehet jobbfajta értelem. Az iskolában verset tanultunk: «Léted világít, mint az égő nap, de szemünk bele nem tekinthet». Dehogy is nem tekinthetünk bele. Egyebet nem is tehetünk. Az egész világ millió és millió tünevénye mind és mindig, szüntelenül csak ezt az egy szót beszéli, hogy Isten. Keresztény is vagyok, sőt keresztényen, mert mi reformátusok, ezt a szót így mondjuk. De ami dogma, meg hitszabály, meg parancsolat, azt bizony nem elég jól tudom. Az iskola óta elfelejtettem. Mégis vallásosnak tartom magam, mert akármilyen filozófust olvastam eddig, mindegyikkel tudtam vitatkozni, csak Krisztussal nem. Tehát neki fogadok szót, azaz igyekszem szót fogadni, amennyire jószándékom le tudja győzni restségemet és önzésemet. Igen, merem mondani, hogy hibáim tudatában vallásos vagyok.

— Akkor mi kifogása van a valláson alapuló jóság ellen?

— Talán nem jól fejeztem ki magam. Megmagyarázom én magának rögtön, hogy mi a bajom. Én haragszom arra a szóra, hogy istenfélelem. Én nem szeretek Istentől félni. Ez az ózsidók örökségével jött át hozzánk. Jehova lehet rettenetes és bosszúálló. Az én Istenem nem az. Az én Istenem jó és szeret engem. Azért teremtett, hogy boldog legyek. Azt akarja, hogy nevessek és örül, ha örömöm van. Ha botlom néha egyetkettőt és utána elszégyellem magam, megbocsátja. Félrenéz, úgy tesz, mintha nem látná és még mosolyog is, mint én mosolyogtam, mikor szegény Tici, a kiskutyám sajtot lopott. Nem, én nem félek Istentől, szeretem és bízom benne. Szeretném, ha személyes lénye volna, hogy ölébe hajtsam a fejemet. De vannak, akik félnek tőle. Mint a lelketlen apa gyermeke, aki mindig ütéstől fél. Ezek jók is tudnak lenni olykor, mert rettegnek a büntetéstől. És ha nem kellene a büntetéstől félni, akkor mi volna? Akkor nem volna kötelező jónak lenni? Az ilyen jóság nem ér hajítófát sem. Ezt belátja?

— Úgy van. Nem veszi észre, hogy egyet beszélünk? Pedig úgylátszik, mintha vitatkoznánk.

— Az sem volna baj.

— Mondja, milyen érzés az magának, hogy én katolikus vagyok?

— Semilyen érzés. Tudom, hogy katolikus, tehát így van rendjén. Én őszintén szólva idegenkedem attól, aki vallást változtat. Ha teológus teszi, miután húsz évig töprengett, az szép és megrendítő. De hétköznapi polgárok vallásváltoztatásában, még ha tiszteletreméltó okból történik is, rendszeren látok valami hűtlenséget. Nem valami dogmához. Hanem valami hagyományhoz, valami kedves légkörhöz, valamihez, ami a lelkének meleg része volt. Az ilyen rám azt a benyomást teszi, hogy szükség esetén a hazáját is meg tudná változtatni. Maga csak legyen katolikus. Szeret katolikus lenni?

— Nagyon. Nekem a katolicizmusra szükségem van ahhoz, hogy szívből tudjak imádkozni. Szeretem a szertartást, szeretem a templomi muzsikát, a tömjén-

szagot, a képeket, ez mind kell nekem ahhoz, hogy a szívemet felemeljem a köznapi életből. És nagyon szeretem a Mária-kultuszt. Nekem sohasem volt édesanyám. A vallásomtól kapjam helyette másikat. Azonkívül minden anyával közösséget érzek, résztveszek minden anyának abban a szeretetében, amelyet a gyereke iránt érez. Hogyne érezném magamat közel az Isten anyjához. Mindig bizonyos emberi módon gondolkok rá: volt egy asszony, aki a világ legkülönb fiát szülte és ezt megölték. Ezért jut eszembe róla mindig a háború, ahol anyák gyermekeit ölik meg. Én a legyeket sem szeretem megölni, kihajtom őket törülközővel. De az olyan politikust, aki háborút csinál, nyugodtan megfojtanám a két kezemmel. Ha nők intéznék a világ sorsát, nem volna soha háború.

— Ó, de nagyot téved, angyalom. Azt hiszi, hogy minden nő olyan, mint maga.

— A gyereket mind félti.

— Dehogyan félti, dehogyan félti. Sok közömbös anya, sőt sok rossz anya van a világon. Ne induljon ki saját magából. A világháború alatt is voltak némberek, akik a mellüket verték és lázítottak. Aztán van itt egy fontos szempont, amire nem figyel. Nagy különbség van a támadó, hódító és önvédelmi háború között. Ha bennünket megtámadnak, azt hagyni kell? Ha az oláhoknak eszükbe jut, hogy Erdély nem elég és jönnek a Tiszáig, akkor mi álljunk sorfalat pálmaágakkal és nézzük, ahogy bevonulnak? Azt már nem. Én sem szeretem megölni még a legyet sem. De akkor bizony behúnynám a szememet és döfnék a szuronnal, ahova kell. Pedig, akibe döfnék, az is anyának a gyereke. De nem tehetnék egyebet.

— És ha nem soroznák be?

— Ha Erdélyről lesz szó, önként jelentkezem. A nőfa is azt mondja, hogy árvából lesz jó katona.

— Annyira szereti azt az Erdélyt?

— Mindenekfelett szeretem. Azt a földet magának látni kell egyszer. Én nem láthatom, ki tudja, meddig, mert katonaszökevény vagyok.

— Mondja, Titi, kérdezek valamit. Van ott a hivatalban egy tisztviselő, ahol dolgozom. Furcsa, szenvedélyes, vitatkozó ember. Púpos, harchan áll az egész világgal. Ez a multkor azt fejtegette, hogy a háborút az emberek mesterségesen tenyésztik, mert túlzottan nevelik a nemzeti érzést. Mihelyt valakit arra nevelnek, hogy ő a magyarsága folytán különb ember, mint a cseh és neki ezért több jár a világból, elvben már kész a háború. Én tudtam és éreztem, hogy nincs igaza, de nem tudtam neki felelni. Amit feleltem volna, arra azt mondhatta volna, hogy frázis. Maga mit felel erre?

— Azt, hogy félig igaza van. Van egy bizonyos hamis hazafiasság, amely olyan gyűlöletes, mint a kortes-pátosz. Hogy valakinek dobog a szíve, az természetes és egészséges dolog. De ha valakinek koffeininjekciótól még jobban dobog a szíve, az természetellenes és beteg. Ebben neki van igaza. De abban nincs igaza, hogy az embereket tanácsos volna leszoktatni a nemzeti érzésről. Mert az is természetellenes, ha valakinek morfiuminjekciótól megbénulnak az érzékei. Az, hogy magyar vagyok, velem született és sorsdöntő. Néha úgy érzem, hogy előbb vagyok magyar és csak azután ember. Gyerekkoromban megtanultam egy bizonyos nyelvet. A magyar nyelvet. Az agyam sejtjei, amelyek ekkor fejlődtek, ehhez a nyelvhez igazodtak. Ezzel a gondolkodásom, logikám, kapcsolásom különbözővé lett mindazokétól, akik más nyelvet beszélnek. Egy francia író azt mondta: «Annyiban vagyok, amennyiben különbözöm». Aki ezt a különbözést el akarná venni tőlem, a lételemet akarná elvenni. A világ egyelőre úgy van megszerkesztve, hogy különböző helyeken különböző fajú emberek élnek. A forró égöv alatt szerencsenek élnek, akiknek bőrét fekete festékanyag, koponyáját gyapjas haj védi a napszúrástól. Külön nyelvük van, kevés mássalhangzóval, mert nincs hideg, a szájukat nyugodtan nyitva tarthatják. Az csak nem vitás, hogy a szerencsen másféle ember, mint én? És be kell látnom, hogy ő jobban szereti a maga fajtáját, mint az eszkimót. Nem is volna természetes, ha nem ahhoz vonzód-

nék, akit meg tud érteni. Csak arra ne tanítsuk, hogy a szerencsenek minden szabad, az eszkimónak semmi, egyébként a faji érzését nem szabad és nem is lehet elvenni tőle. Ha majd a világ elképzelhetetlen mértékben tovább fejlődik, a közlekedés minden határt legyőz, az egyes fajok területhez kötetlenül, szabadon jöhetnek, mehetnek és keveredhetnek, talán megszűnnek a faji különbségek és a nyelvek is és a nyelvek összeolvadnak. A magam részéről szívesebben élek most és így. Nagyon szeretek magyar lenni. Külön öröm, hogy éppen magyar vagyok. Ettől én még nem bántok senkit.

— Hiszen az imént mondta, hogy...

— Hogy hajlandó vagyok védekezni. Mászt nem mondtam. Abból indultunk ki, hogy egy idegen faj a Tiszáig akar vonulni. De várjon csak, még egy érv jutott eszembe. Tegyük fel, hogy egy nagy budapesti bérkaszárnya folyosóján egymás szomszédságában lakik két munkáscsalád. Ezek néha veszekszenek. Komolyabbra fordul valami feleselés köztük és az egyik anyát a másik családbeliek csúnyán megsértik. A gyerekei persze védelmére kelnek, nagy verekezés származik belőle. Késelés, emberhalál. Már pedig embert ölni nem szabad. Hogy tehát ilyesmi többé elő ne fordulhasson, most már az egész országban minden családból ki kell irtani a családi érzést? Természetesen nem. Hanem azt a két családot kell megtanítani, hogy ne csak a családtagok ragaszkodjanak a családhoz, hanem a két háztáj is férjen meg békességben egymással. Ugyanúgy áll a helyzet a nemzeti érzéssel. Ez az érzés velünk született és természetes. Az volna természetellenes, ha nem volna. Nem irtani kell tehát, hanem az embereket arra tanítani, hogy fajszeretetükből ne következzenek a más gyűlölete.

— Maga nem gyűlöli az oláhokat?

— Természetesen nem. Tudok én erre pontosan felelni. Volt nekem oláh osztálytársam is, még a magyar érában. Egyiket szerettem, másikat nem. Munteanut nem szerettem, mert hazug volt és kapzsi. És

még buta is. De Siorbanut szerettem, mert szelíd, kedves fiú volt, nagyon szépen tudott hegedülni és soha nem bántott senkit. A magyar fiúk közt is volt, akit szerettem, és volt, akit ki nem állhattam. Általánosítani csak annyiban tudok, hogy a magyar fiúk átlaga megjelenésben, tehetségben, jellemben sokkal jobb volt, mint az oláhoké. De nem gyűlölhettek azért egy oláht, mert az a fajtája.

— És mégis önként akar jelentkezni ellenök?

— Hogyne, de nem az oláhok ellen. Hanem azok ellen, akik a hazából el akarnak verni. Nem keresem, hogy malájiak, indiánok, vagy törökök. Ha éppen véletlenül oláhok a gonosztevők, nem én tehetek róla. Amíg a maga határán belül marad, nincsen nekem senkivel semmi bajom. Meg van elégedve ezzel az állásponttal?

— Nehezen tudok felelni, Titi. Ha arra kell gondolnom, és még gondolatnak is iszonyú, hogy maga dőf a szuronnyal, ahova kell, nemcsak magát látom magam előtt ebben a borzalmas helyzetben, hanem a másikat is, az áldozatot. Tegyük fel, hogy az afféle bocskoros havasi legény, amilyenekről már olvastam; félig állati sorban él, katonai behívót kapott, megparancsolták neki, hogy használja a fegyvert. Jóformán nem tudja, hogy miért kell neki verekedni, ami kevésre ráeszmél, arról meg van győződve, hogy hazafias, tisztességes és igazságos. Lehet otthon három gyereke és abban a tudatban verekszik, hogy azokat védi...

— Ne folytassa. Ez igazságtalan csoportosítás. Maga önkényesen választja ki az ellenfeleket. Kiválaszthatna innen egy félig állati sorban élő faluvégi cigánylegényt és onnan egy európai gondolkodású, művelt úriembert. Mert van azok közt is, ezt ne feledjük. Hogy egy ellenséges indulatú fajta milyen propagandával tanítja rablásra és lopásra a maga tömegeit, azért nem én vagyok felelős. Természetesen ki tudnám a másik oldalról választani magamnak azt, akivel le lehetne ülni vitatkozni és talán meggyőzhetném. De

ezt aligha bíznák rám. Énrám mást bíztak. Magyar-nak születtem a szülőföldemen, azt én arra kaptam, hogy felelős legyek érte. Én érzem a felelősséget és levonom a következményeit is. Ez a felelősség olyan erős, hogy felette áll úgynevezett humanitárius szempontoknak. És ha engedelmeskedném a felelősség parancsának, talán szörnyű lelki háborún mennék később keresztül, talán meghasonlanám önmagammal, nem tudom. De csak utána. Különben az egész dologról ilyen formában kár beszélni. Háborúról szó sincs és én magam nem indíthatom meg.

— Mit hall, lesz világháború?

— Százfélét hallok. Véleményem pedig nincs. Tudja, mikor hallok embereket roppant fölényesen beszélni, hogy «a németeknek eszök ágában sincs ez vagy az», meg, hogy «a franciák nem is álmodnak arról, hogy» mit tudom én, mindig Taine jut eszembe.

— Kicsoda?

— Taine Hyppolite, a francia író. Ez a Taine fiatal férfi korában felszólítást kapott, hogy a képviselőválasztáson itt és itt jelenjék meg szavazni. De ő semmit sem értett politikához és úgy megrettent szavazatának állampolgári felelősségétől, hogy nem szavazott le, hanem elkezdett tanulni történelmet, közgazdaságot, pénzügytant, államtudományt, nemzetközi jogot satöbbi. Tanult húsz esztendeig, míg végre úgy vélte, hogy most már rendelkezik eléggé érett megfontolással. Ezek az emberek itt körülöttem a hétköznapi életben két perc alatt hadvezérek és külpolitikusok. Az a két perc csak arra kell nekik, hogy átfussanak egy ujságot. Mi mindent kellene tudni egy helyzet megítéléséhez? Rengeteget. Csupa olyan dolgot, amit csak a legbeavatottabbak tudnak. Mellettem a kávéházban ül két ujságolvasó egy asztalnál. Egyik feltolja a szemüveget a homlokára, gögösen ránéz a másikra és azt mondja: «amit maga mond, az marhaság. A Maginot-vonalat elpanamázták. Maginot-vonal csak papiron van.» A másik megvetően legyint, féloldalról visszafordulva végigméri az előbbit és azt mondja: «az a

marhaság, amit maga mond, vegye tudomásul. A Maginot-vonal bevételéhez négy és fél év kell, ha tudni akarja.» Én pedig ott ülök, nézem őket, ahogy rendkívül eszes arcot vágnak és szívből szeretném képen-teremteni mind a kettőt. Én megmondom őszintén: fogalmam sincsen, hogy lesz-e világháború. Sőt tovább megyek: szerintem az összes európai államfők sem tudják, hogy lesz-e világháború.

— És a maga diplomata-ismerősei nem mondanak semmit?

— Dehogy nem. Általánosságokat, amiken nem lehet elmenni. A diplomaták, mint rájöttem, akármiről szívesen beszélnek az emberrel, csak diplomáciáról hallgatnak. A diplomaták ismerősei, az már megint egész más társaság: ezek folyton politizálnak. Csakúgy szórják a legkitűnőbb értesüléseket. Tegnap igen jó helyről azt hallottam, hogy a prágai kormány mereven vissza fogja utasítani Henlein szudétai követeléseit. Másnap olvasom a lapokban, mikor átfutom a vastagbetűs címekeket, mert a szöveget már nem olvasom: a prágai kormány a Henlein-féle követeléseket elfogadta. Ugyanaz a jólétesült ember csak legyint és azt mondja mosolyogva, megbocsátóan: «ugyan kérlek, mit tudnak a lapok? Hitler következő beszéde nyílt háborús beszéd lesz, ezt mához egy hétre már te is fogod tudni!» Öt perc múlva az ember beszél a másik jólétesülttel, akiről tudni, hogy néha egy másik követségre hivatalos. Az közel hajlik az ember füléhez, hogy süghasson: «részleteket nem mondhatok, mert a becsületszavam köt, csak annyit árulhatok el, hogy Hitler óriási fontosságú békebeszédre készül.» Az igazság micsoda? Az, hogy Hitler szándékát még maga a német követ sem tudhatja. Annál kevésbé tudhatja Dömsödy felsőházi tag, vagy Bolmánszky képviselő. És legkevésbé tudhatom én. Már megtanultam, hogy ha «feltétlen megbízható» értesüléseket hallok, azokból csak egy biztos: valaki kérkedni akar az összeköttetéseivel. Vagyis mindent összevéve, angyalom, most harmincnyolc szeptemberben vagyunk és

hogy harmincnyolc októberében lesz-e háború, azt legfeljebb azok tudják megmondani, akiktől függ, vagy még ők sem. Ez ugyanolyan, mint a zsidótörvény. A második. Van, aki már olvasta a szövegét. Van, aki megesküszik, hogy a kormány nem is álmodik róla.

— Mondja, mit gondol maga a zsidókról?

— Drágám, erre a kérdésre kétféleképpen lehet felelni. Vagy egyetlen mondattal, vagy nyolc órai fejtegetéssel egyhuzamban. Egyetlen mondattal pedig nem tudok felelni. Azt mondhatnám, hogy gyűlölöm őket. De ez nem volna igaz. S azt mondhatnám, hogy szeretem őket. Ez sem volna igaz. Itt is úgy vagyok, hogy Taine jut eszembe. A kérdést húsz évig kellene tanulnom. De van, amivel húszévi tanulás nélkül is tisztába jöttem.

— Mondja, nagyon érdekel.

— Azt hiszem, ezt az egész kérdést igazi magyar módon próbáljuk rendezgetni. A könnyebbik felét nagy hűhóval igyekszünk elintézni, a sokkal nehezebbik fele a jövő adóssága marad. A magyarok szeretik a könnyű győzelmek dicsőségét, ezt a hagyományos szalma-lánggal is lehet fűteni. De nem szeretik a hosszú, nehéz, kitartó, unalmasan egyforma, évtizedekre szóló feladatokat. Várjon csak, hol is kezdjem. Mi a baj a zsidókkal? A durva propaganda szerint a zsidók mind csalók, kéjencek és képtelenek valóban magyar érzésű állampolgárokká válni. Mit felel erre az én józan eszem, ha őszintén használom? Azt, hogy aki vét a fennálló magyar büntetőtörvények ellen, azt be kell csukni, sőt a törvény rendelkezései szerint akár fel is kell akasztani. Ettől nekem még nincs új törvényre szükségem. De a dolog tovább is van. Az ország képe azt mutatja, hogy a közélet minden fontos pontját elfoglalták a zsidók. Zsidóképre jutott minden bank, minden gyár, minden lapvállalat, minden színház, minden műkereskedés és lassanként kezd zsidóképre jutni a földbirtok is. Erre piros és lázas arcok őszinte felháborodással kiáltanak: «ez már hallatlan, tovább

ezt már igazán nem lehet túrni.» De azt a kérdést nem igen hallom, hogy a keresztény magyarok miért hagyták oly egykönnyen ezt a sok őrhelyet elfoglalni. Folyton azt hallom, hogy: «az átkozott liberális éra». Politikához édeskeveset értek, bár erős a gyanúm, hogy aki a hordó tetején a leghangosabb, semmivel sem ért többet, mint én. De én nem tartom magamat olyan rettentő okosnak, hogy egy ország több évtizedes fejlődésének bonyolult vegyi vonaláról fellebbezhetetlen ítéletet mondjak. Hogy mi folyt, mi nem folyt abban az átkos liberális érában, azt én nem tudhatom, mert csak akkor tudhatnám, ha előbb megtanulnám az ország néprajzát, ipari és kereskedelmi statisztikájának változásait, parlamenti történetét, az áttérések hullámzásait, a katolikus és protestáns egyház belső kormányzásának történetét, az északmagyarországi beszivárgás pontos fejlődését, a kivándorlási mozgalom történetét, a lapvállalatok szerepét a könyvkiadás fejlődésében és még körülbelül tízszer annyit. Ha mostantól kezdve, mikor ilyen égetővé vált a zsidókérdés, elkezdenék tanulni és reggeltől estig egyebet sem tennék, csak a könyveket bújnám, néhány év alatt bizonyára elkészülnék, s akkor kérném is a jogot, hogy a kérdésbe belebeszélhessek. Mások tudás és felkészültség nélkül követelik ezt a jogot, illetőleg nem is kérdezik senkitől, csak mennydörögnek. Jobbról is, balról is. Engem, hálistennek, ezek nem kérdeznek. De ha kérdeznének, ezt az előbbi kérdésemet tenném fel: hát a liberális éra alatt nem volt szabad a verseny? A liberális éra alatt a keresztényeknek nem volt módjukban szorgalmasnak lenni és őrhelyeiket keményen, szívósan megtartani? A kormányok talán mesterségesen eltiltották a kereszténységet a gazdasági pályáktól? Talán keresztény fiúnak nem volt szabad kereskedelmi érettségit tenni? Nekem, angyalom, a zsidók teljesen idegenek. Véletlenül soha nem volt zsidó jóbarátom, semmi személyes okom nincs védeni őket. Mégis azt mondom, hogy ebben a pörben nem a zsidók ülnek a vádlottak padján, hanem mi. Felháborodva verjük

az asztalt, hogy itt vérlázító dolog történt, a zsidók azalatt, míg mi urizáltunk, orvul elkezdtek szorgalmasan dolgozni és vakmerően meggazdagodtak. Miféle hallatlan visszaélés ez? Hát már urizálni sem hagyják békében az embert? Jöjjön a példás büntetés és azok, akik a mi úri tétlenségünk alatt előre megfontolt sátni szándékkal szorgalmasan dolgoztak, takarodjanak a jogtalanul megszerzett helyekről. Ez a pár mondat hiányzik nekem a zsidótörvény szövegéből.

— Nem egyoldalú maga kissé, Titi? Felmerülhet a közéletben egy általános megmozdulás, amely érzi, hogy körmére égett a dolog. Aki tilos helyen ment a befagyott folyóra és beszakadt alatta a jég, az nem azt fogja kiabálni, hogy «úgy kell nekem, fulladjak meg, én vagyok az oka», hanem utánanéz, hogy kivickéljen a veszedelemből. A zsidók ügyesek, szorgalmasok és tehetségesek, ezt ne tagadjuk. Ha most semmi nem történik és ami eddig folyt, az még tíz évig nyugodtan folyik tovább, ez a törekvő és ernyedetlen fajta a még hátralévő őrhelyeket is elfoglalja. Teljesen elzsidósodnak a legfőbb bíróságok, a katonaság tisztikara, a rendőrség, és zsidókézzre jut a földbirtok mind. Én most nem azt kérdezem magától, hogy eddig ki volt a hibás, hanem azt, hogy ezt a tíz évet meg kell várni? Mit nevez maga ezen magyar megoldásnak?

— Azt, hogy a megoldás túlkönnyű. Törvénnyel verjük ki őket, nem pedig munkával és hozzáértéssel. Hogy lesz-e második zsidótörvény, azt én nem tudhatom. Fogják-e csakugyan kíméletlenül megnehezíteni a zsidók dolgát, azt nekem nem telefonálja meg a miniszterelnök. Az én lelkiismeretem és magyarságom számára ez nem is fontos. Nem azt figyelem én, hogy mit fognak csinálni a zsidók. Hanem azt, hogy mit fognak majd csinálni a keresztények. Zahár, a történelemtanár, akinek a házát megvettem, azt beszélte a tanári szobában, hogy Nagy Lajos alatt igen erős volt az antiszemita hullám, a zsidókat örökre száműzték és mind kihajtották az országból. Ki is mentek. Tíz évig tartott a zsidómentes állapot. Akkor szép csendesen

visszahívtuk őket, mert a magyaroknak nem ízllett a pénzváltás mestersége, senkisésem akarta csinálni. A kérdés most az, s engem csak az érdekel, hogy a magyarok megfogják-e most a dolog végét? Tanulnak-e, fejlesztik-e képességeiket közgazdaságra, akarnak-e lenni hozzáértőbb bankvezérek, fürgébb és élelmesebb gyárosok, ügyesebb és lendületesebb ujságírók, önfeláldozóbb és képzetesebb orvosok, eszesebb és találékonyabb ügyvédek, mint a zsidók. Ha igen, akkor visszafelé igazolni fogják a legvadabb zsidótörvényeket is. Ha nem, kár volt elkezdeni az egészet.

— Ezt belátom, ez helyes. De nem beszél maga is egy kicsit a kérdés mellé, mint manapság nagyon sok óvatos ember?

— Miért beszélnek a kérdés mellé? Mire nem feleltem nyíltan és kertelés nélkül? Halljuk a kérdést.

— A kérdés ez, drágám: mit tart maga a zsidókról?

— Nézze, Anna, az általánosítás a kezdetleges szellemek szokása. A kezdetleges szellem csak azt tudja, hogy fehér és csak azt, hogy fekete. A fejlettebb szellem még tud pirosat, sárgát, szürkét, kéket, sőt pepitát is. Én irtózom az általánosítástól. Nem igaz, hogy a belgyógyászok nem tudnak semmit. Az sem igaz, hogy a belgyógyászok ma már mindent tudnak. Majd én más alapon, de sokkal pontosabban felelek a kérdésre. Én szívből lenézem a következő tulajdonságokat: a kapzsiságot és csalást, a komoly értékek iránti tiszteletlenséget, a magyarság iránti közönyt, az erőszakos kapaszkodást, a siker esetén bekövetkező szemérmetlen hencegést, vetélkedésben becsületes küzdelem helyett az aljas hátbatámadást, a boldogulásért más kíméletlen letiprását. Akiben ilyen tulajdonságok vannak, azt utálok és erélyesen üldözendőnek tartom. De akkor is, ha keresztény. Hogy ezek az utálatos tulajdonságok milyen fajtában találhatók meg inkább, azt állapítsa meg egy teljesen pártatlan statisztika és ha ebből az derül ki, amit az uszítás beszél, arról én nem tehetek. De ha van zsidó, akiből az ilyen tulaj-

donságok hiányzanak, az nekem teljes jogú testvérem Isten és ember előtt. Feleltem?

— Felelt. És anélkül, hogy észrevette volna, sokat mondott sajátmagáról is.

— Mikor?

— Mikor azt fejtegette, hogy meg kell fognunk a dolog végét. Én megfogtam, lássa. Nehéz munkával keresem a kenyeremet, de ez kimondhatatlan lelki erő ad nekem, önérzetet és biztonságot. Maga miért nem akar dolgozni semmit? Azt kívánja, hogy szeressem. Hogyan szerethessek valakit, aki nem kíván tartalmat és értelmet az életébe? Szerethetek én mást, mint aki férfi a talpán? És nézhetem azt férfinak, akinek nincs valami célja?

— Az én célom maga.

— Nem, Titi. Egy asszony nem lehet cél, csak társa a célnak.

— Jaj de nehéz nő maga, a jó Isten áldja meg. Nézze csak, itt egy lóca, ülünk le, alaposan elfáradtam. Csekélység, lejtöttünk gyalog a Városmajorba. Észre sem vettem, mikor ide befordultunk a fogastól.

Leültek a lombok között. Dél felé járt már az idő, ragyogóan dédelgette arcukat a szeptemberi nap. Valahonnan a kis Svábhegy felől a napfényhez egyáltalán nem illő katonai takarodó trombitahangját hozta lebegtetve a szellő. Ott valami újonc kürtös gyakorolta fényes délben a takarodót. Titi rágyujtott. Érezte magán az asszony pillantását. Nagyon szeretett vele beszélgetni, de személyével kapcsolatos kényelmetlenség nélkül. Most érezte, hogy a megkezdett kérdést nem lehet abbahagyni. Ez bosszantotta, s a bosszúságtól jókedvűen elmosolyodott.

— Lássa, angyalom, most leültünk pihenni erre a lócára, mert elfáradtunk. De ez nem jelenti azt, hogy többé nem kelünk fel innen, ugye? Könyörgöm, hagyjon most engem pihenni. Nekem olyan küzdelmes, örömtelen, folyton robotoló fiatalságot adott az élet, hogy rettenetesen elfáradtam. Még sebeket is kaptam, mint a csalitban üldözött állat. Hagyjon engem egy

kicsit üldögélni, lihegni, és várni, míg a sebeim ettől az áldott nyugalomtól behegednek. Majd lesz idő, amikor kipihentem magam. Akkor majd beszélünk arról, hogy mihez kezdek. Magáért hajlandó vagyok mindenre.

— Nem értem. Sajátmagáért.

— Hát jó. Sajátmagamért is. De magáért is. Mert abból nem engedek, hogy szerelmes vagyok.

— Mondja, mit nevez maga szerelemnek?

— Erre szépet és érdekeset tudok felelni. Előre dicsérem szemérmetlenül, amit én találtam ki. Nekem külön felfogásom van a szerelemről, külön meghatározásom, amelyet még senkitől sem hallottam. Nem baj, ha hosszú?

— Dehogy baj. Sőt.

— Amíg elmondom, ki is fújtuk magunkat ezen a lócán.

— Kezdje, de előbb mondja meg: nagyon botrányos, ha itt rágyujtok? Mégiscsak utcán vagyunk. De nagyon megkívántam.

— Gyujtson rá nyugodtan. Ha valaki errejön és megbotránkozik, azonnal agyonlövöm párbajban, lenyúzom a skalpját és magának kesztyűt csináltatok belőle. Kezdek? Onnan indulok ki, hogy a legkedvezetlenebb ősemet képzelem magam elé. Ennek az embernek, ugyebár, érzékei vannak. Kezdek azon az érdekes képességén, hogy lát. Látása arra való, hogy tudósítsa őt a külső világ jelenségeiről és változásairól, mert élnie kell és táplálkoznia. Nagyon hasznos neki, hogy lát. Meglátja maga előtt a sziklameredélyt és nem lép tovább. Nem zuhan le. Meglátja az ágon a gyümölcsöt, leszakíthatja és megeheti. De az emberben van az élet pusztá ösztönén felül még egy furcsa, játékos ösztön is: azon túl, ami hasznos, a gyönyörködtesítő is érdekel bennünket. Az ősemet látását nemcsak gyakorlati célokra használta. A tengerből kiemelkedő nap színjátékának semmi gyakorlati haszna nincs, de ő a látás segítségével mégis gyönyörködött benne. Ez az öröme lassan finomodott száz, ezer, száz-

ezer éven keresztül. Az eredményt Tiziánnak, vagy Paál Lászlónak hívják...

— Bocsásson meg, hogy közbevágok, Titi. Nem mond ellen önmagának? Már magyarázta nekem, hogy csak az szép, ami hasznos. Most pedig a hasznoson túl akad rá a szépre.

— Igaza van. Ezt újra fogom fogalmazni magamnak. Néhol ellentmondok, ezt már máskor is észrevettem. Mert legfeljebb csak értelmes ember vagyok, de bölcs még nem. Harmincöt évvel talán nem is lehet még bölcs senki.

— Nem haragszik?

— Ugyan menjen, hogyan haragudnám? Nagyon köszönöm, hogy szólt, mert ezen a két dolgon most gondolkozni fogok. Ami ebből kisül, az tiszta haszon: tisztulnak a nézeteim. Legyek nagyképű? A világnézetem egy vonallal megint egységesebb lesz. De most folytatom. Az ősember látásáról beszéltem. De van neki hallása is, olyan szerve, amellyel tudomásul tudja venni a hangokat. A füle meghallja az ágak recsegését, ha közeledik a tigris. Ez az ősember egyik feldeítő szolgálata, hogy elmenekülhessen. A hallás rendeltetése nyilván az, hogy az ember megkönnyíthesse életbenmaradását. De az a furcsa, játékos ösztön itt is jelentkezik. A hallás elhozza az ember tudatához a rigófüttyöt, meg a fák között suhanó szél andalító hangját. Az ember ezt élvezni tudja a gyakorlati célon túl is. És ezt az élvezetet százezer év múlva Beethovennek hívják. Gyerünk tovább. Szaglása is van az embernek, ugyancsak gyakorlati célzattal. Hogy megérezze a közelgő vadat, mint a kutya. Hogy ételben megkülönböztesse a károst a kellemestől. Izlelni is tud, hogy a helyeset lenyelhesse, a helytelen kiköpje. De az a bizonyos gyönyörködő ösztöne a roppant hosszú fejlődés folyamán kieszelt illatokat, amelyek nem valók semmire, csak élvezésre, és kieszelte az étel legkülönbözőbb ízeit, amelyek az okvetlenül szükséges táplálkozásnak örömet és mulatságot adnak. Továbbá. Ha jeges vihar érte utól ezt a legkezdetlegesebb ős-

embert, megtanult oduba bújni előle. Az odu hasznos volt, de ő még eljátszogatott vele, hogy csinos is legyen. Addig csinosította, míg a gótika felépítette a burgosi székesegyházat. Elég érthető voltam?

— Pontosan értem.

— Nos, tehát. Az életet Isten parancsából nemcsak fenntartania kellett ennek az ősembernek, hanem továbbadni is. Fenn kell tartani az emberi fajt. Én már most azt állítom, hogy a fajfenntartás körül is megkapja szerepét az az emberi ösztön, amely a hasznosságon, a célszerűségen túl az emelkedett gyönyörűséget is keresi. Minden érzékének tudott százezer meg százezer éven át olyan örömet kitalálni, amelynek haszna nincs. Amely a puszta, nyers praktikumon felül a szellem ajándéka, a szépség szent játéka, az isteni magafeledkezés magasztos vágyának bizonyosága. A hallás érzékéből alkotta a muzsikát, a látás érzékéből a képzőművészetet. A fajfenntartásból? A szerelmet.

— Ez nagyon szép. Szóval hisz a szerelemben?

— Hogyne hinnék. Hiszen szerelmes vagyok.

— Mert vannak magasrendű filozófiai iskolák, amelyek nem hisznek.

— Tudom, tudom. Hogy csak egy bizonyos illúziót hívunk így, mialatt engedjük magunkat a természet erejétől bolondíttatni. Nem igaz. Szerelem van. A szerelem úgy viszonylik a puszta testiséghez, mint Bach a telefoncsengéshez, vagy Brueghel a cégtáblához.

— Szóval az életnek Bachra van szüksége és nem telefoncsengésre?

— Ezt nem mondtam. Az élet a gyakorlati haszon és a lelki, játékos élmény harmóniája. Akinek csak a telefoncsengésre van füle, keveset különbözik az állattól. Akinek csak Bachra van füle, az már túlmegy az ember fogalmán és éhen vész. Aki egy szép város képéből csak az utcaneveket látja, hogy eligazodhassék, lenézni való. De viszont, aki csak a holdvilágos tornyokat nézi, megbollik és belezuhan az árokba. Aki az

emberi faj folytatásában csak a testiségnek tud örülni, nem érdemli meg az ember nevet.

— Ez szép volt, Titi. Ezt köszönöm.

— Helyesli?

— Teljes szívemből.

— De a szerelemről bizonyosan maga is gondolkozott már.

— Hogyne. Nagyon sokat.

— És hogyan fogalmazta meg magának a szerelmet?

— Én a gyermekeken keresztül igyekeztem megmagyarázni magamnak. Az emberiséget két részre osztom. Először azokra, akik nem akarnak gyereket. Ezekkel nem foglalkozom, ezek nem igazi emberi lények. Másodszor azokra, akik akarnak gyereket. Ezeket ismét két részre osztom. Az olyan nő, akinek mindegy, hogy kitől lesz gyereke, nem szerelmes. Az olyan, aki a világon csak egyetlenegy embertől tud gyereket elképzelni, szerelmes. Az én meghatározásom sokkal kezdetlegesebb, mint a magáé, de én egészen jól megvagyok vele.

— Helyes. Most beszéljünk az erkölcsről.

— Szívesen. Beszéljünk az erkölcsről. Halljuk.

— Nem, nem én akarok nyilatkozni. Magát akarom hallani.

— Akkor kérdezzen. Tudományos meghatározásokat ne kívánjon tőlem. Nekem asszonyfejem van, én másképpen gondolkodom. Tegyen fel gyakorlati kérdéseket, azokra majd igyekszem felelni.

— Igen. Hát akkor mondja meg nekem Budai Anna, elsőosztályú tanuló, hogy szabad-e az embereknek csókolódnia?

— Nem szabad, tanár úr, kérem, csak ha szerelmesek egymásba.

— De ha szerelmesek, akkor minden szabad?

— Minden csak akkor szabad, tanár úr, kérem, ha már összeházasodtak.

— Miért?

— Nem tudom, tanár úr, kérem. Így tanultam.

Én első tanuló vagyok az osztályban és magaviseletből csillagos egyest kaptam. Ezt meg is akarom tartani.

— Jól van, Budai Anna, üljön le. De most feleljen maga, nagyságos asszonyom, mert ez a gyermek még butácska és tapasztalatlan. Maga nem tudja elképzelni, hogy viszonya legyen valakivel, akit szeret?

— Nem. Mert olyan emberrel nem lehet viszonyom, aki nem szeret viszont. Ha pedig szeretjük egymást, akkor hozzámegeyünk.

— És akkor például mi történik, ha valakivel kölcsönösen megszeretik egymást, de a férje hirtelen meggondolja a dolgot és nem hajlandó elválni?

— Nem tudom. Erről majd ráérek akkor gondolkozni. Titi, meg kell mondanom magának, hogy én kétségbeejtően tisztességes vagyok. Mióta az eszemet tudom, úgy neveltek. Ez már a véremben van. Ezen nem tudok változtatni. Igaz, hogy nem is akarok. Miért kérdi ezeket?

— Igaz, miért kérdem ezeket? Semmi célja nincs. Vagy hozzámjön egyszer, vagy nem. Még nem szeret, mondja?

— Nem jól kérdez. Kérdezze meg, lehetségesnek tartom-e már, hogy magába fogok szeretni. Erre azt felelem, hogy igen, lehetségesnek tartom, de félek, hogy maga elrontja. Sok baj is van közöttünk. Mindekelőtt az, hogy maga gazdag, én pedig szegény vagyok. Tegyük fel, hogy magába szeretek és összeházasodunk. Öt évi házaselet után egyszer jön egy pillanat, mikor maga vigyázatlanul tesz egy célzást, hogy kihúzott a nyomorból. Akkor én abba belehalok.

— Maga tehát függővé teszi a boldogságát attól, hogy én öt év múlva esetleg majd mit mondhatok? Ilyeneken jár az esze? Maga ilyen számító?

— Igen, én ilyen számító vagyok. Nézze, Titi, ne faggasson erről. Bízsa a dolgot az időre.

— Az időre, igen. De mennyi időre?

— A legjobb akarattal sem tudok határidőt mondani. Nem tőlem függ. Ha én a jövőmmel számot vetek, akkor nem arra gondolok, hogy jó volna az éle-

temben mellékesen egy kis szerelem is. Én ebben a kérdésben csak egy szót ismerek: mindhalálíg. Akkor is ezt ismertem, mikor férjhezmentem. Nem rajtam múlt, hogy nem így lett. Most már messzebről és nyugodtabban tudom nézni a dolgot: valakinek nem volt rám eléggé szüksége. De ez nem tudott kiábrándítani abból a katolikus hitemből, hogy a szerelem az utolsó lehelletig szól. Én erre vágyom. Lehet, hogy megtalálom. Lehet, hogy nem. De kevesebbet az élettől nem tudok elfogadni. Jó, hogy erről beszélünk és figyelmeztethetem valamire. Maga azt mondja, hogy szeret. De lehet, hogy egy szép napon nem fogja győzni türellemmel. Itt jön megint a maga pénze. Már is fényes társaságba került, minden szórakozást meg tud szerezni magának, mindig újabb és újabb érdekes ismerősöket szerez, mellettem pedig nem kap egyebet, mint azt a sovány biztatást, hogy várjon. Ezt bizony hamar meg lehet únni, jól tudom. Arra kérem magát, Titi, legyen hozzám emberséges és becsületes. Ha érzi, hogy a türelme elfogyott, ne tagadja ezt se előttem, se maga előtt. Becsületszavamra mondom, hogy nem fogom rossz néven venni, sőt hálás leszek a tisztességéért. Nálam a kérdés minden, vagy semmi. És inkább az őszinte semmi, mint az ingadozó, bizonytalan és hazug minden. Ha nem néz felém hetekig, sohasem fogom számonkérni, hol járt és mit csinált. Maga nekem nem tartozik semmivel. Ha egyszer az a pillanat bekövetkezik, amikor megcsókoljuk egymást, attól kezdve mindennel tartozik. Addig semmivel. Egy szép napon minden különösebb értesítés nélkül elmaradhat mellőlem és ha egy félév múlva véletlenül találkozunk az utcán, a legmelegebb barátsággal fogom üdvözölni és egy szemernyi szemrehányást nem láthat a szememben, de még a szívemben sem.

— Szóval, ha elmaradnék maga mellől, ez magának semmi különösebb fájdalmat, vagy ilyesmit nem okozna.

— Hogyan mondhat ilyet? Nagyon fájna. Hiszen senkim sincs a világon, csak maga. De nem magát

okolnám, hanem magamat. Ha ez bekövetkezik, min-
dennek én leszek az oka. Maga normális férfi és meg-
vagyok győződve, hogy tisztességes ember. Én csak
tisztességes ember vagyok, de a mai világban nem nor-
mális. Nekem a szerelemről olyan fogalmaim vannak,
hogy azokkal másnak nagyon nehéz lépést tartani.
Amennyiben ez valaha kényelmetlenséget okoz magá-
nak, már előre bocsánatot kérek. De én más lenni
nem tudok.

— Ne is legyen más. Maradjon mindig olyan,
amilyen. Csak egy pontban változzék meg.

— Mi az a pont?

— Ha megkínálok valami aprósággal, hagyja
abba azt a kicsinyességet, amellyel nekem ezeket a
kedves kis örömeket elrontotta.

— Nem vagyok kicsinyes. Rögtön meg fogja látni.
Ma hol ebédel?

— Sehol. Akárhol. Mindegy.

— Hívjon meg ebédre. Elfogadom. Azt is meg-
mondom, miért. Mert azonnal viszonzom. Meghívom
mához egy hétre, ebédeljen nálam. Grófokat és bank-
elnököket nem tudok hívni, meg kell elégednie a Láz-
zárék társaságával. A multkor egyszer azt mondta,
hogy imádja az úgynevezett vadászebédet, mindenféle
hideg holmit, retket, vaját, miegymást.

— Úgy van, nagyon szeretem.

— Azt fogja kapni. Az egész lukullusi meghívást
mindjárt megmagyarázom. Nálunk a hivatalban há-
rom tisztviselő összeállt, hogy csinálnak maguk kö-
zött fogyasztási szövetkezetet. Elkezdték és roppant
ügyesen csinálják. Az egyiknek, képzelje el, hentes az
apja Békéscsabán. Az apa küldött neki egyszerű ké-
résre egy láda kolbászt, császárhúst és ilyesmit aján-
dékba. Ő jelképes árat számít érte. Eddig beléptünk a
szövetkezetbe vagy huszonhárman. A láda ételt persze
egyszerűen szétkapkodtuk. Most tehát módomban van,
busásan megvendégelni magát.

— Nagyon köszönöm. Nem is tudja, mekkora
örömet szerez vele. De miért olyan bolond az a maga

hivatalnoktársa, hogy majdnem ingyen osztogatja a csabai kolbászt, mikor ő is megehetné?

— Megmondta őszintén. Ez csalétek. Tagverbu-válás. Fejébe vette, hogy ennek a szövetkezetnek jól kell mennie. Ha már elkezdte, becsületbeli kérdést csinál belőle. Igaza is lett, mert mihelyt a kolbásznak híre ment a hivatalban, tizenhét új résztvevő jelentkezett. Most már vagyunk negyvenen. Tehát lesz ruhaszövet. Kiszámította, hogy az igen kedvezményes ruhaszövet-hez legalább negyven résztvevő kell. Fel akarja vinni százhuszig. A hivatalban sokkal kevesebben vagyunk, de alattunk egy emelettel dolgozik egy nagy behozatali cég, még eggyel lejjebb pedig van valami nyugdíjintézet. Ő ezeket is beszervezi. Nyíltan megvallott célja, hogy ő egy évig ingyen csinálja az egészséget, egy év múlva pedig minden cikket a kedvezményes ár feléért fog kapni.

— Milyen nemzetiségű ez a maga kollégája?

— Székely. Az apja erdélyi menekült, most már jómódú ember.

— Gondolhattam volna. Most pedig menjünk ebédelni. Keresünk itt a fogas körül valami jó kis kocsmát. Lehetőleg közel, mert a nagy sétától alig bírom húzni a lábamat.

Anna is alaposan elfáradt. De a kocsmát még megkeresték. A hűvösvölgyi villamos mentén találtak egyet, lombos fák alatt piros abroszos asztalok álltak itt, a székek között tyúkok kapargáltak. Ingujjra vetkezett vasárnapi emberek üldögéltek más asztaloknál, egy sarokba bújva pedig fiatal pár ebédelte olyan szerelmesen, hogy csak félkézzel étkeztek, másik kezük egymást fogta az asztal alatt. Kötényes csaposlegény vitte a habostetejű söröket, a kis kert végéből tekepálya dörömbölése hallatszott. Ők keveset beszéltek, olykor szöveg nélkül egymásra mosolyogtak. Mikor a taplósapkás kocsmáros éppen asztaluknál foglalatoskodott, a nézegető Anna hirtelen felsikoltott.

— A madár, — mondta rémülten — nyitva van a kalitka, kijött a madár...

Odamutatott a konyhabejárat felé, ahol kis zsámolyon kalitka állott. Lakója, a kis kék papagáj, a zsámolyon mászkált szabadon. De a kocsmáros meg sem fordult.

— Nem megy az messzire, ne tessék félni. Az ajtaja mindig nyitva van. Magától visszamegy. Messzire nem is tudna repülni, mert megvágtam a szárnyát. Ilyenkor kihozzuk, hogy napozzon egy kicsit. A feleségem persze rajta tartja a félszemét, mert a szomszéd telkekről macska jöhet ide.

— Egészen szelíd a madár?

— Hogyne. Tessék várni, majd idehozom. Bandi! Gyere ide, Bandi!

Odament a zsámolyhoz, leguggolt és a madár elé tartotta mutatóujját. Bandi azonnal rászökkent erre az ujra, meglepő gyorsasággal felszaladt a kocsmáros karján és a vállán elhelyezkedett. De mikor látta, hogy gazdája érte nyúl, villámgyorsan tovább szaladt és meg sem állt az ember háta közepéig.

— Tetszik látni, ilyen ravasz gazember ez. Nem kedveli, ha megfogják. Mindig a hátam közepére szalad, mert tudja, hogy oda tudok nyúlni a legnehezebben. Tessék csak érte nyúlni és levenni.

Anna megfogta a madarat és markába véve arcához vitte. A női arc és a színes, pihés madárfej egymást símogatták.

— Tud beszélni? — kérdezte Titi.

— Á, kérem, lusta disznó ez, nem akar tanulni. Amék előtte volt, a Lóri, az reggeltől estig azt fecsegte: «gyerrrekek, hol a dió? Hol a dió, gyerrrekek?» Ez nem beszél egy huncut szót sem. Igenis, kérem, azonnal.

Ez már másik asztalnak szólt, a kocsmáros elment. Anna ajkához vitte a madár horgas, áttetsző finomságú csőrét. Bandi féloldalt fordított fejjel szemlélte meg az új helyzetet, aztán kíváncsi gondossággal odacsípett a piros ajakhoz.

— Ó, be édes, — örvendezett Anna fátyolos szemmel — nézzen ide, hát nem megcsókol?

— Anna, maga egészen meg van halva.

— Nem tagadom, meg vagyok halva. Az ilyen gyengéd, színes, tehetetlen kis élőlény mindig meghat.

Letette a madarat az abroszra. A madár azonnal ismerkedni kezdett az asztal minden tárgyával. Megkoccantotta csőrével az evőeszközt, megroppantotta a tartóból kihullott fogvájót, megkóstolta a kenyérmorzstát. Nagyon szép kis állat volt, azúrkek tollai között ravaszul ült kandi, kerek kis szeme. Egy pillanatig nem maradt nyugton, futkosott, nézett, bökött, piszkált, keresett. Anna megint érte nyúlt, hogy markába vegye, de a madár elsurrant előle, vágott szárnyainak nehéz röptével leszállott a földre, ott aztán fürgén totyogott a zsámoly felé. Anna fájdalmasan nézett utána és sóhajtott.

Mikor az Anna kapujában elbúcsúztak, az asszony így szólt:

— Valamit kérdés nélkül is meg akarok mondani. Úgy érzem, hogy ma közelebb jutottunk egymáshoz.

Ő mohón kapott a szón és szerette volna ezt a tárgyat folytatni. De mire a boldog meghökkenéstől szóhoz jutott volna, Anna már besurrant a lépcsőházba. Két emlék maradt belőle igen eleven. Ez a közlés volt az egyik. És az a lelkendező meghatottság volt a másik, amellyel a madarat becézte a kocsma udvarán. Titi sokáig tünődött ezen, napközben még gyakran eszébe jutott. Az anyaság, a család, a szeretet, a gondoskodás vágya olyan nyilvánvaló volt ebben az asszonyban, hogy csodálkozni kellett szerelmi tartózkodásán. Hiszen az ember mélyen élő vágyainak igen nagy hatalmuk van ahhoz, hogy a képzeletet irányítsák.

Másnap délelőtt az volt az első dolga, hogy átment a pesti oldalra és állatkereskedés után nézett. Talált is egyet. Ott egy félrevállú, fakó kis ember üvegmedencében nyüzsgő piciny halaknak szórt eledelül valami port. A boltnak nem nagy állománya volt különben, itt-ott kanárimadarak csicseregtek, a kirakatban egy szomorú, sovány angora-macska unatkozott

egyesegegyedül és rá sem hederített az utcai gyerekekre, akik rákopotgatták a kirakat-ablakot.

— Halat parancsol? — kérdezte a boltos.

— Halat? Nem kell nekem. Minek nekem hal?

— Bocsánat, azt hittem. Most nagy divat. Mindenki halat vesz.

— Én nem azt veszek. Van olyan kis kék papagáj?

— Zöldben szolgálhatok. Több pár van, majd tetszik választani.

— Nem, zöldben nem kell, kékben kell.

— Kékben komplett párral nem szolgálhatok. Egyetlenegy maradt, igazán sajnálom.

— Csak egy?

— Csak egy.

A boltos megcsóválta a fejét. Bámulatot különcként nézte ezt a vevőt, aki nem párosával veszi a kis papagájt, mint más rendes ember. De azért kiszolgált. A sok üres kalitka közül elészedett egyet. Abban valóban ott ült a kék madár. Pontosan olyan, mint a kocsmabeli Bandi.

— Hogy ez a madár?

— Megszámítom tíz pengőben. Kalitka nem tetszik?

— De igen. Kalitkástul kérdem az árát.

— Huszonnégy pengő kalitkával. Kérem, a mai állapotviszonyok között, tessék elhinni...

— Jó, jó, adok huszonkettőt. De most rögtön el akarom küldeni valahová. Van, aki elviszi?

Nem volt, aki elvigye. Boyt kellett hívatni. Annak részletesen szájába rágta a teendőket. Felírta neki cédulára a pontos címet és az Anna nevét.

— Értelmes fiú vagy te?

A villogó szemű, pufók gyerek, aki operett-jelmezében nadrágszerepet játszó vidéki szendéhez hasonlított, vigyorogva legyintett.

— Hajaj.

— Akkor jól figyelj ide. Ez a hölgy nem lesz most otthon. De otthon lesz egy bizonyos Lázárné

nevű nagysága. Ne felejtse el: Lázárné. Annak átadod a kalitkát és megmondod, hogy a madarat most vette Vargháné nagyságos asszony. Ha kérdezik, melyik boltból jössz, azt nem szabad megmondani, érted? És ha úgy fordulna a dolog, hogy véletlenül éppen az a Lázárné sincs otthon, akkor a madarat ugyanezzel a mondókával ott hagyod a házmesternél.

A fiú pontosan elismételte a leckét. Titi kezébe adta a kalitkát. A madár visszanézett rá és megszólalt:

— Csiip.

Aztán még látta, mikor a fiú maga elé veszi a kalitkát a kerékpárra. A kis kék pont még látszott egy darabig. Ezüstös, édes kis hangját is hallani vélte még. Úgy érezte, hogy ő is szereti ezt a madarat. Elmosolyodott. Gondolatban a madár után intett: vizionlátásra.

XIV.

Rhédey gróf fent lakott a Várban. Ha az érkező becsengetett, formaruhás portás jelent meg a hatalmas tölgyfakapu kinyíló szárnyában. A portást is mintha a kapuhoz mérték volna, akkora volt. Aki különben is meg volt illetődve, hogy most az ország egyik legnevezetesebb mágnásának háza nyílik meg előtte, azt ez a komor és méltóságos óriás valósággal megfélemlítette. Nem kérdezett ez az ember semmit, csak megállott felmeredve, mint egy szoborra épített kérdőjel.

— Balog Tihamér vagyok, — mondta Titi, mint egy vádlott, akit ártatlanul vádolnak.

Az óriás meghajtotta magát és irányt mutatott szó nélkül. Udvaron kellett keresztülmenni, amelynek kirakott rajzú talajában a kövek már ritkássá váltak időtől és esőtől. Mikor átérkezett, nagy üvegajtó magától tárult ki előtte. Vadászruhás inas mély hajbókolással fogadta. Elvette kalapját és újabb meghajlással a következő ajtót nyitotta. Lépései tükörsíma, mintás padlón kopogtak arrafelé, amerre irányát mutatták. Igen nagy tánctermen ment keresztül, régi metszetek

és hosszan lógó japáni selyemképek között, egyébként üres volt az egész terem, csak a falakat szegélyezték négy oldalról aranylábú, brokáthuzatú székek és rokokó-asztalkák. Még egy ajtó nyílt, s itt végre megszólalt az inas:

— A kegyelmes grófné azonnal jön, méltóztassék helyet foglalni.

Egyedül maradt, de nem akaródzott leülnie. Járkálva vette szemügyre a berendezést. Itt nagyon sok bútor állott különböző csoportokba igazítva. Mély bőrkarosszékek, amelyeknek kopottsága is olyan előkelő tudott lenni, mint a grófi vadász bőrkabátjáé. Óriási heverő, amelyen akár egy egész társaság elábrázolhatta volna Szinyey Merse Majálisát és Titi egy pillanatra oda is képzelte a híres kép szereplőit, hogyan festene színhatásuk ezen a lazacszínű bársonyfalakon. Odébb nagy kályhaellenzőt talált, amelynek enyhe színéről a közelebbi szemlélet megmutatta, hogy annak három spanyolfala nem egyébből van, mint megszámlálhatatlan szivargyűrűből. Majd számos szék között, amelyek szintén lazacbársonyba öltöztek, közelebb botorkált a falhoz. Itt köröskörül rengeteg látnivaló fogadta. Régi silhouette-képek, tojásdad keretben. Jókora tájkép, amely tollrajznak tetszett, de aztán látni lehetett, hogy multszázadi módon hajszálakból alkotta valaki. Egy másik vízfestménynek látszó kép, amely sír-émléket ábrázolt, nagyítóüvegre méltó kézihímezésnek bizonyult. Zenélőóra is lógott a falon: a schaffhauseni vízesést mutatta és szorgalmasan ketyegett. Rézveretes almáriomok, berakottrajzú asztallapok tetején régiségkereskedés tarkaságára emlékeztető tárgyak sokasága csoportosult, úgymint a Laokoon-csoport pecsétviaszból készült másolata, gyöngyháznyelű vadásztör, bronz-Buddha, nagy ónkanna, kovácsolt vaskígyó, levélnyomtatóként fésülködő réznimfa, rézből való csillagászati szerszám az állatöv régiverésű jeleivel és rovátkolt, ferde körökkel, színes gyöngyökkel varrott doboz, fedelén miniatűr arcmással, a milánói dóm márványmodellje, akkora nikkelőngyujtó, amely emberi ma-

rokba alig férhetett, Ferenc József és Erzsébet porcelán mellszobrai, kövekkel kivert handzsártok, kilőtt srappellből faragott virágváza, egy női kéz Canova-modorú márványmása és még az át nem tekinthető tárgyak egész tömkelege. A japáni selyemmel letakart zongorán, amelyet nyilvánvalóan nem használhattak, nehéz bronzok között két fénykép, a Mussolinié, álló ezüstkeretben, Rhédey grófnak szóló ajánlással és a gróf Tisza Istváné, aláírással. Festmény pedig csak egy az egész zsúfolt teremben: nagyméretű olajkép, szem-melláthatóan a ház úrnőjének műve a férjéről. A vendég sosem látta Rhédey grófot, de mindjárt megismerte feltűnően domború homlokát, hosszú, vékony orrát és kurtára nyírott, fehér szakállát.

Lépésekre rezzent fel. Rhédeyné lépett a szobába. Palakék ruha volt rajta, amelyet kitűnően választott haja és arca színéhez.

— Kezeit csókolom, grófné.

— Jó napot, Balog. Szétnézett már ebben a rendtelenségben? Jónak találja a színeket? Mert nálunk, festőknél, kétszeresen kell vigyázni az ilyesmire. Aki bejön, azonnal kritizálni kezd. Várjon, mielőtt leültem, megmutatom a műtermemet. Jöjjön.

Keresztülvezette az előbbi tánctermen. Ahhoz az ellenkező oldalon csatlakozott a tágas műterem. Ennél gazdagabb és pompásabb műterme nem igen lehetett bárkinek is az országban. Vastag üvegtető fedte, ahogy a mozigyáratok leírják. Egyik sarokban dobogó a festőállvány számára. Rajta is állt a festőállvány s azon készülő kép: két elég csúnya gyermek, mind a kettő fekete bársonyruhában, csipkegallérral. A teremben körül renaissance-karosszék, modern pamlag, nádszék egyesesen, kissé keresett stílusalansággal, szüette barokk faszent és testszínűre mázolt putto, itt is, ott is szándékos hanyagsággal odadobott brokátdarabok és miseruhák. Térdszínű könyvespolc műtörténeti albumokkal. Középkori teljes páncélzat, amelynek acélját homokpapírral olyan símára dörzsölték, akárcsak a konyhában a nyársat és a kondért. A hátsó fal egy ré-

szét angol kőkandalló foglalta el, mellette feltűnt az a terem sarok, amely hangosan hirdette, hogy ebben a műteremben asszony dolgozik: ezt a grófné budoárszerűen rendezte be, nehéz keleti szőnyeget akasztott a falra, üvegrózsás keretű velencei tükröt akasztott oda, selyemterítős asztal köré kis, modern karosszéket csoportosított és magas állólámpát helyezett középük. Másutt a falakon sok volt az olajfestmény, nyilván mind a háziasszony munkája: virágcsendélet, arcmás, téli városrészlet. S ezek a képek együtt, gyűjteményes kiállításként, azonnal pontos képet adtak a festő egyéniségéről: kérlelhetetlenül megmutatták a dilettánsnak azt a faját, aki nagyokat tévedő, sánta színérzékkel és a rajztudás sajgó fogyatékoságával küzködik, a jobuktól ellesett vonásokat elszántan keveri illetéktelen helyekre és keresett színösszeállításokban, a beállítás furcsaságában heves erőszakkal cibálja elé a mindenáron való közönségsikert.

— Ez az én kedves munkahelyem, — mondta a grófné — itt töltöm legszebb óráimat. Nemrég hagytam abba a munkát, csak éppen átöltözni értem rá.

— Ezeket a gyerekeket festi a grófné?

— Igen, ezek a Schröder báró gyerekei. Ismeri ezt a Schrödert? Bankigazgató.

— Nem, még nem volt szerencsém.

— Majd lesz. Ezeket nem fogja kikerülni. Undok emberek. Főként csúnyák.

— Hát bizony, a gyerekek kissé kőszáli kecskeszerűek.

— Ez semmi. Látná az eredeti gyerekeket. De elfogadhatóbbra már nem tudom hamisítani őket. Fő, hogy az anya öméltósága meg van elégedve. Annyira meg van elégedve, hogy saját magát is lefesteti. Lovaglórúhában. Nevetséges. Kiskorában az apja, a munkácsi mészáros megverte, ha nem lovagolt. Jaj, de utálatos munka lesz.

— De miért vállalja, grófné?

— Hogy-hogy miért vállalom? Pénzért. Csak nem fogok ingyen dolgozni?

Ez az okfejtés úgy meglepte Titit, hogy nem tudott felelni. A grófné tovább magyarázott.

— Ez a sarok itt az én igazi otthonom. A férjem gyakran nem vacsorázik itthon, elmegy a Nemzeti Kaszinóba, vagy hivatalos férfivacsorája van. Olyankor én egy-két jóbarátomat hívom magamhoz, itt eszünk a sarokban, meggyújtjuk a nagy lámpát és beszélgetünk. Néha éjfélig is. Különösen télen kedves ez, mikor begyújtunk a kandallóba, a személyzetet elküldöm, az egész ház csendes. És odalent alszik a város. Nézen le.

Titi odament az ablakhoz és szeretett volna felkiáltani a meglepett gyönyörűségtől. A Duna felé eső, tágas ablakon át rátekintett alulról a pesti oldal. Az eddig tiszta napsütésű őszi délutánt belehelte valami tejszerű pára, a ködnek az a gyengéd sejtelme, amelyet a francia impresszionisták valaha úgy fedeztek fel, mint Kolumbus az új szárazföldet. A napfény boldog volt, hogy anyagot kap a kezébe, a híg levegőn át eddig nem volt miben megkapaszkodnia és csak átsiklott az ürességen, de most ráült erre a párára, azonnal fakó, lég-nemű arannyá változtatta és ebben megúsztatta az egész várost. Az Országház, a Bazilika, a Lánchíd elvesztették hétköznapi való voltukat, a szezám-szó varázsával átlebbentek a mesébe és homályos módon az arany Bizánc ismeretlen emlékéit idézték. Távol pedig a kültekkek kék-szürke tengere átmenet nélkül beleolvadt az égbe, a szemlélő fejét önkéntelen emelésre indítva.

— Ez gyönyörű, — rebegette a vendég.

— Igen, ez nagyon szép, — mondta a grófné felületesen — most pedig megyünk vissza, lassanként most már jönnek a többiek is.

Visszamentek a lazac-szín világába.

— Ne oda üljön, hanem ide. Különben várjon csak, keljen fel és telepedjék abba a nagy karosszékebe... nem, nem, mégis üljön az eredeti helyére.

Titi udvariasan engedelmeskedett. Leült, felkelt, leült, megint felkelt, visszaült.

— Ott van a cigaretta. De, ha túlerősnek találja,

szívhatja a magáét is, beleegyezem. Én ezt már nagyon megszoktam.

Rágyujtottak. A grófné a nagy kereveten maga alá húzta a lábát. Ez a mozdulat egy pillanatra megvillantotta a két térdét.

— Az előbb arról a Schrödernéről beszéltünk. Hát ezzel az asszonnyal kapcsolatban mindjárt figyelmeztetni akarom valamire. Ennek a dögnek társadalmi céljai vannak. Úgynevezett irodalmi szalont akar tartani. Jól van, csak tartson, ebben senki sem akadályozza meg. Csak üljön ott az ő Bubiájával és csináljon szalont.

— Kivel?

— Maga ezt még nem tudja? Bubi úgy szerepel, mint a férj titkára. A valóságban ő az asszony szereplője. A két gyerek közül, akiket festek, a kisebbik tőle való. Bubi egy idő óta verseket ír, sőt színdarabot. A dög tehát irodalmi szalont tervez, pedig az irodalomhoz különben semmi köze nincs, a turflapon kívül soha semmit nem olvasott. De ha irodalmi szalont csinál, mit piszkálja az én festőimet? És miért teszi az összejöveteleit éppen csütörtök délutánra? Minden második csütörtökön, amikor mi itt összejövünk, beintrikál az én vendégeimbe, csak azért, hogy engem bosszantson. Csak azért, hogy itt zavart okozzon. Előre figyelmeztetem magát, hogy Schröderné csütörtök délutánjaira nem engedem elmenni. Vagy ide, vagy oda. Azzal kecsegteti az embereket, hogy ott befolyásos frókkal és kritikusokkal lehet megismerkedni. Volt egy pár emberem, aki beugrott neki. Jól van, egye meg őket. Menjenek csak oda, de ide többet ne jöjjenek. Mihelyt híre megy, hogy magát is meghívtam, rá fog ugrani magára, el lehet rá készülve. És akkor választania kell. Tehát?

— Bocsánat, grófné, az illető hölgyet nem ismerem, a grófnét pedig nagy boldogságomra van szerencsém ismerni. Ezzel már választottam is. De ha fordítva volna, ha odajárnék és a grófné utólag meghívna, a választás akkor sem volna kétséges.

Itt a Titi szíve elkezdett vadul lüktetni annak a gondolatnak vakmerőségétől, amely felötlött benne. Merje, ne merje? Mi történhetik, legfeljebb kidobják innen.

— Hiszen, — folytatta egyenesen ránézve a grófnéra — azt hallom, hogy az a hölgy nagyon csúnya.

A grófné nem ugrott fel háborogva a sértő bizalmasságtól. Inkább önelégülten mosolygott.

— Igen, csúnya. Sőt ronda. Maga tehát ide fog járni. A Schröderné meghívását, amely kétségkívül beérkezik, vagy elutasítja, vagy nem. Az a maga dolga. De minden második csütörtökön idejön. És nem fog korábban elmenni a többieknél, hogy még elszaladjon Schrödernéhoz. Az nincs. Ezt tehát elintéztük. Most beszéljünk másról. Mit szól ehhez a képhez? Én festettem az uramról. Akarom a véleményét hallani.

— Nagyon nehéz véleményt mondani, mert én a kegyelmes urat még sohasem láttam. A képes folyóiratokból persze ismerem és azokhoz a képekhez erősen hasonlít, de az eredetiről nincs saját benyomásom.

— Az mindegy. Mint képről, mégis csak tart valamit.

Titi rendkívül kínosan érezte magát. Egész életében mindig éhes lévén szeretetre, sohasem szerette az emberek vonzalmát kockáztatni s ezért sohasem szeretett nyílt bírálatot gyakorolni. Kivált szemtől szembe. És kivált egy hölgyről. És kivált egy ilyen rendkívül előkelő hölgyről, aki nyájas volt hozzá és meghívással tisztelte meg.

— Természetesen nagyon érdekes kép. Ha mindenáron okot keresek, hogy megjegyzést tegyek rá, akkor talán azt lehetne mondani, hogy vajjon nem lett volna-e szerencsésebb valamivel sötétebb háttér, hogy az egész alak, de főként a szakáll jobban előjőjjön belőle.

— Nem, — mondta kurtán és keményen a grófné — éppen eléggé kijön. Ez így van jól. És mit tud még mondani?

— Igazán zavarba jövök, — felelt ő most már

megfélemlítve — ha kifogást keresek. Talán egy-két esetvonás még elérne a jobbkéznel, hogy ne tűnjék fel vázlatosnak...

— Nem, ezt éppen ilyen vázlatosnak szántam. Ez így jó. És még mit talál rajta?

— Hiába keresek akármit... ez nagyon érdekes kép... az egyéniségről sokat elárul, azt hiszem...

— Na úgy-e, na úgy-e, — kapott rajta a főúri festőművésznő — ezt nagyon jól mondja. Hiszen az arcképfestés nem sülyedhet egyszerű fényképezéssé. Valamit mondani is kell azzal a festménnyel. És én éppen ezt akartam. Igazán örülök, hogy ezt észrevette. Én mindjárt láttam, hogy maga jól ért képekhez. Tudja, azt akartam én ebből kihozni, hogy ez az ember nem fél a felelősségtől. Mert, mint politikust jól ismerem, természetesen senki nem ismerheti úgy, mint én és ezt tartom a főjellemvonásának. Hogy nem fél a felelősségtől. Úgy találja, hogy az benne van?

— Okvetlenül. Feltétlenül benne van. Hogy nem fél a felelősségtől, ez van benne. Nagyon érdekes.

— Örülök, hogy ilyenek találja. Én a színeit is nagyon szeretem. Tudja, a férjemnek igen jellegzetes a szakálla. Ahhoz igyekeztem jó színt keresni a ruhában. És hosszú tanakodás után rájöttem erre a meggy-pirosra. Megjegyzem, a férjemnek ilyen díszmagyarja nincs is. Az ő díszmagyarja mindakettő fekete. Ezt fejből festettem. És a világosszürke háttér hozzá, ezt így együtt nagyon szeretem. Jőjjön, jőjjön, Belényi.

Szeplős, tömzsi kis ember érkezett, holdvilág arcán aranykeretű, erős nagyítású pápaszem. Titi rögtön ráismert. De az nem ismert őrá. Pedig valaha gyakori összeköttetésben állottak: az Egyetemi Könyvtárban, ahol télidőn melegedni lehetett, ez a Belényi ült a pulpituson, ez adta ki a melegedni érkező diákságnak a könyveket. Azóta már művészettörténeti magántanárságig vitte.

— Éppen erről a képemről beszélgetünk Baloggal. Neki a kép nagyon tetszik. Különösen azt dicsérte meg örömömmre, hogy sikerült belevinnem az egyéniséget.

— Okvetlenül, — buzgólkodott Titi — azt fejezi ki, hogy ez a koponya nem fél a felelősségtől.

— Látja, látja, — diadalmaskodott a háziasszony — ő is ezt mondja. Mindenki, aki ért hozzá, ezt mondja. Hiszen maga is ezt aicsérte benne legjobban.

— Úgy van, — bólogatott Belényi — ezt. És emellett a főúri tartást. Ez is kitűnően ki van hozva. Az arisztokrata. Aki nem is sejti, kit ábrázol, rögtön láthatja, hogy ez csak arisztokrata lehet. Szabad a kegyelmes úr hogyléte után érdeklődni?

— Köszönöm, nagyon jól van.

— Hálistennek, — lelkesedett Belényi — csak őrizze is meg a jó Isten az egészségét. Az országnak életbevágó szüksége van egy Rhédey Simonra. Kérem alkalomadtán átadni hódolatteljes üdvözetemet.

— Köszönöm, Belényi, igyekszem átadni. Tudja, hogy milyen feledékeny vagyok. Ha nem felejttem el, külön figyelmeztetni fogom, hogy Belényi és nem Kelecsényi. Magukat mindig összetéveszti. Egyébként bámulatos feje van, de magukat már egy éve következetesen összekeveri. Nézze csak, Kelecsényi... no nézd, már én is összekeverem... nézze csak, Belényi, üljön át arra a másik székre, így jobban át tudom tekinteni magukat. Így ni, ez most jobb. Beszél a Képzőművészettel?

— Beszéltem, hogyne.

— És? Mondja, mondja, ez nagyon érdekel.

— A szerkesztő természetesen azt felelte, mikor átadtam neki a fényképeket, hogy a reprodukció így sokba kerül, köntörfalazott, kerülgette a dolgot. És hogy számtalan művész várakozik ugyanerre, tehát nem jó benyomást fog kelteni, ha a grófné ilyen sűrűn sorra kerül.

— Miért ilyen sűrűn? Két hónappal ezelőtt hozták a legutóbbit. Nekem is jogom van hozzá és én is olyan festő vagyok, mint más. Érdekes.

— Bocsánat, ezt nem én mondom, ezt a szerkesztő mondta. És példálódzott, hogy a grófnénak módjában volna megfizetni a reprodukciót...

— Nahát, ez már igazán erős. Átengedem az ő vérszegény folyóiratának egy ritka érdekes képem közlési jogát teljesen ingyen és még ő kér pénzt? Ez igazán jellemző. Az a kép a török követet ábrázolja, tehát mindenkit érdekel. Köszönje meg, hogy ilyen érdekes közleményt kap. Én meg is ígértem már a követnek, hogy a képet hozni fogja a legelőkelőbb művészeti folyóirat. Most a legkellemetlenebb helyzetbe kerülök. És mi az, hogy módomban volna megfizetni? Én nem mint Rhédey grófné küldöm neki közlésre a képet, hanem mint festő. Érdekes. Szóval, mi a vége?

— Két lehetőségben maradtunk. Az egyik az, hogy a török követ néhány száz példányt megvehetne az új számból és szétküldhetné az ismerőseinek.

— Az ki van zárva. A követ jól megfizette a képet, még jobban nem engedem megterhelni. Mi a másik?

— A másik az, hogy a Képzőművészet Lapkiadó Részvénytársaságnak van valami kérvénye a miniszterelnökségen. Ha a grófné megeresztene egy telefont...

— Miről van szó abban a kérvényben? Jogos az a kérés?

— Feltétlenül jogos. Jól ismerem az ügyet, a legméltányosabb kérés a világon. A kultuszminisztérium véleményezése már ott van az akta mellett: az van benne, hogy a kérés közérdeket képvisel. A dolog már körülbelül el is van intézve. A miniszterelnökségen magam hallottam a referenstől, hogy ez tiszta ügy és semmi sem természetesebb, minthogy meglesz.

— Akkor a megoldás roppant egyszerű. Mondja meg a szerkesztőnek, hogy a telefont megígértem és még holnap elintézem. Magának bizalmasan megmondom, hogy eszemágában sincs telefonálni. Ha az uram megtudná, nagy lármát csapna. Ez így nagyon jó lesz, az ő kérvényük elintéződik magától. Szóval, mikor jelenik meg a kép? Remélem, a következő számban.

— Nem. Az már kész. Az utána következőben.

— Jó, nem bánom. Addig még várok. Jöjjön, Geszterédy, jöjjön, keressen magának egy jó helyet.

Titi nagy örömmel látta belépni Geszterédy Totót. Nemrégén beszélt vele, de Totó egy szóval sem dicsekedett, hogy ő is jár az előkelő házhoz.

— Mi van magának a szemével?

— Ostoba baleset történt velem, grófné. Ma reggel fürdés közben belekaptam a szemembe. Nem tudom megérteni, hogy miért nem kaptam inkább a számba, mikor ott jóval több hely van. Sőt, ugyanígy magába a kádba is belekaphattam volna, ott volt a legtöbb hely. Nem, én a szemembe kaptam. Már voltam szemorvosnál. Kértem, hogy amennyiben nem vakulok meg, azt közölje velem kíméletesen, mert a hirtelen öröm öl. Mi történt: kíméletesen közölte velem, hogy nem vakulok meg. Most ólomvízzel borogatom. Hogy van, grófné?

— Az attól függ, hogy maga beszélt-e az ügyemben?

— Akkor remekül érzi magát, grófné, mert személyesen jelentem meg az illetékes ügyosztályban, onnan nyomban le is telefonáltak a pénzügyigazgatósághoz. A baj az, hogy a grófné a férje nevéen adózik. De a dolog rendben lesz.

— Akárkinek a nevéen adózom, embertelen dolog az én szegény kis keresetemért így lenyúzni a bőrömet. Különben köszönöm, hogy elintézte. Nem beszélt Sebesékkal? Jönnek ma ide, vagy nem jönnek? Ez mulatságos, itt vannak. Jőjjenek, jőjjenek, éppen kérdeztem, hogy mi van magukkal.

Két úr lépett be, egyik borotváltarcú, szélestokájú ember, akinek négyszögletes állkapcsa valami nyers, támadó tulajdonságot mutatott s vele egy kerub szépségű, túlságosan nőies fiatalember. Mint e beszélgetés során kitűnt, az előbbi Sebes Oszkár volt, szépirodalmi lapok művészeti bírálója, a fiatalember pedig Goll Elemér, nemrég feltűnt akvarellfestő. Titi gyanakodva vette őket szemügyre. Tüntető barátságuk, amellyel beléptek, nem látszott egészen egészségesnek. De a társaságban más nemigen figyelt erre. A társalgás most már megoszlott, rögtön a baráti pár után még

hárman érkeztek s az újonnan jöttek nevét és minéműségét Titi már nem tudta fejben tartani. Mikor azonban megint jött valaki, meglepetve meredt rá.

— Kelecsényi, te vagy az?

A Kelecsényinek nevezett ember meghökkent és elpirult.

— Balog. Bámulatos. Hogyan kerülsz te ide?

— Nini, — szólt a háziasszony — maguk ismerik egymást?

— Hogyne, — felelte vidáman és nyájasan Titi — évekig róttuk együtt az Andrassy-utat, mikor a rajztanárképzőbe jártunk. Sőt, már Kolozsvárt ismertük egymást.

— Régi, kedves emlékek, — mondta zavartan Kelecsényi és látszott rajta, hogy valami okból szeretné erről az ismeretségről elterelni a közfigyelmet. Jó mesze ült le és a grófnéval merült külön társalgásba. Titi és Toto most egymás mellett ültek.

— Mondd, Totó, bizalmasan kérdek valamit. Mit tudsz erről a Kelecsényiről?

— Ez, kérlek, egy nagy műkereskedés igazgatója. A grófnének nagyon fontos. Jámbor, jóindulatú ember, csak egy gyengéje van, túlsokat emlegeti a származását. De az ilyen vidéki gentrynek ezt meg lehet bocsátani.

— Vidéki gentrynek? Hiszen te is az vagy. Mit tudsz a származásáról?

— Tudtommal huszártiszt volt az apja, aki elesett a világháborúban. Az anyja, aki afféle falusi nagyszony, még él. Vagy te tudsz róla valamit?

Titi egy pillanatig habozott. Aztán az irgalom győzött benne.

— Ismertem gyerekkorunkban. Két osztállyal feljebb járt a kolozsvári kollégiumban. Aztán a rajztanárképzőben megint találkoztunk. Semmi különöset nem tudok róla. A szüleit nem ismerem.

Pedig tudott róla valamit. Kelecsényi apja nem huszártiszt volt, hanem közlegény az ötvenegyeseknél. Polgári foglalkozására nézve lóügynök. És nem Kele-

csényinek hívták, hanem Krausznak. Kelecsényi anyja pedig nem falusi nagyasszony volt, hanem Krausz néni és foglalkozására nézve bába. Krausz bácsi valóban meghalt már, nem ugyan hősi halállal a csatatéren, hanem kiképzés közben szerzett tüdőgyulladásá vitte el. Itthagytott gyermeke már református hittant tanult a kollégiumban. Most ott ült a grófné mellett és a társadalmi nyájasság társalgó mosolya merev lárvaként ült sápadt arcán. Mindenhova pillantgatott beszélgetés közben, csak egy irányban nem: amerre a hajdani iskolatársat tudta. Később azonban, mikor a grófné végzett vele és máshoz fordult, tanácstalan és izgatott lézengés után összeszedte magát és odajött. Megérintette a Titi vállát.

— Kérlek csak. Szeretnék valamit mondani.

Elmentek a nagy szoba sarkába. Kelecsényinek vonaglott a szája. Remegő hangon mondta:

— Nézd, itt engem nem ismer senki... azaz mindenki ismer... de bizonyos okból... tudniillik kényes erről beszélnem...

Titi részvétellel megfogta a karját.

— Nézd, Miklós. Sokat nyomorogtunk együtt és ez bizonyos szövetséget jelent. Ne félj semmit, én téged nem bántalak. Állapodjunk meg abban, hogy a családodat soha nem ismertem.

Egymásra néztek. Kelecsényinek nedves volt a szeme. Kezet nyujtott.

— Titi, te már akkor is... te mindig az a derék... bocsáss meg, nem tudok beszélni...

Közel voltak az ajtóhoz. Kelecsényi sarkonfordult, észrevétlenül kilépett és eltűnt. A vendégek nem figyeltek rá, a teával voltak elfoglalva, amelyet most szolgáltak fel. Kisebb társaságok alakultak, volt egy nagyobb teaasztal is. Titi és Totó kicsiny asztalkánál foglaltak helyet keften. Még egy hely maradt mellettük. Ezt Belényi nézte ki magának. Éppen le akart ülni hozzájuk, mikor a grófné odalépett.

— Ide én ülök, Belényi. Maga üljön oda a nagyobb asztalhoz. Sebes mellett üres hely van.

Belényi kelletlenül makogott valamit, de engedelmesen amoda ült. A grófné Titihez fordult

— Hát látja, ez az én csütörtöki társaságom. Csupa képzőművészeti ember. Ilyenkor a magam világában érzem magam. Nem találja érdekesnek?

— Roppant érdekesnek találom. Nem is tudom, hogyan köszönjem meg kedvességét a meghívásért.

— Úgy, hogy ideadja azt a citromot. Néha többen vagyunk, néha kevesebben, de mindig érdekes. Nem látom Mester Frédit. Pedig úgy volt, hogy jön. Egy kicsit már el van bizakodva. Mi van a holnapi színházzal, Geszterédy Totó? Nini, milyen mulatságos, maguk így együtt, Titi és Totó. Olyanok, mint valami ikrek.

— Vagy egy amerikai bohózat címe, — nevetett Titi.

— Vagy két bohóc a cirkuszban, — nevetett Totó.

— Ezentúl csak így fogom hívni magukat: Titi és Totó. Szóval, rendben van a színház?

— Roppant sajnálom, grófné, lehetetlen, a miniszterem nővére hívott meg vacsorára és a miniszter is ott lesz. Nagyon restellem, de hát szegény állami rabszolga vagyok. Grófné engedelmével elteesszük a megbeszélést máskorra.

— Az ördög vigye el magát, most elrontotta a holnapi estémet. Szabad lettem volna, az uram vadászik. Na, itt van Mester Frédi, mégis eljött.

Mester Frédi lépett az asztalhoz. A grófnénak kezét csókolt és úgy nézett körül, mint aki széket keres, hogy odahúzza. Ekkor esett pillantása az ott ülő két úrra. Mikor Titit megpillantotta, abbahagyta a mozdulatot.

— Üljön le nálunk, — mondta ugyanekkor a grófné.

— Köszönöm, úgyis elég szűken vannak. Majd amott keresek helyet magamnak pár percre. Úgyis azonnal mennem kell. De Balog Tivadar barátunk számára van egy megjegyzésem...

— Nem Tivadar, — szólott Totó — hanem Tihamér.

— Bocsánat, a leghíresebb neveket is össze lehet téveszteni. Megjegyzésem csak annyi, hogy vastag tapintatlanságnak tartom, ha valaki az ízetlen tréfálkozásait még ujságban is közölteti.

Titi hátrahőkölt. A hangra nem volt elkészülve. Nem találta a választ. De a grófné villámgyorsan válaszolt:

— Kérem, Mester, ezért rendreutasítom. Ez a hang nem az én házamba való.

Most már a Titi szava is megjött.

— Köszönöm, grófné. Így beszél egy igazi háziasszony. Le a kalappal. Le az összes kalapokkal.

Totó vidáman elnevette magát. De Mester Frédi nem. Arca eltorzult a haragtól.

— Te! Én téged... én neked...

Ezt már hangosabban mondta. A közelben állók odafigyeltek. A grófné felállott. Titi ülve maradt.

— Vagy nincs itt a kalapod? — folytatta nyájasan — ha akarod, elhozom a kultuszból a panamádat.

És nézett Mesterre; félrehajtott fejjel, édesdeden. Mester még fehérebbre sápadt. Nem tudott mit felelni. Most már többen figyeltek. Csend lett.

— Mi ez? — szólt a grófné — ezt nem értem.

— Mert a grófné nem tudja, hogy volt neki a kultuszban egy híres panamája.

Totó el akarta venni a helyzet élet. Könnyed és vidám hangon szólalt meg:

— Brávó. Ez jó volt, Frédi, tust kaptál, jó vívó ezt belátja, nyugodjál bele.

De a kísérlet nem sikerült. Mester sem ment bele a kedélyes hangba, a grófné sem.

— És mi az, hogy azonnal mennie kell? Hova megy?

— Megígértem Schröder bárónénak, hogy oda is elnézek.

— Úgy. Akkor Titinek van igaza. Máris veheti a kalapját.

Mester Frédi farkasszemet nézett a grófnéval. Mély csend volt a szobában. Most már mindenki állt.

Titi volt az egyetlen, aki ült. Mester várt három másodpercig, akkor szertartásosan meghajolt és egyenes tartással kiment. Még az ajtóban volt, mikor Titi elkiáltotta magát:

— Uraim, az ütést folytatjuk.

Ezt felszabadult nevetés fogadta. Hárman is szóltak Titihez. De a grófné nem vett részt a nevetésben.

— Nézzék, mind üljenek vissza, ne csináljanak nekem feltűnést a személyzet előtt.

Kiki elfoglalta előbbeni helyét.

— Ez a Mester megérett a büntetésre. Majd én elintézem a dolgát. Hol van Kelecsényi? Már elment? Nem baj, holnap felhívom telefonon. Nézze, Sebes, jöjjön csak egy kicsit oda a sarokba.

A grófné és a vaddisznófejű műbírázó elvonultak külön. Egyébként kiki maradt a helyén. A grófné vasfegyelme úgy uralkodott a társaság felett, mint a katonai parancs.

— Kérlek, Totó, ha ez a Mester engem netalán provokálna, remélem, számíthatok rád.

— Természetes, hogy számíthatsz rám. De nem fog provokálni. Ismerem a szokását. Engem sem provokált.

— Miért? Történt valami köztetek?

— Igen, volt valami csekély félreértés. Átlátszó célzásokat tett egy hölgyre. Hogy alaptalanul, az már nem is fontos. Mindenesetre pofonvágtam.

— Te? Ezt a Mestert?

— Bárhogy restellem, így történt. Utálom az ilyen hangos és rikító dolgokat, de kénytelen voltam vele. Én is vártam, hogy provokál. Előre megkértem két barátomat a kaszinóban. De segédek helyett ő maga jött el a minisztériumba. Nagy jelenetet csapott, keserves szemrehányásokat tett, elmagyarázta, hogy ő mindig mennyire szeretett engem, kifejtette, hogy én az ő célzásait tökéletesen félremagyaráztam, végül sírva fakadt.

— És hogy intéztétek el a dolgot mégis?

— Levelet kért tőlem és ő ellenlevelet ígért. Én levélben bocsánatot kértem tőle a pofonért. Ő köteles lett volna a hölgytől bocsánatot kérni. De a levelet máig sem küldte el. Az egészből annyi maradt, hogy azóta nem adok neki kezet. Ez olyan hallgatólagos megállapodás köztünk. Első alkalommal észrevette, hogy nem veszem észre a felém nyújtott kezet. Azóta nem próbálkozik. Nem vetted észre, hogy nem fogunk kezet?

— Nem figyeltem meg. De mondd, ha ez ilyen hitvány fráter, hogyan tarthatja magát a társaságban?

— A magyarázat nagyon egyszerű, félnek a nyelvtől. Mert emberszólásban ördögi módon elmés néha, azt meg kell adni. Volt itt egy elvált asszony, Haarmann Lili nevű, aki két udvarlót tartott egyszerre. Arra megharagudott és elnevezte Hárman Lilinek. Rajta ragadt, az egész város nevetett rajta. Azóta a nő férjhez ment és kitünő házasságot él, de ezt az elnevezést nem fogja kiheverni soha, a társaságból ki is cseppent. Vagy például megharagudott Horváth Lőrincnére, aki nagyszerűen élt az urával. Járt a házhoz, feltétlen tisztességes alapon a férj egy ezredtársa, garázs-vállalkozó. Ő elnevezte a karcsúságáról nevezetes asszonyt garázsderekű Gizinek. A pletykát az egész város felkapta, Horváthék már el is váltak. Kürthyről, a szobrászról, kitalálta azt a csúfnevet, hogy Perfidiász. Nincs derekabb, önzetlenebb, egyenesebb ember, mint Kürthy. Most mindenki gyanakodva néz rá, mert perfidnek tartják. Ezt egész pályáján keresztül nyögni fogja. Miért? Mert a Mester szobrát nem volt hajlandó megmintázni. Kovács szobrász sem volt hajlandó megmintázni. Azt elnevezte Praktikelesznek. Azóta strébernek nézik. Tudnék még száz ilyen példát felsorolni. Az eredményt magad hallottad Stein bárótól. Mester a legmulatságosabb ember Pesten. És ebben nem az a borzasztó, hogy Mester mérges nyállal dolgozik, mint a kobrakígyó, hanem az, hogy ez a pesti közélet gyönyörködik a harapásaiban. Te még nem

ismered Budapestet, én már ismerem. Elbűvölő város, de szíve nincs. A humora remek, de véres. Történhetik bármi a világon, ha a rádió hírül adta, egy negyedórán belül már «viccet» hallasz róla, amely kitűnő és gonosz. Ebből él Mester. De most, azt hiszem, elszámította magát és meg fogja ütni a bokáját. Mert a grófnéban emberére talál. Ha üzletről van szó, a mi grófnénk nem ismeri a tréfát. Mester hajtotta fel neki az arcképrendeléseket, megkapta a jutalékot és mind a ketten jól kerestek. Ő azt hiszi, hogy a grófné őt nem nélkülözheti, tehát viselkedhetik olyan hányaveti módon, ahogy akar. Te nagyon fájsz neki, mint új fiú, mert aki ide kerül, azt ő elvi ellenségének tekinti. De azt hiszem, most knock-outot kapott. Arra el lehetsz készülvén, hogy valami agyafúrt aljasságot fog kieszelni rólad. Ezt fogja csinálni és nem provokál.

— Mit találhat ki rólam? Nekem semmiféle vaj nincs a fejemen.

— Bízd csak azt rá.

A grófné végzett Sebessel. Visszaült hozzájuk.

— Miről beszélgetnek?

— Most készítettem elő Titit, grófné, hogy Mester barátunk valami válogatott gyalázatosságot fog terjeszteni róla.

— Az lehet. Remélem, Balog, áll elébe. Én a magam részéről nem maradok adósa. Most beszéltem meg Sebessel valamit. Mester vérkönnyeket fog sírni. De ezt hagyjuk. Elég borzasztó az egész. Olyan jól beszélgettünk volna, most elrontotta az egész hangulatot. Szeretném, ha mindenki elfelejtené az esetet. Én a magam részéről nem felejtsem el, azt fogadom. Mit hallottak erről a Clark Gable-filmről?

— Nekem nagyon dicsérték, — mondta Totó.

— Azért kérdezem, mert a holnapi színházam elmarad, inkább megnézném ezt a filmet. De kit hajszoljak most fel hirtelenében, aki elvisz?

Titi sajtó vágyat érzett magában, hogy elhessen ezzel a szép asszonnyal moziba. De ez olyan

gyermeteg és földöntúli reménynek tűnt fel előtte, mint a kisfiúé, aki a holdat kéri apjától ajándékba. Hallgatott. Totó azonban könnyedén odavetette:

— Az én Titi barátomnak nincs nagyobb vágya, mint hogy a grófnét elvihesse moziba.

— Igaz ez, Balog? — csillant fel a grófné — maga ráér holnap este?

— A grófnénak mindig ráérek, — hebegte Titi megdicsőülve.

— Ez kitűnő. Akkor el fog vinni moziba Most mindjárt megbeszéljük a részleteket. Hol itt egy esti lap? Nézze csak, Goll Elemér, ott van maga mögött a széken egy esti lap, adja csak ide.

A szép fiú odahozta az ujságot. A grófné átvette, nem köszönte meg és lapozni kezdett benne.

— Lássuk csak. Herakles-mozgó. «Árkon-bokron át.» Háromnegyed nyolc. Maga hol lesz fél nyolckor, Balog?

— Ahol parancsolja.

— Nem, nem, magához alkalmazkodom. Mondja meg, hol lesz, odamegyek magáért a kocsimmal. Elviszem a moziba. Utána együtt ehetünk valahol, aztán haza is fuvarozom. Jegyekről már délelőtt gondoskodják, mert hallom, hogy nagyon jól megy.

— Elintézem, grófné, fél nyolckor otthon leszek a Gellértben. Nem is tudom, hogyan köszönjem meg a kitüntetést...

— Ne nekem köszönje, hanem a barátjának, aki cserben hagyott a színházzal. Így került maga a krédóba.

Totó udvariasan, de méltatlankodva felhorkant.

— De grófné, a miniszteremmel kell vacsoráznom! Ne legyen igazságtalan. A miniszterem olyan kedves és jó hozzám, külön kikötötte, hogy engem hívjanak meg. Onnan lehetetlen elmaradnom, ezt nem látja be? Hiszen rögtön megmondtam ezt, mikor a grófné felvetette a színházat.

— Maga azt mondta, hogy ha netalán szabad lesz, elvisz színházba.

— Bocsánat, én azt mondtam, hogy lehetetlen elmennem. Ha netalán elmaradna a vacsora, akkor felszabadulnék, máskülönben lehetetlen. Ezt úgy mondtam, mint képtelenséget.

— Kérem, kérem, — felelt a grófné hűvösen meentegetőzve — ha nem ér rá, akkor nem ér rá. Majd elmegyek Baloggal moziba. Miről vitáznak ezek olyan szenvedélyesen? Ülünk oda a nagy körhöz.

Felállt és rendelkezett. Ujjal mutogatta azoknak a nagy asztalnál, akik nyomban elhallgattak, hogy ki hová húzódjék, ki hogyan cseréljen helyet és hová kell még új széket állítani. Mindenki nyomban és udvariasan engedelmeskedett. Mikor mindenki leült, a grófné jelt adott az indulásra.

— Hát most halljuk a vitát, hogy mi is hozzá szólhassunk.

A vitát egy nagyhajú fiatal festő ismertette. Éveges Mózesnek hívták és tájszólását, amely a rakottkáposzta ízéhez hasonlított, még nem vetkezte le.

— Űk, hogy Greco nem tudott rajzolni. Én, hogy abiza tudott.

A grófné még nem is szólhatott, a szépséges Goll már kapott a mondat végén.

— Ó, istenem, rajztudás, — sóhajtott ábrándsosan — úgy mondják, mint egy tantárgyat. Ha az embert megleheli a végtelen, akkor fest, fest és fest, kidobja vergődésében a maga divinációját, mint a Pythia, mikor kénköves gőzihletét magába lehelte. Ebben a szent örületben a pedánsok a vállunkra kopogtatnak, hogy ébredjünk fel és adjunk számot a rajztudásról. Mintha bírósági idézést kézbesítenének a révületben. De mi, vajákosok, nem ébredünk fel. Mi festünk tovább, mint a megszállottak és mikor készen van a remek, félholtan rogyunk össze, mint a holdkóros, akit felébresztettek. Nem vagyunk többé fontosak. A remekmű a fontos. Senki ne kérjen tőlünk számon semmit. Ott a remekmű, azzal számoljanak.

És ábrándsóva félrehajtva antinooszi szőke fejét, bizalmasan Sebesre nézett elismerésért. Ez csak a sze-

mével intett teljes helyeslést. De a székely nem hagyta magát.

— Ejsze, azt ugatom én es. Itt a remekmű, számoltatom. Osztán jól tud rajzolni. Még vitáznak velem. Hallj te rá!

Belényi felnyujtotta kezét. Szót kért.

— Én előbb szeretném szabatosan meghatározni, mi a rajzolás. Rajztudásnak talán azt a képességet nevezzük, amellyel valaki a jelenségek minden részletének a térben való elhelyezettségét saját művészi célja érdekében közölni tudja. Ebből kiindulva...

Sebes hevesen közbevágott.

— Ezen már túl vagyunk. Éppen az ő saját művészi célja sántít. Mert ha kiindulok a perspektíva leg-
elemibb szabályaiból...

— De ne onnan indulj ki, — kiáltott Belényi — ezen még nem vagyunk túl.

Négyen beszéltek egyszerre. A grófné egy intéssel elhallgattatta őket. És mint a felszólító tanár, csak nevet mondott.

— Geszterédy.

— A művészettörténet mai álláspontja az, — felelte Totó — hogy Greco szervi elváltozásban szenvedett. A szemtengelye ferdén működött. Tehát nem úgy látott, mint az egészséges ember. Hiába tudta tehát kitűnően lerajzolni, amit látott. Ez nem lehetett helyes, mert helytelenül látott. Szerintem rosszul látott és jól rajzolt.

A grófné Titi felé intett a fejével.

— Balog.

— Ismerem ezt az álláspontot. Nem hiszek benne. A barokk szobrászok sohasem láttak olyan kicsavart tartású nyakat, jól is tudták a látottat visszaadni, mégis félreáll a szentek nyaka. Az egyiptomiak 'is jól tudtak rajzolni, mégis olyan «en face» mellkast és vállat rajzoltak a teljesen oldalnézeti arcél alá, amelyet egészséges szem nem láthat, mert bonctani képtelenség. Ami Greco látását illeti, meg kell nézni figyelmesen az Orgaz gróf temetését. A kép felső fele a menny-

ország, ott van a Megváltó, a Szűz, a Szentek, szóval a földöntúli lények. Valóban mindnek el van rajzolva az arctengelye. Beteg volt a szeme, mondja egy művészettörténeti álláspont. De mi van a kép alsó felében? A páncélos holttestet a papok sírba teszik, köröskörül állanak a családtagok és gyászoló ismerősök, szám szerint huszonkilencen. A kisiút is beleszámítva. Ennek a huszonkilenc arcnak a rajza szintén stilizált, de az arctengelye egynek sem ferde. Viszont remek rajz egytől-egyig valamennyi. Ezzel szemben veszem másik képét, a Szentlélek kitöltetését. Ott áll az átszellemült embercsoport, a fejek felett a lángnyelvekkel. Egyetlenegynek sincs normális arca. Greco a földöntúliséget, a révületet, az istenit akarta kifejezni azzal a bizonyos elrajzolással. Hogy ez művészileg igazolható-e, az más kérdés. De, hogy rajzolni nagyszerűen tudott, arra megesküszöm.

Éveges Mózes nagyot rikkantott örömeiben.

— Egyem az eszedet, tesvér, te csak kétféle lehetsz: vagy erdélyi, vagy Erdélyből való.

— Kolozsvári, — szólt oda Titi vidáman.

De a barátkozást a grófné félbeszakította.

— Csend legyen. Most eldöntöm a vitát. Földöntúli, vagy nem földöntúli: olyan ferde arcok nincsenek. Az képtelenség. Az igazság tehát az, hogy Greco, mikor földöntúlit rajzolt, nem tudott rajzolni, mikor normálisat rajzolt, akkor tudot rajzolni. Pont.

Mindenki némán vette tudomásul a döntést. Csak Titi nem tudott hallgatni.

— De bocsánatot kérek, grófné, azt nem állíthatjuk, hogy valaki hol tud rajzolni, hol nem. Tud, vagy nem tud. Ha tud, akkor mindig tud. Ha nem tud, akkor sohasem tud.

— Ez nagy tévedés, Balog. Nem látott még jónevű művészek egy-egy képén rajzolási hibát? Mikor azt csinálták, nem tudtak rajzolni. Különben tudtak. Amit én mondtam, az logikus. Amit maga mondott, az nem logikus.

— Dehogynem, grófné. Ha Greco képtelen arc-

tengelyt rajzolt, azt szándékosan tette és nem a rajztudás hiányából.

— Nincs igaza. Aki képtelenséget rajzol, az rosszul rajzol. Aki rosszul rajzol, az nem tud rajzolni. Ez világos. Le van cáfolva, menjünk tovább.

— De...

Csak az első szót mondta készülő ellentmondásából. De Totó megérintette az asztal alatt. Ennélfogva nem küzdött tovább. Visszanyelte. Aztán új tárgy kezdődött, valaki felemlítette, hogy Teller műkereskedő helyiségét felmondták. Boltbékekről beszéltek, majd házbékekről, a beszélgetés érdektelenné vált, csak a grófné vett benne olyan élénk részt, mintha a világ legizgalmasabb kérdését tárgyalta volna. A társalgást zsarnoki módon intézte. Ha érv jutott eszébe, rögtön belevágott a más mondatának kellős közepébe. Az ellentmondásokat könyörtelen erőszakkal leteperte. Sohasem vitázott, mindig csak megállapított. Aztán a háború eshetőségeiről is beszéltek. Emlegették, hogy Chamberlain elutazott Berchtesgadenbe és onnan telefonon felhívta Mussolinit is, Daladiert is. Minden attól függ, hogy a németek mit akarnak. Mindenki meg egyezett abban, hogy a magyarok számára döntő idő következik.

— Bemegyünk Kolozsvárra, — szólt oda Titi Évegesnek.

— Mük maradunk legutóltra, — felelt az legyintve.

Nyolc órára járt, a társaság felemelkedett. A vendégek sorra járultak búcsúzni a háziasszonyhoz. Ő mindenkinek lelkére kötötte, hogy mához két hétre meg ne feledkezzék az összejövetelről. Amellett nem volt egyetlen vendége sem, akivel egy-két gyors mondatra való külön összefoglalása ne lett volna valamely, csak kettőjüket érdeklő ügyről. Totóval pár szót váltott arról, hogy mikor pótolják az elmaradó színházi estét. Titivel megismételtette a leckét: fél nyolckor várjon a Gellértben, jegyekről gondoskodják. Aztán a búcsúzó kézcsók következett. A grófné sarkon fordult és eltűnt egy mellékajtón a szobából, amelyből az

utolsó vendégek egymást tessékelve még el sem mentek egészen.

Titi karonfogta Totót és valamit kutatott a kimenők között.

— Ezt a székelyt keresem. Elment már?

— Az mindig elsőnek szalad el. Mit akarsz tőle?

— Egy jó szót szerettem volna neki szólni. Mi-lyen festő ez, nem tudod?

— Nem. Képét még soha nem láttam. De rendkívül eszes. Miféle furcsa név az, hogy Éveges?

— Az székelyül Üveges. Az üveget ívegnek is mondják, aztán évegnek is.

Már maguk mögött hagyták az óriás kapust és az óriás kaput, a csendes budai utcán mendegéltek. Elhatározták, hogy lesétálnak gyalog a Várból. Totó nagy híve volt a gyaloglásnak.

— Hát mit szólsz ehhez az intézményhez, Titi? Hogyan érezted magad?

— Roppant érdekes volt. Megmondom neked nyíltan, nekem nagy öröm volt, hogy meghívtak ehhez a házhoz. Nem olyan régen még nem is álmodtam arról, hogy ebben a házban én vendég lehetek. Ha volnának szüleim, most megírnám nekik rögtön az egész résztletesen. Persze ügyetlenül, hiszen nem ismerem még az összefüggéseket.

— Azokkal én szívesen szolgállok neked. Tudni szeretnéd, hogy ki miért van itt. Hogy Mester barátunk, aki olyan csúnyán távozott, miért volt eddig itt, azt tudod. A grófné majd valaki mást fog keresni helyette, sőt talán már nem is kell neki senki; eléggé be van vezetve. Belényinek nagyon jó összeköttetései vannak minden hivatalos képzőművészeti szervhez, Műcsarnokhoz, folyóiratokhoz, ilyesmihez. Az a Kelecsényi, akit már ismersz, a műkereskedők egyesületének elnöke. Sebes elég fontos esztéta, cikkeket ír, hangleveket tud csinálni, egy-egy kiállítási terem egy szavától függ. Vakon megteszi, amit a grófné kíván tőle, mert csak a grófné hajlandó őt együtt meghívni ezzel a Goll Elemérrel. Ő megengedheti magának, az ő háza

dőntő tekintély, annak ez a párocska nem árt. Volt ott egy Rátóthy nevű fiatalember, aki korábban elment, az vezérképviselője egy német festékgyárnak és szívesen kezére jár a grófnénak, ha festékről, ecsetről, vászonról, palettáról, terpentinről van szó. Mindenkinek van valami oka.

— De hol vannak a festők? Én azt hittem, hogy csupa Iványi-Grünwald meg Aba-Novák lesz itt.

— Azokat a grófné nem szereti. Irtózik a nők társaságától, azzal pedig nem sérthet még házas embereket, hogy az asszonyokat nem hívja. Barátnője egyáltalában nincs. Csak férfiakkal tud érintkezni.

— Semmiféle asszony nem jár hozzá?

— Dehogyanem. Az első szereposztásban. Ez a második szereposztás, amiben mi fellépünk. Az első, az az ő saját világa. Arisztokraták, rokonok. Az még megesik, hogy egy-egy gróf kíváncsiságból benéz egy ilyen csütörtök délutánra, de az sohasem történhetik, hogy a csütörtökiek közül valaki meg legyen hívva amazokkal.

— Te sem?

— Az én esetem más. Én nem a grófné miatt járok a házhoz, hanem a gróf miatt. Ez az összeköttetés onnan datálódik, hogy apám a Rhédey gróf megyéjében volt főispán. Nagyon szerették egymást. Apám Rhédey grófot mindig az ország egyik legnagyobb szellemének tartotta. Ezt az odaadó ragaszkodást én is örököltem tőle. Évente kétszer-háromszor a palotában vacsorázom, mikor nagyobb társaságot hívnak. Ilyenkor Rhédey beszélget velem egy-egy negyedórát, ami nekem hónapokra mély benyomásom marad. Rhédey rendkívüli ember. Bölcs és komor, szinte tragikusnak merném mondani. Mosolyogni még nem láttam soha. Azonkívül ez a leggögösebb ember, akit ismerek. Néha sértően gögös. Hozzám nem, mert engem apám emléke miatt külön kitüntet, amiért igen hálás vagyok neki. De másokkal szemben néha érthetetlenül kegyetlen. Pedig nagy jóság is lakik benne. De megközelíthetetlen. Nem mai ember, a tizenhetedik századból való.

Feleségének fogalma sincs róla, hogy ki a férje. Bocsáss meg, hogy így áradozom, de ez nekem gyengém. Ha Rhédeyről van szó, elvesztem a tárgyilagosságomat. Térjünk vissza a csütörtökre. Ott volt ez a te erdélyi földid, ez a székely festő. Tudod, hogy ez hogyan került ide? A székely főiskolások egyesülete meg akarja festetni a miniszterelnök arcképét. Ott pedig ez az Éveges művészeti dolgokban sokat tehet.

— Ezt nem értem. Rhédey grófnak egy szavába kerülhet a miniszterelnöknél, hogy kivel festesse magát.

— Bizonyára. De ezt a szót nem mondja ki. Dús-gazdag ember, nem vállal sehol közgazdasági elnökséget, semmiféle üzlete nincs, soha senkinek ajánló levelet nem ad. Mondom, hogy nem mai ember. A felesége festegetését megbocsátó jóindulattal nézi. Még tetszik is neki, hogy az asszony pénzt keres. Legyen neki még több. Mert az egyenesen szédítő összeg, amit háztartásra és ruhára ad az asszonynak. Egyszerűen fejedelmi.

— Akkor miért szervez a grófné valóságos üzleti vezérkart magának?

— Mert megvan az a gyengéje, hogy imádja a pénzt. Értsd meg, nem azt szereti, amit a pénzért venni lehet. Magát a pénzt. Tapasztalni fogod, hogy betegesen fukar. Néha már úgy érzem, hogy ez nem a nők rendes takarékosága, hanem orvosi eset. Tíz fillérért akkora elmemunkát végez, amellyel egy nagy bankot el lehet kormányozni. Jó is, hogy erről beszélünk, mert most fontos használati utasításokat kapsz tőlem. Vigyáznod kell például arra, hogy színházban, vagy moziban a grófné nem fizet. Velem azért akart holnap színházba menni, mert a Kaszinóban könnyen vehetek két jegyet.

— De hiszen az ő körében akárki vehet két jegyet, az semmi.

— Nagyon tévedsz. A mágnásoknak ma nagyon rosszul megy, sokan elvesztették a vagyonukat, az ő legközelebbi rokonai vékony kis állásokban harcol-

nak az életért. Mindenki nagyon meggondolja azt a két jegyet. Tudod, mit jelent az a két jegy ruhatárral, színházutáni vacsorával? Ötven pengőt. Gondolod, hogy azt olyan egyszerű kiadni annak a grófnak, akinek négyszázpengős bankállása van? Mi az ellenérték? Hogy nem kell taxit fizetni. Magunkfajta embernek nagy dicsőség, hogy a híres, szépséges Rhédeynével ül a színházban, de egy mágnás számára ennek semmi külön varázsa nincsen. Neked bizonyára öröm és te azt az ötven pengőt igen könnyen odavágod. Ezért léptem közbe ma délután.

— És nagyon leköteleztél. Nézd, Totó, én úgynevezett naiv ember vagyok, azonfelül hozzád még külön baráti bizalmat is érzek. Nyugodtan elmondom, milyen érzéseket kelt bennem ez a dolog. Néhány héttel ezelőtt még szegény kis tanár voltam vidéken. Holnap pedig elviszem moziba Rhédey grófnát. Azt mondd erre, hogy sznobság? Igen, az. De sokféle sznobság van a világon. Elmondom neked, hogy az enyémenek mi az alapja. Ma délután, mikor a palota erkélyéről lenéztem a városra és mellettem állott a grófné, a tekintetemmel a Ligetet kutattam. Mert most úgy tíz éve, egy ilyen szeptemberi délután ott mászkáltam a ligetben, aznap még nem ettem, s ha a palotákra néztem, azt gondoltam, hogy nagyon fáradt vagyok már, meg kellene ölnöm magam. Kicsibe múlt, hogy meg nem tettem. Az erkélyről azt a hajdani fiatalembert kerestem ott a ligetben. És kimondtam magamban, hogy nekem most jogom van ott állni a palota erkélyén Rhédey grófné mellett, mint egy tündérmesében. Ez az ezredrésze annak, amivel a sors nekem adós maradt. Most tessék fizetni.

— Értelek, Titi és szívből veled érzek. De egy jótanácsot nem hallgatok el, ha felhatalmazol rá.

— Lekötelezel vele. Ezzel is.

— Ne szeress bele a grófnéba.

— Ugyan, hogyan jut ez eszedbe?

— Rendkívül szép asszony, vonzó, érdekes. Bele lehet szeretni. De ne szeress bele. Az a kész boldogta-

lanság. Legalább számodra. Egy rideg, felületes fickónak semmi. Ha nem megy, odébbáll. Ha megy, fütyörészve örvend az életnek és csak aztán áll odébb.

Titi szíve boldogan dobbant meg. Felkacagott.

— «Ha megy?» Csak nem tudod elképzelni, hogy ez «mehet»?

— Szerelemben mindent el lehet képzelni, ezt tanuld meg. Ezelőtt húsz évvel a Rivierán voltam. Cannesban megláttam egy hölgyet. Kíséret vette körül, udvarmester hajlongott mellette. Olyan szép volt, hogy a számat haraptam kínomban. Átkoztam a sorsot, hogy társadalmi különbségek vannak a világon. Tíz nap múlva együtt mentünk Vanceba. Az kis falu a Provenceban. Ott töltöttünk egy hetet.

— De már bocsáss meg, ezen kacagnom kell, ez képtelenség. Ugyan kérlek. Aztán meg van valami, amit nem tudsz. Én... én szerelmes vagyok valakibe. Aki nem grófné. Még csak nem is kormányfőtanácsosné.

— Ez megnyugtat. A szívem legmélyéből kívánom, hogy ez ne legyen reménytelen. Ha ugyan máris nem kétoldalú, amit nem csodálnék. Erre ne felelj. Hanem most elválunk, öregem, én itt a Lánchíd-utcában vacsorázom. Előzőleg azonban még nekem is volna veled egy kis kirándulási tervem. Szabad vagy holnap délben?

— Szabad vagyok. Miért?

— Mert én egy kis ebédet beszéltem meg Waldeck grófnéval és a nővérével. A nővér most szakított, folyton sír, vigasztalni kellene. Bocsáss meg, hogy csak most szólok, de délután kaptam a telefont, hirtelen határoztuk el. Van kedved velünk tartani?

— Boldogan, köszönöm szépen. Hol találkozunk?

— Én kiviszem a hölgyeket két órára a ligeti Gundelhez. Ha úgy tetszik, kettőkor ott találkozhatunk. A felső erkélyen foglalok asztalt.

— Kitűnő. Előre is örülök. Szervusz, Totó.

— Szervusz, Titi.

Alighogy elváltak, Titi meghökkent. Ha két óra-
kor társasággal ebédel, abból biztosan lesz negyed há-
rom. Lehetetlen, hogy háromra az Anna hivatala előtt
lehesen. Most mit csináljon? Totót már nem érheti
utól, elvesztette a ködtől nedves őszi utca járókelői
között. Nincs más lehetőség, mint Annát felhívni tele-
fonon és a találkozót későbbre tenni.

Igy is tett. Az Anna hivatala másnap délelőtt sza-
kadatlanul mással beszélt, várakozás közben tehát a
portással megbeszélte a mozijegyeket. A hívott szám
megint mással beszélt többszöri hívásra, úgy, hogy a
portás közben már jelenthette is, hogy a jegyek rend-
ben vannak. Végre jelentkezett a szám, jelentkezett a
pénztár, jelentkezett Anna.

— Angyalom, háromkor el vagyok foglalva, kér-
nék magától egy ötórás találkozót. Például abban a
kis cukrászdában, ott maga mellett.

— Jaj, de jó, hogy felhívott. Nekem is mondani-
valóm van. Ott leszek ötkor.

— Viszontlátásra.

— Viszontlátásra.

Telefonon mindig ilyen röviden beszéltek. Titi
tisztelte az Anna hivatali munkáját. És irodafőnökök
nem szokták szeretni, ha a tisztviselők hivatalos óra
alatt hosszú csevegéseket folytatnak. Anna azt mondta,
mikor erről beszéltek, hogy belebetegednék, ha egyszer
megszólítanák.

Kettőkor pontosan ott volt a Gundel kertjében.
Kissé borús őszi nap volt, a szél már vöröslő gesz-
tenyefaleveleket kavart az asztalok közt a kavicsos
talajon, a katonazenekar délben üres kioszkja az őszi
elhagyatottság és mélabú érzését keltette. De még jócs-
kán volt közönség a magasított erkélyen. Ahogy az asz-
talok közt elhaladt, két társasághoz is oda kellett kö-
szönnie. Az egyik asztalnál Dömsödyék ültek egy ide-
gen házaspárral. Döme hangos nyájassággal viszo-
nozta a köszöntést, Mica, aki szebb volt, mint valaha,
közömbösen bólintott, mint hűvös ismerős. Egy másik
asztalnál a brazil házaspár ült, ugyancsak idegenek-

kel Duraga odaszólt neki, hogy már ideje volna egyszer bridzsezni, mire ő helyeslő mosollyal felelt és jelbeszéddel mutatta a telefonálás mozdulatát.

Totó és a két hölgy már ott ült a sarokasztalnál. Waldeckné nővére pontos hasonmása volt nénjének. Termetben akár össze lehetett volna téveszteni őket, s a felső fogsora ennek éppen úgy előre állt, mint a másíknak. Titi már tudta, hogy Tallián bárónő és elvált asszony mind a kettő, elég csinos tartásdíjat kap mind a kettő, azonkívül van egy jómódú testvérbátyjuk, aki vidéken gazdálkodik. Ezt a vidéki Tallián bárót Pyramus néven emlegette a társaság.

— Milyen név ez a Pyramus, — kíváncsiskodott Titi — hogyan ragadhat ilyen furcsa becézőnév valakire? Ennek bizonyosan története van.

— Van, — bólintott Totó — még pedig ismét tegnapi hősünknel, Mester Frédinél, tartunk. Megengedik a hölgyek, hogy elmondjam?

A hölgyek közömbösen vállat vontak.

— Kérlek, a hölgyek testvérbátyja, az én Géza barátom, szoros összeköttetést tartott fenn egy társaságbeli hölgygel, aki a Fő-utca tíz-bé számú házban lakik. Ennek a férje sokat utazik, s valahányszor útra kelt, Géza mindig besurrant este a házba. Meg volt győződve, hogy ezt nem tudja senki a világon. Pedig mindenki tudta, csak a férj nem, aki különben híres krakéler és párbajhős. Mester valamiért megharagudott Gézára és akkor nevezte el Pyramusnak. Tudniillik az ember képzeletében együtt van az a szerelmes pár, hogy Pyramus és Thisbé. Értsd: Pyramus és 10. b. A házszám. Ez pillanatok alatt elterjedt Pesten, és a hölgy úgy megijedt, hogy szakított Gézával.

— Különös. Van valaki Pesten, aki ezt a Mestert szereti?

— Senki. Mindenki gyűlöli. De mindenki boldogan hallgatja, mikor másról rosszat mond.

A kisebbik nővér sírva fakadt. Letette a villát, abbahagyta a velő-kroketet és orrát fújta.

— Hagyják, — mondta Waldeckné — nem lehet

kiejteni azt a szót előtte, hogy szakítás. Pedig ő szakított, nem a férfi. És most bóg.

— Mit csináltam volna, — szipogott a bánkódó hölgy. — Várjam meg, míg ő szakít? Azt már mégsem.

— Akkor meg úgy történt, édes Krisztám, ahogy te akartad. Miért bógsz?

— Hallja ezt, Totó? Ezt mondja az ember saját nővére. Pedig már ötször elmagyaráztam neki az új helyzetet.

Totó jóságosan evett és bólogatott.

— Nézzük csak meg a dolgot még egyszer. Titi előtt nyugodtan beszélhetünk.

— Igen, — szólt Waldeck Vera — azt már mondtam neki.

De Kriszta bárónő keveset törődött vele, hogy olyan úr ül az asztalnál, akit életében most lát először. Űgye minden jel szerint már eddig is annyira a nagy nyilvánosságé volt, hogy bárki jelenléte kevésbé veszélyeztette. Kitergették az asztalra az egész ügyet. Három éve viszonya volt egy úrral, akit a társalgásban csak Pubi néven emlegettek. Ismeretségük elején ez a Pubi még lovastiszt volt, de mint nagyon mulatós ember, olyan adósságokba keveredett, hogy fölöttesei tanácsára, még pedig nyomatékos tanácsára, kilépett a hadseregből. Akkor Kriszta lejárta a két lábát, hogy állást szerezzen neki. Szerzett is valami állást a lóversenyen. De Pubi tovább mulatott. Teljesen elrészegesedett és most ezt az állását is felmondták. Kriszta tehát vagy megint nekilát új állást keresni, vagy örökre lemond a reménytelen esetről. Hosszan tárgyalták az esetet. Titit is belevonták, s aki beszélt, olykor hozzáfordult helyeslésért. Ő volt az egyetlen, aki megsajnálta a síró asszonyt és úgy gondolta, hogy a szerelem kedvéért talán lehetne még egy próbát tenni.

— Mi volna, — vetette fel — ha a bárónő hozzámenne Pubi úrhoz? Ha együtt lagnának, jobban lehetne rá vigyázni és bizonyosan menne a dolog.

Ekkor kissé feszes csend következett, majd Totó kitalált mindent.

— Először is együtt laktak. Tegnapelőttig. Géza ezért szüntette meg a testvéri érintkezést a bárónővel. Reméljük, hogy most szent lesz a béke. Másodszor hozzámenni nem lehet. Mert házasember. A felesége nem akar válni.

Kriszta báróné ismét sírva fakadt. Titi azonban nem hagyta annyiban. Ha már pártot foglalt a szerelem mellett, ki akart tartani álláspontjánál. Hátha beszélni lehetne azzal az asszonnyal? Hátha valamilyen módon mégis rá lehetne bírni, vagy kényszeríteni a válásra?

— Nézze, — szólt rá türelme vesztetten a síró asszony — én otthon megesküdtem, hogy az egész ügyről nem fogok beszélni az ebédnél, kivált mikor halottam, hogy Totó egy barátját is elhozza. Mégis elkezdtünk beszélni róla. Hát most már tudja meg az egészet, ha ennyit tud. Pubi valami kellemetlen anyagi ügybe keveredett a lóversenyen. Tizenegyezer pengőről van szó. Nekem ennyi nincs, a bátyám nem ad. A Pubi felesége azonban gazdag. Nyomban kifizet mindent, ha Pubi visszamegy hozzá. Ezért szakítottam.

Erre csend támadt. Még hozzátette:

— Az Isten átoknak hozta neki ezt a Budait. Az az oka minden bajnak.

Titi részvétellel bólintott. Majd egyszerre a név a füléből belement a tudatába és ott élni kezdett.

— Miféle Budai? — kérdezte.

— Van egy ismert lóversenyalak, egy bizonyos Budai József nevű fiatalember. Annak van egy bandája. Ezekkel valahogy összekeveredett. Ezek vitték bele minden disznóságba. Pedig, hogy rimázkodtam neki. Könyörögtem, hogy ne álljon össze ilyen söpredékkal. Hiába. Most, ha baj lesz, azokat is becsukják, de az nekem nem nagy vigasztalás.

Nem volt semmi kétség. Ez a Budai József más nem lehetett, mint az Anna fivére. És lehet, hogy most börtönbe kerül. Titi eddig amellet volt, hogy az asszony béküljön ki szerelmével. Most hirtelen álláspontot változtatott.

— Bárónő, most már én is látom, hogy itt nincs mentség. Ha szeretett valakit, akkor az érzése emlékének tartozik azzal, hogy az az ember megmeneküljön. Neki mi az álláspontja?

— Ő nem akar visszamenni az asszonyhoz. Esküdjik, hogy megjavul. A feljelentés még nem történt meg. Azt mondja, hogy a feljelentéstől az ítéletig hosszú az idő, közben majd csak lesz valami. Most választ vár tőlem. Ettől tesz mindent függővé.

— S ha maga véglegesen szakít, akkor visszamegy az asszonyhoz?

— Akkor visszamegy.

— Akkor kifizetnek mindent és az egész ügy **el** van simítva?

— Úgy van.

— Kár gondolkozni. Pubi úr azonnal menjen vissza az asszonyhoz.

Totó az asztalra ütött.

— Na, látja. Mit magyarázunk mi Verával már három napja? Azonnal menjen vissza. Három nap óta magyarázom, hogy ha ebből hatósági ügy lesz, egy szép napon magát is beidézik tanunak, kell ez a botrány Gézának? Kell ez a botrány a nővérenek? Itt helyben rögtön írjon neki egy végleges és határozott levelet.

Kriszta bárónő megint elsírta magát, aztán megszólalt:

— Jól van. Hozassanak nekem konyakot. És frószerszámot.

A levelet mindjárt megírta. De ez nem ment egészen egyszerűen. Mert nekifogott, hogy néhány sort írjon végleges döntéséről. A néhány sorból egy oldal lett, az egy oldalból négy. Ekkor új levélpapírost kért, hogy folytassa. Totó rátette tenyerét a megírott levélre.

— Kriszta, hallgasson rám. Amit eddig írt, azt tépje szét. Erre az új papírosra írjon két egyszerű mondatot, szerelem nélkül.

Az asszony hallgatott, gondolkozott. Aztán csendesen mondta:

— Igaza van.

A megírottat eltette a táskájába. Nyilván félt, hogy a darabokat valaki felszedi és összerakja. Aztán megírta a háromsoros levelet. Leragasztotta. Nővére kikapta a kezéből.

— Én majd bélyeget veszek rá és feladom. Expressz. Képes vagy, meggondolod és összetéped.

Mintha csak ez a levél nyomta volna eddig lelkét, Kriszta báróné egyszerre megváltozott. Arcának a gondtól és bánattól eddig görcsös vonásai kisimultak, aki rápillantott, váltig csodálkozhatott, hogy ez a nő percek alatt egyszerre egy évet fiatalodott. Ahogy kihúzta magát, mintegy lendületet véve új életében, még a dereka is megnyúlt. Társalogni kezdett és már el is mosolyodott. De Titi nem igen figyelt oda. Csak szórakozottan vett részt a beszélgetésben. Az esze azon járt, hogy mit és hogyan fog ebből Annával közölni. Mikor aztán fizettek, a kijáratnál két kocsi különváltak, s ő már robogott a Nyugati felé, a hosszú és sívár Podmaniczky-utcán, akkor is csak ezen töprengett. A valószínűség amellet szolt, hogy az ügy most már magától elintéződött és Anna testvére kikerül a bajból gyanus társaival egyetemben. Ha pedig mégis benne marad a csávában, Anna nem tudja megmenteni, mert sehonnan sem vehet tizenegyezer pengőt. Tőle nem fogadja el, ez biztos. Bele kell nyugodnia abba a csapásba, hogy a fivérét bebörtönzik. S ha erre a nem valószínű fordulatra sor kerül, Anna majd ráér bánkódni akkor. Addig kár volna izgatni, már csak azért is kár, mert az egész csúnya ügy nyom nélkül elsimulhat s akkor jobb soha meg nem tudnia semmit. Nem szabad tehát elárulni neki egy szót sem.

Jóval öt óra előtt érkezett a cukrászdába. Egy esti ujságot átlapozott, a politikai hírek között azt olvasta, hogy húszévi kínlódás után a magyar kívánságok most végre elemi erővel kérnek szót. Boldogan elmélázott ezen, Kolozsvárról tünődött és sanyarú gyerekkoráról. Szórakozottan firkálgatott a papírszalvétára. Végre jött Anna. Arca derűs volt, szeméből valami mondanivaló esillámlott.

— Mielőtt bármit mond, — szól Titi — számoljon be a madárról.

— Köszönöm szépen, Kiki remekül érzi magát és nagyon rossz. Azonkívül folyton nevetnem kell rajta.

— Mi újat eszelt ki?

— Azt már meséltem, hogy roppantul szereti a tükröt, sőt egyáltalában mindent, ami tükröz. Például a teáskanna oldalát. Odaáll és úgy mórlikálja magát a kannánál, mint mi emberek az Elvarázsolt kastélyban a torzítótükrök előtt.

— Kiengedi a kalitkából?

— Természetes. Botrányt csap, ha nem engedem ki. Nem eshetik semmi baja, macska nincs a háznál, az ablakot becsukom. Míg otthon vagyok, szabadon mászkál a szobában. Ma felfedezte azt az üveglapot, amelyen a toalettholmik állanak a fürdőszobában a mosdó felett. Hosszasan tanulmányozta és csőrével verdesni próbálta azt a madarat, amelyet alatta az üveglap visszatükrözött. Aztán elkezdett tollászkodni. Ezt látni kellene, Titi. Úgy csinálja, hogy a leghosszabb farktollát a féllábával odaszorítja az üveglaphoz és csőrével fésülgeti. El tudja képzelni ezt a helyzetet?

— Hogyne. Csak mondja tovább, mindjárt lerajzolom.

— Ezt azért csinálja, hogy a hosszú tolla ki ne csússzék a csőréből. Mármost, mi történt. Az egyik lába kicsúszott alóla az üvegen, erre letottyant a fenekére. Láta volna, hogyan szitkozódott. Elkezdett házsártosan csevegve pörölni, leszidta az üveglapot és csőrével megverte. Aztán nekifogott a tollászkodásnak még egyszer. Megint elcsúszott. Most már türelmetlen dühbe jött, lármázott, szitkozódott, le-fel járt az üvegen, mint a cselédekkel pörölő háziasszony. Hangosan kellett rajta nevetnem. Most is nagyon mérges volt és leszidott, mikor eljöttem, mert becsuktam a kalitkába. De friss magot adtam neki s ez megbékítette. Mutassa? Jaj, de mulatságos. Csakugyan éppen így állt szétvetett lábbal az üvegen. Hát ez miféle fej a papír másik oldalán? Milyen szép arc.

— Rhédeyné akar lenni, de még nem tudom jól az arcát, mikor vitatkozik. Valami olyan kifejezése van, mint az osztályban a vigyázóé.

— Jó rajz. De most jön a nagy dolog, amit akarok mondani. Jöjjön velem moziba. Ide nézzen.

Anna kivett a táskájából két mozijegyet és kivágta az asztalra, mint játékos a kilencet.

— Képzelve, hogyan jutottam hozzá. A pénztárosunknak volt ez a két jegye ma estére. De vidéki vendégei vannak, nem tud elmenni. Azt eszelte ki, hogy a jegyeket kisorsolta. Az egész hivatalban körözték az ívet, tíz fillér volt egy jegy. Én is vettem. Képzelve, megnyertem. Most ezennel meghívom magát moziba.

— Anna, mondhatom, rég esett valami ilyen rossz. Én már elígérkeztem moziba ma este.

Anna visszakapta fejét. Arcán megdermedt a mosoly. Várt kissé, aztán vállat vont. Látszott rajta, hogy mindenáron igyekszik palástolni csalódását.

— Igazán sajnálom. Akkor elviszem a kis kolleganőmet. Maga kivel megy?

— Rhédeynével.

— Ejha. Ez aztán társaság. Hát mondja el ezt a nevezetes csütörtöki társaságot, hogyan volt, mint volt.

Titi belekezdett részletesen a palota lefrásába. Élénken beszélt, próbált érdekes és színes lenni. De máskor oly folyamatos és lendületes előadási módját most bántotta az a kellemetlen érzés, hogy az Anna örömét elrontotta. Mikor Mester Frédivel való esetét elmondta, belejött ugyan az elbeszélés hevébe és Anna arcán is látszott, hogy aggodalommal várja a történet lefolyását, de ez a részlet elmúlt és megint csak odaereszkedett közéjük valami kényszeredett hangulat, a tüntető vidámságnak az a feszes és ügyetlen fitogtatása, amely minden rossz kedvnél kínosabb.

— És milyen moziba mennek? — kérdezte Anna, mikor a hosszú elbeszélés a mozimeghívás részletével befejeződött.

— Azt a Clark Gable-filmet nézzük meg, nem is tudom, mi a címe.

— «Árkon-bokron át». Én is éppen azt nézem meg. A háromnegyednyolcas előadást.

— Pontosán egyezünk. Majd megkeresem, hol ül és odaköszönök.

— Helyes. De azt ne felejtse el, hogy vasárnap nálam ebédel.

— Lehet ezt elfelejteni? Csak erre várok egész héten. Mondja, nem engedi meg, hogy vigyek valami ital-félét, vagy ilyesmit? Tudja mit, viszek egy üveg pezsgőt. Meglumpoltatjuk Lázárékat... Az Istenért, mi baja? Hiszen magának könnyes a szem! Anna, mi lelte magát?

— Semmi. Gyerekség. Nem is érdemes róla beszélni.

— Az nem úgy van. Nagyon rosszul esik, ha nem mondja meg. Ez a moxidolog bántja?

— Dehogy. Természetesen rosszul esik ez a véletlen, mert nagyon örültem, hogy ketten megyünk, de ezért még nem sírok. Nekem nagy gyakorlatom van abban, hogyan kell lemondani arról, ami örömet szerezne. Nem ezért pityeredtem el. Hanem, hogy maga pezsgőt akar hozni. Meg akarom hívni, hogy én legyek a Lukullus, a pazar vendéglátó, már napok óta csak ennek örülök, számolgotam a napokat, rettentő büszke vagyok, hogy a saját erőmből egy ilyen fényes vendéglátás is telik tőlem. És akkor maga jön és elrontja az örömeimet. Pezsgőt akar hozni. Beletenyerelem a gazdagságával az örömömbé. Tudom, hogy buta gyerekség, amit beszélek, ne is figyeljen ide, felejtse el az egészet. Most már menjünk innen, ez az asszony minden szót figyel és nagyon szégyellem magam...

Az utcán Titi szégyenkezve és alázatosan mentegődni kezdett, de Anna félbeszakította.

— Hagyja, Titi, gyerekes számár voltam. Úgy látszik, az idegeim nincsenek egészen rendben. Hiszen maga figyelmes és kedves akart lenni. Én csináltam a hibát. Ne haragudjék rám. Bocsánatot kérek.

Sietve búcsúzott, mikor a kapuhoz értek, nyájasan mosolygott. De arcán látszott, hogy mihelyt hátat

fordít, a szemét rögtön megint előnti a könny. Titi leverten ballagott tovább. Arra gondolt, hogy az embernek semmi sem fáj jobban, mint fájdalmat okozni. De ahogy mendegélt, olyan gondolatra bukkant, amely enyhülést hozott önvádoló rossz kedvére. Az jutott eszébe, hogy talán azok a könnyek már régóta kibugygyanásra vártak és csak ürügyet kerestek. Talán már akkor rögtön szerettek volna kibugygyanni, mikor az Anna moziterve füstbe ment. Ha pedig egy ilyen tervecske megfeneklése ennyire fáj neki, akkor ez már jelent valamit. Anna talán már rálépett a fejlődő érzés útjára. És akkor nem is olyan nagy baj, ami történt. Mert lehet, hogy Anna maga fog elcsodálkozni azon: mi az, hát ennyire fáj neki, ha nem mehetnek kettesben, bizalmasan moziba? Titi megélenkülve, frissebben folytatta útját. Most érezte először, hogy amire olyan mélységesen vágyódik, az nem reménytelen. S a reményért érzett hála olyan melegséggel öntötte el, hogy ez még szerelmesebbé tette.

Félnyolc előtt öt perccel kiállt a szálló kapujába. Udvariasan meg akarta kímélni a grófnét attól a kényelmetlenségtől, hogy kiszálljon, beizenjen érte és várakozzék reá. Éppen mikor kilépett a forgóajtón, szállott ki nagy kocsijából Bandrowski gróf. Nagy örömmel üdvözölték egymást.

— Jó, hogy látom, cher ami, személyesen is megmondhatom, hogy jövő pénteken társaság lesz nálam. Csinálunk néhány asztal bridzset, aztán majd meglátjuk, hogy később mivé fejlődik a dolog. Nyolcnegyvenöt, szmoking. De még meghívót is fog kapni.

— Nagyon köszönöm, gróf úr, boldoggá tesz. Ott leszek.

— Én most felnézek Yvonnehoz búcsúzni. Mikor látta?

— Bizony elég régen. Miért kell tőle búcsúzni?

— Utazik. Az édesanyja táviratozott Antibesből, hogy rosszul van. Bizonyosan megint az epéje.

— Ó, szegény. Adja át kézsókomat, gróf úr és gyors javulást.

— Köszönöm. Nagyon fog örülni. Viszontlátásra.

— Viszontlátásra.

A gróf a forgóajtó felé lépett. De rögtön visszafordult.

— Ja, igaz. Maga a multkor felhívta a figyelmemet egy úrra, aki szeretne nálunk jogtanácsos lenni. Bizonyos . . . bizonyos . . .

— Pethő.

— Úgy van. Pethő. Hát ez a dolog, kedves barátom, nagy sajnálatomra nem megy. Az az úr járt nálam. Nagyon gyengén beszél franciául, ez nálam fontos szempont, ha már lengyelül nem tud. De ez a kisebbik baj. Információkat szereztem róla. Azok . . . hogyan mondjam . . . kissé bizonytalanok.

— De kérem, gróf úr, ez meglep. Én őt jól ismerem. Kizártnak tartom, hogy valami olyat csinált volna, ami . . .

— A világért sem állítok semmit, ami kézzel fogható. Csak éppen valahogy bizonytalan az egész légkör, ami úszik körülötte. Ezt kötelességem közölni. És baráti tanácsom, hogy ne ajánlgassa.

— Hálásan köszönöm a tanácsot, de a magam részéről meg vagyok győződve . . .

A beszélgetést nem folytathatták, mert e pillanatban egy kocsiból kilépett Rhédey grófné.

— Jó estét, kedves Bandrowski. Bocsánat, hogy ilyen kurtán köszönök, de sietünk Baloggal moziba. Üljön be gyorsan, Balog, a kocsinak nem szabad itt állni.

Titinek még nem is tűnt fel, hogy nem a grófné maga vezet, mikor a robogó kocsiban az előkelő hölgy élénken beszélni kezdett:

— Képzelve, a nagy kocsit elvitte az uram falura, az én kis kocsim pedig ma délután elromlott. Délben még baj nélkül hazamentem vele. Délután egyszercsak rossz volt. Az ördög tudja, mi történt vele. Megcsináltatni már nem volt idő, kénytelen voltam taxit hozatni. A jegyek rendben vannak?

— Hogyne, grófné. Még délelőtt elintézttem.

— Helyes. Hát mit szól a tegnapi társasághoz? Ezek az úgynevezett művészeti csütörtökjeim. Roppant szeretem ezeket az összejöveteleket, ha falun vagyok hosszabb időre, képes vagyok erre az egy napra bejönni. Pedig nyáron elég kevesen verődünk össze. De most már népesedik a város, akik nyaraltak, mind visszajönnek. A tél folyamán néha huszan is vagyunk. Tegnap is elég érdekes volt, csak ez a Mester-dolog érintett kissé kellemetlenül.

— Legjobb elfelejteni, grófné.

— Elfelejteni? Azt már nem. Én az ilyet húsz évig nem felejttem el. Ne féljen, ez az ember meg fogja kapni a magáét. Emlékszik, mit mondtam magának Schrödernéről? Na lássa. És ő épp Schrödernét vágja a társaság arcába. Ilyen szemtelenség. Különben azt már megállapítottam, hogy jól megjárta. Mire odaért Schrödernéhez, már nem talált ott senkit, mindenki elment, mert az asszony Operába készült, az pedig korán kezdődik. Odament, a háziasszonyt nem láthatta, aztán elkotródott. Különben, az egyes emberek hogyan tetszettek magának?

Titi udvarias általánosságokat mondott. A grófné a társaság minden tagját külön megdicsérte az olyan bélyeggyűjtő hangján, aki ritkaságait sorolja fel. Leereszkedő jóindulatát senkitől sem vonta meg. Mikor megérkeztek, így szólt:

— Most már maga is csütörtöki ember és remélem, sohasem fog mulasztani.

És nyájasan a Titi ölben nyugvó kezére veregetett. Ez a bizalmas mozdulat, a nyájas testi közelség érzése a férfit hűledező örömmel töltötte el. A grófné kiugrott a kocsiból és fürge léptekkel a mozi bejáratához futott, hogy ott váraкоzzék. Titi, mialatt szórakozottan kifizette a vezetőt, gyorsan előkereste emlékezetéből a nyomorúság éveit. Mostanában szerette ezt tenni, ha nagy társadalmi sikernek vett valamit, mert így beérkezését az összehasonlítás segítségével szédületesebbre mérhette. Valaha az óbudai kávéház felfrónője lenézően nézte végig, most Rhédey grófné megveregette a kezét.

A mozi előcsarnokában várakozni kellett, a két pénztárlak előtt zsúfolt sor nyomakodott előre. Pengőt adott egy csetlő-botló portásnak és azonkívül egy tizes bankót, hogy a Balog névre szóló jegyeket hálássa ki a tömegben át. Amíg a jegyet várták, háta mögött érhetően suttozták:

— Nézd, Rhédeyné . . .

— Hol?

— Itt, itt előtted.

Titi elpirult a dicsőségtől, hogy ő ehhez a hölgyhöz tartozik. A grófné franciául kezdett beszélni. Becsmérelte a tömeget, amelynek rossz a szaga. Titi franciául felelt. S a háta mögött hallotta a suttozást.

— Rhédeyné. Milyen szép.

— Kivel van?

— Valami külföldivel.

Ez varázslatos volt és fejét olyan könnyű mámorral töltötte el, mintha cocktailt ivott volna. Mialatt francia beszélgetésük tovább folyt, igyekezett körülnézni, nem látja-e valahol Annát. De a tömegben csak a közvetlen környezőket vehette szemügyre, annál pedig jóval alacsonyabb volt, semhogy a fejek felett László király módján körültekinthetett volna. Éppen olyan magas volt, mint a grófné. Fejük közvetlen közel volt egymáshoz, ha nem akarta is, arcába kellett tekintenie. S mikor a közönség közelükben átfurakodott valaki, a megbolygatott testtömeg lökődésében erős ellennyomással kellett vigyáznia, hogy tiszteletlenül a grófnéhoz ne érjen. Így is hozzáülődött a térde s ettől különös zsibbadást érzett, de ha nem ért is hozzá, valami elviselhetetlenül izgalmas rövidhullámot érzett létesülni közte és a grófné között, szinte csodálkozott, hogy nem ugranak percegő szikrák arcáról a hölgy arcára. Aztán némi várakozás után csengők szólaltak meg, a közönség, amely így tömegként, mintha egy óriás, lomha állat külön életét élte volna, megmozdult.

— Adja a kezét, mert elveszítjük egymást, — mondta franciául a grófné — pedig a jegyek magánál vannak.

Oldalt nyujtotta kezét, a grófné megmarkolta. Nyers, szinte férfias fogása volt finombőrű kezének. Titi úgy érezte, hogy egész idegrendszere teste minden részét otthagya és ebbe a kezébe költözött, mint ostromlott sereg a várkapuhoz. Így botorkáltak fel a lépcsőn, be a nézőtérre, míg helyüket megtalálták. Egy páholyban a két első ülés jutott nekik. Ezt a két helyet már elfoglalva tartotta egy házaspár, azokat a helymutogató felállította, kelletlenül és piszmogva vonultak vissza a két hátulsó ülésre.

Az előadást megkezdték. Ettől sötétség borult a nézőtérre. Senki sem láthatta többé az erkély első sorában egymás mellett ülni Balog Tihamér vidéki rajztanárt és gróf Rhédey Simonnet. Anna sem láthatta, aki itt ült valahol a nézők között. Mindenki a vásznat figyelte, ahol cserkészek táboroztak lombos erdőben, futóbajnok szakította el a célszalagot, majd egy ünnepélyen a kormányzó délceg alakját díszmagyaros urak követték. A grófné felnevetett.

— Jenő mégis kölcsönkapta a kucsmát.

— Tessék?

— Az ott hátul az unokatestvérem, gróf Illésházy Jenő. A kucsmáját megette a moly...

Hátul pisszegtek. De a grófné zavartalanul folytatta félhangon:

— Erre a sógorától kért kölcsön kucsmát. Az megtagadta. De látom, végül mégis odaadta. A kucsmát ismerem.

Még jobban pisszegtek. Titi felháborodott. Ezt a hölgyet merik lepisszegni? Hát nem tudják, hogy ki ül itt a páholyban? Harciasan nézett körül, de a sötétben lovagias felbuzdulása meddő maradt. Az előadás folyt tovább. A kucsma eltűnt s ez Titit enyhe sajnálattal töltötte el, mert úgy érezte, hogy Illésházy gróffal bizonyos személyes kapcsolata támadt. Csak ő tudta a nézőtéren és senki más, hogy Illésházy gróf nem a saját kucsmáját hordja, mert azt megette a moly, hanem a sógoráét.

A híradók után rajzos film következett. Ez izga-

lommal és gyönyörűséggel töltötte el. Önkéntelen mozdulattal közelebb akarta húzni székét a falhoz, pedig ott moccanni való hely sem volt. A jókedvű állatrajzok elragadták. Kacagó lélekkel örült üde színeiknek, tehetséges vonalaiknak. Teljes lélekkel figyelte a képet, nagyokat nevetett, szeretett volna tapsolni.

— Nem nagyszerű ez, grófné?

— Gyerekség, — felelte a grófné közömbösen.

Ez meglepte. De most nem akart beszélgetni. Az amerikai film következett. Clark Gable jelent meg a vásznon furcsa koponyájával, amelynek esetlenül széles szemtengelye kiabált a torzrajz után. Ujságíróként játszott, aki árkon-bokron át üldözte a rosszban sántikáló trösztvezért és vele utazó, elkényeztetett leányát. A kedélyes, nagyhasú rendőr az utolsó pillanatban állította meg az üldöző gépkocsit, majd a szerkesztőség óriási terme következett kattogó írógépekkel.

— Bosszantó! — szólalt meg a grófné.

— Mi bosszantó?

— Rettenetesen a felírások. A szereplők éppen az ellenkezőt mondják, mint amit a magyar felírások mondanak.

Titi nem felelt. Félt is a pizszegéstől, angolul nem tudott semmit, nem szólhatott hozzá. De ez a kérdés a grófnét mindvégig izgatta. Mindúntalan felszisszent és ismételte az angol szöveget. Hangosan bosszankodott. Köröskörül gyakran beleszakított egy-egy pizszegés a sötétbe. Végre is világos lett és szünet következett. Kimentek cigarettázni. A grófné pillantása a cukorkák kirakott tömegére esett. Megállott.

— Parancsol, grófné?

— Nem bánom, ha valami jó dolgot kap.

És mindjárt elkezdett maga válogatni. Végül kivett a legdíszesebb, aranyzsinóros papírzsákok közül egyet. Titi boldogan fizetett. S közben igyekezett vendégét társalgással mulattatni.

— Grófné nem találta jónak ezt a rajzos filmet?

— Ezeket én únom. Gyerekesek. Nem értem, mit esznek az ilyesmin az emberek.

— A humorát szeretik. Én is azt szeretem.

— De mondom, hogy gyerekesek. Olyanok, mint az ábécés képeskönyvek. Gyerekek nevezhetnek rajta.

— Bocsánatot kérek, hogy ellentmondok. Van ebben, amit komolyan lehet venni.

— Micsoda?

— Például az állatok ismeretét. Ezek a rajzos filmek úgy ismerik az állat lélektanát, mint a legnagyobb természettudós. Ahogy egy ilyen rajzos film visszaadja egy lógófülű kutya loholását, egy kövér lúd esetlen, jobbra-balra billenő totyogását, egy veréb szaggatott, lüktető ugrálásait, az egyszerűen tökéletes. Amit itt naívnak, egyszerűnek és könnyednek látunk, amögött hosszas és fáradságos tanulmány rejtőzik, öt másodperc film mögött öthónapi tanulmány. Mert ezek a képek úgy készülnek, hogy például a pinguin mozigép elé állítják és mindenféle mozdulatban és helyzetben száz meg száz métert vesznek fel róla. Akkor Disney nekiül a felvételnek és elkezd elemezni. Százezer vázlatot készít munkatársaival együtt egy-egy mozdulatról. De mind lefordítva a maga humora nyelvére. Az egyes fázisokat aztán...

A grófné belevágott a mondatba:

— Ez mind szép. De engem az állatok nem érdekelnek. Moziban engem az emberek érdekelnek.

— Őt is. Ő az állatok humorában az embert keresi. Tudniillik...

A mondat megint félbemaradt, a grófné elvágta.

— Ne keresse. Keresse az emberek humorát az emberekben. Az érdekel. Ez nem. Ez gyerekes. És akik szeretik, azok is gyerekek. Én felnőtt vagyok. Nekem adjanak felnőtteknek való dolgot a pénzemért. De azt is botránnyosan elrontják ezekkel a feliratokkal. Ez a mozis semmit nem tud angolul.

Titi gyáván, mentegetőzve nevetett.

— Grófné, a feliratot nem a mozis csinálja.

— Valaki csinálja, akit a mozivállalat alkalmaz. Ez az ember mozinak dolgozik, tehát mozis. Magának tehát nincs igaza.

— Kérem, grófné, én nem vitatkozni akartam, csak mondtam, hogy...

— Ezen nem is lehet vitatkozni. A feliratok rosszszak.

Csengettek. A közönség takarodott befelé. Titi gyorsan körültekintett, de Annát nem látta sehol. Le is mondott róla, hogy lássa. Annának bizonyára valami szerényebb jegye volt a földszint középső vidékén, tehát a földszinti előcsarnokban tölthette a szünetet, nem idefent. Ment a grófné mellett a bevonulók között és ismét látta az összeintő, egymáshoz hajló arcokat és ismét hallotta a suttogásokat.

— Láttad? Rhédeyné.

A kép második része is úgy folyt le, hogy a grófné gyakran bosszankodott. Csak legyintett most már és a fordítási hibákat nem magyarázgatta, mert azokat Titi úgysem érthette volna. Mikor aztán végetért az előadás azzal, hogy Clark Gable arca és a trösztvezér leányának arca eltűnt az eléjük tartott legyező mögött. Titi udvariasan megkérdezte:

— A feliratokról nem beszélve, hogyan tetszett a kép, grófné?

— Hároméves kép, — felelte ajkbiggyesztve Rhédeyné.

— Hogy-hogy hároméves?

— Három évvel ezelőtt készült, ősszel. Látom a női ruhákról.

Mikor leértek az utcára, kint szitált az eső. A grófné megállt a fal tövében. Kijelentő hangon megnevezett egy közeli vendéglőt. Ott fognak vacsorázni.

— Kitűnő, — felelt Titi — az egészen közel van. A fal tövében addig gyalog is eljuthatunk.

— Azt már nem. A cipőm nem bírja a nedves aszfaltot. Én itt várok, maga csak hozzon taxit.

Már futott is.

— Azonnal.

Nekieredt taxit keresni az esőben. Ahány kocsi odafordult a gyalogjáróhoz, mindegyikbe az orra előtt ültek bele. Emberek lökdösték, verte az eső. Kénytelen

volt messzebbre portyázni, míg sikerült járóművet keríteni. Beleült és visszakanyarodott vele a kapuhoz. Kiugrott és kitárta az ajtót. Ebben a pillanatban látta meg Annát egy kövérkés, tatárképű fiatal hölgy társaságában. Tanácstalanul álltak a fal tövében és aggodalmasan nézték az esőt. Kétségkívül azon tanakodtak, hogy várjanak-e a zápor szüntéig, vagy neki-merészkedjenek az esőnek a villamosmegállóig. De ez a látomás csak egy pillanattig tartott. A kocsi elindult velük. Pár pillanat múlva már ki is szálltak belőle. De neki csak papírpénze volt. Idegesen várt az esőben, míg a vezető motoszkálva keresgélte a visszajáró pengőket, a grófné pedig a bejáratnál türelmetlen arckifejezéssel várakozott. Visszaadás közben odaintett a sofőrnek, hogy a többi az övé, otthagya az olvasatlan pénzt és sietett a várakozó grófnéhoz csatlakozni.

A vendéglő közepén megállottak. Tele volt a helyiség. Bár a szellőztető a maga bánatos panaszának egyhangúságával búgott, savanyú sörszag és cigarettafüst töltötte nehézzé a levegőt. Minden asztalnál emberek ültek, a fafalakkal elbástyázott rekeszekben egymáshoz nem tartozó kettes és hármas csoportok bújtak össze, hogy különálló voltukat hangsúlyozzák. Titi szerette volna megjegyezni, amit Zikótól, a német tanártól hallott, hogy micsoda a főkülönbség a magyar közönség és a német közönség között: ha a magyar kisémbert belép egy helyiségbe, ahol már nincs, csak egyetlen üres asztal, természetesen ahhoz az egy asztalhoz ül le, míg a német kisémbert, ha belép egy helyiségbe, ahol csak egyetlen asztalnál ülnek, természetesen nem üres asztalt választ, hanem odaül ahhoz az egy asztalhoz. Ehhez kapcsolva szeretne volna elmondani, amit ugyancsak Zikótól hallott: egy Németországban utazó magyar azt fejtegette társaságának, hogy a magyar nép «Soldatenvolk», míg a német nép «Armeevolk». De mindezt nem mondhatta el, mert asztalról kellett gondoskodni. A felelősség alól felmentette maga a tulajdonos, aki egy pillanat alatt ott termett és hőszégyen után odaszólt oldalról embereinek:

— A kegyelmes asszonynak külön asztalt csinálni. Erre méltóztassék, méltóságos uram.

Ez Titi volt, ez a méltóságos uram. A címzést természetesnek tartotta és mivel a vendéglős úgyis előresietett, nem is javította ki. Hiszen aki ide Rhédey grófnéval kettesben belépett, az nem is lehetett kevesebbnek nézhető, mint méltóságosnak. Pár pillanat múlva ott ültek az asztalnál, a pincérek vezérkara, a jobbágy-ság előrehajolt testtartásával várta a rendelést. Kike-resték a kellő ételeket. Mikor az italos a rendelést tudakolta, Titi kérdően pillantott a grófnéra.

— Az embernek kedve volna egy pohár pezsgőt meginni, — mondta a grófné — de ne túlozzunk.

— De kérem, grófné, miért ne igyunk meg egy pohár pezsgőt? Parancsoljon, mondja meg, milyen márkát szeret.

— Legyünk szolidak, igyunk magyar pezsgőt. Nem akarok visszaélni a vendéglátással.

És megrendelte a magyar pezsgőt. Elkezdtek vacsorázni.

— Sokan köszöntek a grófnénak. Nem is gondoltam volna, hogy egy polgári vendéglőben mennyi ismerőse akad.

— Ez onnan van, hogy a vendéglő közel van a Nemzeti Kaszinóhoz. Az arisztokraták közül sokan átszaladnak, hogy itt vacsorázzanak, aztán visszamennek kártyázni. Maga tartozik valamilyen kaszinóhoz?

— Nem, — szégyenkezett Titi — semmiféle kaszinónak nem vagyok tagja.

— Vétesse fel magát valahova. Társaságbeli embernek, aki nőtlen, hozzátartozik az életéhez, hogy számítson valahová. Úriembernek, ha legényember, az az otthona. Hát most térjünk vissza a filmekre. Én azt mondtam, hogy az a rajzos film gyerekes. Kifejtem magának ezt az álláspontomat, mint festő.

És részletesen megmagyarázta álláspontját. Homlokegyenest ellenkezőjét annak, amit Titi erről a műfajról tartott. De nem tudott a grófnéval vitatkozni. Annak az elbűvölő, fekete babaszépségnek, aki ott ét-

kezett vele szemközt, szilárd kijelentései fel sem tételezték az ellentmondást. Nem beszélgetett, hanem szünet nélkül kijelentett. Alázatos és megfélemlített hallgatójának nem maradt más lehetősége, minthogy figyelmesen odahallgasson és udvarias legyen. Egyébként a beszélgetés sótlan volt. Tíz mondat után már belenyugodott, hogy mást nem hallhat előkelő vacsoratársától, mint közhelyeket. Nem is beszédét hallgatta, hanem szépségét nézte. Megfigyelte a gödröcskés arc tökéletesen finom bőrét, feltűnően hosszú és visszahajlott fekete szempilláit, íjjalakú, vastag és keskeny ajkait, finom kis orrát. Legszebbnek a fülét találta, amely szokatlanul kicsiny volt és rózsás árnyalatában volt valami a porcellán hűvös gyengédségéből. Ezt figyelte meg részletenként, mialatt a grófné úgy adta elő egymásután megfellebbezhetetlen tételeit, mintha folyószámokat jegyezne egymás alá az asztalra. De volt egy mondat, amely megragadta képzeletét.

— Erről vitatkoztam a férjemmel is. Ő azt mondta: nézd, Thekla...

Szóval Thekla. Most hallotta először a keresztnevét. A szó meglepte. A kettőt, a hölgyet és a keresztnevet, idegeneknek találta egymáshoz. A Thekla név mindig valami szökét, magas vállasat és regényeset jelentett számára, magas homlokkal, világoskék szempárral és férfiasan erős kézfejjel. Ez a Thekla közép-termetű volt, finom csontrendszerére erősen barokk vonalakat rajzolt a természet, hajának és szemének feketeisége már-már a kékre emlékeztetett s kicsi kezén, amelyen az ujjak ragadozó madarak domború körmét hordták, minden ujj töve alatt gödröcskék jelezték az ízületet. Hiszen ez a kéz egyenesen ellenszenves — mondta önmagának meglepetten. De ha az egésztest együtt megnézte, gróf Rhédey Simonné feltűnően szép asszony volt. Hamarjában összehasonlította Dömsödy Micával, a legszebb nővel, akit eddig látott. Az talán tankönyvszerűen szabályosabb volt, de ezt kellett mondani az igazi szépségnek. S most eszébe jutott Anna. Melyik szebb? Rhédeyné sokkal szebb, nincs kétség.

Anna arca erőse elrajzolt arccsontjaival szabálytalan. De ez más. Anna, aki talán még most is ott áll a fal tövében, mert az eső nem akar elállani és nem engedi a villamoshoz, több a szépnél. Anna arcából a lélek sugárzik. Anna úgy, ahogy van, földre szállott angyal.

— Maga nem ide figyel, Balog.

— Én? Hogy mondhat ilyet? Volt már olyan ember, aki nem figyelte a grófnéra?

— Volt. Rá is fizetett. Azt kérdeztem, hogy milyen viszonyban van maga ezekkel a Dömsödyékkal?

— Nehéz felelnem, grófné. Talán azt mondhatnám, hogy kitűnő felület viszonyban.

— Mert az asszonyt szeretném lefesteni. Maga segíthetne ebben.

— Én? Ha csakugyan segíthetek, a grófné természetesen mindenre számíthat, ami tőlem telik.

— Akkor erre számítok is. Nem hiszem, hogy nehéz lesz. Az asszonynak bizonyára nem közömbös, hogy legyen a szalonjában egy portré, amit Rhédey Simonné festett róla.

— Erről meg vagyok győződve. Ez senkinek nem lehet közömbös.

— Beszélne velük?

— Boldogan. Járok a házhoz és különösen a férfival vagyok jóviszonyban. Azt hiszem, hogy ha megcsillogtatom előtte a lehetőséget, ő fogja a dolgot szorgalmazni. Tudtommal gazdag ember is, ez nem lehet anyagi kérdés nála. Ha grófné rám bízna, beszélék vele.

— Brávó. Maga az én emberem. És remélem, jó barátom.

Titinek arcába szaladt a vér. Gróf Rhédey Simonné, hallgasson ide az egész világ, reméli, hogy Balog Tihamér neki jó barátja. Csak hebegni tudott a kitüntetéstől.

— Ó, grófné...

Ennyit tudott mondani a lelkes, hálás szónoklat helyett, amelyet most ontani szeretett volna magából. Töltött a pezsgőből a grófnénak is, magának is és vak-

merő bizalmassággal odaértette a poharát a másikhöz. Ivott. A grófné belemártotta piros száját az italba.

— Hanem, most fizessen, mert nekem holnap igen korán kell kelnem.

Titi fizetett. Letett az asztalra negyven pengőt, a maradékra legyintett.

— Hálásan köszönjük, méltóságos uram, alázatos szolgálja, méltóságos uram.

Nem volt közönséges érzés Rhédey Simonné mögött végigmennie az asztalok között. Igyekezett hétköznapi és elfogulatlan arcot vágni, olyan ember gyanánt, akinek semmi sem természetesebb, minthogy grófnéval vacsorázzék. Hiszen ma két bárónővel ebédelt, akik közül az egyik grófné. Ez már így van. Kinek milyen a köre. Az ajtót mély meghajlással maga a vendéglős tárta ki előttük. És semmi sem volt természetesebb, mint az odarendelt taxiba mindkettőjüknek beszállani, hogy a grófnét előbb hazakísérje s úgy menjen haza. A Rhédey-palota címét olyan hanyag szokásossággal mondta be, mint aki ezt a címet már százszor és százszor bemondta. A kocsiban a grófné még egyszer összefoglalta lesújtó véleményét a rajzos filmekről. Búcsúzáskor pedig így szólt:

— Ez nagyon kedves volt, ezt megismételjük. Elmegyünk valami színházba. Hívjon fel telefonon.

Mikor lefeküdt, tele volt az est dicsőségével. Halotta maga mögött az összesúgókat, akik a grófné nevét mondták. Érezte markában a grófné kis meleg kezét, amint viszi a tömegén át. Látta az étterem népének rászegeződő, kíváncsi pillantásait. De ekkor tudatára ébredt annak, hogy mind e képek alatt ott rejlik, mint alap, a fal tövében álló Anna képe, amint tanácstalanul és aggodalmasan nézi az esőt.

— Tulajdonképpen disznóság, — mondta magában.

Aztán kellemesen elaludt.

XV.

De másnap erősebben, tételesebben és szabatosabban átgondolta ezt az egyenetlenséget. És minél tovább gondolkozott róla, annál jobban rágta jó érzését, ami ilyen véletlenül és ilyen kirívóan csoportosult köréje, a grófné és Anna alakja köré. Mikor a részleteket meghányta-vetette magában, szemközt találkozott a kérdéssel, hogy szereti-e Annát. Habozás nélkül erős igennel felelt. És van-e valami érzelmi érdeklődése a grófné iránt? Habozás nélkül nemmel felelt. De viszont mi történnék, ha megnyílnék az a képtelennek tetsző lehetőség, hogy a grófnéhoz bármilyen köze legyen? Erre már nem mert olyan bátran és olyan tiszta lelkiismeretű választ adni. A grófné feltűnően szép asszony. «Megmondtam Annának — érvelt egy elképzelt lelkiismereti főtárgyaláson — hogy azonnal szeretném feleségül venni. De ő nem szánja rá magát. Most már én mindaddig szerzetesi életet éljek, míg ő egyebet gondol? Erre engem semmiféle parancs nem kötelezhet. Én azért Annát szeretem. De az egész vita önmagammal teljesen meddő. Hogy nekem a grófnéval egyáltalában lehessen valami érzelmi összefüggésem, az nevetséges gondolat. Ha komolyan gondolnék erre, megérdemelném, hogy százezer ember körülálljon és torka szakadtából kinevessen.» De mi lesz, ha beleszeret a grófnéba, kérdezte a töprengés szava. «Az lehetetlen, én ebbe az asszonyba nem szerethetek bele. Művészietlen, erőszakos, rideg, zsarnoki hajlamú és kiábrándító kis gyengeségei vannak. Bezzeg Anna... finom érzésű, előkelő lelkű, tapintatos, emelkedett, minden a világon. Csak már szeretne, ó, csak már végre szeretne... Voltaképpen ezt kellene csinálni: minden más teendőt, szórakozást, elfoglaltságot félredobni és minden igyekezetét Annára szánni, kedvességgel, derűvel, gyengédséggel körülvenni reggeltől estig. Akkor talán hamarabb magam felé tudnám fordítani a szívét. De ehhez le kellene mondani vidám, felelőtlen futkosásaimról, minden meghívásról és a grófné házáról. Nem, erről

nincs erőm lemondani. Ez nekem örömet okoz. Jogom van ahhoz, hogy örömet szerezzek magamnak, eleget kínlódtam életemben. Azt nagyon rossz nézni, hogy Annának gondjai és bajai vannak. De miért nem jön hozzám? Minden gondjának azonnal vége lenne. Én nem vagyok oka semminek.»

Ilyen érvelésekkel, mialatt a melegvizes kádban átadta magát a testi jóllétnek és bő reggelije után kellemetesen fújta a füstöt, teljesen tisztára mosta magát. Addig vitatkozott önmagával, míg bebizonyította, hogy minden téren a legkifogástalanabbul viselkedik, semmi bajnak nem oka és a jövőre nézve semmi felelősség nem terheli. Felmerült benne a nagy utazás gondolata is. Igen, gyönyörű dolog lesz elutazni. De most nyomban nem utazhatik. Ha útlevele, költsége, útiterve mind rendben volna, akkor sem indulhatna rögtön. Vasárnap Annánál ebédel, kedden Dömsödyéknél ebédel, szerdán Pethőéknél kell vacsoráznia, péntek este a lengyel követnél lesz társaság, következő csütörtökön pedig ismét a Rhédey-palota következik. Mindent nagyon sajnálna itthagyni. És mit is rohanna? Az a Firenze nem szalad el. Majd szép lassan nekikészül és elutazik. Nem kergeti a tatár. Minden rendben van úgy, ahogy van.

Délben Gálos főszerkesztő kereste telefonon.

— Kérlek, hallottam valami érdekes esetről, amely Mester Frédi körül zajlott le a Rhédey-palotában. Nem mondanád el, mi történt? Kár, hogy nem tudtam elmenni, de nekem éppen szerkesztőségi időben nagyon nehéz elszabadulnom.

Titi elmondta az egész történetet pontosan. A főszerkesztő a vonal másik végén hallgatott kissé. Nyilván forgatott valamit a fejében.

— Mondd, Titi, nem keresnél fel engem a szerkesztőségben? Volna veled mindenféle megbeszélni valóm.

— Velem? Kérlek, nagyon szívesen. Elég szabad időm van. Mikor parancsolod?

Megállapodtak a találkában és Titi este fél nyolc-

kor ott ült a Budapesti Ujság párnázott ajtajú főszerkesztői szobájában. Gálos óriási íróasztal mögött ült, előtte rengeteg ujság, kefelevonat és kézirat, háta mögött a falon a kormányzó képe, azzal szemközt a gróf Apponyi Alberté. Másutt csoportképek függöttek, valamennyin Gálos szerepelt, hol a világháborúban a Hindenburg főhadiszállásán, hol egy olasz hadihajó fedélzetén nemzetközi társaságban. Íróasztalán jobbkéz felől három telefon, egyik mellett gombsoros szekrény. Felvette az egyik kagylót.

— Irénke, most senkit ne kapcsoljon, míg nem szólok.

Letette, cigarettát kínált és rákezdte.

— Kedves Titi, én nem kisebb dologban töröm a fejemet, mint hogy téged megnyerjelek a Budapesti Ujságnak.

— Előfizetni? A legnagyobb készséggel.

Gálos hangosan nevetett.

— Nem, öregem, az előfizetők szervezését a vállalatnál más végzi. Én a munkádat akarom megnyerni.

— A munkámat, — ámult Titi — ezt nem nagyon értem. Ez valami tréfa, csak nem értem, mi fog belőle kisülni.

— Majd mindjárt rájössz, mi fog belőle kisülni. A lapom hétfői mellékletét ismered. Esti kiadás, mint tudod, sok tarkasággal, képekkel, rejtvényekkel és bő társasági rovattal. Legutóbb te is szerepeltél benne azzal a két remek rajzzal. Ezt a rovatot én most emelni akarom. A szövegrészt erősen bővitem, az embereim már megvannak rá. Olyan is van, aki a rovatot jegyzi, ez az Aczél Ádám, ügyes gyerek és fürge. De olyan is van, aki diszkréten szolgál híryanaggal. A legfelsőbb körökből fognak ellátni társasági hírekkel és csak én magam tudom, ki az a rejtélyes forrás, aki telefonál. Még neked sem mondom meg. Hát kérlek, ehhez a rovathoz rajzok kellene.

Titi rémülten védekezett.

— Öregem, csak ezt ne. Csak állást ne és csak munkát ne. Én harmincöt éves vagyok és abból har-

mincat szakadatlan munkával töltöttem el. Most pihenek. És úgy őrzöm ezt a pihenésemet, mint az áspis. Bármit kívánhatsz tőlem, csak azt ne, hogy dolgozzam.

— Jól van, akkor azt nem kívánom. Hanem ha úgy firkálsz egyet-mást cigarettadoboz alá, papírszalvétára, bridzs-blokkra, számológédulára, azt ezen túl ne dobd el. Add nekem. Én még meg is fizetem ezt a hulladékot. Egy-két ilyen eldobott picit rajzért fizetek neked minden kedden, megjelenés után ötven pengőt.

— Köszönöm szépen, az nagyon szép pénz. De ezt így ne csináljuk, öregem. Ha van valami apróság a zsebemben és találkozunk, odaadom, csinálj vele, amit akarsz, ne fizess érte semmit. De kötöttséget én nem vállalhatok, attól írtódom. Meg aztán a közeljövőben hónapokra el akarok utazni, nem is érnék rá.

— Elutazol? Hova?

— Pontos tervem még nincs. Velence, Firenze, Páris, München. Talán még Finnországba is felugrom. Még nem tudom.

— Hát ez remek. Ha egy ilyen papírhulladékot borítékba teszel Firenzében és elküldöd, az nekem remek. A közönség manapság el van zárva az utazgatótól, az ilyen messziről érkező kis helyszíni vázlatok aranyat érnek. De egyelőre itthon vagy. És annál az ötven pengőnél én feljebb is tudok menni. Megmondom őszintén, szándékosan túlfizetnék ilyen rajzokat. Tudatosan elrontom az árakat. De ebből a rovatból én okvetlenül nagy sikert csinálok. A pénzre neked nincs szükséged, azt jól tudom. De gondold el, hogy a társágban ez milyen súlyt ad neked. Teljesen szabad kezet adok, azt rajzolod le, akit akarsz, úgy csúfolod ki, ahogy akarod. Tetszésed szerint ítéld elevenek és holtak felett. Ha már a rovatnak meglesz a maga márkája, képzeld el, hányan kapaszkodnak majd, hogy bekerüljenek. Hozzá még a lapom óriási nyilvánossága. Tudnod kell, hogy ezt a mellékletet százezer példányban nyomatom. Ez az ország nyilvánosságát jelenti. Egy csapásra országos hírvé ember leszel. Heti hatvan pengőért, úgyszólván komoly munka nélkül.

Szombat délig ideadod a rajzokat, egyéb gondod nincs. Nos?

— Hiába, öregem, ismétlem, hogy irtózom a megkötöttségtől.

Azt hitte, hogy Gálos már elmondta a magáét, a beszélgetésnek nem lesz további értelme. De Gálos csak most kezdett belemelegedni a rábeszélésbe. A szó, ígéret, biztatás, kecsgetetés, csábítás csak úgy ömlött belőle. Mikor észrevette, hogy a humorra való hivatkozásnak az áldozatban visszhangja mutatkozik, ezt kezdte kilovagolni. Magyarázta, hogy milyen érzés hetenként megnevetetni egy egész országot, tudni, hogy hétfőn az olvasó már mohón várja azt a kis derüt, amelyet a Balog-rajzoktól fog kapni. Titi érezte, hogy ingadozik. Anna is eszébe jutott, aki folyton piszkálja, hogy rendes embernek valamit dolgoznia kell. Most már ő is beszélt. Habozva formálgatta, hogy ha vállalná, mint ahogy nem vállalja, mit kellene csinálnia.

— Csak úgy egy-egy rajzocskának, amelynek időszerúsége nincs, nem igen van értelme. Én az olyasmit szeretem, mint Mester Frédi a kalapokkal. Sőt még cifrábban, még részletesebben. Ötven tréfás ötlet egy kis rajzon. De ez már munka. És éppen a munka az, amit nem vállalok.

— Ez neked nem munka, hanem játék. És kapsz érte hetenként egy százast. Feljebb, szavamra mondom, nem mehetek. De most aztán ne szólj semmit, hanem csapj fel. Jövő szombat délig várom az első rajzot. Ne is válaszolj, rendben vagyunk.

Felvette a telefont.

— Irénke, végeztem. Ki mindenki keresett? Kicsoda? Hát még? Jól van, kikísérem a vendégemet, aztán kapcsolja a külügyet.

Titi azon vette magát észre, hogy Gálos még barátságosan megveregeti a hátát, aztán a párnázott ajtó becsukódott mögötte. Riadtan állt meg az előszobában. Ha már beleugrott, most már száz kérdezni valója lett volna. Mekkora papírra rajzoljon? Ceruzával jobb-e,

vagy célszerűbb a tollrajz? Nincs-e valami külön dolga a nyomdával? Hogyan írja alá a rajzokat? Hol kap utalványt és hol veszi fel a pénzt? De nem mehetett vissza a főszerkesztőhöz, aki minden jel szerint nagyon el volt foglalva és öt-hat ember üldögélt előszobájában. Csetlett-botlott, kalapját markolászta, sem távozni, sem maradni nem tudott. Ebben a pillanatban Sággy Laci lépett a szobába. Örvendező meglepetéssel üdvözölték egymást.

— Öméltósága vár engem, — mondta Sággy a titkárnak — a kegyelmes úr részéről jövök.

A titkár azonnal visszatért azzal, hogy öméltósága éppen a minisztériummal beszél, rögtön végez és rendelkezésre áll.

— Hát téged mi szél fújt ide, Titi?

— Restellem mondani. Majd Gálos elmondja, ha megkérdezed tőle. Mi újság?

— Nagy újság van. Yvonne elutazott. Keresett telefonon, hogy köszönjön, de nem talált. Tiszteltet.

— Köszönöm. Mikor jön vissza?

Sággy Laci halkra fogta a hangot, hogy a vára-kozók ne hallják.

— Hát te nem tudod? Egyáltalában nem jön vissza. Bronnynak meghalt a felesége, Bandrowski, mint jó testvér, visszaadja a hölgyet az eredeti tulajdonosnak. Bandrowski felszabadult. Majd nézd meg, micsoda verseny lesz itt az előkelő hölgyek között.

Nyílt az ajtó. Sággy köszönt és bement. Titi pedig bandukolt lefelé a lépcsőn. Máris rajzterveket forgatott magában. Rajzolt, tréfákat vetett a vonalakon ide-oda, nevetett. Mókáin maga tudott mindig legjobban nevetni. Mikor leért az utcára, már négy különböző rajz volt a fejében. Elment a taxiállomásig, s ott azt mondta az első vezetőnek, hogy sürgősen a Gellértbe kell mennie. Az úton rajzolt gondolatban és nevetett. A szállóban a portáshoz lépett a kulcsért.

— Van még valahol nyitva trafik?

— Majd keresünk, nagyságos uram. Mit hozassak?

— Ahányféle tolla van a trafikosnak, mindegyikből küldjön egy párat. Aztán küldjön bármilyen nagyságú és bármilyen alakú rajzpapírt, de többfélé. Aztán küldjön egy üveg kínai tust. Nagyon sürgős.

A szobájában türelmetlenül várakozott. Le és fel járkált, gondolkozott, nevetett. De még mindig nem tudta véglegesen, mit fog csinálni. Többször kinézett a folyosóra, érkezik-e már a holmi. Végre megjött a formaruhás fiú a csomaggal. Leült az asztalhoz. Kiterítette a legmegfelelőbb papírt, kinyitotta a tust, végigpróbálta a tollhegyeket. Aztán ránézett a papírra, mintha onnan akarná leolvasni, mi lesz rajta. És a papír fehérsége valóban megihlette, egy pillanat alatt megtalálta az összefogó gondolatot, amelyet keresett. Kitétte az óráját, elkezdett dolgozni. Nekifogott háromnegyed kilenckor. Tíz órakor felvette a telefonkagylót és felhívta a Budapesti Ujságot. Kapcsoltatta a főszerkesztőt.

— Itt Balog Tihamér beszél. Szerencsém van, hogy megtalállak.

— Szombat van, öregem, nehéz nap. Csak éppen ettem valamit és rohantam vissza. Parancsolj.

— Kérlek, kész az első rajz. Odamehetek most rögtön?

— Micsoda? Már kész a rajz? Titi, te szfínaranyból vagy. És jó?

— Azt hiszem, jó. Én legalább sokat röhögtem rajta.

— Hát akkor ülj kocsiba és rohanj.

Húsz perc múlva kitergette a rajzot Gálos előtt az asztalra. És elkezdte magyarázni.

— Amint látod, ez én magam vagyok. Pici test és óriási fej. A szöveg az, hogy gondolkozom és nem tudok dönteni, melyik témával kezdjem meg a rajzok sorozatát a Budapesti Ujságnak. Itt kavarnak mind a homlokom mögött. Össze-vissza kavarnak, mint a fotomontázs. De ravaszul van rajzolva, minden csoportot meg lehet különböztetni. Itt Rhédey grófné festi Stein bárót, amint látod, a bárót kissé eltúloztam, esú-

nyának és rozogának, a grófné képén pedig ugyanaz az arc, de feltűnően csinos repülőtiszt. Pénzeszsákokon ülnék mind a ketten. Mindegyik zsákon ezres jelzés van. De láthatod, hogy a báró alatt a szabályos pénzeszsák-gulából két kis zsák feltűnően hiányzik, ezen a kettőn ül a grófné. Mellette a másik téma: három légy mászkál Nagymagyarország körvonalain. A három légy eléggé felismerhető: egyik cseh, másik oláh, harmadik jugoszláv. Két kéz zacherlint szór rájok, egyik kézen horogkereszt, a másikon a fasció. Harmadik téma: hullámfürdő. Nincs semmi különös meséje, afféle kis trikós akt-tanulmányok. Negyedik téma: légvédelem. Egy gázmaszkos úr és egy gázmaszkos hölgy hevesen csókolódnak a padon, gázmaszkos kutyáik egymással játszanak. Ötödik téma: a lengyel követ. Ehhez majd kell valami ügyes kis szövegmagyarázat, nem kell éppen megnevezni Bandrowskit, elég, ha azt íratod, hogy a «diplomáciai kar egy előkelő tagja». Bandrowski szakított a barátnőjével, a jelentkező új nők majdnem széttépik, s ő kétségbeesve menekül. De látsz még itt sok mindent, költöző darvakat az őszre való tekintettel, mindegyiknél bőrönd, satöbbi. Sokáig kell nézni és még mindig felfedezel rajta bohó kis apróságokat.

— De ez mi a melledben?

Titi könnyedén elpirult.

— Az a szívem helye. Egy hölgy, mint látod, elutasító mozdulatot tesz, hallani sem akar rólam. Ez magánügy.

— És mi van a hölgy vállán?

— Az egy kis papagáj.

— Hát, Titikém, szeretnék megölelni. Ez az, amiről álmodtam. És ilyen gyorsan. És ilyen jól. Ezer-mester vagy. Egyik részlet jobb, mint a másik. Bandrowski arca kitűnő. A legjobb az egészben a három légy. Olyan kifejezőek, az ember szeretne a tenyerével rájok csapni. És milyen remekül köhögnek. Sosem képzeltem volna, hogy valaki köhögő legyeket tudjon rajzolni. Nagyszerű. Mennél tovább nézem, annál

nagyszerűbb. Képtelen vagyok én ezzel egy hetet várni. Várjál csak.

Beleszólt a házitelefona.

— Jöjjön be Acél úr és a nyomdából küldjék le Maknics urat.

Rövidesen bejött a két úr. Gálos bemutatatta Titit, mint a lap új munkatársát. A rajztól mindketten el voltak ragadtatva. Acél, aki monoklis fiatalember volt, afféle jól fésült bálitudósító, nyomban megismerte az arcokat. Áradozott a lelkesedéstől. Lelkendezve pártolta azt a gondolatot, hogy a mellékletet forgassák fel és már hétfőn hozzák a rajzot. Maknics úr vállalta, hogy a cinkográfia játszva elkészül a klisével, a közbeeső vasárnap ellenére. Acéllal megbeszélték a szükséges szövegrészt. Vezérelv: mennél kevesebbet elárulni, mennél többet magára a rajzra bízni. Azt például, hogy a grófné kétezer pengőt kap egy festményért, nem szabad szövegben is említeni. Vegyék észre a képről.

— Nem kényes ez a kétezer pengő? — kérdezte Acél.

— Te azt csak bízd rá Titire, — szólt Gálos — ez kitűnő. A grófnénak külön üzleti hirdetés, hogy ilyen magasan fizetik, Stein báró pedig be fogja rá máztni azt a rajzot, ahol a grófnéval együtt szerepel. Titi, még egyszer kijelentem: el vagyok ragadtatva.

— Hát, hiába, — mondta Acél hízogó hangon — a főszerkesztő úr szimatja csallhatatlan.

— Majd bizonyítsd be a szöveggel. Köszönöm, uraim, sok dolgom van. Titi, a pénzedet hétfőn elküldetem a Gellértbe, ne bajlódjál azzal az utalvánnyal. Szívből köszönöm, pénteken nézz be egy kis megbeszélésre, ajánlom magamat, uraim.

Titi most ocsudott rá, hogy olyan éhes, mint a farkas. Elvitette magát a Dunapalota grilljébe, hogy megvacsorázzék. Már evett, mikor a villája megállt a levegőben a rátűzött falattal. Most jutott eszébe, hogy a grófné mellé a falra leszakítós falinaptárt kellett volna rajzolni csütörtöki nappal. Esprit de l'escalier — mondta magában. Nevetett, vállat vont és mohón evett

tovább. Ekkor Sággy Laci lépett az étterembe. Szmo-kingban volt és két túlságosan szőke hölgygel érkezett. Átízent Titiért az asztalhoz, hogy tisztelje meg őket. Kitűnt, hogy a hölgyek táncosnők, Romániából utaznak Hollandiába, Budapesten, amelyről igen sokat hallottak, megállottak három napra. A bukaresti magyar követség egy tagjától ajánlólevelet hoztak Sággy Lacihoz. Ő meghívta őket moziba, aztán vacsorára. Rövid beszélgetés után arra is rájött Titi, hogy a hölgyek csak állampolgári minőségben oláhok, mert az egyik a Dobrudzsából való bolgár, a másik pedig egy orosz menekült leánya. Különböznél jókedvűek voltak és sűrűn kértek inni. Éjfélkor Sággy Laci azt indítványozta, hogy folytassák a mulatságot a lakásán. A hölgyek összenéztek, egyetértően bólintottak. A négyes társaság két taxival elment a Vérmezőre. Itt lakott Sággy az Attila-utcában. Kicsiny, de igen csinos lakást tartott, sok régi családi kép és fegyver zsúfolódott a falakon. Éléskamrája dúsan fel volt szerelve italokkal. A hölgyek konyakot kértek, Sággy nem ivott, Titi whiskeyre szomjazott. Négy órára a hölgyek már úgy elkészültek, hogy Nadinka tört franciasággal egy véget nem érő történetet beszélt a bukaresti angol Secret Service egy emberéről, akit ő miatta rendeltek vissza Londonba, Olga pedig nehezen forgó nyelvvel ugyanezalatt orosz dalokat dúdolt maga elé, mialatt arcán szabadon folytak a könnyek.

Titi késő délben kelt fel. Mire kényelmesen elkészült, már mehetett is ebédelni. Az utcán megállította a kocsit, mikor virágárust látott és vásárolt egy bokréta fehér őszi rózsát. Így érkezett a Katona József-utcába.

— Hogy s mint, öregem? — kérdezte nyájasan Eszes Dánieltől.

— A mikénti állapot megfelelő, — válaszolta a házmaster.

Maga Anna nyitott ajtót a csengetésre. Csupa mosoly volt és lámpaláz. A virágot mindjárt vázába tette és az asztal közepére helyezte a másik helyébe, amely

szintén őszirózsákból állott. A madarat is üdvözölte Titi, bedugta hozzá ujját, Kiki hozzácsípett. A Lázár-házaspár ünneplőt öltött, de valami baj volt velök, mert Lázárnénak be volt kötve a balkeze, Lázár pedig éktelen kék-zöld foltot hordott a félszeme alatt. Kitudt, hogy kellemetlen baleset érte őket. Vendégségből jöttek haza, későre maradtak, Lázár arccal neki ment a nyitott ajtónak, visszatántorodott, feldöntötte feleségét s mikor a sötétben fel akarta segíteni, sarokkal rálépett a kezére.

— Mert ami fabad femmel nem látható, avt látja. De av ajtót nem látja.

— Nem mondanád meg, hogyan lássak a sötétben? — mordult rá a cinkografus. — Az ajtót be szokás tenni.

— Te mentél ki utoljára, drága fivem.

Ezen még elpörlékedtek egy darabig, de azért jókedve volt mindenkinek. A két hölgy a konyhában és előszobában sürgött-forgott, Lázár pedig sörösüveget bontott, még pedig igen gyakorlati módon: a fémkupakot bedugta az ajtó zárnyílásába és könnyedén fordított egyet rajta. A hideg sör sziszegve vált szabaddá.

— A hölgyek nem élnek vele, — mondta.

Koccintottak, ittak. Lázár akkorát köszörült utána a torkán, mint a mennydörgés.

— Ez igen, — mondotta szakértően — ez már igen.

Az asszonyok behozták az ételt. Neki ültek négyen. Szalonnás rántotta volt a nagytálban, köröskörül rakva zöldpaprika szeleteivel. A másik tálon csabai kolbász, disznósajt, paprikás szalonna.

— Az itallal takarékoskodjanak, — mondta Anna — bor nincs, összesen még egy üveg sörünk van. Tessék, Titi, ne kínáltassa magát. Másutt egy házigazda van és húsz előkelő vendég, itt egy vendég van és három előkelő házigazda. Ki parancsol még kenyeret?

Titi nem sokáig várt a nagy ujsággal. Mindjárt elérkezett vele.

— Anna, állásom van.

— Micsoda?

— Ne készüljön nevetni. Az arcára van írva, hogy tréfát vár. Pedig komolyan beszélek. Tegnap megállapodtam a Budapesti Ujsággal. Rajzolok nekik mindenféle bolondságokat. Heti száz pengő. Az első rajzot tegnap már meg is csináltam. Holnap majd együtt megnézzük a lapot.

— Ezt komolyan mondja? Titi, maga nekem akkora örömet szerzett, hogy nem is tudok róla számot adni. Mondja el ezt részletesen. Hogyan szánta rá magát, hogyan állapodott meg, kinek jutott ez eszébe? És mit rajzolt elsőnek? Általában miket fog rajzolni?

Titi mindent elmondott apróra. Csak azt hallgatta el, hogy mit rajzolt. Azt meglepetésnek tartotta. Csak annyit volt hajlandó elárulni, hogy a madár is rajta van.

— És mondja meg őszintén, kedvvel csinálja?

— Megmondom őszintén, nagy kedvem van hozzá. Mert jókat nevetek közben. Már most azon törom a fejemet, hogy mit rajzolok jövő szombatig. Valóságos rajzdűh van rajtam. A baj az, hogy klisében, meg effélében teljesen járatlan vagyok. A főiskolán valaha tanultam rézkarcot meg sokszorosítást, meg eféléket, de ez egészen más. Lázár úr, nem haragszik, ha egyetmást meg fogok kérdezni ebéd után?

— Nagyon meg leszek tisztelve, Balog úr.

— Én úgy örülök, — lelkesedett Anna — úgy érzem, hogy most valamit kellene csinálnunk, csak nem tudom, mit.

— Én tudom, — felelt Titi — tósztot fogok mondani.

Kezébe vette a söröspoharat, felállott és zord arcot vágott. Mint egy népszónok, vadul nézett körül, áthatva saját komor nagyságától. Mindenki hangosan nevetett.

— Mélyen tisztelt hölgyeim és uraim, — kezdte Titi, éreztetve a halk kezdésben visszafojtott indulatok erejét — mikor most poharat ragadok, hogy ezen ün-

nepélyes alkalomkor érzelmeimnek kifejezést adjak, tesszem ezt abban a reményben, hogy mindnyájunk mélyről fakadó, legbensőségesebb érzéseit fogom tolmácsolni. Hölgyeim és uraim! Ez a maroknyi nemzet ezer éve vörösfonalként húzódik keresztül a századok vérzivatarjain, mint az európai civilizáció keleti védbástyája. És ha megkérdezem, hölgyeim és uraim, hogy ki húzódott keresztül vörösfonalként a századok vérzivatarjain immár ezer éve, hangosan kell odakiáltanom a pártoskodóknak, a kútmérgezőknek, a visszavonóknak, hogy igenis, hölgyeim és uraim, ez a maroknyi nemzet! Mert vegyék tudomásul a kútmérgezők, hölgyeim és uraim, hogy mi megyünk tovább a magunk útján, felemelt fejjel, előre!

Ezt már úgy harsogta, hogy az ablaktábla szinte beleremegett. Kiki a kalitkában nem tudta mire vélni a mennydörgést és ijedten cserregett. A szónok kissé hátralépett és leszegte fejét, mint aki a tömeg hatalmas tapsviharát várja végig. Anna és Lázárék jobbra-balra döltek a nevetéstől.

— Hölgyeim és uraim, — kezdte a szónok halkán, mint aki újabb kitörésre készül — elérkezett a tizenkettedik óra. Erről a helyről kiáltom oda a kútmérgezőknek, az áskálódóknak, a visszavonóknak, hogy szűnjék meg a világ mai szorongatott helyzetében a társadalom rákfenéje, elég volt a beszédből, mert következnek a tettek. Azt hiszem, valamennyiünk érzelmeit tolmácsolom, ha kijelentem, hogy Európa kebelében lábra kapott a fejtelenség. Egy embert ismerünk, aki az emberiséget ki tudja vezetni a fejtelenségből, kövessük őt egy szívvel-lélekkel és tegyünk szent fogadalmat, hogy őt soha el nem hagyjuk. Éljen a mi rajongásig szeretett ideálunk, a világ legtökéletesebb embere, éljen Balog Tihamér!

Anna már sírt a nevetéstől. Az előszobában megszólalt a csengő. Lázárné sikoltozó nevetéssel ment megnézni, hogy ki az. Kint beszélt valamit és nevetéstől eltorzult arccal jött vissza. Háromszor is belekezdett, de úgy fuldoklott, hogy nem tudott beszélni.

— A szomszédból... hogy... hogy nincsen-e valami baj... jaj, Istenem, hogy szúr a derekam.

— Na hiszen, — mondta pukkadozva Anna — jó hírem lesz ebben a házban. Holnap már az összes lakók beszélni fogják, hogy itt gyilkosság történt és segélykiáltásokat lehetett hallani.

De Titi tovább játszott, zord arccal ült helyén, mint a híres szónok, aki nagysága önérzetes tudatában fogadja a tömeg tombolását. Aztán ő is elnevette magát. Lassanként lecsillapodott. Leszedték az asztalt. A két úr feketét kapott. Anna kinyitotta a kalitkát és kiengedte a madarat. Az rögtön az asztalon termett és elkezdte a tárgyakat tanulmányozni. Mikor kockacukrot tettek eléje, buzgón nekifogott a csőrével.

— Mi újat csinált Kiki? — kérdezte Titi.

— Már elhatároztam, — mondta Anna — hogy naplót vezetek róla, mint szülők szokták az újszülöttről. Ma bejött a fürdőszobába, mikor kiengedtem a meleg vizet. Egyenesen a mosdó feletti üvegpolcra ment, mert ott a tükör, maga a polc is tükör, ezt ő nagyon kedveli. De a forró víz párája belepte a tükröt. Ezt nagy megütközéssel vette tudomásul. Lärmázott, mérgesen hajbókolt, szidta a tükröt. Közben, ahogy forgolódott, a feje hozzáért a tükrőhöz és azon a helyen természetesen letörlődött a pára. Ez roppantul meglepte. Hosszasan tanulmányozta a kérdést és oknyomozó úton rájött, hogy a fejével le tudja a párát tisztítani.

Játszottak a madárral, beszélgettek. Egyszer csak Lázár úr nem volt sehol. Kitűnt, hogy nem tudta nélkülözni ebéd utáni álmát és már mélyen alszik odabent a díványon. Lázárné még hősiesen állta a dolgot. De látszott rajta, hogy a szeme majd leragad.

— Hogyan ért haza a moziból?

— Bizony elég keservesen. Esett az eső, sokáig vártunk a barátnőmmel, hogy majd eláll, de nem állt el. Akkor nekiduráltuk magunkat és elszaladtunk a villamosig. Ott három zsúfolt koci is elment az orrunk előtt, de legalább fedett helyen vártunk. Nagyühezen

aztán mégis hazavergődtünk. Különben láttuk magát a földszintről, ott ült a kirakatban a grófné mellett. Az az asszony csakugyan nagyon szép. Egyike a legszebb asszonyoknak Pesten.

— Igen, nagyon szép. A legszebb rajta a bőre.

— Az messziről is látszik. Különben, jól mulattak?

— Én nagyon jól. A grófné kevésbé. Magának tetszett?

— Volt, ami nagyon bosszantott, volt, amitől el voltam ragadtatva. A feliratokat gyalázatosan fordították. Ez annál feltűnőbb, mert hiszen az ember hallja, amit beszélnek, nevet is a tréfákon, mert a párbeszédnek igazán jók, a magyar feliratokban aztán éppen az ellenkezőjét olvassa. Ez eléggé bosszantott. De a kis rajzosfilm, attól el voltam bűvölve.

— Mondja csak, ez fontos. Nagyon tetszett?

— Nagyon. Általában a rajzos filmet a mai élet egyik üdítő pontjának tartom. Imádom benne a játékos-ságot, ahhoz szól, ami mindegyikünkben gyermeki és tiszta. Az aztán külön dolog, hogy állatok vannak benne és engem mindenféle állat már eleve érdekel. De miért mondta, hogy ez nagyon fontos?

— Mert a grófné viszont nagyon leszólta ezt a műfajt. Gyerekesnek tartja. Ünja.

Anna ránézett. Gondolkozott. Aztán lopva Lázárné-ra pillantott. Lázárnének hátracsuklott a nyaka a karosszékben. Mélyen aludt.

— Ez nem helyes, Titi. Maga nem tud angolul, de azt kétségtelenül tudja, mit neveznek fair dolognak. Hát engem a grófnéval összehasonlítani nem fair dolog. Ő előkelő és történelmi. Én lelenc vagyok. Ő dúsgazdag. Én keservesen keresem a kenyerem. Ő olyan drága piperével ápolhatja magát, aminek én még a nevét sem tudom. Ő olyan pazarul öltözködik, ahogy akar. Én éjszakákat nem alszom, mert cipőre van szükségem...

— Ugyan, Anna, hiszen mindig olyan, mintha skatulyából húzták volna ki. Még pedig jó skatulyából.

— Azt maga nem tudhatja, hogy az milyen hős-

költemény, ha mi tisztviselőnk nem járunk rongyos cipőben és van harisnyánk. De nem jutunk tovább. A grófné gyerekkora óta utazott. Én csak olvastam. Beszél négy-öt nyelvet. Én tudok angolul és valamit németül. Kérem, ne hasonlítson bennünket össze, ez nem gavalléros dolog. Én nem vagyok hajlandó részt venni a versenyen.

— Anna, maga felindult. Ilyennek még nem láttam.

— Igazán, — mosolygott rögtön Anna — felindultam. Bocsánatot kérek. Ez nem illik. De fenntartom, amit mondtam: nagyon kérem, ne hasonlítson össze bennünket. Férfiak ezzel úgy vannak, hogy fogalmuk sincs, mi tesz rájuk olyan jó benyomást. Pedig összesen a hölgyfodrász. A grófné bemegy a belvárosi hölgyfodrászhoz hetenként kétszer és minden alkalommal ott hagy húsz pengőt. Én itt keresek kis fodrászt magamnak, havonta egyszer két pengőért.

Titi nevetett. Megfogta Anna kezét. És Anna hagyta.

— Angyalom, maga nekem beszélhet. Én már összehasonlítottam. Ezer grófné nem ér annyit, mint maga. Magával folyton közös gondolataink vannak, vele egy sincs. És azt jól tudjuk, hogy maga feltűnően csúnya, de nekem jobban tetszik, mit csináljak?

Anna megbékélten nevetett. És visszatért a napilapra.

— Mi lesz, ha maga elutazik? Hiszen a tervét nem adta fel, úgye?

— Nem. Az lesz, hogy akárhol vagyok, onnan küldök hetenként valamit.

— Jaj, de izgatott vagyok. Hogyan fogok én hét-ötig várni? Kiki! Hallom és érzem, hogy téped a ruhámat.

A válla felé nyúlt, hogy megfogja a madarat. De az gyorsan átfutott a nyivatartott marok elől a másik vállára. Odanyúlt, a madár visszafutott. Végül megállapodott az Anna háta közepén.

— Nézze, milyen ravasz gazember. Már kifanulta,

hogy ott nem tudom megfogni. Ideje, hogy visszamenjen a kalitkába.

Titi megfogta és levette. A markában tartotta a haragosan vergődő kis madarat. Közelvette és figyelmesen nézte.

— Most mit gondol róla?

— Azt éreztem, hogy egy darab életet tartok a kezemben. Piheg, fészkelődik és érzem, hogy dobog a szíve. Él. Lelke van.

— Maga hisz abban, hogy lelke van?

— Semmi sincs természetesebb számomra, mint ez. Mi a lélek? Valami, akár szerv, akár az idegrendszer vegyi folyamata, azt már vitassák meg a tudósok: ami határozni tud és érezni. Ez a kis madár tud határozni. Kétségtelen, hogy a maga kezdetleges módján gondolkozik. Ha emlékszik, hogy valami rosszra vezet, okul és a következő alkalommal nem csinálja még egyszer. Ez nyilvánvaló logikai folyamat, amelyet vagy nem lehet ösztönnek nevezni, vagy az én gondolkodásomat is annak nevezzük. Aztán érezni tud. Örül, haragszik, szeret, gyűlöl, jókedvű vagy rosszkedvű, bánkódik, boldog. Lehet ezt lélek nélkül csinálni? Ennek olyan lelke van, mint nekünk, csak kezdetlegesebb. A katicabogárnak is van, csak százszorta kezdetlegesebb. Az őszirózsának is van, csak milliószor kezdetlegesebb. Lélek nélkül nincs élet. Ezt megölni annyi, mint embert ölni. A léleknek nincs rangja, csak képességei vannak. A néger koldust pedig éppen úgy nem szabad megölni, mint Breughelt.

— Úgy van. És a szegény tisztviselőnőt éppen úgy nem szabad megölni, mint... mint Duse Eleonórárt.

Hogy hirtelen kivágja magát, nem egészen jól sikerült. Nyilvánvaló volt, hogy a grófnét akarta előbb mondani, csak meggondolta. Titi lelkét a hirtelen boldogság hulláma öntötte el. Ez az asszony féltékeny.

— Mondja, Anna, — szólt még halkabban, miáltal Lázárné egyenletesen szuszogott — nem vagyok közelebb magához, mint vasárnap?

— De igen, közelebb van. Nincs nap, hogy köze-

lebb ne volna, egy percig sem akarom tagadni. Csakhát...

— Csakhát?

— Csakhát az út nagyon hosszú. Mióta kezdek hozzászokni a dologhoz, hogy jó volna szeretnem magát? Nem egész két hónapja. És miről van szó? Egy egész életről. Ezt nem szabad aránytalannak találnia. Még nagyon, nagyon soká tart, amíg én mindennel leszámoltam és azt mondhatom, hogy szeretem. De ha kimondtam, akkor azzal a szóval akarok meghalni. Én csak türelmet kérek magától. De azt most már nagyon kérem.

— Ezt még nem mondta nekem soha.

— Nem. És most tudatosan mondtam. Nagyon, nagyon vágyom erre az érzésre. De ez nem tőlem függ.

— Ezt ne mondja, Anna. A szerelem arról nevezetes, hogy egy kicsit kormányozható. Ha az ember lát valakit, rögtön érzi, hogy ebből baj lehet. El lehet menni az útból, s akkor az ébredő szerelem lassan elmúlik. Az ellenkezője is áll. Ha valaki erősen akarja szeretni a másikat, az előbb-utóbb menni fog.

— Akkor jó. Rajtam nem múlik semmi. Mert én mondom, nagyon-nagyon szeretném. Tudja, ezzel úgy vagyok...

Lázárné csámcsogva felébredt. Úgy tett, mintha ízlelt volna valamit, körülnézett és elnevette magát.

— Szép lett volna, kedvesem, ha én itt elalszom. De nem aludtam el. Tudják mit: kártyázni kéne. Rómizzünk. Aztán, ha a férjem felébred, majd ő is csatlakozik.

Beleegyeztek. Lázárné ment a kártyát lábujjhegyen megkeresni.

— Mit tud a testvéréről?

— Újság van nála. Nem tudom, hogy örüljek-e neki, vagy bánkódjam. Utazni akar.

— Hová?

— Sajnos, Montecarlóba. Van egy barátja, azzal megy.

— Miféle barátja?

— Nem tudom. Lóversenyember. Valami volt huszártiszt.

— És hol veszik a pénzt?

Anna elborult. Habozott, hogy mondjon-e többet. Aztán úgy döntött, hogy elmondja.

— Ezen komolyan összevesztünk. Ő mulatságosnak vette az egész történetet. A hátamon szaladt végig a hideg, milyen mosolyogva élvezte. Ennek az ő barátjának van egy elhagyott, gazdag felesége, aki mindíg édesgeti vissza. A férfi elhatározta, hogy visszamegy, de keres rajta valamit. Kitalálta tehát, hogy valami kellemetlen lóversenyügybe keveredett bele és tizenegyezer pengőre van szüksége, különben baj lesz. Az asszony beugrott és fizetett. Most a pénz megvan, de nem tudja az asszony előtt indokolni, hogy miért és mivel utazik a Riviérára. De el fognak menni, az biztos.

— Várjon csak. Mikor beszélt maga a fivérével?

— Ma délelőtt. Itt volt nálam.

— És a pénzt már meg is kapták?

— Meg. Józsi meg is adott valamit az adósságából. Csak utóbb mondta el, milyen pénzből fizetett. Kínos érzés, mondhatom.

— Azt nem tudja, hogy mikor kapta meg a pénzt?

— De tudom. Véletlenül szó volt arról, hogy az az ember mikor ment vissza a feleségéhez. Csütörtökön. De miért kérdi?

Titi elmondta ebédjét a ligeti vendéglőben. Részletesen, sírással és levéllel együtt. Anna bámulva hallgatta.

— Maga utána velem találkozott. És szót sem szólt az egészről?

— Azt hittem, hogy a fivérét . . . hogy mondjam . . . rendőrségi ügy fenyegeti. Úgy gondolkodtam, hogy vagy megússza a fiú és akkor magának sohasem kell megtudnia az egészet, vagy . . . nem ússza meg és akkor maga úgyis elég jókor értesül róla. De most gondolja el, hogy az a boldogtalan asszony ott sírt-rílt az

asztalnál és nem tudta elhatározni, hogy együtt maradjon-e azzal az emberrel, vagy ne. Mialatt mi rábeszéltük, hogy szakítson, az már visszament a feleségéhez és a pénzt már meg is kapta. Egyet nem értek. Milyen anyagi viszony van a maga fivére és az illető úr között? Ha ugyan úrnak szabad mondanom az ilyet.

— Azt nem tudom. Beszélt valami rulett-rendszerrel, amelyet együtt dolgoztak ki. Holtbiztos, hogy nagy vagyont fognak nyerni. Tehát valahogyan cégtársak, vagy mik. Nekem ezt végighallgatni borzasztó volt. Ő azzal kezdte, hogy letett nekem kétszáz pengőt. Azt én úgy, ahogy kaptam, még az ő ittléte alatt odaadtam Lázárnénak. Lakásbér van benne, meg egyéb fizetni való is. Mikor aztán Józsi elmondta, miféle pénz ez, megborzadtam tőle és szerettem volna visszaadni. De Lázárnétól már nem kérhettem el újra. Ekkor veszttem össze Józsival. Haragban is váltunk el. Nagyon fáj a szívem érte. Istenem, ő az egyetlen élőlény a világon, akihez vérségi közöm van.

— De nekem egyetlenegy sincs.

— A maga esete más. Magánál elvileg nincs kizárva, hogy elutazik a szülei távoli rokonait felkutatni, ha kedve tartja. Mert esetleg vannak. De én mindörökre el vagyok ítélve arra, hogy ne legyen senkim, csak ez az egy boldogtalan testvér. Különben nem is boldogtalan. Jó kedve van, mindenfélét tervezget. Arról beszél, hogy ha a nagy pénzzel visszajön, birtokot vesz, kastéllyal. De olyanhoz ragaszkodik, ahol jegenyesor van. Csak ez a fontos neki. A jegenyesor. Szegény.

Lázárné tett-vett, hol a szobában volt, hol kint. Most éppen kint volt.

— Én nem értem magát, Anna. Ha valaki ennyire egyedül van, miért habozik az, hogy valakihez tartozzék?

— Mert a teljes egyedüllétet jobban bírom, mint a csalódást.

— Csalódást? Szóval maga csak a csalódástól fél?

— Nemcsak attól. De főként attól. Titi, én nem kertelek, megmondom egész őszintén. Ha átengedném magamat az érzéseimnek, hogy vigyenek, amerre akarnak, talán rövidesen beleszeretnék magába. De ezt nem merem.

— Más szóval: nem hisz nekem.

— De hiszek. Csak nem bízom. Hiszen kezdettől fogva folyton ezt magyarázom magának. Mi itt a probléma? Elég vagyok-e én magam, hogy az életét kitöltsem, vagy kell a nagyvilág is, a társaság, a grófné szalónja, a meghívások, a whisky szódával. Tegyük fel, hogy elvesz feleségül. Három hónapig gyönyörűen megy minden. És három hónap múlva eljön a nap, mikor elkezd sajogni a szíve az úgynevezett társaságért. Ne vágjon közbe és ne mondja azt, hogy házasember is járhat társaságba. Tudom én, mit beszélek. Arról a felelőtlenségről beszélek, amelyet a férfiak annyira szeretnek. Nők, kurizálás, pezsgő, kirándulás, ma ezzel moziba menni, holnap azzal ebédelni. Ez most mind új magának, csak úgy habzsolja, mint a gyerek a habos süteményt. És a természete még hozzá olyan, hogy örömről nem tud lemondani. Ennek könnyen lehet rossz vége. Akkor énvelem mi lesz? Gazdag ember elvált felesége leszek? Hát azt hiszi, hogy engedném magam eltartani? Magától, aki gyűlöl? Mert akkorára meggyűlölne, ne is mondjon ellent. Nem, inkább meghalnék. Még egy csalódás örökre nyomorékká tenne. Ezt nem merem megkockáztatni.

Titi elhűlve meredt rá az asszonyra.

— Ez egyszerűen szörnyű, amit itt kitalál nekem. Eddig itt ültem maga mellett, reménnyel a szívemben. Vártam türelemmel, hogy lassan-lassan, de előbb-utóbb hozzámelegszik. Legutóbb még azt mondta, hogy nagyon-nagyon szeretne engem szeretni. És most kiderül, hogy maga tartja vissza saját magát. Most egyszerre olyanokat mond, hogy „nem meri megkockáztatni“. Hát maga egyszer így beszél, egyszer úgy?

— Drága Titi, legyen jó hozzám és ne haragudjék. Én mindig egyformán beszéltem.

— Nem. Maga nem beszélt egyformán. Nem azt mondta eddig, hogy igyekszik engem szeretni?

— Ez így is van. Igyekeztem és most igyekszem meggyőzni magamat, hogy bízhatom magában. De éppen ez a nehéz.

— Az Isten áldja meg, miben nem bízik? Ha én azt állítom, hogy szeretem és el akarom venni, akkor mi lehet még a baj? „Nem tölti ki majd az életemet“. Hát annyira becsüli sajátmagát, hogy nem képes egy férfi életét kitölteni?

— Drágám, én ezen a ponton egyszer már csúnyán megbuktam. Már keservesen megtanultam, hogy nem okvetlenül vagyok elég valakinek. Nézzen magába őszintén. Tegyük fel, hogy már elvett. Rhédeyné engem nem fog meghívni, ez kétségtelen. Ha majd ketten megyünk az utcán, találkozunk egy barátjával, s az azt mondja: „megyek Rhédeynéhez, te nem jössz?“ Maga mit fog akkor érezni? Ne nekem feleljen, hanem saját magának, de őszintén. Vagy hallani fogja, hogy a lengyel követ és két-három úr tegnap tánchelyiségben voltak, roppant mulatságos színésznőket ültettek az asztalhoz és reggelig remekül mulattak, maga nem fogja sajnálni, hogy nem volt velük? Erre megint ne feleljen. Egy nőnek rendszerint egy másik nővel kell megmérkőznie. Én azt sem vállalnám. Mert akiért harcolni kell, arra már nincs is szükségem. Hogyan vállaljam ilyen hirtelen, hogy az egész étellel, az egész úgynevezett társasággal megmérkőzzem? Itt jön ki az az átok, hogy magának sok pénze van. Emlékezzék vissza, hogy ezzel kezdtem.

— Szóval, mondjak le magáról?

— Nem, — szólt Anna gyorsan, szinte túlhangosan, úgy, hogy belepirult és elrestelte magát, aztán nyugodtabban folytatta — nem, ne mondjon le, ha van türelme. És ha azt gondolja, hogy ezt a türelmet én megérem.

— De az Isten áldja meg, mit csináljak, hogy remélhessem? Oszsam szét a vagyonomat a szegények között?

— Ez még nagyobb baj volna, mert élete végéig engem tenne felelőssé minden gondjáért. Itt csak kettő segíthet. Vagy engem szeret meg olyan mérhetetlenül, hogy az élet minden egyéb örömét nyugodtan eldobja. De ilyen szerelem nincs és én ilyet nem is várhatok. Vagy eljön a pillanat, mikor maga ez a színes és mulatságos élet már nem érdekli annyira.

Titi hosszasan gondolkozott. Aztán megint megfogta a kezét. Csak suttognia lehetett, mert Lázárné kint járkált az előszobában, s az ajtó nyitva volt.

— Anna, nézzen a szemem közé. Szeret maga engem?

Az asszony a szeme közé nézett. Nyugodtan és tisztán, mint aki semmit sem takargat.

— Szeretném, de nem merem.

— Ilyen közel van hozzá?

— Ilyen közel.

Titi sugárzó arccal felállott.

— Ez nekem elég. Ettől a perctől kezdve ezzel a tudattal fogok élni. Most pedig elmegyek. Köszönöm az ebédet.

Kezet csókolt és várt. Anna nem szólt semmit.

— Azt sem kérdezi, mikor látjuk egymást?

— Nem kérdezem, drágám és nem is fogom kérdezni. Nem akarom, hogy kötve érezze magát. Akkor lát, amikor akar. Amikor magának jól esik. Nekem nincsen társaságom, nincsenek meghívásaim, nincs baráti köröm. A hivatalt kivéve minden időm a maga rendelkezésére áll. Akkor veszi igénybe, mikor akarja. Csak kötelességből ne tegye, mert azt nem bírom elviselni.

Lázár még mindig aludt, a cinkográfiai beszélgetést el kellett halasztani. Lázárné viszont kapta a táskáját és beszólt Annához, hogy lemegy a cukrászdába süteményt venni. Úgy látszott, hogy valami közlendője van. Volt is. Ahogyan együtt mentek le, már a lépcsőházban rákezdte.

— Avért veftek öffe a fivérével, mert magáról volt fő, Balog úr.

— Rólam? Honnan tud a létezéseimről az a fiatalember?

Lázárné vállát vonogatta. Zavart tartása azt a gyanút keltette, hogy éppen ő maga volt az, aki fecségett.

— Azt már nem tudom. De pénzről veszekedtek és erre a Józsi azt mondta, hogy „miért nem vágsz ki valamit a gazdag udvarlóból?” Hát ezen vesztek össze, kérem. Kiutasította, kérem. És nagyon sírt, kérem. Általában, gyakran sír, kérem. Még jó, hogy vette ezt a madarat. Ezzel megvigasztalódik.

A kapuig még trécselt a madárról, akkor egyedül hagyta Titit gondolataival. S ezek a gondolatok úgy rajzoltak benne, hogy koponyája alig tudta egybetartani ezt az elviselhetetlen nyüzsgést. Beült egy kávéházba, hogy szabadjára engedhesse töprengését. Elgondolkozva, ráncolt homlokkal kavargatta kávéját és tünődésében igazságérzete győzött. Annának igazat kellett adnia. Vizsgálgatta magát és kénytelen volt belátni: csakugyan nem szívesen adná oda mindennap új érdekességgel, új, színes izgalommal járó mai életét. Vagy, ha odaadná, aztán számon kérné attól, akiért odaadta. Azzal sem volt tisztában, mert a társaságos élet erővonalairól fogalma sem volt, vajjon, ha Annát elvette, folytathatná-e oly gyors irammal nekiindult pályafutását abban a csábító világban, amelyet társaságnak hívnak. Vajjon segítség-e a társadalmi előmenetelben egy asszony, vagy tehertétel? Fel lehet tenni, hogy segítség, mert egy asszony segítségével házat lehet vinni, kitűnő baráti kört lehet szervezni és azt a házat a város egyik vonzó és fontos házává lehet tenni. Anna okos asszony, olvasott, jól fest rajta a ruha, modora szerény és nagyon kedves. Másrészt azt is fel lehet tenni, hogy bizonyos házak bezárulnának előtte, mert a nagy dámák felhúznák az orrukat, hogy egy kis tisztviselőnőt kell bevenniök és megtagadnák tőle a barátságot. Rhédeyné valóban nem hívná meg. Nem lehet tudni, mi itt az előnyös és mi az előnytelen. Meg kellene kérdezni, aki — a pesti ki-

fejezés szerint „durch und durch“ — ismeri a társaság lélektanát. Például Totót. Az ennek a társaságnak talajából sarjadt, csak ennek levegőjét szívta, csak ebben nőtt fel. S aztán meghökkent saját gondolataitól. Vádolni és faggatni kezdte önmagát, mint egy idegen ember. „Hát szereted, vagy nem szereted? Ha őszintén szereted, mit teszel függővé attól, hogy ennek a grófnénak, vagy annak a bárónénak milyen véleménye lesz Annáról? Ott pukkadjon meg valamennyi, ahol van.“ De megint csak oda érkezett, hogy szmokingban megérkezni előkelő házhoz háromnegyed kilenckor nagyon kellemes, ragyogóra öltözött asszonyok között keresni névkártyáját, tündöklően terített asztalnál mókázni, országos nevű urakkal „kérlek Titikém“-barátságban lenni, hazakíséréskor valamelyik dámához lopva hozzáérni és a sötétben orvul figyelni, vajjon elhúzódik-e, vagy sem, ezt mind nagyon rosszul esnék odadobni. A háziasszony ezt mondja telefonon: „ne is rémítsen azzal, hogy el van foglalva, hiszen a vendégeim kikötötték, hogy maga ott legyen“. Vagy, ha felhív egy számot és megnevezi magát, a női hang ezt mondja: „szent Isten, csak nem akar lemondani?“ A moziban összesúgnak a háta mögött: «ki ez, aki Rhédeynével van?» Ezek kellemes, nagyon kellemes pillanatok. Egy-két elégtétel annyi árvaságért, annyi virrasztva áttanult éjszakáért, annyi rongyos cipőért, annyi kabátatlan téli didergésért, annyi húszfilléres, ligeti padon elköltött töpörtővacsoráért. Mi hát a teendő? Egyebet nem lehet tenni, mint várni. És Annát mégiscsak nagyon szeretni. Mert ő ebben a színes kavarodásban azért nélkülözhetetlen. Ő a tisztaság, a nyugalom, a meghittség. Tulajdonképpen két életet kellene élni. Milyen mélyen emberi az Aranyember gondolata. És milyen szép kép az „Égi és földi szerelem“.

Miután nem döntött el magában semmit, csak háttárolat örve alatt tétlen halasztást adott magának, áttért gondolataival a rajzolásra. Itt is milyen igaza volt Annának. Rettegett a munkától és most örömet kapott

tőle. Valóban úgy van, más, amit szeret csinálni az ember és más a robot, amelyet kényszerből csinál, mint a taposómalom rabszolgája. Visszagondolt arra, amit Gálosnak csinált. Nagyon tetszett neki. De vajjon fog-e általában tetszeni és lesz-e visszhangja? Szeretett volna el sem mozdulni a kávéházból és ott várni másnap délutánig, huszonnégy órát. De közben le kellett feküdni, aludni, más napra kelni és még mindig várni.

Legjobban szeretett volna utánanézni, melyik nyomdában nyomják a Budapesti Ujságot, odamenni, valami igazgatónak, vagy akárkinek bemutatkozni és engedelmet kérni, hogy a gépekhez állhasson. Hadd vegye kezébe a legelső példányt, amelyet a körforgó gép kiad. De ezt restellte. Másnap már annyira fegyelmezte magát, hogy a rakodópart felé robogván, meg sem állította a kocsit, vajjon van-e már lap a rikkancsoknál. Anna hivatala előtt állott a kocsi. És mikor Anna kilépett a kapun, sürgetve lépett oda hozzá:

— Gyorsan szálljon be, rohanni kell a kávéházba.

Anna értette, miért. Mosolygott. Ő is lámpalázás volt kissé, annyira részt vett a Titi ügyében. Azonkívül kíváncsi. Még semmit sem tudott a rajzról. Besiettek a kávéházba.

— Mindenekelőtt egy Budapesti Ujságot kérek.

— Azonnal. Kézben van.

— Mi az, hát csak egy példányt járatnak?

— Négyet járatunk, nagyságos úr, de mind a négy kézben van.

— Szaladjon ki a sarokra valaki és vegyenek egyet. Halló! Ne egyet vegyenek, hanem kettőt.

Végre ott volt előttük egy-egy példány. Egyszerre nyitották ki a még festékszagú, friss lapot, egyszerre lapozták és egyszerre találták meg. Jó nagy területet kapott a rajz, az oldal negyedrészt elfoglalta. A cinkografus jól dolgozott, nem is volt nehéz dolga, annyit Titi is értett cinkografiához, hogy szabatos, biztos, egyenletes vonalaival a fotótípiának könnyű

boldogulnia, az autotípiá már bonyolultabb mester-ség. Elkezdte rögtön falni a szöveget. Multkori két rajzára hivatkoztak s bejelentették, hogy „a budapesti szalónok boszorkányos kezű humoristája“ hétről-hétre el fogja mondani, amit életben és társaságban mulatságosnak talál. „Megnyitó rajzot, — írta Acél — nem küldött a művész, hanem a mellékelt tréfás, rajzos levélben jelentette be, hogy nem tud választani a fejében nyüzsgő sok téma közül. Az első rajzot a jövő hétre halasztotta, mi tehát ezennel közöljük a szerkesztőséghez intézett rajzos levelét“. Boldogan, lüktető szívvel olvasta, lélekzetvétele is elnehezedett az örvendező izgalomtól. Most először nézett fel. Pillantása a pipacspiros Anna pillantásával találkozott.

— Titi, mit csinált velem?

— Miért, — nevetett boldogan — mit csináltam?

— Maga bolond, így még asszonyt nem is kompromittáltak. Hiszen ezt a rajzot nem tudom letagadni. Az arc kísértetiesen jó. Fényképem sincs, amelyik ennyire találó volna. Szent Isten, mit fognak szólni holnap a hivatalban? Ezt a lapot egészen biztosan körözni fogják.

— Tagadja le. Nem maga az.

— Tagadjam le. Mikor itt a maga arca is. És mikor meg szokott várni engem, már valamennyien jói megjegyezték az arcát.

Titi elképpedt. Mindezt nem gondolta végig. Szívébe nyilallott a gyanú, hogy hátha most nagyon rossz-szat csinált. De villámgyorsan követte a furdalást az a kaján öröme is, hogy Annát ez csak segíthet hozzákapcsolni. Tant pis pour elle, gondolta magában franciául, tant mieux pour moi.

— Valami bajt csináltam?

— Mi lesz, ha az uram ügyvédje a válóperes tárgyaláson kitergeti a bíró elé ezt a lapot?

— Ugyan. Ezzel az ügyvéd nem teszi az ügyét nevetségessé. Hiszen benne van a rajzban és százezer példányból láthatja az egész ország, hogy maga tudni sem akar rólam.

— Csak a szívében vagyok.

— Az viszont igaz. Eszem ágában sincs titkot csinálni belőle. Ha akarja, idehivatom a főpincért és élőszóval is megmondom neki.

— Maga képes.

— Haragszik?

— Találja ki.

Nevettek és melegen kezetszorítottak.

— Különben, hogyan tetszik a rajz?

— Elragadó. Mindent értek belőle, de valamennyi részletét még nem is láttam. Ezt soká kell tanulmányozni. Várjon, menjünk végig rajta és ahol valamit nem értek, ott magyarázzon.

Belemerültek a rajzba. Minden kicsiny részletet megnéztek és Titi elmondott mindent, azt is, amit nem a közönségnek szánt, hanem a maga multságának. Például a Hullámfürdő alakjai közé odarajzolta a Pethő-családot: apát, anyát és leányát.

— Ilyen fürdőruhát hordanak?

— Ilyet.

— És a családfő nem üti nyakon mind a kettőt?

— Sőt, gyönyörködik bennük és felhívja rájuk a közfigyelmet.

— Finom ember lehet. Kért már tőle elszámolást?

— Ne kínozzon azzal az elszámolással, most a rajzról van szó. A héten ott vacsorázom, majd szólok.

— Azt hiszem, ott sem sokkal több ruha lesz a hölgyeken.

Titi fején átsuhant a kép: a markazi kastély vendégszobájában karjai közt tartja Daisy derekát.

— Valószínűleg. De ez nem nagyon érdekes. Most a rajzot nézzük. Mit lát még? Nézze meg Stein báró képét. Nem a saját képét, hanem amit a grófné fest. Gyönyörű szép fiatal repülő-ideálnak festi. Nézze meg a kép szemét.

— Jé, de mulatságos, a szeme helyén egy-egy kilencágú korona van.

— Mert csak azt látja, hogy őt egy igazi grófné festi.

— Az a jó, hogy a szeme mégis hasonlít az eredetihez. Ennek a nőktől menekülő alaknak miért van lengyel bundája, de olasz süvege?

— Ez a lengyel követ. Az anyja olasz volt. Azt még nem is mondtam, hogy volt jegyesem, az ő jelenlegi barátnője, visszatér előző szerelméhez és már el is utazott Párisba.

— Hallja, ez a rajz olyan, mint egy lexikon. Meddig dolgozott ezen?

— Sokáig. Másfél óra hosszat izzadtam fölötte. Tudom, azt fogja mondani, hogy csináljam sokáig és mélyedjek el benne. Akkor rossz lesz. Ami tréfa rajzolás közben eszembe jut, azt belerajzolom. Ez a rögtönzöttsége adja meg az ízt. Akkor jó, ha nem én veszem komolyan, hanem aki nézi. Most mondjon kifogásokat, azok érdekelnek igazán.

— Mondok. A homlokába rajzolt egyes témacsoportok nem egyenletesen vannak elosztva. A jobb-oldala zsúfolt, a másik fele jóval üresebb. A fürdőrajzban ez a nő nem jól ugrik, mert ha odaugrik, ahova célozza, koponyájával pontosan a kőre esik. És maga miért bal kezében tartja a ceruzát?

— Az első kettőben igaza van. De a balkéz, az az én saját tréfám. Nevem Balog.

Anna megint nevetett. Nézte a rajzot és fejét csóválta.

— Ennek nagy sikere lesz, Titi. Három-négy ilyen rajz után már ezért fogják venni a lapot. Annak a főszerkesztőnek kitűnő szeme van. Azt hallottam egyszer, hogy vezető állásban a legfontosabb tehetség jól kiválasztani a munkatársakat. Hát ez magát pompásan kifogta. És most vallja meg, hogy igazam volt, mikor folyton maceráltam, hogy találjon ki valami munkát magának. Nem, nem, ne feleljen nekem. Csak majd saját magának, mikor egyedül lesz. Mondja csak, kedvesem, mi történik az eredeti rajzzal? Az a lapé marad?

— Tudtommal nem. Az az enyém. Nem tudom, majd megkérdem.

— Ne kérdezze. Az a legnagyobb ügyetlenség. Ha már megkérdi, természetesen azt a választ fogja kapni, hogy nem a magáé. Hanem jelentse be, hogy hova kívánja visszaküldetni. Ez fontos. Tudniillik az jutott eszembe, hogy ezek a rajzok nagyon népszerűek lesznek. Egész biztos, hogy egy ilyen báró Stein keresni fogja az eredetit. Azt minden héten eladhatja. Kétszeres üzletet csinálhat belőle. Gazdag emberek szívesen odavágják érte a százast. És akkor maga havonta aránylag kis munkáért kap nyolcszáz, vagy ezer pengőt. Abból már jól meg lehet élni.

— Angyalom, nálam ez nem keresetre megy. Nem ebből élek. Ezennel magának adom az eredetieket. Majd csinálunk belőle albumot és pár hónap múlva visszalapozunk benne. Nagyon mulatságos lesz.

— Szó sem lehet róla, azt nem engedem. Ha tíz ilyen rajzot eladhat ezer pengőért, akkor nekem ne adjon ilyen drága ajándékot. Aztán még egyre figyelmeztetem. Egy év múlva olyan albumot is csinálhat, amelyet ki lehet adni. Összegyűjtve, könyvben. Egész biztos, sok ember megveszi. Akik szerepelnek benne, mindenesetre. Így háromszor kereshet ugyanazzal a munkával.

— Anna, miért nem megy maga kereskedőnek?

— Azt hiszi, még nem gondoltam rá? Ha majd úgy megy nekem, hogy félre is tehetek valamit, össze is gyűjtök annyit, hogy valamibe belefogjak.

— Én tudok valamit, amihez nem is kell tőkc. Szerződtem magát a cégemhez vezérigazgatónak.

— Biztosítom, hogy nem fizetne rá. Ha már erről beszélünk, Titi, mondja meg nekem: nagyon örül most ennek a rajzolásnak?

— Nagyon. Nem tagadom: nagyon.

— Szóval olyan jó kedve van, hogy madarat lehetne fogatni magával?

— Ajjaj, most valami nagy baj következik. Nem, nem, madarat már fogtam, magának is adtam. Nem alkuszunk. Mit akar tőlem?

— Azt akarom, hogy teljesítse három kívánságo-

mat, mint a mesében. Először: követeljen Pethőtől elszámolást. Másodszor: a szállóban alkudja ki a napi szobaár helyett a havi bért.

— Hát jó, nem bánom. De csak széles jókedvemben ígérem meg. És mi a harmadik?

— A harmadik az, hogy vigyázzon rám nagyon. Legyen jó hozzám és gyengéd. Ápolja a magába vetett bizalmamat. Mert most már érzem, hogy érdemes.

Egymás szemébe néztek a két lappeldány felett. Titi érezte, hogy szemét elfutja a homály, mint pápaszemet a pára.

— És most kávéházban ülünk és én nem ordíthatok örömben, ahogy szeretnék. Tudja, most mi volna jó? Felállni erre a márványasztalra, az utcáról is becsődíteni a népet és szózatot intézni az emberiséghez. Hogy ettől a pillanattól kezdve az egész világ változzék meg és legyen olyan boldog, mint én vagyok. Tökéletesen boldog vagyok? Még nem. Majd azon a nagy napon, mikor az enyém lett, kedves Balogné nagyságos asszony. De addig is szerezhetne nekem nagy örömeket. Én magának három kívánságát teljesítem. Maga teljesítsen nekem egyetlenegyet.

— Halljuk.

— Adja fel azt a szokását, amiről még mindig nem tudott meggyőzni és amit én még mindig nem tudok másnak nevezni, mint smokkságnak, bocsánat a csúnya szóért. Ne számolgassa a húsz filléretet. Fogadja el a cukrászdai meghívásomat, jöjjön el velem vacsorázni és üljön bele a taximba.

Anna fejét csóválta.

— Legyen méltányos és ismerje el, hogy javulok. Minden lehető módot kieszelek, hogy elfogadhassam magától, amit lehet. Abban a pillanatban, mihelyt kitalálok valami viszonzást, már sietek szólni. Úgy-e, hogy tegnap egy hete én hívtam meg magam ebédre? A mozijegynek is úgy örültem, mint a bolond, mikor megnyertem. Nem maga volt az oka, hogy a dolgok szerencsétlenül jöttek össze. És nem beültem a kocsi-jába, amikor idejött? Maradjunk csak így, Titi. Nekem

megvan az a bogaram, hogy szeretem magam önálló-
nak tudni, aki nem tartozik senkinek semmivel. Ezt
az örömet hagyja meg nekem, még akkor is, ha ez ma-
gának néha kényelmetlen. De nemcsak ez az okom
van. Még van egy másik is. Megmondom őszintén. Én
a maga pénzére haragszom. Az nekem személyes el-
lenségem. Közöttünk áll.

— Jól van, angyalom, ez magának rögeszméje,
mit csináljak, ha ebből nem tudom kigyógyítani. Most
idehozatjuk a képes lapokat, elsősorban az Esquiret,
és maga lefordítja nekem a képek aláírásait.

Odahozták az Esquiret. Egymás mellé helyezked-
tek el, a két fej az amerikai tréfák fölé hajolt. Lapoz-
tak. Titi a képet magyarázta, mi rossz benne és mi jó.
Anna lefordította az aláírt tréfát. Némelyiken hango-
san mulattak. De Titi ezt elúnta. Csak hagyta Annát,
hogy a szöveget silabizálja, nem hallgatott oda, hossza-
san nézte a kedves arcélt. Anna megérezte a pillantást,
feléje fordult, kérdő mosollyal nézett rá.

— Mondja, Anna, mikor fog engem megcsókolni?
Csak egyszer. Csak egy egész kurta kis csókról van
szó. Aztán megint várok, ameddig akarja.

Anna maga elé nézett. Fejét rázta.

— Nem, szívem. Ha én egyszer elszánom magam,
akkor az nem kurta kis csók lesz. Akkor már se Isten,
se ember. Akkor én úgy odavetem magam testestől-
lelkestől, mint az öngyilkos. És keresztet vetek. Mert
akkor az Isten irgalmazzon nekem.

— Maga ezt elhatározta?

— El.

— Hát szokott erről gondolkodni?

— Csak erről szoktam gondolkodni. Most nézzük
tovább az Esquiret.

XVI.

Otthon izenet várta, hogy hívja fel Rhédey gróf-
nét. Nyomban felhívta.

— Láttam a Budapesti Ujságot. Maga nem is mondta nekem, hogy oda rajzol.

— Péntek óta történt az egész, grófné. Hirtelen jött. Szombaton állapototam meg Gálossal. Remélem, nem haragszik a kis tréfáért?

— Dehogy haragszom. Azért hívtam fel, hogy megköszönjem az üzleti reklámot. Különben kitűnő az egész, gratulálok. Tudja, ez nagyon érdekel engem. Ilyesmit tulajdonképpen én is tudnék csinálni. Nagy kedvet kaptam hozzá. Majd valamelyik este megint együtt vacsorázunk, esetleg valami színházzal egybekötve, és részletesen beszélünk róla. Most még bizonytalan, hogy mikor vagyok szabad, de hívjon fel szerdán. Legjobb a reggeli órákban. Vegyen ceruzát és írja fel a titkos számomat. Az nincs benne a könyvben és azon mindig magam jelentkezem. Különben a palota központján elég körülményes.

A grófné bediktálta a számot. Titi felírta.

— Köszönöm szépen, megvan.

— Másnak ne nagyon mondogassa, mert sokat zavarnak. Dömsödynét nem felejtette el?

— Dehogy felejtettem el, grófné. Holnap éppen ott ebédelek. Ha sikerül valamit összehoznom, beszélhetek honoráriumról?

— Nagyon is. Igyekezzék mennél jobban felnyomni. Hangsúlyozza, hogy Stein báró kétezret fizet. Ha nagyon erőszakoskodnak, lemehet hatsázig. De ezerhatszázat természetesen jobban szeretnék. Nem leszek hálátlan, azt előre mondhatom. Szóval, szerdán reggel még egyszer kapok telefont, akkor a színházat is megbeszéljük, még egyszer gratulálok, viszontlátásra.

Másnap reggel Totó telefonált. Ő is melegen gratulált, nem akart várni ebédig, mikor úgyis találkoznak. Aztán Stein báró telefonált. Hosszasan és elragadtatva gratulált, felesége és leánya elragadtatását is közölte, meghívta Titit vacsorára a következő hétre, mert Markazról már beköltöztek a városba, végül az iránt érdeklődött, hogy nem kaphatná-e meg a

rajz eredetijét. Titi zavarba jött. Mindíg kínban volt, ha pénzügyekről kellett beszélnie. Alkudni meg épenséggel nem tudott. Úgy segített magán, hogy a szerkesztőségre kente a dolgot. Majd beszél a lappal és meglátja mit lehet csinálni. Rögtön utána Gálos jelentkezett. Gratulált. Nagy a siker, mindenkinek tetszik a rajz. Titi beszámolt a báró Stein-féle beszélgetésről. Gálos azonnal vállalta a közvetítést és vállalta azt is, hogy kiprésel Steinből annyit, amennyit lehet. Nem telt bele félóra, Bandrowski telefonált. Tréfásan szitkozódott, hogy 'Titi rávadítja a nőket, mikor úgysis annyi baja van velük, aztán lelkesen dicsérte a rajzot, végül ő is az eredeti iránt érdeklődött. Titi most már könnyű lélekkel utalta Gáloshoz. Aztán Pethő telefonált, felesége és leánya nevében is, akik már sok telefont kaptak, mert mindenki megismerte őket. Hálásan köszönik a kiszerkesztést, csak kár, hogy a szövegben nem állott róluk egy-két szó.

— Legközelebb a szövegben is hozass valamit, Titikém.

— Kérlek, majd szólok Acél kollégámnak, ezt ő intézi.

— Tudod, én az ilyesmire nem adok semmit, de ismered az asszonyokat, hát miért ne szerezzük meg nekik ezt a kis gyönyörűséget, nem igaz?

Aztán jött a posta. A Budapesti Ujság vastag borítékot küldött. Csekk volt benne száz pengőről, egy ujságírói igazolvány Balog Tihamér, a Vasárnapi Ujság munkatársa részére és autóbusz-szabadjegy. Csőstől hullott az érdeklődés és a siker. Gyerekes örömeiben elhatározta, hogy a cekket mindjárt beváltja, a bankba pedig autóbuszon fog menni. A portással elmagyaráztatta magának az autóbuszvonalat, amelyet igénybe vehetett. Mindig taxin járt eddig, nem ismerte a vonalakat. Megvárta az autóbust, felszállt és alig várta, hogy a kalauz hozzálépjen.

— Szabadjegy, — mondta gögös könnyedséggel.

Már készült a diadalmas mozdulatra, hogy kivágja a szabadjegyet. De ettől az örömtől elesett, a

kalauznak sok volt a dolga a jól megrakott kocsiban. A bankban beváltotta a csekket. Már el akart menni a százassal, amelyet begyűrt kártyanyeresége még mindig erősen duzzadó százasai közé, mikor eszébe jutott valami.

— Szeretném ezt betenni takarékkönyvbe.

Más ablakhoz utasították. Ott részletesebb megbeszélés után betette a száz pengőt Budai Anna névre. Neki volt joga kivenni a pénzt, vagy Budai Annának. A könyvet zsebetette és a sikerült csíny mosolyával ment ki a bankból. Elhatározta, hogy ezeket a száz pengőket sorra be fogja tenni az Anna nevére. És ha nagy álma teljesül, nászajándéku átnyújtja a könyvet, mondván: „látja, csak magáért és magának dolgoztam egész idő alatt.“

Dömsödyékhez szándékosan jóval korábban ment fel. Szeretett volna a többi vendég érkezése előtt egyedül beszélni Micával. A markazi kirándulás óta nem találkozott vele, akkor pedig sután és furcsán váltak el egymástól. Félkettőkor már ott volt a vendéglátó háznál. A háziasszony azonban még nem volt készen. Várakozás alatt az őszi kert virágait nézegette. Talált egy figyelemreméltó rózsabokrot. Annak még bőven voltak virágai. Különös árnyalatú szirmok voltak ezek: a sárga és rózsaszín között mutattak átmenetet. kissé a testszínhez hasonlítottak, s mikor a hamvas leveleket óvatosan megérintette, Anna arca jutott eszébe. Önkéntelenül melléhez nyúlt, ahova a takarékkönyvet tette. Felnézett s ott állt mellette Mica. Sápadt volt, szeme beesett.

— Nem félkettőre hívtuk Titi, hanem kettőre.

— Tudom. Szándékosan jöttem korábban. Meg akarom kérdezni, haragszik-e rám valamiért. Lehetett volna Markaz óta telefonálnom is, de az ilyet csak szemtől-szembe lehet elintézni. Mi baj van velem, Mica?

— Semmi a világon. Elhatároztam, hogy maga nem szeret engem és bosszúból vadul flörtöltem azzal az amerikaival. Azóta a nevét is elfelejtettem.

— Maga nem őszinte, Mica. Nem törődött magazzal semmit, hogy én szeretem-e, vagy sem. Jött egy olyan birkózóvállú kamasz külföldi, ráugrott. Nem kell ezt indokolni. Nem tartozik nekem felelősséggel. Szeretném magát kedvesen és gyengéden megnyugtítani, hogy én mindenképpen nagyon kedvesnek tartom magát és jóbarát módjára szeretem.

Mica rögtön sírva fakadt.

— Kérem, ne beszéljen így velem. Minden nagyon hat rám. Tegnapelőtt meghalt a legjobb barát-nőm, akit a társaságban nem nagyon ismertek. Az egyetlen élőlény volt, aki ismert engem. Két éjszaka nem aludtam. Most olyan ideges vagyok, hogy minden ajtónyitásra sírva fakadok.

— Ó, Istenem, teljes szívemből sajnálom. Felejtse el, amit mondtam. Mint az amerikaiit.

— Eh, az amerikai, — kiáltott Mica indulatosan — hiszen ez borzasztó, ez a csillapíthatatlan örülség, amit csinálok. Mindenkibe belekezek, mert mindenkinél felcsillanok, hogy talán ez az. Nekiesem, mint egy megveszekedett örült. Aztán félúton abbahagyom, mert gyáva kispolgári lény vagyok titokban. És megijedek, hogy mi lesz, ha nem az. Elvégre nem próbálhatom végig húsz férfi csókját.

Keservesen sírt a rózsák között. Titi még vígasztalni sem merte.

— Felejtse ezt el, — mondta az aszony, mikor összeszedte magát — közönséges mozieset. Van ilyen száz, meg száz. Csak én most nagyon ideges vagyok és a lelkemre vettem. Majd egyszer úgy el leszek keseredve, hogy végigcsinálok. Most jöjjön fel a terraszra, vagy még jobb, ha bemegyünk, mert már hűvös van. Jöjjön. Mindenki a maga rajzáról beszél, én még nem láttam, nekünk más lap jár, de Döme látta a kaszinóban. Hallom, Bandrowski kitűnő rajta.

— Sajnálom, hogy nem látta, majd küldök egy példányt. Bandrowski arcát csakugyan elég jól tudom rajzolni. Van benne valami jellegzetes olasz-lengyel keverék, amit nem nehéz megfogni.

Felértek a nappaliba. A szobalány ürmöst kínált.

— Meséljen, hol járt, amióta nem láttam?

— Itt is, ott is. Megtapasztaltam például a Rhédeyné híres csütörtökjét.

— Ah, ez érdekes. Beszéljen róla. Kik voltak ott? Civilek is, vagy csak művészek?

— Az a kérdés, Mica, hogy ki magának a művész és ki a civil?

— Maga például civil. Ne értsen félre, tudom, hogy jól rajzol. De azért nekem civil. Hanem azokról beszéljen, a nagyhajú bohémekről. Azok állítólag nagyon érdekesek.

— Lehet, de azok nem voltak ott.

— Hát kik? Asszonyok voltak?

— Hölgyek oda ilyenkor nem járnak. Várjon, elmondom a neveket.

Röviden átszaladt a Mica számára teljesen érdektelen neveken, csak úgy, kutyafuttában.

— Mondom, oda hölgyek nem járnak. Hölgyekről nem is beszélt senki. Egyetlenegy hölgyről volt szó és azt éppen a háziasszony emlegette. Magát.

— Engem? Mit mondott? Igazán rólam volt szó?

— Mondom, hogy magáról. Részletesen kifejtette, hogy maga milyen szép. Tudja, portréfestésről volt szó és felemlgettünk különféle arcokat. A grófné a maga arcát jelölte meg, mint tökéletes tárgyat egy festőművész számára. Lefestené sajátmaga számára szívesen, de annyi a rendelése, hogy nincs elég ideje.

— Sajátmaga számára? Minek az neki?

— Tudja, a festők az olyan képeiket, amelyet nagyon szeretnek, nem szívesen adják ki a kézből. Volt egy nevezetes festő, Katona Nándor, az igen szűkösen éldegélt, de nem vitte rá a lélek, hogy egyetlen képet is eladjon, csak végszükségben. A grófné is úgy képzei, hogy ez neki kedves munkája volna.

Ámult sajátmagán, hogy milyen folyékonyan hazudik.

— De mi hasznom volna nekem abból, ha ott lógna a kép?

— Hát bizony, semmi. A maga helyén még akkor sem ülnék modelt a grófnénak, ha ő történetesen ráérne. Fáradságos dolog. Maga fáradna és a szép kép az övé maradna.

Mica elfelejtette bánatát. Hevesen vágyott a társalgást folytatni. De vendégek érkeztek. Két társaság egyszerre. Két országgyűlési képviselő feleségestől, Horányi és Csillik nevezetűek. Titinek rémlett, hogy mindkettő nevével már igen gyakran találkozott az újságokban, de politikáról fogalma sem lévén, azt már nem tudta, hogy ezek az urak hangosan jobboldaliak-e, vagy hangosan baloldaliak. Tartott tőle, hogy csupa politikus jön ebédre, s akkor az ő számára a társalgás olyan sivárrá válik, mint vegetáriusnak a malacpörkölt. Másnak nagyon érdekes, neki teljesen érdektelen. De nyomban befutott Totó, gömbölyűen, dús fehér sörényével, frissen borotválva és jókedvűen. A házigazdával együtt érkezett, aki nem is nagyon mentegetődzött a késésért.

— Ma későn fogunk enni, — mondotta — meghívtuk Vincét.

— Akkor várhatunk rogyásig, — nevetett valaki.

— Talán együk meg az ebéd egyik felét, — szólt vidáman a másik — ha megjön, meguzsonázzuk a másik felét.

Titi megtudakolta, hogy ki az a Vince, aki ilyen notórius elkéső. Totó szolgált felvilágosítással: Hunyor Vincéről van szó, a főispánról, aki vidékről jár fel és annyi dolga van délelőttönkint a különböző minisztériumokban, hogy mindig elkésik.

— Hunyor? Tudod, hol főispán az a Hunyor? Ahonnan én jöttem fel. Zoborhelyen.

— Nini, csakugyan. Erre nem is gondoltam. Ott-hon gyakran találkoztatok?

— Soha. Egyszer bemutattak neki egy hazafias ünnepélyen az Úri Kaszinóban. Aztán egy félév múlva ugyanilyen alkalommal megint bemutattak. Aligha fog rám emlékezni.

Mialatt új ürmöst töltött magának s azt szürcsölte,

a főispánról gondolkozott. Odalent a vidéki kisvárosban a főispán az ő számára az elérhetetlen előkelőséget jelentette. Úgy élt emlékében az angolbajuszos, szálas, monoklis ember, amint végigsuhan sötétkék gépkocsiján a kisvárosi utcán, a vezető mellett a sujtásos vármegyei hajdú. Az utca népe kalapját emelgeti, ő pedig két ujjával odanyúl a kalap széléhez, anélkül, hogy megnézné, kinek köszön vissza. Máskor elhízott, beteges feleségével lehetett látni, amint a séta kedvéért gyalog mennek valami látogatást visszaadni a polgármesternek, vagy térparancsnoknak, s a járókelők még a gyalogjáróról is leléptek a tiszteletteljes kitérés miatt. Az ő házánál élt az a svájci kisasszony, aki titokban találkozgatott Polgár Bódoggal, hogy franciául beszélgesse vele és kicsikarja belőle a kirakatban látott szép ruhát. Mibe is került az a ruha? Az összegre már nem emlékezett. Roppant régen volt ez, évszázadokkal ezelőtt, vagyis egy félesztendeje. Most ő itt fog enni egy asztalnál a kiskirályal, kedélyes kérlekalásan-hangon beszélgetni fognak és nem lesz észlelhető közöttük semmi levettsüvegű különbség. Horányi képviselő felesége, aki bohóc-arcú, rendkívül szélesszájú, csúnya asszony volt, pápaszemet hordott, de a jókedv és jóság úgy ragyogott róla, mint a verőfény, odalépett Titihez.

— Mondja, csakugyan maga az a Balog, aki a Budapesti Ujságba azt a dolgot rajzolta tegnap?

— Én követtem el. Remélem, nem találta nagyon rossznak?

— Rossznak? A könnyem ugrott ki, úgy nevettem. Ahogy a Stein báró képe ránéz a Rhédey Thekláéra és két szeme a nagy mágnásimádattól kilencágú koronává változik, attól sikítani lehet. Rögtön vittem az uramhoz mutatni.

— Nagyon jó kis bolondság, — vélte Horányi méltóságteljes jóindulattal.

Mica rögtön befurakodott a társalgás nyílásán, hogy a Rhédey-témához férjen.

— Képzeljék, Balog Titi azt meséli, hogy Rhé-

deyné szeretné megfesteni a képemet. Titi, mondja csak el, mit mondott a grófné. Hadd hallja az uram is.

Mindenki odahallgatott. Titi is jó erősen aláhúzta a grófné esztétikai elismerését, még néhány új részletet is füllesztett hozzá. Ekkor a Csillik nevű képviselő, aki bizalmatlanságot kifejező orcáján kurtára nyírott borostát viselt bajusz helyett, megkérdezte:

— Méltóztatol ismerni a grófnét?

A kérdés hangjának árnyalatában bizonyos hitelenség rejlett. Akár sértőnek is lehetett venni. Titi ránézett. De Totó megelőzte és válaszolt helyette:

— Azt elhiszem, hogy ismeri. Legirigyeltőbb mozipartnere a szép grófnénak.

De erre nem igen figyelt senki. Dömsödy mély bölényhangja vette át a szót. Bizalmasan ráütött a felesége hátára.

— Angyalom, magában az motoszkái, hogy lefestesse magát a grófnéval. Annyi pénzem nekem ilyesmire nincs. Mondjad, Titi, mennyit kér a grófné egy képért?

— Fontosabb, hogy mennyit kap. Stein bárótól megkapja a kétezret.

— Hát tessék. Az lehetetlen összeg. Már rég kísért nálunk az a gondolat, hogy Micát lefestetem, de a kellő érdeklődés után erre hatszáz pengőt irányoztam elő. Azért jó festőtől már képet lehet kapni. Nem mondom, Rhédeyné most nagyon divatos és megértem, hogy Mica szeretné pukkasztani egy Rhédeyné-képpel barátnőit. Arra a falra ott egész jól fel lehetne akasztani, de képért ma nem adunk kétezret, angyalom. Nem olyan időket élünk.

Mica arca elborult. De Totó sietett segíteni neki is, barátja tekintélyét is öregbíteni.

— Nem lesz az a kétezer olyan szentírás. Megkérjük szépen Titi barátunkat, hogy szóljon egy jó szót. Neki a grófné mindent megtesz. Kialkudjuk felére. Legfeljebb a grófnénak joga lesz mondani, hogy kétezerért festette és mi, hamis tanúk, ezt szívesen fogjuk eskü alatt vallani.

— Angyalom, rászántam hatszáz pengőt. A képet azzal festeted, akivel akarod.

Mindenki Rhédeyné mellett foglalt állást. Egy közben érkezett házaspár is, sebészeti tanársegéd és neje, akik mindjárt megtudták, miről van szó. Bolmánszkyék is megérkeztek, ők is pártolták az eszmét. Négyen is beszéltek egyszerre. Csak Csillik csavargatta az orrát.

— Magának mi nem tetszik? — kérdezte Mica idegesen.

— Isten őrizz, hogy beleszóljak, — szólt belszólva Csillik — de éppen tegnap járt nálam egy szakember, az a bizonyos Mester Frédi, aki valami szívességet kért... Azzal hosszasabban beszélgettem efféle dolgokról. Tőle tudom, hogy ez a felfújt Rhédeyné-divat erősen múlóban van. Zsidó dolog az egész...

Ekkor lopva Titire pillantott. Majd Mica felé fordulva folytatta:

— Nem kell félreértenie. Én a tisztességes és hazafias zsidót megbecsülöm. De az ilyen hirtelen felkapottság jellemző a pesti mentalitásra.

Mica válaszolni akart, de csak haragosan legyintett. Karonfogta Titit és félrevonta.

— Nézze, Titi, — suttogta gyorsan és izgatottan — nekem van félretett pénzem. Rászánok belőle még négyszázat. Csináltassa meg ezerért a grófnéval, nagyon kérem, tegye meg.

— Meglesz, — súgta vissza Titi.

Ekkor érkezett Hunyor Vince. Már a bejáratnál kiáltott.

— Javulok, hölgyeim és uraim. A multkor negyvenöt percet késtem, most csak harmincötöt. Hozhatják a levest. Kezécsókolom, szép Mica. Kezüket csókolom, szervusztok.

— Balog Titi barátunkkal, azt hiszem, még nem találkozott.

— Ó, nagyon örvendek, szervusz. Hát uraim, amit tegnap este beszéltek a Vadászkiirtben arról az

ungvári dolgról, az a legnagyobb butaság. Most beszéltem a belügyminiszterrel.

A férfiak élénk eszmecserebe merültek. Politizálva foglalták el helyeiket és bár az eszmecsere hevét a leves heve enyhítette, csak közügyekről folyt a szó. Titi Horányinét kapta az egyik oldalon. Félhangon beszélgetni kezdtek képekről, s kitűnt, hogy Loli, ahogy a többiek szólították, jóérzékű, elég művelt asszony. Totó a szemközti helyen ült, beleszólt a társalgásba s így a két beszélgetés láthatatlan dróthuzalai keresztezték ide-oda a levegőt. Egyszer csak Totó intett Titinek, hogy forduljon Hunyor felé. Titi odanézett s akkor vette észre, hogy a főispán hozzá beszél.

— Most hallom, kérlek, hogy te zoborhelyi vagy.

— Úgy van, méltóságos uram, rajztanár voltam Makra bácsi keze alatt.

— De öregem, hiszen én téged ismerlek. Az Úri Kaszinóban találkoztunk. Miért nem szólsz, hogy te vagy az? Mondja itt a mi szépséges háziasszonyunk, hogy egy-kettőre híres ember leszel, ha ugyan máris nem vagy az. Azt a rajzot én is láttam, tegnap megvettem a lapot a hatvani állomáson. Remek. Büszke vagyok rád, mint földire. Isten éltesen. Hallom, felköltöztél ide állandó lakásra, ebbe a Bábelbe. Hogyan ízlik az itteni élet?

— Köszönöm, nagyon jól. Amíg háború nincs, whisky viszont van, addig nagyon kellemes.

Csillik megint megszólalt. Hangja ecettel és epével volt keverve.

— Hja, ti bohémek, a ti mentalitástokkal...

Titi dühös lett. A lenéző hangtól felfortyant a vére. De, hogy megmondhassa, amit akart, nyájas nevetés alá rejtette.

— Bohém volt az öregapád. A bohém kölcsönkér, piszkos a gallérja, este kel fel. Én afféle kispolgári pesti háztulajdonos vagyok és reggel kelek. Mondjuk, jókor kelek fel.

Mindenki nevetett. Hogy itt valami megmagya-

részhatatlan affér lappang, azt senki sem érezte. Csak Titi és Totó érezték. Csodálkozó pillantást is váltottak.

— Hát bizony, — folytatta a főispán — idefenn egy kicsit mást jelent a kaszinó, mint kisvárosban. En a mi öreg Országosunk levegőjét úgy megszoktam, hogy az a pesti otthonom. Csak oda lépj be, barátom, ha fedelet keresel magadnak.

— Úgy van, — döngött Dömsödy — be kell lépned az Országosba. Elég barátod van ott, majd elintézzük.

— Nagyon helyes, — szólt Totó — ezt meg kell csinálni. Meg is csináljuk.

Titi önkéntelenül Csillikre nézett. S az valóban készült a maga megjegyzésére.

— Manapság már az sem olyan egyszerű. Piszkálják, hogy a jelentkező ki fia-bornya, meg az okmányai, meg minden...

— Bocsáss meg, — szólt Titi — de ez úgy hangzik, mintha legalább is nyúl bőrt jöttem volna árulni Pestre.

A hangulat egy pillanat alatt megmerevedett. Mindenki odafigyelt és feszengett.

— Kérlek, kérlek, az adataidat nincs szerencsém ismerni. És ha valaki zsidó származású, én azt nem tartom éppen megbélyegző dolognak.

— De öregem, ne vigasztalj engem, mert arra nincs szükségem. Az én szénám apai és anyai ágon egyformán rendben van. Legfeljebb annyi baj lehet, hogy valamelyik ükapám szombatos székely volt. Valami azt súgja nekem, mintha egyebet hallottál volna. Ha igen, csak tedd ki szépen az asztalra, mert érdekel bennünket.

Csillik eddigi felsőbbbsége vacogni kezdett.

— Istenem, az ember hall ezt is, hall azt is, de nem veszi komolyan. Távol áll tőlem, hogy rád valami megjegyzést tegyek.

Most Totó vette át a szót. Intett Titinek, hogy hallgasson, majd ő.

— Mit kerülgetitek? A helyzet tiszta. Mester Frédi, az a pizsok fráter, megint bemutatkozott. Nem nyugszik, amíg még egy pofont nem kap tőlem.

— Kérlek, kérlek, — sietett Csillik a szóval, párbajképes arcot vágva — neveket én nem említettem.

— Most nem. De előbb említetted, hogy hosszasán társalogtál vele. Mostál kezdet után? Te pedig, Titi, szedd össze a papírjaidat. Ha megint ilyen célzásokat kapsz, vágd ki, hogy csak úgy ragyogjon.

— Jól van, majd összes nagyszüleim keresztlevelét mellékelem a kaszinóban a felvételi kérvényhez.

— Az nem fog menni öregem, nálunk nincs kérvény, meg efféle. Tag az lesz, akit a választmány meghív. Téged majd meg fog hívni. Az okmányokkal mást csinálsz. Azokat bemutatod Rhédey Simon grófnak. Hogy ő megnézi, arról jót állok. És ha valaki valamilyen adatra kíváncsi, az forduljon egyenesen hozzá. Csak Mester Frédi ne forduljon hozzá, mert azzal Rhédey gróf nem hajlandó hosszasán társalogni, mint ez a bámulatosan könnyelmű barátunk. És most kérdezzük meg azt a tündérkirálynőt, aki a háziaszony helyén ül, ragaszkodik-e a téma folytatásához.

Nevettek. A hangulat valamennyire feloldódott. Valaki Rhédeyvel kapcsolatban a felsőházat említette, erről megint a politikára tértek át. Az ebéd nemsokára befejeződött. Mikor felkeltek az asztaltól, Csillik odalépett Titihez.

— Remélem, nincs harag?

— Világért sem.

— Azért. Hanem tudod, a mai világban csakugyan nem árt, ha a papírjaid kéznél vannak. Mit nevensz?

— Ennek az egész kérdésnek az ostobaságán nevettek. Ez olyan, mint mikor társaságban, ahol csak úriemberek vannak, valaki felfedezi, hogy eltűnt az aranyórája. Senki sem teszi fel senkiről, hogy ellopta az aranyórát. Mégis kikutatják egymást. De akkor mindenkit ki kell kutatni.

Csillik arca sötéten elborult.

— Tőlem lehet, — mondta gyűlölettel.

Sarkonfordult és elment feketézni egy távolabbi sarok csoportjához. Nemsokára feleségével együtt eltűnt. Titi elkeveredett a többiek között. A főispánnal beszélgetett Zoborhelyről, közös ismerősöket említettek. Frick Aurélról, a helyi szerkesztőről is szó esett. Hunyor már a név említésére dühbe jött. Zsarolónak és selyemfiúnak nevezte. Aztán felmerült a Polgár Bódog neve. Titi meglepő ujságot hallott: a főispánné rajtakapta Polgárral a svájci kisasszonyt. Azonnal elküldték a póruljárt hölgyet. A gyerekek most kisasszony nélkül vannak, az új kisasszonynak vízumnehézségekkel kell megküzdenie.

— Aztán engem ki ne szerkessz azokban a rajzokban, hallod-e?

De ezt olyan hangon mondta, amelyből mindent hallani lehetett: égett a vágytól, hogy vidéki főispán létére pesti lapban kiserkesszék. Titi azonnal kettőt határozott el magában. Először is jegyzőkönyvecskét fog tartani zsebében, feljegyzendő azokat, akiknek kiserkesztését számításba veszi. Másodszor: legelsőnek Hunyort fogja feljegyezni, hadd áldozzék valamivel Zoborhely emlékének. Zoborhely nem sok örömet adott neki. De ott ismerte meg Annát. Zoborhely szent város a városok között.

Búcsúzáskor Horányiné vont a félre.

— Van kedve egyszer eljönni hozzánk, Balog? Egész más társasággal akarom összehozni, az magát mulattatni fogja. Az uram nagy színészbolond és valami színész szövetségnek, vagy minek, védnöke is. Gyakran hív híres színészeket és primadonnákat. Akar egy ilyen alkalommal nálunk vacsorázni? Helyes. A Gellértben lakik, hallom. Majd felhívom.

Aztán Mica húzta oldalt és még egyszer megígértette vele, hogy a festményt elintézi Rhédeynével féláron. A társaság széteszlott. Titi alig várta, hogy egyedül maradjon Totóval. Belekapaszkodott karjába, gyalog indultak el a Pasaréti-úton.

— Mit szólsz ehhez a Mester Frédihez? Nem is értem, miért becézek egy ilyen dögöt Frédinek. Tehát mit szólsz Mester Alfrédhoz?

— Semmit. Előre megmondtam neked, hogy ki fog kezdeni. Valljuk meg, Mester roppant ügyes. A mai világban ez a legkellemetlenebb. Ha a hátad mögött összesúgnak és sajnálnak, hogy zsidó vagy. Védekezni pedig sohasem tudsz ellene, mert nem mehetsz oda mindenkire, hogy megfogd a kabátgombját: kérem, ez nem igaz, az okmányaim rendben vannak. Én a te helyedben várnék, míg alkalom jön, hogy elhallgattasd. Ahogy ezt a Csilliket is el tudtad hallgattatni.

— Miféle ember ez? És mit akar tőlem?

— Tőled semmit. Ez dühös és meggyőződéses antiszemita. Reggeltől estig csak azon jár az esze, hogy kit lehetne leleplezni. És ha akarod tudni a titkát, azt is elmondhatom. Az apja érseki jószágigazgató volt, tekintélyes és kitűnő ember. De az apja nem az apja. Köztudomású, hogy ő csak papíron a Csillik Lőrinc fia. Vér szerint a házi orvosé, akit Steinernek hívtak. Ő ezt sejti. És ezt a benne élő rettenetes gyanút kézzel-lábbal, erőnek erejével cáfolja. Ezt a vad ösztönt felöltözteti hazafias meggyőződésbe, lángol a fajért és képes volna százezer zsidót egyszerre megégetni, hogy azoknak ordítása elnyomja a titkos belső hangot. De nem lehet elnyomni. Ha rá néz a fiára, meg kell döbbennie. Én a fiút is ismerem. Igen kedves, eszes gyerek, muzsikus. De kiüt rajta vér szerinti nagyapja. Feltűnően szemita orra és füle van. Képzeld el, milyen érzés lehet ez az apjának. Akire nem is szabad haragudni. Mélyen sajnálni kell, mert borzasztó betegséget hord magában, amelynek nem lehet orvossága. Legyünk hozzá türelmesek. Miben maradtál szép Micánkkal?

— Hogy a grófné festeni fogja. És fogja is. Én még sápot sem veszek, mint Mester.

— Természetes, hogy nem veszel. Hanem valamire figyelmeztetni akarlak.

— Előre köszönöm.

— Ha közlöd a grófnéval, hogy megszerezted a rendelést, szabjál neki egy feltételt. Mert te azt hiszed, hogy Mica az arcképre vágyik. Nem. Mica a grófné érintkezésére vágyik. Bár férjeik együtt ülnek a felsőházban, ők még nem találkoztak. Mondd meg a grófnénak, hogy Micát tegeznie kell.

— Miért ne tegezné? Ez akkora kérdés?

— Úgy van, mindkettőnek akkora kérdés!... Mica részéről is gyerekség, hogy ez a fővágya, a grófné részéről is gyerekség, hogy az ilyesmiből ügyet szokott csinálni. De csak, ha messziről nézzük. Közelről ez másképpen fest. Micának a grófnéi tegezés külön súlyt jelent, rangemelkedést a társaságban, vagy legalább is eddigi rangjának elismerését. A grófné pedig szűken méri a tegezést, mert ha takarékoskodik vele, akkor értékke válik, amivel fizetni lehet.

— Hogy-hogy fizetni?

— Értsd szó szerint. A helyesen kamatoztatott grófi rang készpénzt jelent. Mondd, hoznak ezek a csü-törtökiek pénzt a konyhára? Hoznak. És mit kapnak ellenértékül? Csak azt és semmi mást, hogy a grófi meghívásnak örvendhetnek. Hogy a portás beereszti őket a nagy kapun és nekik joguk van leülni a nagy szalónban. Ezért adót fizetnek, mint a középkorban, befolyást, támogatást, hírverést, vagyis végeredményben készpénzt. Ne félj, ezt ők jól is tudják. Ha hajlandók megjelenni egy nem arisztokrata házaspár páholyában a bemutató előadáson, ezzel a pusztá ténnyel már meg is fizették a magok részét, a páholyt nem ők váltják ki a pénztárnál. Az üzlet méltányos. A páholyvásárló még jobb üzletet is csinál, mert neki grófékkal együtt ülni a kirakatba, többet megér, mint a páholy árának a fele. Ez hallgatólagos megállapodás, új fejezete Rousseau Contrat Socialjának. Hozom, viszem. Mondd, mikor moziba mentetek, a grófné a saját kocsijával jött érted?

— Nem, mert délután elromlott a kocsija. Taxi-val jött értem.

Totó nagyot nevetett.

— Ezt előre megmondhattam volna. Kedvenc fogása. Ezzel is lecsíp valamit. Nem fogyasztja a benzint, azonkívül nem koptatja a kocsit és tovább tart a gummikerék, ügyes menyecske a mi grófnénk.

— Ez elég kiábrándító, amit mondasz. Hát mind ilyenek a grófok?

— Nem. Én kétfelé osztom őket. Tegnapiakra és maiakra. A tegnapiak, a feudálisak, száz és száz esztendeje abban nevelkedtek és ezt nem akarják levétközni, hogy nekik köznéptől külön adó jár csak azért, mert ők grófok. Igazgatósági hely a részvénytársaságban és kiránduláskor jó hely a kocsiban. Ezért pusztá jelenlétükkel fizetnek. De vannak a maiak. Ezek dolgozó állampolgárok, mint bárki más. Ahol fizetni kell, ott fizetnek, ahol nem győzik, oda nem mennek. Ezek is beleülnek az igazgatóságba, de ott szorgalmasok és ügyesek. Amellett jó megjelenésűek, formáik vannak, modoruk van és nyelveket tudnak. Ez az utóbbi fajta egészen újkeletű és már nem ritkább, mint a másik. Rhédey gróf alapjában véve ilyen mai mágnás. Felesége tegnapi. Ha Micának megér ezer pengőt, hogy tegeződnek, akkor ő ezt az ezret be is fogja hajtani.

— Viszont képet is ad érte.

— Öregem, négyszemközt vagyunk. A grófné nem festő. Nem a képet adja el, hanem az aláírását. Az ő képe olyan, mint a szál szegfű a jótékonysági bazáron. Te is jól tudod, az eladó is tudja, hogy a szál szegfű nem öt pengőt ér, hanem öt fillért. De kifizeted érte az öt pengőt, annyi az ára. Vagyis, ezt ne felejtse el. Jelszó: tegezés.

Titi szót fogadott. Másnap reggel felhívta a grófnét a megadott számon.

— Mindent megbeszéltem Dömsödynével, grófné. Ezer pengő áll a házhoz.

— Brávó. Maga kincset ér, Balog. Ha így folytatjuk, meg fogunk gazdagodni.

— Én ezen nem gazdagszom meg, grófné. Ezt a

szempontot is szeretném tisztázni. Beszéljünk nyíltan. Ha segíték a grófnénak, ezt tiszteletből csinálom és ha nem szerénytelenség ezt a szót használnom, barátságból. Ezért nekem nem jár semmi. Hanem Dömsödynével még van egy kis baj.

— Ne ijesztgessen. Micsoda?

— Ő fél belemenni a dologba, mert nem biztos benne, hogy a grófné őt barátságosan fogja kezelni. Például lemagázza.

— Hja, kérem, ez nálam elv. Én csak a saját kasztom asszonyait tegezem. Nem mondom, tettem már egy-két kivételt, de ezeket nincs kedvem szaporítani.

— Persze. Ezt meg is értem. Hát akkor hagyjuk az egészséget, grófné. Majd akad más.

— Nem, nem, ne siessük el a dolgot. Ezen elvégre nem múlhatik. Nem bánom, legyen meg az öröme. Majd tegezem. Ezzel rendben van?

— Ezzel tökéletesen rendben van. A többit elintézem. Dömsödyné majd felhívja a grófnét telefonon és megbeszéli az üléseket.

— Köszönöm, Balog. Úgy látom, ezentúl magát használom legfőbb tanácsosomnak. Mikor beszélünk? A színházat halasszuk el a jövő hétre, az estém most elég zsúfoltak. Nincs kedve ma délután velem uzsonnázni? Most már korán van sötét, jókor abba kell hagynom a munkát. Nem akar eljönni a Zserbóba fél hatkor?

— Boldogan.

— Helyes. Fél hat, Zserbó. Viszontlátásra.

Háromtól ötig Annával üldögélt kávéházban. Büszkén mutogatta neki az ujságíró-igazolványt és a szabadjegyet. Jókedve volt, sokat nevettek. Megfejtettek egy német keresztretjtvényt a Leipziger Illustrierte Zeitungban. A szomszéd asztalnál egy köhögős öregember ült, akinek bibircsókos, szemölcsös arca olyan volt, mint a turkesztán-dinnye héja. Ez két percenként hatalmasat köhögött, úgy, hogy ijedten megrezzentek mindannyiszor. Titi elúnta a dolgot és egyik

köhögésre hasonló harsány köhögéssel válaszolt. Anna megbotránkozva nevetett. Újabb köhögésre újabb mennydörgő köhögés következett válaszul. Ebből valószínű párbaj keletkezett. Köröskörül felfigyeltek az emberek és mosolyogni kezdtek. Anna rimáncodott, hogy hagyja abba, de közben ki-kitört belőle a nevetés. Titi komor képpel duplázott rá a dinnyearcú öreg minden köhögésére. Az emberek már szélében nevettek, csak maga a köhögő ember nem vett észre semmit, mint a megcsalt férj. Aztán, Anna nagy megkönnyebbülésére elment. Beszéltek még Kikiről, a madárról, amely most rákapott a gyufatartóra. A gyújtószálakat szereti egyenként kiszedni és ledobálni a földre. Minden szálnak rézsút fordított fejjel utána néz, hogy vajjon csakugyan rendben leest-e? Aztán Titi bocsánatot kért, hogy telefonálnia kell. Az egyik fürkéből felhívta a másikat és Vargha Endréné önagyságát kérte a telefonhoz. A csodálkozó Annának bemutatkozott, mint Székács államrendőrségi detektív és elváltozott hangon felszólította, hogy a társaságában ülő Balog rablógyilkost tartsa szóval és ne engedje el, míg a rendőrség meg nem érkezik. Egyszerre léptek ki a két fürkéből. Anna meglátta, szidta, mint a bokrot és úgy nevetett, hogy nekidőlt a falnak.

Aztán elment a Zserbóba. Kutatva nézett körül. A grófnét nem látta sehol. Végre megtalálta, ahol a legkevésbé kereste: az elárusító pult mögött a balsarokban eldugott kis asztalnál.

— Régóta itt van, grófné? Már mióta keresem.

— Látnom kellett volna magát, de közben telefonáltam. Én mindig itt ülök, ezt a helyet szeretem legjobban. Egy tárgyalást már lebonyolítottam itt; valami prémet akarok vásárolni kéz alatt és az eladót ide rendeltem ötre. De már el is ment. Hát mindenekelőtt nagyon köszönöm a Dömsödyné-ügyet magának.

— De kérem, igazán nem volt nagy fáradság.

— Azt képezem, hogy könnyen ment. De mégis köszönöm.

Titit meglepődött. Érdemei egy pillanat alatt összezsugorodtak. A grófné nyomban áttért más tárgyra s a rajzról kezdett beszélni. Nem dicsérte túlságosan, de elismeréssel helyeselte. A saját szereplését megint megköszönte.

— Ki az a hölgy, akit a szíve helyére rajzolt? Azt nem tudtam megismerni? Vagy csak olyan képzelt alak?

— Igen, képzelt alak.

— S az mit jelent? Nem egészen látom az értelmét. S mi az a madár?

— Istenem, olyan apró móka. Hogy nem kellek a hölgyeknek. Akit a szívembe zárnék, az tudni sem akar rólam. A madár semmit sem jelent. Csak éppen odarajzoltam, mert eszembe jutott. Sok hölgynek van madara. Ugyanúgy kutyát is rajzolhattam volna.

— Ezt nem helyeslem. Miért állítja be valaki magát úgy, hogy nem kell a hölgyeknek? Aki nézi, az elhiszi. Nem jó politika az emberek fejébe olyan gondolatokat ültetni, amelyek ártalmasan üthetnek vissza. Sőt ellenkezőleg. Minden propagandának ez az alapja. Látja, amit Bandrowskiról rajzolt, az neki nagyon hasznos. A nők látják a rajzot és a fejükbe ragad: „nini, ez a Bandrowski ennyire kell a nőknek? Ezt jobban szemügyre kell venni.“ Nem látom be, hogy ugyanazzal a rajzzal miért használ másnak és miért árt magának. Ez különben akadémikus vita. A mai világban minden épkézláb ember minden ujjára tíz nő akad. A szerelem fontossága sokat vesztett. És ez nagyon helyes.

Titit tetőtől-talpig izgatott lámpaláz fogta el. Az egész világnak ide kellene most figyelnie: a tandíjmentes, földhözragadt pária a Zserbóban ül Rhédey grófnéval és szerelemről beszélget vele.

— Miért tartja ezt helyesnek, grófné?

— Mert az életben sokkal fontosabb dolgok is vannak. Az emberek ezelőtt túlságosan felfújták a kérdést, amely tulajdonképpen igen egyszerű. Aki éhes, az eszik. De az embernek reggeltől estig nem az

ételen jár az esze. Az a beteges romantika a múlté. Hálistennek, nagyon egészséges kort élünk. Volt egy nagybátyám, ulánus kapitány, az szerelmi bánatában főbelötte magát. Ha vár még három hónapot, rájött volna, hogy az illető hölgy nélkül egész jól meg lehet élni. Még ma is vidáman élvezhetné a tábornoki nyugdíját. Ma az ilyesmi egyre ritkább és a jobb körökben nem igen fordul elő.

Titi csodálkozva hallgatta. Amit hallott, nagyon hasonlított Pethő Daisy előadásához. Mintha a társadalmi osztályok összeesküdtek volna a szerelem ellen. Nem mert ellentmondani. Különben is egyensúlytalanul érezte magát, mert hazudott. Annát letagadta. Volt ugyan egy gyáva és képmutató kifogása: úriember nem keverhet hírbe egy hölgyet, tehát Anna kilétét le kell tagadni. De jól tudta, hogy ez a kifogás is hazugság. Az igazság viszont az volt, hogy egy nagyon szép nő előtt, a férfi önző ösztönével, érzelmileg függetlennek akarta feltüntetni magát. Ez pedig árulás, mert szeret valakit. De erre megint jelentkezett a férfikifogás: mindennek ő az oka, miért nem lesz az enyém? Mialatt ingadozott magában, figyelme másik felével azért odavigyázott a grófné szavaira. A grófné folytatta:

— Az emberek félnek önmaguknak is kimondani az igazságot. Nem sajátmaguknak hisznek, hanem a regényeknek. Szeretik bonyolítani és cifrázni azt, ami egyszerű. Nem?

— A grófné, úgy látom, a szerelmet nagyon egyszerű valaminek tartja.

— A legegyszerűbbnek a világon. Csak józan ésszel és előítélet nélkül kell megnézni. És álszemérem nélkül is. Én például, mint látja, egész nyugodtan beszélek róla egy úrral, akit alig ismerek. Éppen így beszélnek róla akárki mással is. Ezzel a témát be is fejeztük. Mondja csak, Balog, mennyit fizetnek magának ezekért a rajzokért?

— Hetenként száz pengőt.

— Egész jó. Ezt tulajdonképpen én is szeretném

csinálni. Ha találok arravaló ujságot. És az ötletet maga adja, vagy ők megmondják, hogy mit rajzoljon?

— Azt én adom.

— Igen. Szóval, én volnék köteles adni. De azt hiszem, beszélgetés közben az ilyesmi mindig adódik magától. Esetleg szövetkezni lehet, valami humoristával, aki szöveget is ír hozzá. Hát ezt még meggondolom. Maga elég ismerős a szerkesztőségek körül?

— Egyáltalában nem, grófné.

— Én azért valamennyire ismerem azokat, akik képzőművészetről írnak. De azt hiszem, ez nem rájuk tartozik. Hát majd kisütök valamit. Most hallgasson ide. Maga meghívást fog kapni Shrödernéhez. Ma, mikor festettem, említette nekem, hogy meg akarja hívni. Természetesen azért vetette fel, mert tudja, hogy maga újabban az én csütörtöki társaságomba tartozik. Ki akarta puhatolni a hatást: mit szólok, ha ő is hívni akarja...

— Nem fogok elmenni, grófné.

— Csak lassan, csak lassan. Menjen szépen el. De csak azokon a csütörtöki napokon, mikor nálam nincs társaság. Az én napjaimon ne menjen, abba nem egyezem bele. Különben miért ne menne? Nem is rossz dolog, ha tudjuk, hogy mi folyik az ellentáborban.

— Grófné, semmi kedvem nincs odamenni az ellentáborba. Ott találkoznom kellene azzal a Mesterrel. Márpedig ki nem állhatom és nekem kellemetlen vele találkozni.

— Éppen ez az. Mester most kígyót-békát ránk kiált. Ellenőrzés nélkül. Ezt nem hagyhatjuk. Nagyon is fontos, hogy ne hazudozzék ott össze, amit akar. De, ha maga fél Mestertől, az más.

— Én? Félek? Van valaki a világon, akitől én félek? Kérem, ahogy gondolja. Elmegyek Schrödernéhez.

— Na lássa. Ma szerda van. Holnap már bizonyára hívni fogja. Aztán majd beszélünk telefonon. Most én fizetek, mert sietnem kell valahova. Az a kis

kellemetlenségem van, hogy az apróm elfogyott és csak százas van nálam és olyan soká tart, amíg váltanak... pedig most már nagyon sietnék...

A grófné sürgős arccal felállott és kotorászott táskájában.

— De kérem, grófné, hagyja, majd én elintézem.

— Nem kérem, azt is meghívtam egy csésze teára, akivel tárgyaltam, az már sok volna...

— Ugyan, grófné, szót sem érdemel, csak bízva rám.

— Hát, ha olyan szíves lesz, én csakugyan nagyon sietek, viszontlátásra.

Már sietett is. Az asztaloktól minden fej utána fordult. A szájak mozgásán látni lehetett, hogy a nevet mondják. Az ajtóból visszanezített és nyájas mosollyal még egyszer búcsút integetett, aztán a karcsú termet eltűnt. Most mindenki az otthagytott asztal irányába tekintett, mindenki látni akarta, kivel ült a híres arisztokrata hölgy. Titi, mint a pillantások küllőinek kör-középpontja, a megbámult ember mesterséges szerénységét öltötte arcára és a számlát kérte. Kintűnt, hogy a grófné csak egyetlen szelet piritóst fogyasztott teájához, az ismeretlen vendég azonban megevett két sonkás és két libamájas szendvicset. Mialatt fizetett, elmosolyodott. Nem a fogyasztáson, hanem azon, hogy véletlenül neki is csak százasa volt.

A Schröder báróné meghívása valóban megérkezett. Még aznap este, vacsora előtt, mialatt éppen szmókingjával foglalkozott. A báróné minden teke-tória nélkül felhívta, bemutatkozott, bókokkal halmozta el és meghívta másnap délutánra. Igent mondott. A báróné mind az előzetes látogatás, mind a névjegydobás alól felmentette. Aztán elment a Dunapalota pincéjébe, ahol Sággy Lacival volt találkája. A két külföldi lány már elutazott, de úgy beszéltek meg, hogy kettesben elmennek valamelyik tánchelyiségbe, megnézni a műsort. Vacsora közben Sággy valamiért tréfásan veszekedett a pincérrel, aki a borfiúra tolta a felelősséget, mire ő nevetve megjegyezte:

— Úgy összetartanak, mint a szabadkőművesek. Bocsánat, ez nem célzás.

Titi ámulva letette a villát.

— Hogy-hogy nem célzás? Miféle bolondságokat beszélsz te? Én talán szabadkőműves vagyok? Hol vetted ezt a bolondgombát?

Sághy Laci ötölt, hatolt. Magyarázta, hogy tréfált. De miután a megjegyzés kicsúszott a száján, kénytelen volt színt vallani. Egy hivatalbeli kollégájával beszélgetett Titiről. A Budapesti Ujság rajzáról beszélgettek a lengyel követtel kapcsolatban. Ez a kolléga, Kérészy nevű, a következőket mondta: „azt hallottam, hogy a te barátodnak vidéken sok kellemetlensége volt a szabadkőművesség miatt, az állását is azért hagyta ott.“ Sághy Laci nem sok ügyet vetett a pletykára, hiszen ez már képtelenség volt, önmagában véve a Titi életkora miatt. De a mondat a fülében maradt. Titi elpirult a haragtól. Elmondia Csillikkal történt összeszólalkozását.

— Látod, még meg sem melegedtem ezen a Pesten, már piszkálnak. Ez a szabadkőművesség szemenedett marhaság. Először, még ma sem tudom pontosan, mi az. Másodszor, a magyar szabadkőművességet tudtommal mindjárt a háború után feloszlatták. Én akkor nyolcadik gimnázista voltam. Te, Laci, nekem fontos volna tudni, hogy a kollégád kitől hallotta, amit hallott. Mikor tudod tőle megkérdezni?

— Holnap reggel. Ha délelőtt felhívsz, pontosan elmondom a választ.

Később elmentek mulatni, reggel négyig pezsgőt ittak egy fiatal hölgy társaságában, akit Hédinek hívtak. Sághy Laciba volt szerelmes, sokat ivott és rendkívül folyékonyan hazudott családjá különböző anyagi bajairól. A két férfi azzal mulatott, hogy a lányt ellentmondásokba kergette. A lány sírva hagyta el a páholyt és visszaizent, hogy szublimáttal megmérgezi magát, de az izenetet maga a pincér is nevetve adta át. Ekkorára már a mulató barátok is alaposan felöntöttek a garatra. Titi gyors ütemben meg-

ivott négy szódás whiskyt a pezsgő után, s otthon a szállóban alaposan rászorult a felvonó-kezelő támogatására. Délben erős fejfájással ébredt. Felhívta Ságnyt.

— Kérlek, Kérészy nem akar pletykát csinálni, ezért a forrást nem nevezte meg. De már beszélt is azzal a forrással. Az illető azt mondta, hogy ő is hallotta valakitől, de lehet, hogy egy egész más Balogról van szó, ő nem is mondta, hogy éppen te vagy. Hagyd az egészset, ne törődjél vele.

De egy félóra múlva Ságny hívta őt.

— Kérlek, Kérészy mégis kibökte a nevet. Az ő tudtával közlöm veled, hogy jól sejtetted. Annak a Mester Frédinek járt a szája. Kérészy azt mondja, hogy ő nagyon utál pletykába keveredni, de szükség esetén, ha nagyon muszáj, helyt áll. Most már csinálj, amit akarsz.

Bevette ugyan a port a fejfájás ellen, de az nem sokat használt. Az éjszakai multság közben elszívott rengeteg cigaretta felmarta nyelvét, szemhéja kellemetlenül égett. Elhatározta, hogy sétál egyet. Elment gyalog a Váci-utcára, embereket akart látni. Mester ellen való dühét is szellőztetni akarta. Sétálók között találkozott Waldeck Verával. Köszöntötte és megállott vele. Nővéréről kérdezősködött.

— Köszönöm, Krisztának semmi baja. Holnap utazik a bátyánkhöz kibékülni. Jókedve van, a dologról már nem is beszél. Nini, ki jön itt. Szervusz, Edit.

Egy csúnya arcú, de kitűnő természetű hölgy állt meg mellettük. Titi a grófné készülőképéről azonnal megismerte Schrödernét. Bemutatkozott.

— Nagyon örülök magának, kedves Balog. Remélem, az én kis köröm is érdekelni fogja. Hanem, látja, mindjárt kéréssel kezdem.

— Parancsoljon. Már előre bátorkodom azt felelni, hogy igen.

— Akkor rendben van. A kérésem az, hogy hívja fel telefonon Mester Frédit. Azt hallottam, valami gyermekes félreértés volt maguk között.

— Igen, valóban volt közöttünk ilyesféle. Én roppantul sajnálom, hogy vissza kell vonnom az igent. Én Mester urat nem hívom fel. Miért lett volna ez fontos a bárónénak?

— Tudja, az én kis meghitt társaságom annyira össze van szokva, olyan harmónikus, hogy két ilyen embernek kár a félreértéseket el nem tüntetni. De látom az arcán, hogy ez a dolog magát valósággal indulatossá teszi. Én nem képzeltem, hogy ilyen nagy a baj maguk között. Bocsásson meg. Szerettem volna, ha a társaság ma délután... harmónikusan...

— Ó is ott lesz? Szívből sajnálom, báróné, akkor nekem le kell mondanom.

— Jaj, ezt ne mondja, ez borzasztó. Úgy örültem magának és ezt a szép, elragadó Verát is éppen most akartam hívni... Mondja, csakugyan, adjon tanácsot, hogy hozhatjuk rendbe ezt a dolgot?!

— Sehogy, báróné. Az az úr azt híreszteli rólam, hogy szabadkőműves multam van és származásomat piszkálja.

— Ó Istenem, arról senki sem tehet, hogy kik voltak a szülei.

— Úgy. Szóval a bárónénak is mondott effélét?

Schröderné elpirult. Hebegő zavarral kereste a szavakat. Válaszának hiánya mindent elárult. S ugyanebben a pillanatban Titi elsápadt. A legközelebbi sarok felől Mester Frédit látta közeledni. Fejfájása csodálatos módon azonnal elmúlt. Gyorsan megnézte a helyzetet. „Csak nyugodtan, csak nyugodtan” — parancsolta magának.

— Itt jön az illető, — mondta nyugodtan, de rekedten — kérem, menjenek, ne vegyenek részt abban, ami itt történik.

A két hölgy rémülten sietni kezdett. Waldeckné fel is sikoltott. Ekkorra ért oda Mester. Kalapok dolgában valami belső zavar lehetett benne, mert most is olyan kalap volt fején, amelyet nem hordott senki: pezsgőszínű pineskalap, barna szalaggal. Titi eléje lépett.

— Bocsánat, — mondta — valamit kérdezni akarok.

Az rámeredt. Megállott De aztán nyomban elindult megint.

— Önhöz semmi közöm, — mondta — neveletlen fráter, szemtelen.

Titi hátrált és egészen közélről eléje lépett, fel emelte jobbkezét és ellenfelét nyitott tenyérrel teljes erőből pofonütötte. Annak a kalap azonnal leesett a fejéről. Az ütéstől megtántorodott. Azután visszanyerte egyensúlyát. Pár pillanatig mereven farkaszemet néztek. Többen megállottak nézni. Mester Frédi szemét egyszerre könnyek lepték el. Szája vonaglott.

— Paraszt, — mondta fájdalmas szemrehányással.

Aztán körülnézett a földön. Meglátta elgurult kalapját. Odalépett. Felemelte. A kalap poros lett. Megcsóválta fejét, nézte a kalapot. Most már távolabb állott két lépéssel. Sűrű embergyűrű vette körül őket. Titi állt mereven. De érezte, hogy térdéből lassan kezd kimenni az erő.

— Parasztl! — kiáltotta Mester Frédi jóval hangosabban és felháborodva.

Titi térde egy szempillantás alatt erős lett. Merev lépést tett ellenfele irányába, hogy még egyszer megüsse. De erre nem kerülhetett sor. Mester Frédi annak a vásott gyerekek kifejezésével, akit a tanító pálcája fenyeget, így szólt:

— Naaaa!

Aztán gyorsan megfordult. A gyűrű utat nyitott neki. Elszaladt. Köröskörül hangos beszéd volt halható.

— Mi történt? Pofonvágta. Mi van itt? Kérem, ne tessék elállni az utat. Megpofozták? Betörő volt, arrafelé szaladt. Szervusz Pista, mi történt itt?

Titi is elindult. Nyomban utat adtak neki. Túlságosan merev léptekkel ment, mint a gerincbajos betegek. Az első saroknál befordult, nagyon kezdett

stetni és bement a következő kapualjba. Nem követte senki. Ekkor halálosan fáradtnak érezte magát. Hevesen lihegett. Térde most végleg felmondta a szolgálatot, kénytelen volt háttal nekidőlni a falnak. Nemcsak tüdeje, gondolatai is lihegtek. Botrány — mondta magában. És egy ideig megállott aggyal csak ezt az egy szót ismételte. Botrány, botrány, botrány. Erős lelkifurdalást érzett. Mit fog szólni Anna? Mélységes szégyenérzet futotta el. De aztán lassanként kilihegte magát. Gondolatai is megnyugodtak. Kijelentette önmagának, hogy jogosan cselekedett. Hirtelen dühbe jött, jobb keze ösztönösen megmozdult, megint szeretett volna ütni. De most eszébe villant, hogy a felelősség jórészt az övé. Annál a kalapos rajznál kezdődött a baj, amelyet tréfából Markazon vetett a tömbre. Még mindig támasztotta a falat és vitázott magával a háborús felelősség kérdésén. Hogy ez az ember bőven rászolgált a pofonra, azt nem lehetett kétségbevonni. „De én, én, a békés, botránytól irtózó ember, aki úgy szeretem magamat jóembernek tartani, én most kegyetlen voltam.“

Majd kiegyenesedett és kilépett a kapualjból, mint tömeglakásáról a hazafutott betörő. Eszébe jutott, hogy a gonosztevők mindig visszatérnek a tett színhelyére. Ez esze ágába sem jutott. Kerülővel, a Városház-utcán keresett kocsit. Hazament. Mire odaért, felindulása már eléggé lelohadt. Bement az étterembe és megebédelt. Aztán várta a három órát és megkereste Annát.

— Szent Isten, mi történt magával? Menyire be van esve a szeme?

— Jöjjön be valahová, elmondok mindent.

Elmondott mindent. Anna feszülten hallgatta. Megfogta Titi kezét, mintha az izgalom ellen menedéket keresve kapaszkodnék valamibe. És a pofonnál erősen megszorította. A történet végével vígasztalni kezdte Titit. Botrányt csinálni az utcán és pofozkodni csakugyan nem volt helyes. De aki az egészet végighallgatja, Titit fel fogja menteni. Hogy mit fog szólni

a társaság? Anna kéjesen felelt: a társaság pukkadjon meg. Mikor már eleget beszéltek a dologról, megnézték a lapokat. Az Esti Hírlapot forgatva, Titi hirtelen megállott és felkiáltott.

— Tessék, itt van.

Hangosan olvasta a „Csendélet a Váci-utcán“ című híradást az újdonságok rovatában. „A váciutcai déli korzó járókelői ma egy óra tájban hangos szóváltásra lettek figyelmesek. B. T. és M. A. festőművészek a nyílt utcán összevesztek. A vita annyira elfajult, hogy B. T. hatalmas pofont mért M. A. arcára. Az eset nagy csődületet keltett, a szereplők azonban gyorsan eltávoztak, természetesen két különböző irányban. Az ügy előzményei ismeretlenek. A botránynak, hír szerint, lovagias folytatása lesz.“

— Az Isten szerelmére, — szolt Anna — csak nem fog nekem párbajozni?

— Dehogynem fogok. Ez az alak nem most kapott pofont először. De nem szokott provokálni senkit. Honnan az ördögből tudta meg a dolgot ez a lap? A kezdőbetűk pontosak. És nekem nem is telefonált senki. Ez megfoghatatlan.

— Ne arról beszéljen. Igerje meg, hogy nem fog párbajozni.

— Szívesen. Ezennel megígérem. Legfeljebb hírlapi nyilatkozatban kifejezem sajnálatomat, hogy Mester Alfréd urat pofon vágtam. Ez nem fontos. Azt jelentse ki nekem, hogy a maga szemében nem súlyyodtem semmit.

— Semmit, Titi. Sokat adnék azért, ha ez nem történt volna meg, de ha megtörtént, magának is igaza volt és felejtjük el.

— Még mindig nem szeret?

— Még mindig nem eléggé.

Már mosolyogtak. Titi hazament. Egész sor telefonhívás várta. Mindenekelőtt Rhédeynét hívta fel.

— Azért kerestem, hogy gratuláljak. Végre akadt valaki, aki ember a talpán és tisztességre tanította a csirkefogót. Most leteszem, mert vendégeim vannak. Pá.

Aztán Dömsödyéket kellett visszahívnia. Csak az asszony volt otthon. Izgatottan kérdezte, hogy lesz-e párbaj, aztán biztosította a ház barátságáról, ez a pletykás csirkefogó már rég megérdemelte, amit kapott. Schröderné már nem adta ilyen pár percnyi olcsón. Először is sopánkodott, hogy a bajt akaratlanul ő idézte fel. Aztán részleteket kérdezett, nyilván hogy társaságának a szenzációs értesüléseket azon frissiben feltalálja. Aztán Pethő telefonált, hogy bármilyen tanácsra vagy segítségre van szükség, ő mint tartalékos tiszt, boldogan áll rendelkezésére, mire Titi azt felelte, hogy segédei már vannak, két jóbarátja jelentkezését nem tudta visszautasítani. Este úgyis találkoznak különben.

— Az Országos Kaszinó rég keresi, — szólt be a házikőzpont — Geszterédy öméltósága.

— Kitűnő, itt vagyok. Halló, szervusz.

— Szervusz, Titi. Csak annyit mondok, hogy olvastam, az előzményeket pedig Verától hallottam. Nagyon helyes. Ha szekundáns netalán kellene, itt vagyok. Öllelek, szervusz, Titi.

Még Gálos is hátra volt. Fel is hívta, de nem kapott kapcsolást. „A főszerkesztő úrnál fontos konferencia van, senkit sem szabad kapcsolnom.“ Az utolsó portáscédulán Csillik neve állott, valami párt-helyiség számával.

— Halló, itt Ernő. Öregem, mint férfi a férfinek, kijelentem, hogy neked volt igazad. Derék fajmagyar vagy. A magyarok Istene áldjon meg, szervusz.

Hogy mi okozta Csillik ilyenén gyors pálfordulását, nem derült ki. Titi szmókingba vágta magát, hogy Pethőékhez menjen. Már a kilincsen volt a keze, mikor megszólalt a telefon. Gálos öméltósága óhajtott beszélni.

— Titi, kérlek, okvetlen ugorjál fel hozzám, meg kell beszélni azt, amit az Esti Hírlap hozott. Új kocsiba és gyere. Szervusz.

Izenetet küldött a Pethő-házba, hogy esetleg késni fog. Sietett a szerkesztőségbe.

— Kérlek, — mondta Gálos — a lap rendelkezésedre áll. Azt iratom, amit akarsz. Esetleg nyilatkozhatol. Az ügy nagyon hálás, valóságos nemzeti hős lettél. Ez a hitvány alak mindenkit megszarolt és rettegésben tartott. Most nyilvánosan megkapta a magáét. Én mégis azt tanácsolom neked, hogy a sajtóban mennél kevesebb jelenjék meg. Kivált a mi lapunkban, ahol otthon vagy. Tudniillik...

— Köszönöm szépen, a tanáccsal teljesen egyetértek, nem is kell indokolni.

— Helyes. Acél majd körültelefonálja a lapokat, hogy ezzel az ügygel ne foglalkozzanak. Segédek jöttek már?

— Nem. Nem is igen fognak jönni. Geszterédy Totó is pofonvágta egyszer, akkor is elintézték békésen.

— Igen, de az más eset volt. Nem került lapokba. Ez a fickó most sarokba van szorítva, muszáj neki kiállni. Milyen vívó vagy?

— Semmilyen. Soha nem volt kard a kezemben.

— Akkor pisztolyra kell menni. Ha két ember éles kardokkal hadonászik, még megvérezhetik egymást, de pisztollyal nem esik baj. Nem nagy dolog az egész. Beszéljünk arról, ami fontosabb. Először is az eredetit odaadtam Stein bárónak százötven pengőért. A követnek rajzolhatsz még egyet, ha kedved van. Másodsor: mi lesz a rajzzal? Holnap már neki kell ülnöd. Szombat délig várom a munkát. Gondolkoztál?

— Nem. Nem értem rá. Sürgős pofozkodni valóm volt. De ezzel ne legyen gondod. A rajz itt lesz. Holnap bejövök Acélhoz beszélgetni, a többit bízd ránk.

Végre mehetett Pethőékhez. Ott érdektelen társaságot talált. Megszokta már, hogy ide ékszer gyanánt, csalogató gyanánt hívják. Ha az elemista gyermek számológépen tanulja megkülönböztetni az egyet a kettőtől, ő ezen a házon tanulta megkülönböztetni a társadalom elemi házát a magasabban következőktől.

Pethő lársasági ítélete nem tudott több hőmérőfokot mutatni az apró részvénytársaságok vezérigazgatói, az ingyenélő menekültek grófi, a kormányfőtanácsosok méltóságos címénél. Amit kezdetleges meghívási gonddal össze tudott hívni asztalához, azt körülbelül úgynevezett „tout Budapest“ statisztikájának lehetett nevezni. Lipótvárosi szereplők voltak itt, akik új szmókingot hordtak, viszont a kopott szmókingok nemesi előneveket és olyan álláskereső hízelgést viseltek, amelyet bizonyos gentry-hangú álkedély palásolt. A Társaságnak nevezett előjogos budapesti embercsoport vizsgálatában ennél a háznál lehetett rájönni a származás, pénz és mutatósság rendkívül tarka viszonyának elemi számtani műveleteire. A jelen esetben egy valódi gróf volt a vacsora oka, név szerint gróf Festetics Teofil, aki a történelmi család egy szegény ágából származott, klinikai főápolónót vett feleségül, titkári állást viselt egy biztosító társaságnál és most valami kis igazgatósági tagságot kapott Pethő számos törpevállalatainak egyikénél. Ez az új összeköttetés semmi más célt nem szolgált, mint a különben nagyon szerény és kedves Festetics grófné bizalmas barátnőkénti beiktatását. Már az általános társalgás legelején kitűnt, hogy Daisy a közeljövőben Bécsbe készül és mivel anyja nem hagyhatja itt a háztartást, Festetics grófné utazik vele. Titi számára adva volt a rejtvény könnyű megfejtése: az utazás nyilván összefügg az egyiptomi üzletben érdekelt Günther báróval, akivel Daisy el akarja magát vétetni. Ilyen hadjáratban egy Festetics grófné, mint gardeám, kétségkívül hasznos lehet.

De a vacsoránál az is kiderült, hogy a vendég-hívás, ha célzatos, igen nehéz tudomány és a bonyolult kártyajátékok tervszerűségéhez hasonló. Pethőnek csak az lehetett a célja, hogy a vacsora körülhízelgett hőségé Festetics grófot tegye. Titit a mellékelt mulattató műsor főszereplőjének szánták. A dolog azonban nem így ütött ki. A vendégek eleinte nagy és izgatott gyönyörűséget találtak abban, hogy öt perc

alatt bizalmas viszonyba keveredtek a grófi házaspárral. A férfiak egymásután szőtték bele társalgásukba, mintegy véletlenül, egy-egy élményük grófi szereplőjét. Ki egy Széchenyit, ki egy Zichyt, hogy a fényesnevű vendégnek megmutassák: nekik az arisztokratákkal való érintkezés egészen természetes és megszokott dolog. Az asszonyok pedig mohón tegezték és Erzsikézték Festeticsnét, mint a névnap habostortára szabadított kislányok. De a varázs gyorsan elszállt. Festetics Teofil finom, tisztességes ember volt, aki a mágnásvilág belső életéről nem is akart beszélni, de kevesebbet is tudott, mint a nagy nevek intimitásait szaglászó, meglepően tájékozott jelenlevők, Festeticsné pedig jóságos, derék polgárasszonyként viselkedett, aki gyakran felelte azt, hogy „tudja a fene“ és még csak nem is raccsolt, ha pedig egy hölgy az angol vagy francia szóhoz folyamodott, mintha nem találná hamarjában kellő magyar kifejezést, megkérdezte, hogy mi az. Így aztán a társaságban gyorsan elnyerték Titi szeretetét és mindenki másnak unalmát. Az érdeklődés átcsúszott Titire, a nagy társaságba járó emberre, a Rhédéy grófné jóismerősére, aki éppen aznap délben a Váci-utcán ütött pofon egy rendkívül népszerűtlen embert. Az általános beszélgetés, amely eleinte a grófi családok rokoni összefüggései körül tapogatódzott, áttevődött a lovagiasságra. Mindenkinek volt valami ifjúkori, vagy akár későbbi lovagias ügye, amelyben a veszedelmes ellenfél mindig példás vereséget szenvedett. A vacsora a Festetics Teofil jutalomjátéka helyett Titi ünnepévé változott. Ő ezt kellemesen élvezte, maga mellé vette a whisky-palackot és ontotta a maga vidám történeteit. Ezúttal a tisztos és ízléses Festeticsné miatt a legillendőbb hangon. Később aztán elkezdtek bridzsezni. A házigazda külön ültette Titit és whiskyt töltött.

— Nem beszéltél azóta rólam gróf Bandrowski-val? — kezdte a külön társalgást.

— Nem, — hazudta Titi, — nem volt alkalmam. Megy a dolog azzal a jogtanácsossággal?

— Húzódik. De meg is változtak a terveim. Most más irányban érdeklődöm. Sokkal fontosabb nekem Stein báró. Összejössz vele?

— A napokban vacsorázom náluk. Miért?

— Ejts el annyit előtte, hogy egy nagyobb déli útra készülődöm. Nem tudod hova. Valahova délre. Ez nekem elég. Csak úgy fond bele a társalgásba. A multkor Markazon olyan zseniálisan csináltad, amire megkértelek, hogy ezt is kitűnően elintézed. Csak annyit, hogy valahova délre utazom tudomásod szerint. Fölösleges mondanom, hogy viszontszolgálatra bármikor kész vagyok. Nincs valami elintézni való?

— De van. Éppen meg akartalak kérni valamire. A szállóban el lehetne intézni, hogy ne napiárat fizessek a szobáért, hanem állapodjunk meg valami havi bérben. Azt hallom, hogy úgy jóval olcsóbb.

— Kitűnő ötlet. Holnap elintézem. Más nincs? Pénzed van?

— Köszönöm, van. De szeretném papíron látni, hogyan állok. Nem csinálnál valami kis elszámolást, hogy úgy körülbelül tájékozva legyenek.

— Természetes, ezt már mondtad a multkor. De olyan átkozott sok dolgom van, hogy erre igazán nem értem rá. Most már sürgősen megcsináltatom. Más nincs?

— Köszönöm, ez minden. Hogy állunk a hagyatékkal?

— Megy minden a maga útján. Az okmányaid Erdélyből megjöttek. De az ilyesmi lassan halad. A hatóságok ráérnek. Az ilyesmi hónapokba is beletelik.

— Hopp, ez fontos. Az okmányok? Nézted őket?

— Hogyne.

— Mert én a nagyszüleimről nem tudok semmit.

— Most megtudhatsz mindent. Apád Székelykeresztúron született. Apja kisbirtokos volt. Anyád Désen született, apja vincellér. Mind a négy nagyszülő református.

— Nem lehetne a nagyszülők keresztlevelét is beszerezni?

— Az már bajosabb. De elvileg miért ne lehetne. Keresünk valakit, aki leutazik. És utazgat faluról-falura nyomozni. Egy hétig, vagy három hónapig, attól függ. Pénzkérdés az egész. Hopp.

Titi kiejtette kezéből a whiskys poharat. Az el-tört, a folyadék lassan terjeszkedő sötét foltot ejtett a szőnyegen. Szobalány jött, szedegette a cserepeket.

— A pohárért nem kár, — szólt a házigazda, — de az italért kár. Inkább megittad volna.

Ő nem felelt, csak restelkedett. Fejét nehéz kábulat töltötte el. Ujjait ügyetlenül dagadni érezte. Mohón szívta cigarettáját, folyton odanyúlt a fekete kávécsészéhez is, amelyet mindig utána töltöttek neki, és erősen itta a whiskyt.

— Furcsa, — mondta nehéz nyelvvel — hogy nem ismertem a nagyszüleilemet...

Ki akarta javítani a szót, de lusta volt hozzá. Vigyorogva ránézett Pethőre és legyintett. Aztán felgyenesedett a karosszékekben. Arca hirtelen közömbösre komolyodott. Feltűnő tisztsággal, minden betűt szabatosan kimondva állapította meg:

— Ezt a whiskyt különösen kitűnővé teszi az a körülmény, hogy nagyszerű a szóda nálatok.

Józan és nyugodt kifejezést öltött. De eszébe jutott, hogy amit mondott, az ostobaság, mert a szóda minden háznál egyforma. Gondolkozott, hogy ezt mivel üsse el. Ismételni akarta magában a helyrehozandó mondatot. S mialatt logikai kapcsolatot keresett, elfelejtette, hogy miről gondolkozik. Vállat vont. Nagyot húzott az italból. A világ meleg, alkoholos, zsibbadt zsongássá vált körülötte. Később hézag támadt ezen a zsongáson s ezen át hallotta, amikor egy női hang így szólt:

— Hagyjátok, olyan mulatságos, mikor becsíp.

Ketten motoszkáltak poharánál, a cigaretta megégette ujját, s arra ocsúdott fel, hogy ágyában fekszik, homlokán valami daganat sajogva fáj, az ablakon benéz a nappali világosság. Megnézte óráját. Az féltizenegyet mutatott. Rögtön tovább akart aludni,

de ebben a pillanatban csengett a telefon. A portás jelentkezett, hogy két úr keresi. Tíz perc türelmet kért, erősen megmosta arcát hideg vízzel. A tükörben látta, hogy homlokán erős ütés dagadt nyoma van. Mintha őt ütötte volna valaki fejbe. Gyorsan magára kapkodott valamit s a várakozó urakat a társalgóba kérette.

A várakozó urak olyan benyomást keltettek, mint két végrehajtó. Hivatalos ábrázattal, kéznyújtás nélkül mutatkoztak be. Két érthetetlen nevet mondtak. Aztán Mester Alfréd nevében elégtételt kértek a felöket ért bántalomért. Titi megnevezte segédeit Geszterédy Tamás és Sággy László személyében. Akkor a két úr kifogástalan udvariassággal meghajlott. Titi szintén. Mintha valami kínai szertartást végeztek volna. Két névjegy maradt utánuk. Egyik: báró Sze-merédy László. Másik: lovag andornaki és felsőkarpusztai Karrer Géza. Azonnal ment a telefonhoz. Felhívta Totót.

— Hát nem akarod a bajnokot másik segédnek?

— Nem, köszönöm, nem ismerem személyesen. Ez így nagyon jó lesz. Várjál, beolvasom a két névjegyet.

Beolvasta. Totó nevetett.

— Ismerem mind a kettőt, nem valami kimonodott gyöngyszemek. Képelem, mit futkosott össze az a boldogtalan, míg ezt a kettőt is össze tudta hozni. Másik bárót már nem is kapott, csak lovagot. Sággy Lacival ne is fáradj, én felhívom. Este pedig látlak Bandrowskinál, majd megbeszéljük a részleteket. Szervusz, sietek, konferencia van nálam.

Titi visszafeküdt, de nemigen tudott elaludni többé. Félig szenderegve tünődött részegségén. Valami csodálatos törlőgummit szeretett volna, amellyel a tegnapi estét kidörzsölhette volna a világból, hogy újra kezdje az életet attól a pillanattól kezdve, mikor a végzetes kortyot lenyelte. De melyik volt az a korty? Mikor kellett volna abbahagyni? A megoldás egyszerű: nem szabad a cocktailból inni. Aki azt a szeszt

éhgyomorra megízlette, az már egész estére meg van mételyezve. Ellenállhatatlanul kívánja a további szeszt. Azaz, nem is ő kívánja már, hanem a benne dolgozó cocktail. Ebből ered minden baj. Az orvosság tehát, elhatározni, hogy ezentúl étkezés előtt nem iszik. Ezennel elhatározta. S ezzel a döntéssel nyomban megnyugtatta lelkiismeretét. Ezentúl minden rendben lesz. S ha az éjjel Pethőéknél valami botrányt csinált, amit csak ezután fog még megtudni, most már eleve az is rendben van.

Félálmból a telefon költötte fel. Pethő hívta.

— Gondoltam, hogy már felkölthetlek. Baj nélkül jutottál ágyba?

— Azt nem tudom megmondani, — felelt ő nevetve, hogy kedélyességgel próbálja az ügy élet elvenni — tény, hogy az ágyamban ébredtem fel. A homlokomon van valami emlék, de nem emlékszem, hol szereztem.

— Komolyan nem emlékszel? Hiszen majd megszakadtunk a nevetéstől, mikor azt mondtad, hogy te vagy a faltörő kos és betöröd a társadalom válaszfalait.

— Ezt mondtam? Nem emlékszem. És mit csináltam?

— Fejjel nekimentél a falnak. Ha vissza nem tartlak, vagy a házat törted volna össze, vagy a fejedet. A vendégek úgy nevettek, hogy majd meghaltak. Még jó, hogy a kerítéssel nem történt semmi baj.

— Miféle kerítéssel?

— Erre sem emlékszel? Mikor a társaság feloszlott, a kapuban kijelentetted, hogy észrevétlenül távozol. Hiába volt nyitva a kapu, a kerítésen akartál átmenni. Ezt már nem engedték, mert a kerítés tetején végig vasnyilak vannak, felnyársaltad volna magadat. Húztunk lefelé a kerítésről, de te dulakodtál. Szemesné kezét meg is rúgtad. Az előbb beszéltem veled telefonon, kék a csuklója. De azt mondja, annyit nevetett, megéri neki. Mit akarok mondani: a pénzedet biztonság okáért megolvastam a sofőr előtt és

visszatettem a zsebedbe. Négyezerkétszázhusz pengőnek kell nálad lenni, majd olvasd meg. Köszönöm a tegnapi estét, társaságban igazán megfizethetetlen vagy. Most aludjál tovább.

— Aludnám én szívesen, de a sok fekete még most is dolgozik bennem.

— Akkor végy be valamit. Aludjál, ameddig akarsz. A sok dolgod felől igazán alhatol.

Elbúcsúztak. Titi számot vetett idejével és teendőivel. Végül érintkezésbe lépett a portással, hogy szerezzen neki idegcsillapítót, vagy valamit, amittől aludni lehet. A portás szerzett: a boy egy kis fehér pasztillát hozott neki. Azt egy korty vízzel lenyelte. Aztán rendelkezett, hogy ötkor keltsék fel, mert dolgozni akar. Valóban nemsokára elaludt. Ötkor költötték. Nyugodt fejjel ébredt, kényelmesen, lassan megfürdött és felöltözött. Egyenesen szmókingba. És leült a rajzpapír elé, hogy fejét törje. Százféle dolog is eszébe jutott, mind elvetette. Céltalanul jártatta kezét a papíron, telefirkálta mindenféle félig értelmes ákombákkal, akkor leszakította a lapot a tömbről, összegyűrte, papírkosárba dobta. Elkezdett firkálni az új lapra. Nem tudott kihozni belőle semmit. Aztán lassacskán derengett valami neki. Letépte ezt a lapot is, most már komponálni kezdte a gondolatához tartozó csoportokat. Három feketét hozatott egymásután az elmulasztott ebéd helyett. Nyolc órakor készen volt a rajzzal.

A nagy és népes rajz alapgondolata az volt, hogy mindenki párbajozik. A papír egyik területén viaskodó párok csoportosultak. A közepén Hitler és Chamberlain párbajozik Godesbergben, Hitlernek kard volt a kezében, Chamberlainnek esernyő. Másutt egy magyar parasztlegény viaskodott — kezében fokos — három különböző nemzetiségű alakkal. Két hímszarvas egymásnak vetett aganccsal mérközött, küzdelmüket közömbösen nézte a szarvastehén, amely a földön heverve rúzsozta magát, közvetlen mellette zsúfolt autóbusz felhágója látszott, s a leg-

szélen álló torokon ragadva bírkózott valakivel, aki mindenáron fel akart szállani. A brazil diplomata kártyaasztalnál ült szemközt Grandjeannel, mindkettő előtt rengeteg pénz, s mindketten kilencet vágtak ki. Két páncélos lovag tornán rugtatott egymásnak. Imrédy Béla csodaszarvason ült, Bethlen István gróf csáklyát szorongatott hóna alatt. S az ilyen kis csoportok nemcsak egymás mellé sorakoztak, hanem szeszélyesen keresztül-kasul is szántották a rajz egész térképét: fent a balsarokban a nap vigyorogva küldötte nyilait a jobbsarok felé, hogy megöljön egy gomolygó esőfelhőt, amely a kép jobboldalán éppen Chamberlain fölé került, viszont az alsó jobbsarokban állott a szmókingos Sággy Laci, amint pányvát vetett valakire, mint csikós: a kötél végigszaladt az egész rajzon fel a felső balsarokba, ahol a hurok most fogott el egy magasba rúgó kis táncosnőt. A táncosnő egy egyiptomi piramis csúcsán lejtette figuráját, ennek tövében két ember lőtt egymásra beduinnak öltözve tevehátról, egyik Pethő volt, — hadd örüljön a kiszervezésnek, — a másik álarcot viselt. Aki a rajzot türelmesen végig akarta nézni, nézhette akár egy félóráig, még mindig találhatott benne valami eddig fel nem tűnt apró részletet.

Elvitte Gálosnak. Az úgy ült neki, mint ebédnek a turista. Minden részletet apróra elmagyaráztatott magának. Acélt is bekérette hozzá.

— Hát ez itt micsoda? Hiszen ez te vagy. Mi ez? Két madár tolakszik egy kalitka ajtajában. Egy rendes madár, másiknak feje a tied. Mi ez? Miféle kalitka ez?

— Magánügy, — felelte Titi — ezt csak én magam értem. Saját multságomra rajzoltam. Nem baj, ha olyasmi akad benne, amit nem értenek. Csak találgassák.

— Hát jó. Nem faggatlak. Mindenesetre agyafúrt fickó vagy, Titi.

— Agyafúrt? Miért?

— Úgyesen tudsz beszéltetni magadról. Az ügye-

det mindenki tudja a társaságban. Erre a rajzra mindenki azt fogja mondani: mi az, párbajoznak?

— Érdekes. Esküszöm, hogy erre nem gondoltam. Véletlenül jutott eszembe. Bizonyára a magam ügyéről, de bizonyisten öntudatlanul.

— Jó, jó. A rajzot kiadjuk. Csak azon gondolkozom, ne csináltassam-e két hasábos helyett három hasábosra? Ez a rengeteg apró ötlet szinte nagyftó üveget kíván. Mit szólsz hozzá, Acél? Ugy-e? Majd holnap eldöntjük. Különben, mi van Mesterrel? Jelentkezett?

Titi nevetett.

— Úgy tanultam vidéken, hogy elintézés alatt álló ügyről nem illik nyilatkozni. Nagy dolog, hogy ilyesmit tudok, párbajom még sohasem volt. Csak segéd voltam összesen háromszor. Mind a háromszor el tudtam békésen intézni az ügyet.

— Hát ezt nehéz lesz. Nem faggatlak, majd ha megverekszel, megíratom a hírrovatban. Kitűnő reklám a rajzoknak. És a társaságban neked magadnak is. Most pedig hanyagolj el engem, mert rettentő sok dolgom van. Hová még y este?

— A lengyel követhet.

— Acél holnap fel fog hívni és megkérdi, kik voltak ott. Szervusz, menjeteK, menjeteK, Klotild jöj-jön be, diktálni fogok.

A követnél sok ismerős volt, de még több ismeretlen. Sok érdekes arc. Diplomáták és mágnások is, akikkel eddig nem találkozott. A rajzokra gondolt, szorgalmasan kérdezgette, hogy ki kicsoda, és erős figyelemmel véste emlékezetébe az arcokat. Szeretett mindenkit saját szemével megnézni, hogy adott esetben ne kelljen csalnia, mint ma este rajzolt munkájában: sem Bethlent, sem Imrédyt nem látta soha, arcukat kölcsönvette lapokban sokszor látott torzrajzokból, igyekeztén hozzátenni valami ötletet sajátjából is. Bethlen Istvánnak nem rajzolta szájába a jellegzetes hosszú cigarettaszipkát, azt a ló szájába adta. Attól fújt olyan dühös kis felleget páncélos

orrlyukain a paripa. Akár csak az a kétméteres szőke óriás, aki mellette válogatott a tálalóasztal roskadozó lapján. Egyes kis asztaloknál terítettek a társaságnak, nem együttes nagy asztalnál. Ez a hatalmas fiatal ember, mint erős dohányos, vígan fújta a füstöt, mi alatt libamájpástétomot és céklát rakott tányérjára.

— Ki ez? — kérdezte Totót félhangon.

— Ez gróf Dohna, a német követségén szolgál. Ajánlom figyelmedbe, rendkívül kedves ember. Várjál, összeismertetlek.

Dohna gróf már velük is ült le egy kis asztalhoz, ahol rajtok kívül még Waldeck grófné foglalt helyet. A szomszéd teremből áthallatszott a bárzongorás vidám muzsikája, Waldeck Vera jókedvűen vele dúdolt néhány ütemet és csakhamar zenére terelődött a szó.

— Az a kérdés, — mondta a német ifjú — hogy mit nevezünk zenének. Tulajdonképpen visszaélés, hogy azt is zenének nevezzük, amit Lincke csinál és azt is, amit Beethoven csinál. Ne értsenek félre, én a könnyű zenét egyáltalában nem nézem le, ez eszem ágában sincs, sőt nagyon élvezem. Beethovenre nem tudnék táncolni. De a kettő külön dolog. Hóembert csinálni is más, belvedereit Apollót is. Ezeknek más-más nevök is van: az egyik téli mulatság, a másik szobrászat. De Beethovennek és Linckének egy neve van: zene.

— Nagyon helyes, — fűzte hozzá Totó — régóta megállapítottam magamban, hogy a nyelv nem követi elég gyors iramban az életet. Nem nevez külön szóval olyan dolgokat, amelyeknek nemcsak műfaja más, hanem célja és lényege is más. Hogy Van Dyck is festő és Van Gogh is festő, az rendben van. De hogy Michelangelo is festő és az ifjúsági képeskönyv alkotója is festő, az a nyelv hibája.

— Úgy van, — szólt bele Titi is — ugyanígy áll a dolog a szerelemmel.

— Hogy érti ezt? — fordult oda Dohna.

— Megmagyarázom. Látjuk az életben a negye-

dik gimnázistát, aki elpirul és rettenetes zavarba jön, ha az utcán, iskolába menet azzal a tizenkétéves lánykával találkozik. A fiú belevési a leány nevét az iskolalapadba, a leány híres költőkből verssorokat ír ki és dacosan elhatározza, hogy apáca lesz. Hogyan nevezzük ezt? Szerelemnek. Aztán látunk idős urat, aki belebolondul egy egészen fiatal leányba. Gondoskodik róla, gyengédséggel veszi körül, öregsége minden apai érzését erre a kis fruskára pazarolja, aki közömbösen engedi magát imádni. Hogyan nevezzük ezt? Szerelemnek. Aztán ismerünk finom, elmés, szép asszonyokat, akik mintaszerű családi életet élnek, de egyszer csak hirtelen megbolondúlnak egy férfi miatt, aki hitvány, ostoba és még csak nem is csinos, ott hagyják érte férjüket és nagy gyerekeiket, pedig tudják, hogy amit csinálnak, az esztelen és végzetes. Hogyan nevezzük ezt? Szerelemnek. Aztán látjuk, hogy egy derék kispolgár együtt él egy hozzávaló nővel. Összetörődtek, minden gondjuk közös, ragaszkodnak egymáshoz, senki mással nem törődnek, este lefekvés után csak a megtakarított pénzt számolják, egyik gyerek jön a másik után, soha egy bolondabb, mámorosabb szót nem mondanak egymásnak. Hogyan nevezzük ezt? Szerelemnek. Aztán adva van egy férfi, aki találkozik egy igen előkelő és szép hölgygel. Soha nem kerül sor arra, hogy egy bizalmasabb szót mondjon neki, soha el nem árulja vágyát. Ez így is marad mindvégig. Hogyan nevezzük ezt? Szerelemnek. És végül van egy férfi, aki csak arra az egy nőre gondol, akinél kedvesebbet nem ismer, akinek egy kézsimitásáért egy hétig boldog, akit éjjel-nappal mindenüvé magával visz, akivel szeretne megöregedni, aztán szép csendesen, mosolyogva együtt elmenni, még utoljára meghittten egymásra nézni és azt mondani: ezért születtem, hogy ez így legyen. Hogyan nevezzük ezt? Ezt is szerelemnek. Amit elmondtam, nem egy érzés különféle változata. Merőben más-más érzés valamennyi. Valamennyit más néven kellene nevezni. S azt a szót csak az utolsónak fenntartani.

— Én azt hiszem, van is. Ábránd, házaset, flört, viszony, nemiség, az mind más, mint a szerelem. Mi, németek ezt tudjuk. Liszt végigcsinálta valamennyit. Wagner csak a szerelmet.

— Bocsánat. — szólt Titi — Liszt nem német volt, hanem magyar.

— Ugyan kérem, hiszen nem is tudott magyarul, ezt olvastam.

— Nem jelent semmit. Voltak magyarjaink, akik nem beszéltek a nép nyelvét, csak latinul tudtak. S az, akit mi a legnagyobb magyarnak nevezünk, gyermekkorában szintén nem beszélte a nyelvet. Az dönt, hogy ő minek vallotta magát. És soha, egész élete alatt nem vallotta magát másnak, mint magyarnak.

— Kérem, — mondta Dohna, egyik cigarettát meggyújtva a másikon, — velem lehet alkudni. Liszt az önöké, de Dürer és Lenau az enyéme.

A két magyar férfi vállat vont. Egymásra néztek és kitérték tenyerüket.

— Igaz, — mondta Totó.

— Igaz, — mondta Titi.

— Ime, — nevetett Dohna — németekkel is lehet beszélni. Nekünk mindig igazunk van. S ez veszedelmes. Mert aki nagyon erős és még hozzá igaza is van, az ellenszenves.

Aztán felállott.

— Megyek, megkeresem Madame Grandjeant. Még nem üdvözöltem.

— Hallja, Dohna gróf, — szólt udvariasan Waldeck grófné — maga egyáltalában nem ellenszenves.

— De igen, — szólt az visszamosolyogva — csakhogy az nekem közömbös.

Elment. Akkora háta volt, mint a kályhának. Waldeckné utána nézett.

— Ha most nem volnék szerelmes valakibe a Titi legutolsó fejezete szerint, most utána mennék és nem engedném Genevièvehez ülni. Halló, halló Sággy! Ne siessen tovább. Üljön ide udvarolni, az urak elhanyagolnak.

Sághy odaült s kabátja mellső zsebéből kivette az onnan kiálló pohár pezsgőt. Titi ezt rögtön megjegyezte. Szívből sajnálta, hogy ezt nem látta tőle előbb. Beletehetette volna ma este a rajzba.

— Laci, ülj csak le, — szólt Totó — udvarolj a szép asszonynak, én külön ülök Titivel, valami üzleti ügyem van vele.

Különültek. Totó rögtön a tárgyra tért.

— Már összeültünk délután. A Mester egyik segédje megváltozott. Szemerédy lemondott. Ahelyett jött egy katona. Nem tudom, hol vette. Úgy látszik, fegyver nélkül nem megy a dolog. Meg akartam kérdezni, hogy vívni tudsz-e.

— Dehogyan tudok. Fogalmam sincs róla.

— Akkor mindegy. Bízd csak rám a többit. Én azt ajánlom, hogy essünk túl rajta mennél hamarább. Jó lesz hétfő délelőtt?

— Nekem mindegy. És a költségeid...

— Azt most hagyjuk. Vívóterem, fegyverek, orvosok, az mind az én dolgom. Ami kell, előlegezem, a végén elszámolunk. Most gyere bridzsezni. Verával vagy beosztva és ezzel a Dohna gróffal.

Sághyékat akarták felállítani, de azok már előre indultak. Mentek ők is. A kávé már a kártyaasztaloknál szolgálták fel. Ők az emeletre jutottak, a legbelső szobába. Titi ezúttal nem kapott whiskyt, hanem egy üveg pezsgőt állíttatott maga mellé. Azt sűrűn töltögette. De sok vízzel. A kártya elég érdekesen járt, mulatságos játszmák követték egymást. Dohna grófot megtanították a whole-handre, attól kezdve minden lehető lapot lepasszoltak, csak hogy gulyást keverhesenek. Egy fillérbe ment a játék. Titi állandóan nyert, jókedve volt, s mivel Totónak akkor is jó kedve volt, ha vesztett, igen sokat nevettek. Bandrowski, mint házigazda, be is nézett hozzájuk.

— Mindenki magukat irigyli, milyen jókat nevetnek.

Aztán kissé nézte a játékot. Bizonyos atyai érdeklődéssel. Bandrowski és Duraga számítottak a két

legjobb bridzs-játékosnak a budapesti diplomáciai karban. Bandrowski a kilencedik hívásnál egyenként meg tudta mondani, kinek milyen lapok vannak még a kezében, Duraga pedig kívánatra hat előző játszmát laponként el tudott mondani.

— Cher ami, magát megcsalja valaki.

— Az lehet. De, hogy van más valaki, aki egészen kétségtelenül nem csal meg, az is bizonyos.

Játszott tovább és nyert. Filléres alapon ment a játék. Éjfélután abbahagyták, Titi beseperit negyvenhét pengőt.

— Én adtam a bált, — nevetett Totó, mint egyedüli vesztes — és most mit csinálunk ilyenkor, bál után? Azt hiszem, haza kellene menni egy pár percre aludni. Még egy kicsit nézelődünk a hölgyek között, aztán csendesen eltávozzunk.

Az ilyen estélyen úgy lehet ödöngeni, mint vidéken a vásárban. Minden helyen meg lehet állni, hol egy percre, hol tízre. Aztán tovább lehet állni. Néhol be kellett mutatkoznia, volt, akinek arcán látszott, hogy nem tud róla semmit, de volt, aki már hallotta emlegetni. Az emberek olykor összehajoltak és halkán mondtak egymásnak valamit. Vagy azt, hogy a Rhédey grófné köréhez tartozik, vagy azt, hogy a korzón inzultált egy kellemetlen embert. Mint ahogy igen meleg tavaszi napon szinte látni a fű növését, itt szinte negyedóránként érezhette, hogy ismertsége és népszerűsége megint ugrott egy fokot előre. Így lézengett kedvtelve éjfél után egy óráig, aztán ismét összeakadva Totóval, elhatározták, hogy most már mennek. A lépcső földszinti alján találkoztak Sághy Lacival.

— Megjártam, — mondta bosszankodva, gyűrött arccal. — Az ingemet is leszedték rólam. Megyek haza.

— Mi az, beültél egy másik bridzsbe?

— Ördögöt bridzsbe. Amott a harmadik szobában vad chemin folyik. A brazíl úgy nyer, hogy rossz nézni. A házigazda eddig nyolcezret leadott. Szer-

vusztok. Totó, holnap tizenegykor összeülünk az urakkal, érted megyek.

Sághy elment s ők elhatározták, hogy pár percig nézik a játékot. Bementek a harmadik szobába. Ott rendkívül erős cigarettafüst ködében úszott a jelenet, s a szobát a nagy játék feszült csendje ülte meg. Negyven pengővel kezdték a bankot. Két leadással már százhatvan pengő lett belőle. A színes csontkorongok bankókkal vegyesen heverték az asztalon. Aki zsetonjait elvesztette s nem akart még egy vásárlást megkockáztatni, készpénzzel folytatta tovább. Olyan is volt, aki elhatározta, hogy nem játszik, csak bedob egy százast és azt vagy megnyeri, vagy nem. Az ilyen százas ott maradt. Egyik játékos rendetlen, kusza halmazban tartotta maga előtt a bankók és csontok sokaságát, tétkor hanyag kézzel odatolt a nagy csomóból egy kis csomót, de ha kifizetésre került a sor, kitűnt, hogy a legkisebb csontig pontosan számon tartotta, hányadán áll, a másik játékos viszont folyton dolgozott, kisimítva egymásra helyezte a bankókat, a csontokból pedig apró tornyokat épített szép sorjába, mégsem tudta soha, hol tart és pénzt mindúntalan meg kellett olvasnia. Az arcok is érdekes tanulmányt kínáltak. Volt az izgalomtól öregre gyötört női arc, amelyre ádázul kiült a pénzvágy. Volt szakszerű arc, amely szorgosan és fegyelmezetten követte a játék menetét, mintha kötelességtudóan üzte volna iparát. Volt az álmoságtól elborult arc is, amelynek szeme majd leragadt már, de a kockázat gyönyörteljes izgalmát s a nyereség reményét még ilyen félholtan sem tudta otthagyni. Közben járta a játék, a bankadó gyakorlott kézzel húzta ki a koporsó szájából a kártyákat, csúsztatván a sima lapokat a posztón hol magának, hol ellenfelének. A játék kurta mondatai egyhangúan követték egymást, s az eredménykor vagy tovább csúszott a koporsó, vagy a játékosok kotorászni kezdték maguk előtt, hogy a tétet kikészítsék.

— Adok.

— Kérek.

— Kettő a banknak. Hatszáznegyven a bank.

Tessék tenni.

— Száz.

— Beveszel felével?

— Tartom a resztet.

— Ki kapja a lapot? Tessék. Nyolc.

— Kilenc.

A pénzt szétszedték. Új hang kezdte.

— Negyven a bank.

Akadtt egy üres szék, onnan most kelt fel valaki sápadtan és haragosan. Titi leült. Kitett maga elé ötven pengőt. Vagy eljátssza bridzs-nyereségét, vagy nyer hozzá valamit, aztán hazamegy. Rövidesen már kétszáz pengő állott előtte. Álmos volt és fáradt. Dupla, vagy semmi, — gondolta magában. Elvesztette. Legyintett, nevetett és felkelt. Állva még kivett egy százast és odadobta tétnek. Ezt megnyerte. Ott hagyta, megnyerte. Még egyszer otthagya. Egyszerre csak nyolcszáz pengő volt előtte. Akkor visszaült. Most már kártyázott visszavonhatatlanul. Közben bőven ivott.

Reggel fél nyolckor úgy kelt fel, hogy minden nála lévő pénzét elvesztette és kilencszáz pengővel adós maradt. Ezzel a pénzzel a brazilnak tartozott, aki egész éjjel erős szerencsével játszott és összesen huszonkétezer pengőt szedett össze.

— Ahogy parancsolja, drága barátom, — mondta nyájasan Titinek — igazán nem sürgős. Ha akarja, felfüggeszthetjük ezt az ezret, amíg valahol megint játszunk és revancheot adok. Nézze, itt van száz pengő, hiszen kocsira sem maradt pénze és kapok összesen ezret. Tudja mit, telefonáljon hozzánk holnap, azaz inkább ma este vacsora után. Társaság lesz nálunk és esetleg kialakul valami játék. Akkor feljön hozzánk és azt az ezret elintézzük. Fölösleges mondanom, hogy kártya nélkül is szívesen látjuk.

Ez már a harmadik éjszaka volt, hogy túlkésőn és italosan ment haza. Késő délig aludt. Mire felké-

szült, akkor jutott eszébe, hogy szombat van, Anna már rég kijött a hivatalból. Most meg kellett keresnie telefonon Totó és Sággy Laci közül is valamelyiket. Sággyt megtalálta a kaszinóban. Tőle megtudta, hogy hétfőn párbajozni fog. Mindent alaposan meg kell beszélni, célszerű volna most rögtön az Országos Kaszinóba jönnie.

Odasietett. Sággy Lacit a billiárdtól kellett elhívatni. Leültek fekete kávé mellé két nagy bőrkarosszékbe a körbefutó erkély utcai oldalán.

— Hát kérlek, ez valóságos kutyakomédia, nem lovagias ügy. Mi az elején pisztolyt akartunk. Az ő segédei eleinte bele is mentek. De akkor értesítés jött, hogy Mesternek mind a két segédje megint megváltozott. Mester tudniillik, mint megtudtuk, arra kérte segédeit, adják becsületszavokat, hogy a pisztolyok nem lesznek megtöltve. A katona felháborodott, megbízóját hitvány fickónak nevezte és köszönet nélkül otthagya. Erre ez a Karrer is lemondott. Új segédeket kellett felhajtania. Ezekkel tárgyaltunk ma délelőtt tizenegyőtől, háromnegyed kettőig. Kardpárbajban állapotunk meg. Bandázs nélkül, lovasági kardok, végkimerülésig, de szúrás nincs megengedve. Pisztoly nem lesz. A termet, fegyvereket, orvosokat mi mind elintézzük, te várjál bennünket a Gellérthben hétfőn délelőtt pont fél tizenegykor, érted megünk.

— Köszönöm, pontos leszek. Végrendeletet csináljak?

— Titikém, ne neved, a legbámulatosabb dolgok is megtörténhetnek. Vérmérgezést is kaphatsz egy karcolástól.

— Sőt, Mester le is vághatja a fejemet, tekintve, hogy sohasem volt kard a kezemben.

— Az nem jelent semmit. Még neki sem volt soha kard a kezében. Majd ott a vívóteremben megmutatjuk, hogyan kell felállani és megfogni a kardot. A többi olyan, mint a lutri. Vannak vívni nem tudók, akik ilyenkor huszonnégy óra alatt meg akarnak

tanulni vívni. Mire kiállanak, olyan izomlázuk van, hogy nem tudják felemelni a kardot. Az én tanácsom az, hogy abban a szempillantásban, mikor a rajta elhangzott, villámgyorsan, teljes erődből vágj oda. Azzal se törődjél, ha fedetlen maradsz, azt csak vívó tudja kihasználni. Csak nagyon erősen üssél, sodord el kardostól, koponyástól, mindenestől. Kapjon mennél nagyobbat az a hitvány fráter. Ezt nemcsak mint segéded mondom, hanem mint barátod is. Még azt is megérdemelné, hogy egy-két hónapig nyomja az ágyat.

Sághy Laci felháborodása már feltűnő volt. Csohátkozva ránézett.

— Miért vagy olyan vérszomjas?

— Én csak annyit mondok, hogy vágj oda neki alaposan, mert megérdemli.

— Laci, te tudsz valamit, amit én nem tudok. Mi? Ha nem felelsz, akkor így is van. Beszélj, kérlek, ami rám vonatkozik, azt jogom van megtudni.

— Hát jó, megmondom. Előre bocsánatot kérek, ha kínosan fog érinteni. De csakugyan úgy van, hogy jogod van megtudni. Ez a piszok fráter valahol rólad beszélt és ezt a mondatot mondta: „régikolozsváriak beszélnek, hogy az anyjáról mindenfélét lehetett hallani.” Kérlek, ismételten bocsánatot kérek, voltaképpen nagy ízléstelenség tőlem, hogy ezt ismétlem. De ezt tudnod kell. Ha megverekedtetek, fel fognak szólítani békülésre. Nehogy kezet nyújts neki. És még egyszer mondom, vágj oda alaposan. Ha nem tudnád megválni, előre megmondom, hogy én belekötök és ellátom a baját. Talán nem tudod, hogy főiskolai kardvívóbajnok voltam...

De Titi az utóbbi mondatokat már nem hallotta. Sápadtan meredt segédjére. Hebegni is alig tudott megdöbbenésében.

— Becsukatom.

— Dehogy csukatom. Még az kellene, hogy bíróság elé vidd. Ha feljelented, mindent le fog tagadni. Vagy ha a tanúk megesküsznek, bocsánatot kér. Min-

den esetre édesanyád emlékét fogják hánytorgatni a bíróság előtt. Ez az alak életveszélyes. Ha megtanítod mőresre, komolyan mondom, hivatást teljesítesz. Ezért mondom és tudatosan lázítalak: vágd úgy fejbe, hogy arról kolduljon.

Titi bambán nézett maga elé. És motyogott. A feketekávés csészét hozzákoccintotta a csészealjhoz, mert reszketett a keze.

— Szegény anyám... tudod, nem ismertem soha... Ki emlékszik kétéves korára? ... Mikor meghaltak, hároméves házások voltak... Sokat beszéltek a szomszédok... és Patekné, aki felnevelt... Ilyen boldog, kedves gerlepárt nem ismert senki, mint ők voltak... ott vannak több mint harminc éve Kolozsvárott a házsongárdi temetőben... eddig nem bánította őket senki... ezért kellett nekem Pestre jönni, hogy egy ilyen aljas fráter...

A hangja elfúlt, szeme nedves lett. Sággy megfogta a kezét.

— Szedd össze magad, Titi. A pesti pletykát te nem ismered. Rólam azt pletykázták egyszer, hogy a nővérem az egyik miniszter szeretője, abból élek. Mellesleg szólva, sohasem volt nővérem. Az ilyesmi már vele jár a társasélettel.

Titi felállott. Összeszedte magát.

— Köszönöm, Lacikám, jól tetted, hogy megmondtdad. Ki lesz a vezetőségéd?

— Én.

— Akkor arra kérlek, vedd komolyan azt a szót, hogy végkimerülésig. A kódexeket nem nagyon ismerem, de azt hiszem, nem lovagiatlan dolog, ha erre kérlek.

— Dehogy lovagiatlan. Hiszen éppen úgy magad ellen is szól. Bízd csak rám. Én majd elvezetem, ahogy kell. Te csak vágj oda, ahogy bírsz.

— Légy ezek után nyugodt. Kár, hogy kardot adtok és nem taglót. Most megyek az ügyvédemhez.

— Titi, eszedbe ne jusson feljelenteni. Ha az ügyvédedet kérdezed, az rá fog beszélni a perre. Min-

denkit, minden perre rábeszél, hogy keressen, az a híre.

— Nem, nem azért megyek. Pénz kell. Szervusz. Pethőnél jócskán kellett várnia. Majd szétpattant az idegességtől, mire bejutott hozzá. Kétezer pengőt kért. Pethő kitérő választ adott. Először minden áron arról akart vele értekezni, hogy Titi beszélt-e már Stein báróval. Visszafojtotta idegességét, nagy erőfeszítéssel nyugalmat parancsolt magára.

— Nézd öregem, — mondta feszülten és fojtottan — ha össze akarod kapcsolni az én pénzkérésemet és ezt a kérdést, akkor vedd tudomásul, hogy beletettelek az e heti rajzba. Egyiptomi környezetben mérközöl egy ismeretlen ellenféllel. Tudom én jól, mit kell megneszelnie Stein bárónak: hogy belenyúlsz abba a gyapotügybe, vagy mibe. Ebből ő mindent érteni fog. Most adjál pénzt, de mindjárt, mert hétfőn párbajozom, pénz kell.

— Hogyne adnék, Titikém, persze, hogy adok. De hova tetted a pénzedet? Hiszen tegnapelőtt még volt pénzed.

— Az kártyanyereség volt. Ugyanúgy visszavesztettem.

Pethő pénzt szedett elő. Aztán sajátmaga gépelt valami írást. Odakészítette az asztalra és előzékenyen nyújtotta a töltőtollat. Titi aláírta nevét, aztán szórakozottan átfutotta az írást.

— Ki ez a Kaufmann Jenő?

— Aki a pénzt kölcsönadja. Ez nem az én pénzem, öregem. Ez rámbízott idegen pénz. De a magam felelősségére hozzányúlok, mert látom, hogy nagyon kell.

— Úgy. És drágán adja a pénzt ez a Kaufmann Jenő?

— Hát bizony, Titikém, ez négyszemközt szólva, uzsorás. Én hétfőn visszaadom neki a te számlád terhére, de kétezerkettőszázat adok vissza. Ha ugyan megelégszik annyival egy ilyen zsvány. De ha sokalod, nem kell az üzletet megcsinálni. Majd legkésőbb

kedden szerzek neked pénzt. És ezt a kötelezvényt egyszerűen tépd szét.

Titi legyintett. Zsebrevágta a pénzt. Felkelt.

— Hát szóval mégis megverekszel, Titikém, — igyekezett Pethő társalogni — gondoltam, hogy ez nem megy másképp...

— Bocsáss meg, nagyon sietek. A Budapesti Ujságot hétfőn vedd meg.

Hazaszaladt és szmókingba öltözött. Egyedül vacsorázott szmókingban a szobájában. Féltnizkor felhívta a Duraga rózsadombi lakását. A brazil jött a telefonhoz. Bocsánatot kért, hogy röviden beszél, de éppen most ülnek asztalhoz. Kártya nem lesz, a hölgyek táncolni akarnak. Féltnizenkettőkor az egész társaság levonul ebbe és ebbe a mulatóba, három páholyt már foglaltak. Titi megígérte, hogy ott lesz. Aztán leült levelet írni. Elhatározta, hogy holnap nem találkozik Annával. Hogy hétfőn párbajozik, azt nem akarta elmondani neki, viszont képtelennek érezte magát arra, hogy el ne árulja magát előtte. Jobb lesz majd csak hétfőn látniok egymást.

Drága Anna, hirtelen annyi minden jött közbe, hogy azt sem tudom, hol áll a fejem. És amit el kell intézнем, ahhoz úgy értek, mint a tyúk a harangöntéshez, vagy a hajdú az ábécéhez, ahogy tetszik. Nagyon, nagyon nélkülözöm. Hétfőn megvárom a hivatala előtt, és ha ráér, megnézzük a kávéházban az új rajzot. Addig is gondoljon rám feleannyit, mint én magára, nagyon meg leszek elégedve. Csókolom és kérem a kezét. Titi.

Ezt csak félig írta betűkkel. Másik felét rajzolta. Az „Anna“ szó helyére odarajzolta Anna arcát, aláírásul odarajzolta a magáét. A hajdút és tyúkot is rajzzal fejezte ki. A levelet expressz címezte meg. Odaadta elintézés végett a portásnak. A forgóajtóban gondolt egyet és visszafordult. Kiolvastott a tárcájából

nyolcszáz pengőt és itthon hagyta a portásnál. Aztán nekivágott a nedves éjszakának gyalog, mert mostában olyan ritkán használta a lábát, hogy szükségét érezte a mozgásnak. A társaságot már ott találta. Nagy hallóval üdvözölték.

— Voilà Titi! Venez danser, vite, vite.

Belesodorták a táncba. Később átadta Duragának az ezer pengőt. Ivott, mókázott, táncolt, mulatott. Két óra felé másik helyiségbe mentek át, ott folytatták a mulatságot. Sokat táncolt egy fiatal angol lánnyal, aki átutazóban tartózkodott Budapesten és egyetlen árva szót másként, mint angolul, nem tudott. Jókedvű, üde, folyton kacagó lány volt ez, s ha a páholyban tartózkodtak a tánc közei alatt, részletes társalgást folytattak jelbeszéddel. A lány is elmés és furcsa mozdulatokat talált ki, a többiek állandóan derültséggel figyelték a különös párbeszédet. Mikor a lány jelbeszéddel fejezte ki, hogy skóciai birtokukon sok a birka, a tehén és a ló, ő kerékpáron szokta végigjárni a tanyákat, Titi pedig jelbeszéddel kérdezte, hogy van-e kecske és baromfi azon a birtokon, tapsot is kaptak. Aztán elvitte Grandjeannét táncolni. Mikor visszajött, az angol lányt már hiába kereste.

— Gladys már elment, mondta Grandjean, — mert korán reggel utazik. Magának hízelgő üzenetet hagyott.

— Éspedig mit?

— Jó, hogy elutazik, mert ha még egy napot itt marad, menthetetlenül magába bolondul. És, hogy ne tanuljon meg angolul, mert így sokkal kedvesebb.

Öt órakor az egész megmaradt társaság elment reggelizni Grandjeanékhoz. Ő is velük tartott. Mohón láttak neki a hideg holminak, a rádión megkeresték Newyorkot és nagy érdeklődéssel hallgatták, csak ő nem értett belőle semmit. De közben vidáman ivott és evett. És sokáig nézte a Gauguin-képet. Megint reggel fél nyolckor került haza. Nagyon megdicsérte magát az óvatosságáért, hogy a nyolcszáz pengőt otthon hagyta, mert ha a pénzt magával viszi, bizto-

san megkereste volna a fizetőpincért valamelyik helyiségben, hogy annak az egész számlát kifizesse. Aztán még ujságot olvasott és végre félkilenckor aludni próbált. Rögtön érezte is, hogy már szendereg. De ez a jóérzés alig tartott tíz percig. Ismét egészen ébren érezte magát. Gondolatai zsúfoltan és vérmesen zaka-
toltak. Felkattantotta a világítást, elszívott egy cigarettát. Megkereste az ujságban, amit még nem olvasott el. Aztán aludni próbált. Ismeretlen édesanyja emléken töprengve hánykódott jó sokáig. Akkor le-
szólt a portáshoz, hogy küldjön fel néhány reggeli lapot. Azokat mind elolvasta. S megint sötétet csinált. Így gyötrődött álmatlanul tizenkettőig. Idegeit úgy megemésztette a sok éjszakázás, hogy a kimerültség nem engedte elaludni. Akkor megkérte a portást, hogy kerítsen neki a minapi altatóból, de kettőt. Megfürdött forró vízben, aztán a vizet lehűtötte, lezuhanyozta magát, bevette a szert és dideregve, pihe-
nést sóvárogva lefeküdt megint. Most már ment az alvás. Egyhuzamban aludt este tízig. Akkor valamit enni hozatott, megivott két üveg sört és megint elaludt. Nyolckor telefoncsengetésre ébredt, akkorra kérte a költést.

Nyugodtnak és derűsnek érezte magát, izgatottnak csak akkor, ha jobbkarjában azt az erős lendületet érezte, amellyel ellenfelére fog sujtani. Olyan elszántnak érezte magát, hogy látta a vele szemközt fénylő kardot kettétörni a csapás alatt, amely ellenállhatatlanul zuhan le az emberre. Elhatározta, hogy védekezni nem fog. Ha a másik vág, csak vágjon. Ezt a sebesülést odadobja befektetésnek. De mindenáron bosszút kell állnia. A fürdőszoba tükrében hosszasan nézte arcát, vajjon hol kapja a sebet? Koponyájára, hogy aztán az orvosok csípős szerekkel mosogassák a véres haját? Vagy arcára, hogy a jellegzetes fehér vonal örökre ott maradjon, mint a német urak ábrázatán? Vagy állát fogja metszeni a fegyver, hogy majd vastagon bepólyázzák? Mindegy. Csak megfizessen annak az embernek.

Cipői közül kikereste azt, amelynek legkevésbé volt sima talpa. Öltözködés közben kétszer is bele-suhintott a levegőbe. Lassan, kényelmesen tett-vett. Lement az előcsarnokba és mivel az átaludt nap után a reggelit nem találta elegendőnek, még egyszer reggelizett. Aztán odament a telefonhoz és az Anna hivatalát tárcsázta. De mikor a szám jelentkezett, gyorsan letette a kagylót. Meggondolta. Elrestelte azt az érzé-
gős gondolatot, hogy még egyszer utoljára istenho-
zódót mond hölgyének, mint a keresztes hadjáratba
induló lovag. Meg aztán hivatalban nem is nagyon
szeretik, ha a tisztviselők magánügyben telefonálnak.
Majd délután háromkor beszél vele, vagy sértetlenül,
vagy bekötözve. Vagy, ha nagyobb baj történik, még
ráér neki telefonáltatni.

Féltizenegykor percnyi pontossággal jöttek érte. Tüntető vidámsággal üdvözölték egymást. Beleültek a Sággy Laci kiskocsijába. A párbajról nem beszéltek semmit. Titi vitte a szót, elmondta a tegnapelőtti mu-
latságot s a jelbeszédes angol lányt.

— Csinos volt? — kérdezte Totó.

— Nagyon csinos.

— Te bolond, miért nem mentél utána. Kikísér-
hetted volna a vonathoz. A kocsiban még jól meg
lehetett volna ölelgetni. Az lett volna az igazi jelbe-
széd.

Sággy Laci odaszólt a kormánykerék mellől.

— Tudjátok, ki ez a lány? Mert én tudom. Az
írásai a külügyben átmentek a kezemen. Ez Miss
Gladys Donahue, az apja kormányzó volt Délafriká-
ban. Embertelen gazdag. Ezt elég ügyetlenül elmu-
lasztottad, Titi.

— Mit érek vele, — nevetett ő — így közvetle-
nül a halálom előtt? Itt a siralomház.

Mert a kocsi megállott. Bementek a ház föld-
szinti folyosóján a vívóterembe. Egyelőre öltözőbe
vezették. Ott levetkezett derékig meztelenre. A vívó-
terem tulajdonosa bejött hozzá, barátságosan ismer-
kedtek. Aztán Totó kíséretében bement magába a

terembe. A terem másik végében meglátta ellenfelét, két segédjével. Idegesnek látszott, folyon tenni-valót keresett kezének, hol arcát kaparta, hol füle viszketett, hol nadrágzsebébe nyúlt. De nem volt övig meztelen, színes selyem pizsamakabátot öltött magára. Ezt találta ki kínjában. Az orvosok lócán ültek, egyik műszertáskáját nyitogatta, másik nagy palack rózsaszínű tartalmában megmártott vattával fertőtlenítette a kardokat. Ekkor a vívóterem tulajdonosa jelent meg, négy urat tessékelve.

— Itt méltóztassatok, uraim.

Csodálkozva nézegette az idegeneket, megismerte köztük Acél Ádámot. Szóval ezek ujságírók. Az estilapok tehát részletesen meg fogják írni szégyenét, vagy derekasságát. Mellében kis idegességet érzett, de rögtön mély lélegzetet vett, a kis szorongás elmúlt. Nyugodtan maradni, parancsolt magára, a védekezésre nem figyelni, csak az első szempillantásban vilámgyorsan és erősen odavágni. Lopva odanézett az ellenfél elfordult fejére, mintha mértéket akart volna venni. Egészen egyedül álldogált ott félmeztelenül, a négy segéd most együtt ült egy asztalnál. Irtak. Nyilván jegyzőkönyvet kezdtek meg, ez bizonyára előírás. Felállottak. Sághy vívósisakot tett fejére s mialatt Mester levetette a piros pizsamát, ő a kardok között válogatott, egyet kivett, Mester Alfréd kezébe adta. Aztán odavezette Mestert a terem közepére. Annak arca úgy eltorzult a félelemtől, hogy alig lehetett ráismerni. Meg lehetett figyelni rajta, hogy hevesen és igen rendszertelenül lélegzik, hol nagyon hosszút, hol nagyon rövidet. Sághy megmutatta neki, hogyan kell majd tartani a kardot. Az szót fogadott s mikor Sághy ott hagyta, lehúnyta szemét, olyan volt, mint a halott. Akkor Sághy másik kardot hozott. Kezébe adta. Ő erősen megragadta a markolatot, forgatta tenyerében, mint arató a kaszanyelet, hogy jó fogása legyen. Ő is odakerült a terem közepére, de ellenfelétől pár lépésnyi távolra.

Sághy most maga is kardot vett és odalépett a

középre. Kissé távolabb az öreg vívómester is megállt figyelni, karddal kezében. Sággy üzletszerű hangon megszólalt és mint a leckét mondó tanuló kezdett darálni.

— ... mert a magyar törvény tiltja a párviadalt, ezért az urak figyelmét felhívom párviadaluk következményeire. Mivel az urak megjelenésükkel és kiállításukkal férfias bátorságukról már elegendő tanúbizonyságot tettek, az urakat felszólítom, hogy béküljenek ki.

Itt egy pillanatra megállt. Mester arcán valami reménykedő sóvárgás villant meg. De Sággy csak egy pillanattig hallgatott, aztán ugyanazon a daráló hangon folytatta:

— Megállapítom, hogy a békítő kísérlet eredménytelen maradt. Az urak álljanak fel. En garde!

Egymáshoz vezette őket, mint valami színházi ember, aki élőképet rendez. Titi minden erejével nyugalmat és figyelmet parancsolt magának. A kardot úgy tartotta, ahogy mutatták. Figyelmesen nézte az ellenfél arcát. Arról sátáni gyűlölet és vad rémület pillantott feléje. Ő azonban csak úgy nézte, mint egy tárgyat, mint a mutatványsoron az erőpróbáló masina tönkjét, hogy pontosan eltalálja. Tenyerével egyet igazított a fogáson.

— Rajta!

A szó még el sem hangzott, ő már az első betűnél feje fölé kapta a kardot és teljes erejéből sujtott. Érezte, hogy a kard valami keményen elcsúszik. ugyanakkor Sággy Laciba ütközött, aki valósággal gorombán torpant elébe és majdnem fellökte.

— Állj!

Egy kard csörömpölve esett a földre. Ijedten pillantott a maga kardjára, de nem az esett le. Marka még keményen fogta. Mesterhez máris odapattant a két orvos. Azok karjába omlott, el is esett volna, ha fel nem fogják. Arcának felét erős pirosság borította el, a vér álláról vastagon pergett a földre. Támogatva vitték a falhoz, ott lócára ültették. Rögtön hozzáfog-

tak mosogatni. Az eddigi feszült csendbe fájdalmas ordítás hasított bele. Titi csak állt a helyén, mindenki ott hagyta. Rettentő fáradságot érzett. De nem tudta, szabad-e most leülnie. Habozott, aztán mivel nem törődött vele senki, mégis leült a körbefutó padkára. Azok ott lassan és sokáig dolgoztak. Mester állati módon, bugyborékolva üvöltött. Ekkor Totó otthagya a csoportot és odajött hozzá.

— Hát, öregem, ezt alighanem befejeztük. Szörnyű vágás. A homlokcsonttól le az álláig. Kettévágtad az arcát. Az arcán keresztül láttam a fogát.

— Hogyan vágtam meg? Hiszen én a fejét akartam.

— Mert a vezényszóra rögtön hátraugrott. De mégsem elég gyorsan. És elfeledte fedni magát. Gratulálok, Titi, ez alapos munka volt.

Pillantása az ölében nyugtatott kardra esett. Annak véres volt a vége. A terem padlóján egy helyen lassan feketedő vértócsa állott, s onnan a túlsó falig bő vérnyomok mutatták az utat. Az orvosok még mindig dolgoztak, idegtépő lassusággal. Most a vívmester jött oda.

— Ezt nem lehet folytatni. Harcképtelenség. Tiszta munka. Gratulálok!

Végre hosszú-hosszú munka után az ordítás megszűnt. Az orvosok lábbaállították a sebesültet, akinek arcából a sok, vastag pólya miatt alig látszott valami. Sággy Laci kilépett a középre, mint egy herald és hangosan szólt:

— Az egyik fél harcképtelensége miatt a párvadalt befejezettnek nyilvánítom.

Odajött Titihez. Hangosan szólt:

— Az ellenfeleket felszólítom, hogy nyújtsanak egymásnak békejobbot.

Aztán meg sem várva a választ, halkan folytatta:

— Brávó, Titi, ez férfimunka volt. Öltözhetsz. Mi megcsináljuk a jegyzőkönyveket. Várj meg.

A segédek az asztalhoz mentek és nekiláttak írni. A négy ujságíró odasietett Titihez, mintha drótra

rángatva csak együtt tudnának mozogni. Bemutakoztak, gratuláltak.

— Mit érzett a vágás pillanatában, kedves mester? — kérdezte a legfiatalabb.

De Acél nyomban közbelépett.

— Meg vagy örülve. Nem nyilatkozunk. Amit láttál, írd meg.

Ekkor mind felnéztek. Mester Frédi bömbölve elkezdett sírni. Visszaült a lócára, egyik orvosnak a vállára borult óriásira bugyolált hóemberfejevel. a nyakát is átkarolta, úgy zokogott, a másik orvos vigasztalta. Titi megrendülve nézett oda. A vívómester legyintett.

— Semmi az, kérem. Idegösszeomlás. Gyakran látjuk itt az effélét. Kap egy injekciót, öt perc múlva megnyugszik és hazaviszik. Tessék menni felöltözni.

Kiment az öltözőbe, a vívómester kísérte. Acél is bekukkantott, amíg ingét húzta magára, aztán rágyujtott.

— Remekül ment. Most aztán aktuális lesz a rajz. Remek! A főszerkesztő úr úgy rendelkezett, hogy mi ne írjunk a párbajról semmit, hagyjuk a többi lapnak. Így izlésebb. Hát én szaladok, még egyszer gratulálok, szervusz.

Mester lassan enyhülő zokogása az öltözőbe is behallatszott. Kezdte sajnálni, jól esett volna odamennie és vigasztalnia. De édesanyja jutott eszébe, és ettől részvéte rögtön elmúlt. Mikor elkészült, ott maradt. Nemsokára jöttek segédei. Sággy átnyújtott egy összehajtott írást.

— Ezt tedd a zsebedbe. Mehetünk.

— Igen, de az anyagiak...

— Mindent elintéztünk, majd elszámolunk. Kapsz pontos jegyzéket levélben. Gyerünk.

A vívómester kikísérte őket. Elbúcsúztak. A kocsiba úgy ültek be, ahogy jöttek. A kocsis órája negyed egyet mutatott.

— Nem is tudom, fiúk, hogyan köszönjem meg nektek, hogy...

— Ugyan, ne beszélj — halgattatták el mind a ketten.

Mind a kettő szabadságot kapott erre a délelőttre a maga minisztériumában. Elhatározták, hogy együtt ebédelnek. Sághy a Dunapalotához vezette a kocsit. Amíg ettek, a két segéd megállapította, hogy Mester Alfréd társasági zsarnokságának vége. Nem az a nagyobbik baj, hogy vágást kapott, hanem hogy olyan gyáván viselkedett. Ezt a lapok alighanem kiszínezve fogják megírni. Mindenki, aki eddig rettegett tőle, most fellélegzik. A terrornak vége.

— Én hiába ütöttem pofon, — mondta Totó — képtelen voltam kard vagy pisztoly elé állítani. És a pofon híre nem nagyon terjedt el. Most rajtavesztett. Ezentúl „vogelfrei“. Mindenki le mer vele számolni. Megjövendölöm, Titi, ennek óriási visszhangja lesz.

Háromnegyed háromkor bocsánatot kért, elbúcsúzott. Anna éppen jött ki a kapun, mikor odaért.

— Titi, — kiáltott Anna — mit csinált maga?!

— Honnan tudja?

— Már benne van a Déli Hírlapban. De nagyon féltem, hogy az ujság nem ír igazat és mégis valami baja esett.

— A hajam szála sem görbült meg. Gyorsan ugorjék be, siessünk megnézni a lapokat.

Minden eddig megjelent estilap írt az esetről. „Művészek párbaja“, — írta az egyik. „Véres kardpárbaj lett a váciutcai pofonból“, — ezt a címet adta a másik. A kiszínezett tudósítások „brillians vívó“ és „félelmesen nyugodt vívó“ gyanánt ünnepezték. Mesterről szánakozva és látható kárörömmel írt valamennyi. Különösen sírögörcsét hangsúlyozták ki. „Mialatt Balog Tihamér, — írta az egyik, — fűрге lépésekkel sietett ki és pattant kocsira segédeivel, addig a súlyosan megsebesült ellenfél, aki a párbaj emlékéért egész életében viselni fogja, talán még most is ott zokog a vívóteremben.“ Ugyanez a lap a párbaj győztesét így nevezte: „Balog Tihamér, az előkelő szalónok dédelgetett Titije.“

A Budapesti Ujság csakugyan nem írt a párbajról semmit. De hozta a rajzot „Mindenki párbajozik“ címmel. Ugyanúgy nézték, mint a múlt hétfőn, mind-egyikük előtt egy-egy példány. Anna minden ötletnél nevetett. A nőtényszarvas, amely rúszozta magát, hangos kacajra ragadta. Ez roppant tetszett neki. Nem, hogy a szarvas rúszoz, mert kendőző állatokat már más is rajzolt. De a szarvas arckifejezésétől volt elragadtatva. Az elkényeztetett társasági hölgy szemtelen elbizakodottsága volt a szarvas arcán és számozdulata, amely a szájpirosítóval bajlódó nőket pompásan utánozta, olyan megfigyelés volt, amely Anna szerint, az egész rajzot megérte.

— Csak nézze tovább.

Anna elérkezett a kalitkáig. Halkan és ujjongva felsikoltott.

— Hiszen ez maga és Kiki. Mit csinálnak itt?

— Nem érti? Próbálok elfoglalni a helyét. Én szeretnék élni a maga kalitkájában.

Anna gondolkozott.

— Hogyan tudna ilyen nagy ember elférni ilyen szerény és kicsiny kalitkában?

Titi felelni akart, mikor Anna jellel mutatta, hogy a szomszéd asztaltól szólítják. Odapillantott és meglepetve látta a két Jósika-fiút. Felöltő volt rajtuk és álltak. Látszott, hogy most jöttek be az utcáról.

— Szabad egy szóra? — szól az egyik.

— El vagyok foglalva, fáradjatok ide és mutatkozzatok be.

A két fiú összeütötte Anna előtt a sarkát.

— Jósika.

— Jósika.

Aztán Titihez fordultak.

— Kérlek, itt mentünk el a kávéház előtt és meglátunk ülni az ablakban. Az ujságokban olvastuk a dolgot. Muszáj volt bejönnünk és gratulálnunk. Éppen ideje volt, hogy ezt a rongy alakot valaki megtanítsa kesztyűbe dudálni. Nekünk is volt bajunk vele. Az édesatyánk társaságban rendreutasította. Erre el-

kezdte terjeszteni, hogy édesatyánknak, aki különben köhögős ember, tüdőrákja van. Akkor felkerestük és azt mondtuk neki, hogy ha ezt nem hagyja abba, akkorát rúgunk bele, — bocsánat, — hogy a Dunába esik. De nem provokált, pedig másnap nem mentünk el hazulról. Te ügyesebben csináltad.

Ez abbahagyta és a másik folytatta:

— Eddig is szimpatikus voltál nekünk, de ezen túl meg éppen számíthatsz ránk. Bocsánatot kérünk.

Elköszöntek, elmentek.

— Látja, — mondta Anna — nemzeti hős lett. Lehet egy nemzeti hőst kalitkában tartani?

Titi neheztelt. Elmondta az egész ügyet minden részletével, elejétől kezdve. A részleteket igen meggyőzően csoportosította. S elérkezett ahhoz a részlethez is, amelyet Anna még nem ismert. Mester galád és elvetemedetten hazug megjegyzéséhez édesanyjáról.

— Maga az én helyemben nem ezt tette volna?

— Feltétlenül. De én ilyen helyzetbe nem juthattam volna. Mert én azokat az előkelő köröket, ahol az ilyen alakok teremnek, nem kerestem soha.

Titi bosszúsan rázta fejét.

— Nem értjük egymást.

Most Anna érintette meg meleg mozdulattal a Titi kezét.

— Angyalom, most mondja nekem először, hogy nem értjük egymást.

Ő elrestelte magát és kezet csókolt. Nevetni próbált.

— Hagyjuk ezt az egész butaságot. Térjünk vissza a rajzhoz. Nézze az egész rajzon keresztül ezt a pányvát . . .

XVII.

A másnap reggeli lapok is tele voltak a párbajjal. Némelyik nem elégedett meg a dolog puszta hírüladásával, a lap más helyén elmélkedést fűztek hozzá.

Volt, amelyik a párbajmánia új fellendüléséről értekezett, s volt, amelyik egész Európa idegességét látva az egyes társadalmak jelenségeiben, a világ békevágyát hangoztatta. Titi nevét mindenestre az egész sajtó megforgatta. Mikor hazament, egy színházi lap riportere és fényképésze várták. A riporter beszélgetést folytatott vele multjáról, származásáról, munkájáról, Kolozsvárról. Csak a párbajról nem, mert erről az ügyről Titi nem volt hajlandó nyilatkozni. Azt a kérdést is feltette a hírlapíró, hogy hogyan kerül be az ember az előkelő társaságba. Titi ezt a választ diktálta:

— Ennél nincs egyszerűbb. Az ember megvárja, míg odahívják. Mikor odahívták, benn van.

A fényképész asztalhoz ültette és két felvételt csinált róla robbanó magnéziumláng mellett, amelytől majdnem meggyulladt a szállodai szoba függönye. Az első képen tollat adott a kezébe. „Balog új rajzán dolgozik.“ Aztán a telefonkagylót kellett kézbevennie. „Balog igent mond egy grófi meghívásra.“

A gratulációk elárasztották. Olyan nevektől is kapott levelet, amelyek kilétéről fogalma sem volt. Egy távirat ezt mondta: „Szívből gratulál a férfias kiálláshoz, Béla.“ De, hogy milyen Béla, azt még csak nem is sejtette. Akadt a nagy postában névtelen levél is, hat oldal terjedelmű. Ennek írója, névtelen hölgy, sűrűn teleírt oldalakon át becsmérelte Mester Alfrédot, aki az ő életét tönkretette, mert élete egyetlen szerelmét szétrobbantotta. Zoborhelyről is érkeztek levelek. Zahár hosszú írásban hízelgett és haladékot kért a házbér első részletére. A Budapesti Ujsághoz is érdekes levél érkezett Frick Auréltól, a Zoboralja szerkesztőjétől. A szerkesztő beküldte a róla rajzolt Balog-torzrajzot és cikket is írt mellé, amelyben érzelmes visszaemlékezéseket közölt mély és bizalmas barátságukról. A rajzot nem közölték, a cikket eldobták. De senki olyan melegen nem gratulált, mint Rhédey grófné. Már hétfőn délután telefonált, azonban nem találta otthon. Visszahíváskor viszont ő nem

tartózkodott a lakásán. De másnap reggel sikerült beszélniök, s a grófné ezzel kezdte:

— Hallgasson ide. Maga úgy megállta a sarat egy nekem fontos ügyben, hogy ezért jutalmat érdemel. Sokáig gondolkoztam, hogy mivel mutassam meg a köszönetemet. Végre kitaláltam. Én magát ezentúl Titinek fogom szólítani.

— Ó, grófné, én nem is tudom, hogyan...

— Hagyja csak, Titi, hagyja. Most mondja el részletesen a dolog lefolyását, hadd élvezem.

Titi elmondta a párviadalt tőle telhető részletességgel. A grófné a telefondrót másik végén olykor kéjes apró kiáltásokat hallatott, mintha bikaviadalon uszítaná a viadort.

— Jól van, Titi, — mondta a történet végén — ezért egyest kap. Most pedig megbeszélünk valami színházat. Mikor van szabad ideje?

— Azonnal megnézem a könyvecskét, grófné.

Annyi volt a meghívás, hogy már nem tudta emlékezetére bízni kötelezettségeit. Piros bőrfedelű könyvecskét vásárolt, amelyben minden napnak meg volt a maga oldala reggel nyolctól, este nyolcig, rovátkákra beosztva. A könyvecske, amelyet finom hártya-papírra nyomattak, még vékonyabb lett azzal, hogy az év már eltelt hónapjait borotvapengével kivágta belőle. A kihuló lapokat ellágyulva forgatta ujjai között: valamelyik az a nap volt, mikor Annát legelőször meglátta, s egy másik lap azt a napot képviselte, mikor megérkezett gazdag emberként Budapestre. A megmaradt lapokba pontosan bejegyezte minden dolgát, például egészen január elsejéig minden második csütörtökön öt órára beírta a Rhédey nevet. Most megnézte a könyvecskét, megállapodtak a legközelebbi, mindkettőjüknek alkalmas estében és Titi oda is beírta, hogy Rhédey. S mikor szemlét tartott a könyvecskeben, ijedten látta, hogy most már túlsok ebéd-meghívást fogadott el. Ilyen napokon nem mehetett el három órakor a rakpartra, hogy ott a hivatalból távozó Annát megvárja.

És a meghívások egyre sokasodtak. Ha olyan házhoz ment el, ahol eddig még nem járt, ott egész sor új emberrel ismerkedett meg. S az ilyen ismerkedésnek rendszerint új meghívás lett a vége. A párbaj utáni három napon mindúntalan megszólalt telefonja, ha otthon volt, mikor pedig hazajött a városból, a cédulák egész marékja várta a feljegyzett telefonizetekkel és felhívandó számokkal. Most már megállapíthatta magáról, hogy „bekerült a társaságba”. Egyetlenegy estéje nem maradt szabadon. Volt olyan este, amelyet meg kellett feleznie, mert kétfelé is hívták és egyik háziasszony sem akarta elfogadni a lemondást. Egyik helyen megvacsorázott, még bridzsezni is leült, aztán tizenegy, féltizenkettő tájban feltűnés nélkül, senkitől sem búcsúzva eltűnt, odanyomta a kabátfelsegítő inas kezébe a két pengőt és taxit rendeltetett vele. A kapuban alig kellett várnia, már jött a kocsis. Sietett a másik helyre. Ott már összehangolódott, megkedvesedett társaságot talált. Nagy hallóval fogadták, megkérdezték, honnan jön, el kellett mondania, kik voltak ott és fel kellett sorolnia mind a vacsora összes fogásait, mind a városban szállingózó új híreket, amelyeket ott hallott. Mivel minden budapesti réteg házához járt, s mivel ennél fogva másjelleű háztól jött, nagy érdeklődés fogadta, amit beszélt.

Elment vacsorázni azokhoz a Horányiékhoz is, akikkel Dömsödyéknél ismerkedett meg, s akik azzal kecsegtették, hogy náluk a művészvilág híres neveivel fog találkozni. Valóban nem kevesebb, mint négy országos primadonnát ismert ott meg egy bokkrétába kötve. Ez a ház arról volt nevezetes, hogy itt kétszer terítettek vacsorára. Először kilenc órakor tálaltak. Aztán féltizenkettőkor az olyan színházi vendégeknek, akik aznap este felléptek s csak ilyen későn tudtak jönni. A mulatság ennél fogva igen későn ért véget. A hang itt szerfölött mulatságos volt és még az olyan társaságokénál is kényesebb, ahol különböző pártállású politikusok jöttek össze. A művésznők kö-

zül rendesen akadt kettő, akik a barátnői szeretet hangján elkezdték egymást csípkedni. Társalgó modoruk, amely a legelmésebb párbeszéd-írók nyelvén nevelkedett annyi próba és előadás alatt, csak úgy duzzadt a rejtett aknától, a célzások kontrájától és rekontrájától s a párviadalt igazán csak az élvezhette, aki tisztában volt kulissza-világuk minden apró összefüggésével, mint ahogy a nehéz muzsikát csak tanult zenész élvezi igazán. Gyakran utánozták egymást meghökkentő élethűséggel, az utánzóknak még arcvonásai is kísértetiesen az utánzott arcává formálódtak és furcsa volt, hogy az utánzott egyáltalában nem ismert magára. Kellemetlen tartozékként adták meg a társaság jellegzetes légkörét azok a polgári hölgyek, kik némely híres művésznő iránt gyanúsan túlzott rajongást mutattak. Ezek rendesen jelenetet csináltak, duzzogtak, ingerülten vitatkoztak, vagy hirtelen hazamentek. Ezt is el kellett fogadnia annak, aki leült közéjük, mint a pesti élet egyik színét. Az egész furcsa volt és kedves. És ha valamelyik országos nevű primadonna vacsora meghívására Titi könyvecskéjébe pillantva, sajnálattal nemet mondott, eszébe jutott a vidéki kávéház, ahol egy fél éve még úgy lapozgatta ezek képeit a színházi hetilapban, mint egy nem is létező, színes ábrándvilág ábrázolását.

Most már lajcsanként megismert egy-két művészt. A falakon a háziasszonynak sorban negyven képe különböző szerepekből. Ezüst babérkoszorúk bevéssett nevekkel. Világhírű külföldi csillag dedikált képe budapesti vendégszereplése napjaiból, túlzottan lelkes és bizalmas szöveggel, amely könnyedén dobálta a „csodálatos“ és „zseniális“ jelzőket. Vastag album kivágott és beragasztott kritikákkal. A híres kutya, amelyet a képeslapokból nevének ismert az egész világ színházkedvelő közönsége. Könyvtár, amelyben a könyveket semmiféle egységes válogatás gondolata nem vezette: detektív szemét mellett ritka Molière-kiadás. S a művésznő hálószobája, annyi szomszéd egyetemi hallgató és fiatal iparos éjszakáinak titkos

s valóságfeletti álma, igazi színpad, egyetlen szereplővel, felfokozott díszlet, tündérkirálynő alakja köré tolongó iparművészet, az éjjeliszekrényen gyümölcs és tubusban altató.

Megismerte a jómódú polgári otthonokat. A budai oldal valamelyik modern villájában, vagy az új Lipót-város sajátos ízű Babeljében. Ápolt, színes csempéjű lépcsőház, a kapu alatt világító lakótábla. Fehér ajtók a lakásban, papírvékony falak, tolható ajtók, mindenütt ugyanaz a csipkefüggöny, ugyanaz a pácolt faárnyalat, ugyanaz a brokát-huzat az egyik szobában és mélypiros plüss a másikban. Mindenütt jó modern magyar képek, olykor egy Rippl-Rónai, Csók, Fényes, Iványi-Grünwald, vagy Aba-Novák. S mindenütt egy nagyra tartott, de csúnya olasz formájú kép, amelyről a házigazda azt mondta, hogy legközelebb elküldeti a Szépművészeti Múzeumba megnézetni, mert némelyek szerint Palma Vecchio és óriási vagyont ér. Ezek az otthonok nagy üvegcsilláraikkal, az előszobában lógó hiányos sorozatú rézmetszeteikkel, berendezéskor egyszerre vásárolt könyvtáraikkal, közmondásokat mutató olasz hamutálcáikkal és azzal a nagy állólámpával, amelynek sárga selyemernyőjén alul gobelin-himzésű karikák sorakoztak, azt a hitet keltették a szemlélőben, hogy van egy titkos vállalat, amely ezeket az otthonokat ugyanazon mintára gyártja Ford-művek gyanánt és óránként egy-egy ilyen otthont állít elő futószalagon, pontosan követve a zongora terítőjén álló tárgyak előírását, amelyek világosan mutatják, hogy azt a zongorát nem nyitja ki soha senki, mert helyette ott a mindenütt egyforma rádió s annak zenéje helyett ott vannak valamelyik külföldi állomás hírei, amelyek közlési idejét mindenki tudja, s a hírek elhangzása után pontos sorrendet vesz a vita: első a cseh összeomlás, második a világháború lehetősége a Maginot-vonal problémájával, harmadik a zsidókérdés.

Aztán megismerte azokat az ódon lakásokat, ahol miniszteriális családok laknak, a Sándor-utcában,

vagy a budai Fő-utcán, vagy a Vár valamelyik kis utcájában. Itt dísztelen lépcsőházban kellett járni, többnyire felvonó nélkül, kőporral súrolt rideg lépcsőfokokon, barnára festett és felhólyagzott ajtók felett kellett keresgélni a lakás helyes számát a rossz világítás mélabús homályában. De már az előszobában más világ levegője csapta meg a látogatót. Szarvasagancsok díszlettek a falon, kísértetszínű koponyáikon a falu és a kelet fekete betűivel. A hatalmas szekrény tetején disznóbőr-táskák és óriás uborkásüvegek, amelyek ideszorultak ki az éléskamrából. Mellette Garay Ákos egy lovasrajza keretben, aztán Pajtás Ödön színes sorozata a huszárkaszárnya vidámságairól. Az úriszobában testes cserépkályha, egy régi aratási koszorú, köröskörül öröklött régi bútorok, amelyeknek ragasztott törései és itt-ott hiányzó darabkái ugyanolyan előkelőséget mutattak, mint a tépett ezredzászló. A falon óriási zöld posztón vadászfegyverek, vívósisak, régi fringiák, görbe keleti szabályák, lovaglőostorok és vadásztőrök. A szülőfalu díszpolgári oklevele. És az ősök. Kezdetlegesen festett dámák és nemzetes urak, méltóságteljes szakállak, erősen beszorított pruszlikok, valami beházasodott császári tiszt fehér kabátja. Az üveges könyvszekrényben a teljes Jókai, mint legújabb szépirodalmi beszerzés, egyébként a Corpus Juris kötetei, a Vasárnapi Ujság hajdani évfolyamai és három nemzedékel előbb kelt latin auktorok. Pipatórium, amelynek legszebb darabja tajtékból faragott vadászatot ábrázol, évtizedek óta kiszívott színe a meggypiros és a fekete között. Szivarkészlet nagy nikkelpatkóval és özaganccsal. Családi fényképalbum, amelynek minden fényképét már csak a nagymama tudja elmondani, de vacsora előtt, mert tálaláskor már eltűnik. Szivarfüst, bőr és kölnivíz szaga. Állókeretben Kossuth Lajos képe saját aláírásával, Turinból kelezve. Fali-szekrény házipálinkával, amely kulcsra jár s a kulcs a házigazdánál van, nem a háziasszonynál. De nem ezzel kezdődik a kínálás, cocktaillel meg éppen nem,

hanem sörrel, nem pezsgő járja asztal után, hanem bor, amely részletesen megvitattatik és Szent János áldásául megint csak sörrel végződik. Rádió nincs a háznál, telefonozni gyakran csak a szomszéd lakásból lehet. Ha még fent vannak.

Megismerte a nagy bankvagyonok otthonait a Benczur-utcában, az Andrássy-út külső házaiban, vagy a Vilma királynő-úton. A portást, aki tudatosan hordja a ház vagyonának rangját. Az előszobában sürgőforgó fehérbóbitás szobalányokat, akik ruhatári számot tépnek az érkezőnek. A bent kitaruló pazar termeket, berakott díszpadlókat, márványlépcsőket és gobelineket. A falba épített és külön lánggal világított műkincseket, a Ruysdaelt, a Hondecootert, az Ingest, a Grecót, a Munkácsyt, a Paál Lászlót. A két, sőt néha három nemzedék óta gyűjtött porcellánokat. Az indiai veretű ajtót, amelyet valóban Indiából hoztak és beépítettek két terem közé. A dinasztia-alapító gyáros, vagy bankvezér képét a múlt század végéről díszmagyarban, kitüntetéssel. A külföldön vásárolt fehér márványtorzót. A hatalmas könyvtárat, teljes Rousseauval, teljes Goethével, teljes Balzackal, teljes Prousttal, Somerset Maugham eddig megjelent kötetivel, képzőművészeti díszalbumokkal, híres szőnyeggyűjtemények pompás kiállítású monográfiáival. A modern nappaliban a Párizsból való újkeletű, egészen alacsony üvegasztalt, a háziasszony Batthyány Gyulától való arcképét, a szanaszét heverő nehéz ezüst cigarettadobozokat, a fiatal nemzedék teniszversenyekről és galamblövészetről való ezüstkupáit. A hosszú folyosót, amelyből szállószerűen nyílnak nevelőnő, gyerekek, francia tanár szobái, varrósobák, fürdőszobák, mennyezetig érő ruhásszekrények útvesztő terepű helyiségei. A terített asztalt, amelyen tündöklük az ezüst és a kristály, s a hosszan futó asztaldísz képzőművészeti látványát megsajnálja a szemlélő, mert vacsora után virágait lesöprik. A fogásonként változó borokat, az elegáns külsejű ételeket, amelyeket szobrászat és festészet összetett érzékével tálalt a szakács.

A tisztára kefélt kártyaasztalokat, négy sarkukon a posztóba mélyített sárgaréz hamutányérokkal, a bontatlan, vadonat új kék és piros kártyacsomaggal, a tömbre készített ezüst ceruzával. A rádiócsodával, amelyet Newyorkban maga vett a házigazda, amely tizenkét lámpájával könnyedén és bámulatos tisztán fogja az egész világot, de egyszersmind beszélőgép és ha elindítják a fiatalság táncához, önmaga cserél tizenkét lemezt egymás után.

S ismervén ezeknek az egymás felett és egymás mellett élő rétegeknek otthonait, sőt már egy tizenhárompróbás arisztokrata házat is, lassan kezdett képet kapni emberek összefüggéséről, régi haragjaikról, kaleidoszkóp gyanánt változó szerelmeik színes forgatagával, mulatságos történeteikről, rágalmaikról és a nyilvánosság piacára kifordított titkaikról. Kezdte ismerni a budapesti chronique scandaleuset, mint Polgár Bódog mondta volna. Már tudta, hogy az öreg bankelnök hatalmas vagyont veszteget a fiatal gyáros feleségére, a férj tudtával jelenik meg elsején a konyhasoron és személyesen adja kézbe az egész személyzet fizetését a szakácstól kezdve a kisegítő inasig. És tudta azt is, hogy ugyanez a gyárosné megszakította az érintkezést testvéröccsével, mert táncosnőt vett feleségül. Tudta, hogy a Boticelli-arcú szép asszony négy gyermeke négy különböző apától való, csak a névszerinti apához nincs köze egyiknek sem. Tudta, hogy a szőke arisztokrata hölgy titokban súlyos fogadásokat köt a lóversenyen, és hogy veszteégeit fedezze, évente kétszer elutazik Sanct Moritzba, mert ugyanakkor egy londoni áruháztulajdonos is odautazik. Tudta, hogy a bárónét, mikor férje hirtelen Bécsbe repült, felhívta a klub huszárja, hogy oda expressz levele érkezett a méltóságos úrnak, a báróné hazahozatta a levelet, felbontotta s ebből megtudta, hogy férje az ő nővérel folytat viszonyt. Hallotta, hogy melyik előkelő hölgynek van titkos rulettklubja és melyik az a nőgyógyász, akinek telefonszámát az ismerős családok lányai megsúgják egymásnak. Min-

den nap hallott valamit, mitől hüledezve elszörnyedt. Szerette volna mindezt Mester Alfréd-féle mesterséges híresztelésnek tartani, de ha a szereplőkkel találkozott és együtt látta őket, a mendemondákat minden kis jel igazolta. Jóhiszemű szemérme, amellyel feljött Budapestre, lassan kopni kezdett. Kivihetetlennek érezte, hogy örökösen ő legyen az egyetlen, aki megbotránkozik, mialatt mindenki más a vállát vonja. Mikor egy társaságbeli asszonyról azt hallotta, hogy az már a nászúton, sőt a harmadik napon megcsalta férjét. erélyesen tiltakozott az ilyen pletyka ellen: ez lehetetlen. Aztán egy estélyen ez a hölgy egy kissé több pezsgőt ivott a kelleténél s ugyanezt sajátmaga beszélte el magáról. Férjétől már elvált és Titi, mikor szemügyre vette, már nem háborodott fel lelke mélyéig, hanem megállapította, hogy ez a nő igen csinos, különösen szép lába van, amit viselkedése és ülés-módja miatt lehetetlen észre nem venni. Mennél több örömet mennél gyorsabban és bármi áron: ez a felírás állott annak a társaséletnek kapuján, amelybe belépett. S kezdett hozzászokni ahhoz a gondolathoz, hogyha mindenki tolakodva rohan az örömök büfféasztalához, miért álljon ő hátul és miért maradjon éhesen? Ha visszagondolt eddigi budapesti élményeire, már nagy távolságból nézte azt a Titit, akinek becsületérzését kínosan zavarta, hogy megcsalta Yvonne-nal azt a grófot, aki kedves és jó volt hozzá. Most már hasonló helyzetben lelkiismerete kevésbbé berzenkedett volna. Kezdte megtanulni ennek a társaságbeli életfelfogásnak saját közmondásait. „Was ich nicht weiss, macht mich nicht heiss.“ Amit nem tudok, az nem bánt. Csalni tudok, csak a másik meg ne tudja. Yvonne agyba-főbe csalta a derék grófot, de az nem tudott meg semmit, tehát az erkölcsi világrend külső képén nem esett semmi csorba. Így gondolkozott körülötte az egész világ. A kivételek, akiket újján olvashatott meg, általában unalmasoknak számítottak.

Az új élet kikezdte a szerelmi odaadásról alkotott

eddig felfogását is. Hogy egy férfi és egy nő egymáséi legyenek, azt eddig szinte szent misztériumnak tartotta. Lélekig érő szerelem nélkül ezt nem is tudta elképzelni. Most maga körül nem ezt tapasztalta. A mély érzés legkomolyabb foka, amellyel találkozott, annyi volt, hogy a szalónban egy férfi utána nézett egy nőnek, visszafordult társaihoz és így szólt: „teljesen meg vagyok szédülve ettől a macskától.“ De akik választékos hangot használtak, azok is ilyesfélét mondtak: «nem látom be, miért hagyjam ki?» Egy híres színésznőtől pedig ezt a mondatot hallotta Horányiéknál: „a csók nagy dolog. Én magamat könnyebben odaadom, mint a számat.“ Ezek a szokatlan mondatok eleinte meghökkentették, de meghökkenése lassan-lassan eltompult. Tudta magáról, hogy a kínálkozó öröme nagyon nehezen tud ellenállni. De az érzést nem tartalmazó kalandban eddig valami olyat látott, ami a szentségtöréshez hasonló. Olvasta volt egy Bunin nevű orosz író könyvét, amelynek „A szerelem szentsége“ volt a címe. Ennek hőstét úgy felkavarta az a szenny, amit egy undok kalanddal ejtett önmagán, hogy öngyilkos lett. Akkor el volt ragadtatva ettől a könyvtől. Most már kezdte megtanulni, hogy a kalandot a szerelemtől külön válassza. A szerelmet szentnek tartotta lelke mélyén most is. De a kalandról most másként kezdett gondolkozni.

És másként kezdett gondolkozni Annáról is. Eleinte mély tiszteletet érzett Anna hófehér tisztasága iránt. A maga túlerős örömvágyának tudatában önkéntelen hódolattal nézett fel a megalkuvást nem ismerő női tisztességre. Őszinte bámulattal adózott annak a gondokkal küzdő asszonynak, aki a mély szerelem kellő mértéke nélkül még felesége sem akar lenni egy gazdag embernek. Most a világ, amelyben élt, ezt a tiszteletet és bámulatot kezdte ki. Most már vitatkozott magában Annával. Ez az asszony őt minden jel szerint valamennyire már szereti. Az urától válófélben van, nem tartozik senkinek felelősséggel. És ha egyelőre egész életére nem akarja lekötni ma-

gát, miért nem veti bele magát fejjel egy érzés boldogságába már csak azért is, hogy kipróbálja? Minden napért kár, amelyet ilyen meddően töltenek el egymás mellett, ugyanabban a városban. Ez oktalanság is Anna részéről, hiszen ismeri az életet, eszes asszony, meg kell fordulnia fejében annak a gondolatnak, hogy kérője aligha él szerzetesi életet. Miért engedi ezt? Miért nem jön hozzá azonnal, vagy ha ennek még nem látja idejét, miért nem veszi el őt mindenki mástól a saját csókjával. Ő bizony nyúlni fog már minden lelkiismereti kérdés nélkül a kínálkozó kalandért. Eddig is nyúlt érte, az igaz. De lelkiismerete mindig hangosan tiltakozott ellene. Ezentúl majd nem tiltakozik. S ezt jó volna Annával alaposan megbeszélni.

Rá is terelte a szót a tárgyra, mikor megint kettesben ültek a kávéházi asztalnál.

— Angyalom, kényes kérdést szeretnék magához intézni.

— Ha igazán jóbarátok vagyunk, semilyen kérdés nem lehet kényes.

— De ez az. Mondja, maga egyáltalában nem féltékeny? Én annyi szép nővel jövök össze naponta. Nem vagyok férfiszépség, jól tudom, de visszataszító sem vagyok. Annyi szép nő között pedig akadhat, akinek éppen üres az élete. Nem félt maga engem?

— Nem. Akit féltetni kell, azt már el is veszttette az ember.

— És ebbe belenyugszik az első gondolatra? Nem háborítja fel az a lehetőség, hogy egy másik nő...

— Talán felháborítana, ha gondolnék rá. De én keserves iskolán mentem keresztül. Ráneveltem magam, hogy ilyen gondolataim ne legyenek. Ezt meg lehet csinálni. Erős önfegyelem kérdése.

— Látja, most rajtakaptam. Azt ígérte, hogy segíteni fog érzésének, hogy kifejlődhessék. Ehelyett ellenem dolgozik.

— Nem én, Titi. Nem én dolgozom maga ellen, hanem saját maga.

— Én? Hogy mondhat ilyet? Mivel?

— Szerettem volna nem beszélni erről, de ha már szóba hozta, jobb tisztázni. Minden úgy történik, szép lassan, ahogy én megjövendöltem.

— Mit jövendölt maga?

— Megmondtam egyszer réges régen a Dunaparton, hogy a maga pénze közénk fog állani. Így is történt. Maga nem veszi észre, hogy a legutóbbi időkben sok minden megváltozott közöttünk? Ha nem vette észre, vegye észre. Magát jóval jobban lefoglalja a társaság, mint azelőtt. Kevesebb ideje marad számomra. Ezt egyáltalán ne tekintse szemrehányásnak. Igen természetes, hogy szórakozik. Tegye is. Ez is úgy folyik le, ahogy előre megmondtam. Túl kell esnie a jóllakáson, addig másra nem figyelhet. Ezt ki kell várni. Jól van, kivárom. Míg magának ez a farsangja tart, addig kettő történhetik. Vagy teljesen elkapja az örvény s akkor én úgylis teljesen elveszítem, vagy kitombolja magát, megcsömörlik és akkor, ha az érzése erős, minden rendben lesz.

— Anna, az Isten szerelmére, maga öt éves tervet csinál, mint a szovjet?

— Nem lesz az öt esztendő, ha ebben a tempóban folytatja.

— Furcsa dolog ez nagyon. Még jól emlékszem arra a dunaparti beszélgetésre. Akkor másképpen beszélt velem erről a kérdéstről, mint most. Akkor, hogy ezt az utálatos kifejezést használjam; gönnolta nekem a játékot, a hajsztát, az élet élvezetét. Most, mikor erről beszél, valami ellenséges árnyalatot érzek a hangjában. Meg tudja ezt magyarázni?

— Hogyne. Akkor még nem szerettem magát. Most már kezdtem szeretni...

— „Kezdtém“? Miért mondja ez múlt időben? Már nem kezd szeretni?

— Jól van. Mondjuk, hogy ebből a kérdésből még mindig jócskán maradt. Ennélfogva azt kellett észrevennem, hogy veszedelmes vetélytársam van.

— Kire gondol?

— A társaságra, kedvesem. Az úgynevezett „tout Budapest“-re. Az életre. Amit naív regényekben a Nagy Életnek neveznek, nagy kezdőbetűkkel. Akkor a Dunaparton még közömbös volt nekem, hogy Miss High Life nevű tündért jobban szereti, mint engem. De most már nem közömbös. És látom, hogy napról-napra azt szereti jobban.

— Jól van. Vegyen el tőle.

— Nem, kedvesem, én nem mérközöm.

— Úgy. Ezt rangján alulinak tartja?

— Az én rangommal összeférne. De a szerelem rangjával nem fér össze. Az én hitem szerint a szerelem két teljes lélek teljes közössége. És nem másfél léleké. Aki habozik köztem és más között, az nem szeret egészen. Már pedig én csak egészen tudok szeretni, egész szerelmet pedig csak egész szerelemért adhatok.

— Vagyis, fogjam a kalapomat és menjek az útból örökre, csak azért, mert egy-két házhoz meghívnak vacsorára.

— Dehogy. Menjen el vacsorázni és mikor már jóllakott, jöjjön vissza. Ha még mindig van kedve visszajönni.

— És addig?

— Addig várok, mint Solvejg maga. Engem megtalál akkor is. És addig is, amikor akar. Amit mondtam, most először mondtam a dolog tisztázása végett, de utoljára is. Sohasem fogom számonkérni, ha egy hétig nem láttam, hogy mit csinált. Maga nekem semmiféle kötelezettséggel nem tartozik. Csak a szívének. Ne tegyen mást, csak azt, amit a szíve kíván. Ha jól esik jönnie, jöjjön. Ha jobb dolga van és únja, egyetlen betűnyi szemrehányást sem teszek soha.

— És azzal nem törődik, hogy kinek, vagy kiknek karjába kerget közben?

— Édes Titi, ami magából az enyém, azt nem veheti el tőlem senki. Amit elvehetnek, úgysem az enyém. Azt csak vegyék el. Ismétlem, hogy én már megtanultam a nő legnagyobb tudományát. A nő

legnagyobb tudománya, hogy a tudatából száműzze, amiről nem akar gondolkozni. A nőnek egyetlen fegyvere van. A teljes bizalom. Amit most mondok, azt jól jegyezze meg magának, mert egy életre szól. Én magára bízom a sorsomat. Bízom benne, hogy igazán szeret. Bízom benne, hogy nem csak egyszerűen tetszem magának. Bízom benne, hogy nem egy viszonyt akar végigpróbálni velem, vajjon jól megy-e, vagy rá lehet únni. Nem, ez mind egészen más kérdés. Én abban bízom, hogy igazán szeret. Majd elém áll egy szép napon és azt mondja: Anna, itt vagyok egészen. Azt én érezni fogom, hogy teljesen őszinte. S abban a pillanatban tudni fogom, hogy miért születtem a világra és Isten miért rendelkezett úgy, hogy ne pusztuljak el, mint kitett gyerek, az utcán. De ha nem fog így elém állni, akkor csalódtam. Még nagyobbat, még véresebbet, mint először. Harmadik csalódásra már aligha fog sor kerülni. Ne kapja fel a fejét, nem öngyilkossággal fenyegetődöm. Nem fogom magam megölni. De be fogom látni, hogy a szerelmet nem nekem találták ki. Élni fogok a szerelem reménye nélkül. Jó könyvek is vannak a világon, jó muzsika is van, a könyvet meg lehet kapni kölcsönkönyvtárban is, a rádió elég olcsó. Éz az én öt éves tervem, kedvesem. Sőt, ha akarja, ötven éves. Egész kezdetlegesen kifejezve: menjen, tombolja ki magát, szívesen megvárom. Csak High Life kisasszonnyal nem akarok osztozni.

— Vagyis, választásom az, hogy vagy bridzsezni járok, vagy magával találkozom.

— Szó sincs róla. A barátságát boldogan megosztom. Csak szerelmét nem. Maga pedig ez idő szerint szerelmesebb a társaságba, mint belém.

— Várjon csak. Maga azt mondja, hogy lelkesen szereti a munkáját. Én hát osztozzam. Csak maga nem osztozik.

— Ne osztozzék maga sem. Ha maga mellett élhetnék, semmiesetre sem akarnék hivatalba járni. El-látnám a házat. Háziasszony volnék szerelemből.

Súrolnék, takarítanék, foltoznék, akár cselédlány nélkül is. Mert ez mind azt a férfit jelentené, akit szeretek. És ezt mind alázatosan vállalnám. Magának nem kellene osztoznia. Csak nekem. A munkájával. Abba igen, abba belemennék. Habozás nélkül vállalnám, hogy a munkája előbb jön és csak azután én. Vagy mondjuk úgy, hogy mindketten előbb a maga munkáját szeretnők és csak azután egymást. Én így képzelem azt, hogy valaki asszony. Csak ilyen tudok és csak ilyen akarok lenni. És anya akarok lenni. Ha Isten ezt nekem egyszer megadja, akkor boldogan szorulok a harmadik helyre. Első a gyerek, második a hivatás és csak aztán jövök én.

Titi hallgatta, hallgatta és bárhogyan restelte, nedves lett a szeme. Mondani akart valamit lelkesen és elszántan. De Anna nem engedte.

— Most ne mondja ki azt, amit akar. Maga nagyon fogékony és érzelmes lélek. Könnyen meghatódik. Hiszen művész és sokkal fogékonyabb, mint más. Ilyen megindult pillanatban a leglelkesebb őszinteséggel képes odavágni olyan kijelentést, amelyről másnap már belátja, hogy kivihetetlen. Most azt mondaná, hogy igazam van, ördög vigye el az egész társaságot bridzs-estével és cocktaillal együtt, holnap kezdjük beszerezni az okmányokat és sürgessük a válásomat. De már holnap eszébe jutna, hogy nagyon rosszul esik lemondani Rhédeyné csütörtökjéről. Nem, Titi. Hallgasson szépen rám. Győződjék meg róla, hova tartozik valójában. A társaságba-e, vagy mellém.

— Tessék, itt van. Most megint elront mindent. Miért ne tartozzam magával együtt a társaságba? Jöjjön hozzám feleségül, házat viszünk. Van elég pénzem hozzá. Megvárhatjuk együtt is, míg kiábrándulok a társaságból, ha magának csak ez kell.

— Nem, ez nem jó! Ezt végiggondoltam. Mellettem nem tombolhatná ki magát. Még tíz esztendő múlva is elvágynék hazulról és meggyűlölné, hogy kolonc vagyok a nyakán. Talán el tudnék képzelni

maga mellé olyan feleséget is, akivel ezt végig tudná csinálni. De én csak átok volnék a maga számára. Én nem vagyok „mondén“, mint mondani szokás. Nekem semmi más öröm nem kell, csak akit szeretek. És neki se kelljen más, csak az, hogy engem szeret. Fejezzük ezt be, Titi, a legmelegebb barátságban. A helyzetet pontosan tisztáztuk. Most várjunk szépen és bízzunk a jövőben.

— Jól van. Mit csináljak, tehetetlen vagyok. A rabulisztikájával nem bírok. Csak egy kérdésre feleljen. Szeret?

Anna nyíltan a szeme közé nézett. Minden különös hangsúly nélkül, majdnem érdektelenül felelt:

— Igen. És ez nagyon kényelmetlen felelet magának.

— Miért kényelmetlen?

— Mert ha kevésbé szeretném, nem volna szó életről, halálról. Így arról van szó. De most már ezt csakugyan hagyjuk. Kiki megbízott, hogy átadjam üdvözlését.

A madárról beszélgettek. Kiki engedetlen, házsártos és lusta. Felrepülhetne az asztalra, mikor odakíváncozik, de ehhez rest. A padlón topog és csipogva követeli, hogy Anna nyújtsa le érte mutatóujját. Arra ráugrik, onnan gyorsan felszalad vállára, onnan aztán kényelmesen elröppen az asztalra. Újabban pedig felvette azt a szokást, hogy mindent ledob a földre, ami csőre ügyébe esik. Úgy tesz, mit a kisgyerek, aki mindent kihajigál a bölcsőből. Gyujtószálat, kulcsot, posztót, gyűszűt felkap, odatipeg vele az asztal széléhez és leejti csőréből, aztán félrehajtott fejjel feszülten figyeli a koppanás nesztét. Ha koppan, megelégedetten tipeg vissza és új tárgyat keresgél, amit ledobhasson.

Titi úgy tett, mintha egyszerűen belenyugodnék Anna döntésébe. De nem egyszerűen nyugodott bele, hanem valami bosszúsággal. Ha Anna azt akarja, hogy tombolja ki magát, hát majd tombol. Még aznap este elszántan leitta magát Bolmánszkyéknál.

Nagy baj nem lett belőle, mert a társaság nagyon jól mulatott a becsípett tréfáin, csak annyi kellemetlenség érte, hogy száját alaposan összeégette, mert fordítva vette ajka közé az égő cigarettát. Másnap Rhédeynét hívta fel, hogy a megbeszélrt színházi estén kívül még egy másik napon együtt is uzsonnázzanak. És általában véve minden meghívást elfogadott. A könyvecskében olykor két délutáni tea is szerepelt, hétkor az újabban divatozó cocktail-partik egyike, olykor három is egy napon, s ha mindenütt felhajtott két pohárkával a fortélyos italból, vacsorára már káprázó szemmel és veszedelmes hangulatban érkezett. Számos háznál az volt a divat, hogy a vacsora csak ürügyül szolgált olyan tizenegykor kezdődő kirándulásokra, amelyek három-négy tánchelyiségen is végimentek, hogy valahol bablevessel végezzék, vagy záróra után valahonnan cigányt vigyenek haza.

Ez így ment nap, mint nap, s a meghívások egyre szaporodtak. Rendesen együtt hívták meg Totóval. Majdnem minden este együtt voltak. Ő is elfogadott meghívásokat a Totó nevében, Totó is átvett az ő részére is érvényes megbeszéléseket. Titi és Totó, — ez már szójárássá lett a meghívások világában. Barátságuk meleggé és bizalmassá mélyült. Őszintén megszerette ezt a színleg felületesen mulatságos és szórakoztató, alapjában rendkívüli műveltségű és előkelő lelkű embert, aki sajátmagáról nem szeretett beszélni és legkitűnőbb tulajdonságai csak véletlenül derültek ki. Ezekben a napokban hozta lázas izgalomba a kedélyeket a Komáromban megindult tárgyalás. A csehszlovák köztársaság elindult a szétmorzsolódás útján. Titi most kivételesen falta a lapok első oldalait, amelyeket eddig egyszerűen átlapozott. De most minden betűt elolvasott, mert keresve keresett valami utalást arra, hogy előbb-utóbb Erdéllyel is történik valami. Egy este Dohna gróffal és a Tallián nővérekkel üldögéltek vendéglőben és izgatottan tárgyalták, hogy a csehek képtelenül viselkednek, a szlovákok mozgóldnak és ruszinföldön kihirdették a statáriumot.

— Nem lehetetlen, — mondta Totó — hogv nél-
küllem még a pénteki jótékony bazárba, Titikém.
Minden pillanatban várom a behívómat.

— Te katona is voltál?

— Négy évig.

— Egész világháború alatt?

— Úgy van. Balvállam máig sem heverte ki a pikaszúrást. Térdemmel is történt egy kis sajtóhiba a lucki áttörésnél. Ott maradt a lovam, amelyiket legjobban szerettem életemben. Elmondhatatlanul kedves állat volt. Magam löttem agyon. Ez még nagyobb seb volt, mint a másik kettő.

— Totó, ez meglep. Sohasem beszéltél még arról, hogy végigszolgáltad a háborút.

— Nem szokás erről beszélni.

— Hoztál haza valami kitüntetést is?

— Erről meg éppen nem szokás beszélni.

De a kérdés Dohna grófot is érdekelte. És Totó a faggató kérdésekre nehezen kinyögte, hogy nagy ezüstje, kis ezüstje, koronás érdemkeresztje és vas-keresztje van. De hogy ezeket hogyan szerezte, azt már semmiképpen sem volt hajlandó elmondani. Pedig Dohna grófot ez nagyon érdekelte volna. Valóság-
gal toporzékolt a vágytól, hogy bevonuljon. Ha azon-
ban kérdést intéztek hozzá, hogy mit hallani az ese-
ményekről a diplomáciában, kurtán felelt:

— Amit elmondhatok, az olvasható a lapokban. A tragédia az, hogy egyes országok nem olvassák lapjainkat, vagy nem hiszik el. Németország borzal-
masan erős. Egész biztosan a legfelszereltebb katonai hatalom a világon. De ha ezt őszintén megmondjuk, a világ azt hiszi, hogy üres kardcsörtetés. És ebből még nagy baj lesz.

Többet nem mondott, s illendőségből nem is fag-
gatták. Inkább ő faggatta Titit erdélyi emlékeiről. Titi szívesen beszélt. Csak úgy ömlött belőle a szó, az ifjú diplomata feszülten figyelte. Totó tréfásan szólott:

— A gróf úgy figyel, mintha mindent fel akarna jegyezni, mikor hazamegy.

— Pontosan úgy, — bólintott Dohna — és fel is jegyzem. Hogyan volt ez, Balog, mi volt a magyar-nyelvű cégtáblákkal?

A szó elterelődött Totó katonai múltjáról. Titi-nek csak másnap jutott eszébe a dolog. És a tisztelet, amelyet a baráti vonzalmon felül érzett folyton boldondozó, mókás cimborája iránt, megint nagyot nőtt benne. Totó volt élete első igazi barátja. Nyomorúságos diákéveiben önkéntelenül tartózkodott társaitól, mert mindenkinél szegényebb és kopottabb lévén, sebzett lelke minden közeledésben gúnyt és lenézést szimatolt. Tanár korában emberileg csak Makrához, az igazgatóhoz érezte magát közel, de az sokkal idősebb volt nála és szeretett családjá életében elbújni, mint a csiga. Most rátalált erre az emberre, akivel mindenről tudott beszélni, akinek soha öt percig sem volt rossz kedve, s akitől a társasélet külsőségeiben is, a dolgok úri megítélésének elveiben is igen sokat tanult. Már volt kifejtett szótára arra, hogy társaságát ne kelljen nélkülöznie. Ha új házhoz hívták, így felelt:

— Sajnos, megígértem egy kedves barátomnak, Geszterédy miniszteri tanácsosnak, hogy vele töltöm az estét. Ha valahogyan ezen tudnánk segíteni...

A válasz rendesen mohó sürgetés lett, hogy a híres Totót is boldogan látnák vendégül. Rögtön felhívta a pénzügyminisztériumot. S megesett, hogy ezt a választ kapta:

— Óvás, öregem. Ahhoz a házhoz nem megyünk. Majd megmondom, miért nem. Telefonon nem lehet. Mondj le.

Ezt a rendelkezést vakon elfogadta. Nyugodtan rábízhatta magát Totó ítéletére, mert az úgy ismerte Budapest társaséletének minden részletét, hogy a telefonkönyv, az anyakönyv, a közgazdasági kompassz és az adófizetők jegyzéke is eltörpültek mellette, mert ő az adatokon kívül még más minden fontosat is tudott, így aztán akárhol voltak, estéiket rendszeren együtt töltötték. Mindenről beszéltek, mint bizalmas barátok, csak szívügyeikről nem. Titi megtanulta

azt a szigorú kaszinói felfogást Totótól, amely nődolgokban a sír némaságává merevedett. A társaságban mindenki tudta, hogy Totónak viszonya van Waldeck grófnéval, ezt mindenki részletesen meg is tárgyalta, csak ők ketten nem beszéltek róla soha. És Titi sem beszélt Annáról egyetlen szóval sem. Pedig olykor jól esett volna töprengéseit a baráti lélek előtt kirakni az asztalra.

Töprengései két megállapítást szűrtek le számára. Először azt, hogy Annának nagyon is igaza van. Nem volna nagyon okos túlságosan siettetni ezt a házasságot. Feltett célja változatlan maradt: Annát el kell venni feleségül. De csakugyan nem most rögtön. A szabadság, ha sok öröm van, amire használhatja az ember, igen kellemes állapot. Jött, ment tetzése szerint. Ha valahol nagyon unalmas lett, összenézett Totóval és észrevétlen odébb állottak. Ha valahol kellemes volt, Totó a másnapi hivatal miatt elment ugyan, de ő ott maradt, ivott, kártyázott, mókázott, udvarolt akár reggelig. Gyöngyélet volt ez és Anna helyesen ítélte meg: ezt csak egyedül lehetett végigcsinálni. Másrészt úgy találta, hogy Annának teljességgel nincs igaza abban a kérlelhetetlenül szigorú életfelfogásban, amelyet a szerelmi odaadásról vallott. A társasélet előtte felvonuló ezer fejezete mind azt mutatta, hogy egy független nő odaadása, kivált, ha csakugyan szeret valakit, nem olyan életet és halált eldöntő kérdés. Már-már kezdte azt a kritikát fogalmazni magában, hogy Annán meglátszik az apáca-nevelés, felfogása merev, rideg és kissé régi-módi.

Idejéből legtöbbet Rhédeyné vett igénybe. Összeköttetésük gyorsan vált igen szorossá. A grófné már elkezdte Mica arcképét festeni, amelynek rendelését ő közvetítette. Most más jelöltek következtek és Titi azok rábeszélését is szívesen vállalta. Arról, hogy ebből maga is hasznot húzzon, hallani sem akart. De a grófné nem is nagyon erőltette. Köszönetét tüntetően mutatta ki, mások előtt feltűnően drága Titinek szó-

lított és ha üzleti dologról szó esett a csütörtöki délutánokon, ilyesfélét mondott:

— Majd tanácsot kérek Tititől, nélküle nem csinállok semmit.

Gyakorlatban ez a tanácskérés úgy alakult, hogy a grófné panaszkodni kezdett: milyen kár, hogy az illető műkereskedőt nem keresheti fel a maga ajánlatával, mert ha ő teszi az ajánlatot, az üzletileg nagyon előnytelen. Ilyenkor Titi azonnal felajánlotta, hogy majd odamegy s elintézi. Majd az illető fogja tenni az első lépést. Lassanként valóságos titkári és ügynöki ügyköre alakult ki a grófné körül. Egyre több megbeszélni valójuk lett, egyre többször hívták egymást telefonon, egyre többször találkoztak. És a szakma világában már sokat emlegették ezt a barátságot. Még homályos célzások is estek, amelyek a grófné iránta való rendkívüli bizalmát tették szóvá. Az ilyen célzások hevesen megdobogtatták szívét, mert lehetők mutatták a lehetetlent. Soha még a grófné kezét sem érintette meg, soha még a grófné a tüntető köszönet melegségén kívül másféle közelségnek nyomát sem mutatta.

Egyszer a Nemzeti Színházban voltak és közeli kicsiny vendéglőbe mentek utána vacsorázni. A pincér nem ismert rá a grófnéra.

— A nagyságos asszonynak már rendelt uborkát a nagyságos úr.

Titi úgy elpirult, mint a pipacs, a grófné nagyot nevetett.

— Miért pirul el? Szégyenli, hogy feleségének néztek?

— Borzasztó ilyet mondani, grófné, — dadogta ő — azért pirultam el, mert maga veszi szégyennek, az én hibámon kívül.

— Miért szégyelném? Ez a pincér engem kispolgári nőnek nézett. És egy kispolgári nő miért szégyelje, hogy maga a férje?

— Az nem... de a grófné számára ez a gondolat... bocsánatot kérek...

— Miféle gondolat? — nevetett Rhédeyné.

— Ne kínozzon, grófné. Tudja jól, hogy mire gondolok.

— Nem tudom én. Ha arról beszél, hogy a pincér szerelmi kapcsolatot tételezett fel köztünk, ebben semmi sértő nincsen. Neki is van szeme és aligha úgy képzeli, hogy én bolondultam magába, hanem, hogy maga bolondult belém. Az pedig nem sértő. Akkor volnék megsértve, ha a pincér nem tételeznét ezt fel.

— Ó, grófné... becsületszavamra mondom, hogy gondolatban sem sértettem meg azt a mély tiszteletet, amely...

— Az már disznóság.

— Tessék?

— Ha gondolatban sem tekintett nőnek, az disznóság. Talán csúnya vagyok? Mi?

— A grófné tudja, hogy a legszebb asszony Budapesten.

— Tudom. És maga nem férfi?

— Ha a grófnéről van szó, nem lehetek elég vakmerő, hogy eszembe jusson, hogy...

— Ez az. Erre mondtam, hogy disznóság. Magának csak jusson eszébe. Imádjon és vágyják rám, mint a bolond, akármennyire reménytelen is. De vágyják. Én azt szeretem. Ha valaki nem veszi észre, hogy nő vagyok, az nekem olyan, mintha a királynak a seregszemplén egy ezred nem fogad szót.

Titi ideges volt a kínzástól és kétségbeesve hördült fel.

— Kérem, grófné, legyen hozzám irgalmas és ne játsszék ilyen dolgokkal. Ha magamfajta ember megvallaná, hogy titokban... hogy nem is egyszer jutott eszébe... hogy... nem is merem kimondani... az ember azt a kockázatot veszi, hogy kiutasítják egy ilyen előkelő házból.

— Ha támadó kezd lenni és vakmerő és túlmegy az illendőség határán, akkor ez a kockázat megvan. De miért ne gondolhatna rám, ahogy akar?

Gedanken sind zollfrei, — mondta mindig az atyám. Maga csak örüljön meg értem és legyen szíves ideadni azt a sót. Én úgy találom, hogy az előadás nagyon jó volt a Nemzeti Színházban, nem gondolja?

— Kitűnő. Különösen az utolsó felvonás.

— Na, az éppen nem nagyon tetszett. Mikor bejött az a proletár népség, az nem volt jó. Mi lehet azokban érdekes? Az ember ott kezdődik, hogy fűrdőszobája van.

Aztán a darabról beszéltek tovább. Titi örült, hogy a számára kínos témán átestek. Hiszen maga a grófné nevezte a dolgot reménytelennek. Mikor két nap mulva fenn járt a várban a Mica készülő képét megnézni, hosszú eszmecserébe keveredtek. Titi kifogásolt egy vonalat a száj rajzában. Papírra is vetette, hogy ő a Mica arcára hogyan emlékszik.

— Nincs igaza, Titi. Először is egy arcot mindenki másképpen lát. Ha nem így lenne, megtenné a fényképezés is. Erre kell a festőművész. Én így látom. Maga úgy látja. A modell maga el van ragadtatva. Éppen ma mondta: „soha még így senki meg nem látta az arcomat, mint te.“ Mert természetesen szorgalmasan tegez. Nincs mondata, amelybe legalább egy tegezést bele ne tenne. Egyszóval magának nincs igaza.

— Ahogy parancsolja. Nem én festem a képet, hanem a grófné. A modell arca különben nagyon szép.

— Kétségtelenül. Hallom, többen voltak, akik ezt észre is vették. Egy ismerősöm alaposan bele is keveredett. Míg én el nem határoztam, hogy ennek véget vetek. Az illető úr tagja volt az én csütörtök délutáni társaságomnak és idegessé tett, hogy néha a szép Dömsödyné miatt elmaradt. Tehát segítettem a bajon.

— Hogyan?

— Ó, az ilyesmi elég egyszerű. Kétszer ránéztem. Egy nő tud így ránézni valakire, ha kell. Azért volt szükség két ránézésre, mert először nem hitt a szé-

mének. Másodszor hitt. Azonnal belémőrült. Kicsit könnyelműen csináltam, mert aztán nekem is megtetszett. Kevésen múlt, hogy baj nem lett belőle. Azt hiszem hallott róla. Kocsárd volt, az az iparművész. Reinhardtnál is dolgozott, most Hollywoodban van. Ma is szokott írni nekem. Nézzen csak rám.

Titi bután odafordította arcát. Úgy érezte, hogy most kifejezése rendkívül ostoba. A grófné meglegyintette.

— Érdekes, — mondta könnyedén — kicsit emlékeztet rá. Most kegyelemben elengedem, mert vidéki telefont várok.

Három nap múlva nagy esemény következett. A grófné meghívta Titit a műterembe vacsorára.

— Csak még az uram egy rokona lesz itt, Nostitz gróf, aki szintén fest. Mást nem hívok. Könnyű hideg vacsorát kapnak. De vegyen szmókingot. Háromnegyed kilenc, legyen pontos. A pontatlanság sértő, figyelmeztetem.

Titi háromnegyed előtt tíz perccel érkezett. A Szent György-téren megállította a kocsit, s mivel nem esett az eső, onnan gyalog ment. A másik vendégnek még nyoma sem volt, s a grófné, aki pontosságra figyelmeztette, negyed órát késett. De aztán mégis belépett. Fekete ruhát viselt, borszínű és ibolya díszszel.

— A ruhája gyönyörű, grófné, — kezdte Titi, mert már megtanulta, hogy ezt nem szabad elmulasztani.

— Az idei divatos színek. Nem rossz kis ruha, csak a szoknyája hosszú. Butaság ez a mannequin-mérték. Azt mondják: negyven centiméter a földtől. De én alacsonyabb vagyok, mint egy mannequin. Holnap visszaküldöm. Hát kedves Titi, ketten fogunk vacsorázni, Nostitz grófnak torokgyulladásra van. Remélem, megelégszik az én társaságommal.

— Ó, Istenem, számomra ez a legnagyobb kitüntetés...

Bementek a műterembe. Titi mindjárt a Mica

képét nézte. És meglepetve látta, hogy a száj körüli vonás, amelyben a grófné nem adott igazat neki, ott van a képen. Pontosan az ő odavetett rajza után. Meg lehetett ismerni, mert ő, a karrikaturista ösztönével kissé eltúlozta a vonást, mint jellegzeteset. Ugyanúgy volt a készülő arcmáson.

— Nézi a képet? Nem változtattam rajta semmit. A száj úgy jó, ahogy én csinálom.

Titi mégegyszer odanézett. Nem lehetett kétség, az egész arc ettől a vonástól valamelyes életet kapott és teljesen megváltozott. De úgy tett, mintha nem venne észre semmit. Magában megbocsátóan mosolygott. Ha az asszonyok a bridzsben csálnak, ha írás közben kevesebbet jegyeznek az ellenfélnek, vagy impassz közben oldalt pillantanak, ezt nem szokás észrevenni. Leültek vacsorázni. Rántottát kapott sajttal, virslit, sonkát és édességet. Míg a felszolgáló komornyik bent volt, keveset beszéltek. A grófné felvette a Mester Frédi nevét, vajjon mi van vele.

— Azt hallottam, hogy még mindig a szanatóriumban van. Valami ideggel is baj történt, azzal van a bonyodalom. Nem tudom mi az, orvosi dolgokhoz nem értek.

— Hát csak kapjon vérmérgezést és menjen rá.

— Isten őrizz, grófné, képzelje, mit éreznék, hogy megöltem.

— Hát jó, ne haljon meg, de kínlódjék még két hónapig. Mondjuk, három hónapig. Ha kijön, megint újra kezdi.

— Nem hiszem, grófné. Valaki beszélt vele. Azt mondják, olyan kicsi és olyan szerény, hogy nem lehet megismerni. Festeni akar.

— Az szép lesz. Hiszen olyan rossz festő, mint a bűn. Schröderné nem hívta azóta a szabad csütörtökre?

— Nem hívott. Hiszen én nem vagyok író. A képet kifizette?

— Éppen ezért kérdem. Nem fizette. Valakit rá kell küldenem.

— Bízsa rám, grófné, majd keresek valakit. A Magyarország Művészete szerkesztőségével beszéltem. Holnap telefonálnak.

— Köszönöm. És volt a Munkácsy-studióban?

— Voltam. De az igazgató elutazott Debrecenbe, a Déry-Múzeumban van valami dolga. Holnapután itthon lesz, akkor felkeresem. De Bolmánszkyval nem lehet csinálni semmit. Annak a részvénytársaságnak, amely az arcképét megfesteti, a vezérigazgatója intézi a dolgot, annak fia pedig festő, most jött haza a római Magyar Intézetből.

— Értem. Akkor ennek befellegzett. Majd keressünk másikat. Feketét parancsol? Én nem iszom, de ha maga megszokta vacsora után, csináltatok.

— Dehogy, a viláért sem. Legalább jól fogok aludni. Köszönöm, nem kérek.

— Helyes. Vigye ki az asztalt, Ferenc. Több szükségem nincs magára, lefekhetik. Maga pedig üljön ide mellém, most kedéiyesen fogunk beszélgetni.

A pamlag sarkában vackot csinált magának párnákból, oda befészkelte magát, lábát is maga alá húzta. Nagy marék elbűvölő női szépség lett így belőle, amelyet egy óriás tenyerébe markolhatott volna. Vörös és lilaszínű fekete ruhája beleolvadt a színes párnák sokaságába, csak fehér arca világított a kelmeszinek virágcsendéletéből, s abban valószínűtlenül nagy szeme tündöklött. Titi megilletődve fogadott szót, illedelmesen helyet foglalt a pamlag másik oldalán.

— Mindenekelőtt beszéljünk az új rajzról. Egyetnást nem értettem benne.

— Ott volt a címe: „Kártyaasztal“. Olyan asztalt rajzoltam, amelynek lapján a kártyázók rendetlen összevisszaságban otthagyták a lapokat.

— Helyes. De mit játszottak azok a kártyázók, ha francia kártya is van a lapok között, magyar kártya is, sőt tarokklap is?

— Ebben ne keressünk logikát. Egy csomó odahajított kártya. Költői szabadság. Nincs oka.

— Hát ez nem nagyon kielégítő magyarázat. De mindegy. Várjon csak, mit is akartam még megkérdezni. Nézze csak, menjen át a nagy szalónba, a szekrényen ott az alabástrom-óra mellett van az a lap szám, hozza be.

Titi fürgén ment a lapért. Tetszett neki, hogy ilyen otthonosan jár-kél a palotában. Otthonosan tapogatta ki a villanykapcsolót, megtalálta az ujságot és ment vissza. Pillantása hirtelen megakadt a sarokba gubancolódott női alakon. Annak most térdig látszott két kitűnően rajzolt lábszára a testszínű harsnya selymes villogásával. Holott határozottan emlékezett, hogy az előbb még a cipő orra is eltűnt a ruha és a párnák alatt. Mi történt közben? Fészkelődött? Hirtelen eszébe jutott Totó egy mondása: „tanuld meg, hogy minden nő, minden pillanatban pontosan tudja, mennyi és hogyan látszik ki a lábából.“ De ez most lehetetlen. Hogy a grófné szándékosan változtatta meg ülésmódját, mialatt ő kint járt, az teljesen lehetetlen.

— Mutassa csak azt a lapot. Üljön közelebb, nézzük együtt. Ez a joker, azonnal felismerhető: Totó. De miért joker?

— Mert minden társaságba illik és mindenki örül neki.

— Igaz. Ez a káró dáma Dömsödyné. Igen, igen, ezt akartam mondani. Ennek nem nagyon örültem. Miért csinál nekem konkurenciát? Maga jól rajzol, azt elismerem, de várhatott volna ezzel a rajzzal, míg én befejezem a képemet. Így azt a látszatot kelti, mintha a rajztudásával már előre le akarna győzni engem.

— De grófné, az Istenért, hogyan tehet fel rólam ilyen szándékot?

— Nem is tettem fel. De más felteheti. Én tettem le a garast, a téma most az enyém. Ha a képemet elszállították, rajzolhatja rogyásig. De addig tapintatosabb volna nekem hagyni. Tudom, hogy kisajátí-

tani nincs jogom. De barátság is van a világon. Erre máskor vigyázzon.

— De kérem, grófné, maga miatt rajzoltam! Nézze meg, mi van a káró dáma alján. Egész kicsi betűkkel.

— Mutassa. „Rhédey Thekla pinxit.“ Alig lehet elolvasni. Ez elkerülte a figyelmemet. Így már rendben van. Kedvelt hívünknek ezennel megbocsátunk. És miért van itt egy olyan kőr buborék, ami egy embernek az alsófele?

— Nézze, itt messzebb van egy másik kőr buborék, a felső fele. Dohna gróf. Mert olyan hosszú legény, hogy nem fér rá egy kártyalapra.

— Nem rossz. És ez micsoda? Ez a makk ász?

— Téli tájon ég a rőzsecsomó, és egy öregúr kezét melengeti rajta. De az nem rőzse, hanem a trianoni szerződés. És a lángjánál Kánya melengeti a kezét. Most fordítsa meg a lapot. Ugyanaz a tűz, de Benes jajveszékel felette, mert megégette az ujját.

— Nagyon jó. A többi körülbelül ki is tudtam venni. Sztalin a legjobb, mint tökfilkó. De miért van a kőr királyné helyén egy madár? Magának ez a madár rögeszméje. Miért tesz bele minden ilyen rajzba egy madarat?

Titi kissé eltűnődött a válaszon. Egy pillanatra arra gondolt, hogy mi volna, ha a grófnénak elmondaná Annát és szerelme eddigi történetét. De erről rögtön letett. Akármilyen elérhetetlen volt a grófné, férfihiúsága nem engedte, hogy lefoglalt szerelmesnek bizonyuljon előtte. Inkább ravaszul hazudott.

— Az a madár a kék madár. Ismeri Maeterlinck Kék madarát? Ez az. A boldogság. Ezt mindenüvé odarajzolom, mert szeretném elérni.

A grófné nevetett.

— Kicsit regényesen keresi a boldogságot. A költők nagyon szép dolgokat eszelnek ki, de a gyakorlati életbe a kár utánuk menni. Az a boldogság, amit ők találnak ki, nincs. Legfeljebb viszonylagos megelé-

gedettség lehet, ha az embernek rendben van a szénája. Boldogság nincs. Csak boldog pillanatok vannak. Esetleg boldog órák. Ha nagyon bőkezűnek fogadom el az életet, akkor nem bánom: lehet boldog három hét, amelyet Ellinor Glyn leírt. Ez minden, amit az élettől kaphatunk. Az ember igyekezzék ezt megszerezni magának. Ha nem három hetet, akkor egy órát. Ha nem egy órát, akkor egy pillanatot. És ha azt átélte, akkor mondja azt; hogy jaj, de szép volt és folytassa a köznapi életet. Egy a fontos, nem szabad szentimentálisnak lenni.

Ebben a pillanatban megszólalt a telefon. A fehér csontkészülék áramvonalas hallgatójával ott volt a grófné keze ügyében. Felvette a kagylót. Bizalmas ismerős hívhatta, mert a hallózás és bemondás helyett rögtön így kezdte franciául:

— Oui. Alors?

A hívó hang sokáig beszélt, a grófné mozdulatlan arccal hallgatta. A készülékből kihallatszott a franciául beszélő férfi-bariton, de érteni nem lehetett. A bariton befejezte a hosszú mondókát. Kis szünet következett.

— Et mes conditions? — kérdezte a grófné.

A hang ismét mondott valamit. Most már rövidebben. De nem is fejezhette be egészen. A grófné közbekiáltott:

— Ah, diable! Fichez-moi le camp!

És rögtön letette a kagylót. Ajkát lebiggyesztette és vállat vont. A telefon ismét megszólalt.

— Kérem, Titi, ott van a kandalló mellett a telefon-átkapcsoló. Azt a kis rezet tolja át a másik oldalra. Úgy, köszönöm.

A csengetés megszűnt. Titi visszaült helyére és nem mert szólni... A grófné azt kérdezte valakitől, hogy „Mi lesz a feltételeimmal?” Aztán rákiáltott arra, aki nyilván nem vállalta a feltételeket, hogy menjen a pokolba. Ez lehetett egy közeli ismerős arckép rendelése is. De lehetett más is. Például szakítás. Titi hallgatott és a csendben erősen vert a szíve.

— Úgy van, — szolt végre a grófné — ahogy mondtam, nem szabad szentimentálisnak lenni. Majd ha egyszer nagyon jóban leszünk, elmondom magának, hogy minek volt most fültanuja. Most nem mondom el. Szóval a boldogságról beszéltünk. Hát igen. Arra a néhány jó pillanatra szükség van az életben. Szerezze meg magának minden áron. Kevés nagyobb hazugság van, mint az önzetlenség. Amit így hívnak, az többnyire gyávaság és élhetetlenség.

— Ezt könnyű mondani, grófné. De mit csináljon, aki tisztában van azzal, hogy elérhetetlenre vágyik?

— Szamárság. Elérhetetlen nincs.

— Mindent el lehet érni?

— Mindent. Pár éve egy perzsa közkatoná, aki nem tudott írni-olvasni, elhatározta, hogy ő lesz a sah Perzsiában. Ma ő a sah Perzsiában. Mindent el lehet érni, de nyúlni kell érte. Volnék csak férfi, majd megmutatnám én maguknak. Sőt, nem is kell, hogy férfi legyek. Így is meg tudom mutatni, hogyan kell. Pedig nő vagyok.

— Egy nőnek... azt hiszem... mégis nagyon nehéz lehet...

— Ördögöt nehéz. Ha nekem kell valami az életből, odamegyek és elveszem. Mi van ezen nehéz?

— Bocsánat, grófné, de ha megengedi, általánosságban beszélek. Tegyük fel, hogy egy hölgynek megtetszik egy úr. Akkor mit csinál a hölgy? Nem tehet egyebet, minthogy vár, amíg az úr megérzi a dolgot... és...

— Szó sincs róla. És nem muszáj általánosságban beszélni. Ha velem az történik, hogy megtetszik nekem egy úr, akkor én bizony nem várok, mint piruló szende, hanem egyszerűen azt mondom neki: hallja, maga tetszik nekem. Ilyen ember most nincs. De ha volna, minden teketória nélkül megmondanám neki.

— És ha az illető, tegyük fel, másba volna szerelmes?

A grófné arcán kemény gög jelent meg. S a gögös babaarc kegyetlen is volt, nagyon szép is.

— Drága barátom, én attól nem félek. Én senkitől sem félek. Ha azt akarom, hogy valami kezdődjék, akkor kezdődik. Ha azt akarom, hogy vége legyen, akkor leteszem a kagylót és vége van. Én a jövő hét vége felé elmegyek pár napra egy ismerős vadászkastélyba a Mátrába. Ott maradok egy-két napig. Egyedül jövök vissza, magam vezetem a kocsit. Gyöngyösön megállok uzsonnázni. Tegyük fel, hogy kellemesnek találnám, ha valaki akkor ott volna és velem uzsonnáznék. Biztos, hogy az ott volna?

— Biztos, — felelte Titi remegve.

— No lássa. De én egyedül fogok uzsonnázni.

E pillanatban kopogtatás hallatszott s az öreg inas lépett be. Némán megállott az ajtóban. A grófné nyomban felkelt a párnák közül és odament. Pár szót váltottak. Az inas meghajtotta magát és eltűnt.

— Én magát most elengedem, Titi. Az uram most jött meg a kaszinóból és hosszabb beszédem van vele. Isten áldja meg, holnap hívjon fel. Sietek.

Eltűnt. Titi lassan indult kifelé. A sötét udvaron kegyetlen emeleti ablakban látott világot. Bizonyosan ott beszélget gróf Rhédey Simon a feleségével. S ebben a pillanatban szeretett volna felkiáltani, mert valami megvilágosodott előtte, mint az ablak. Aki telefonált, az nem lehetett más, mint a marchese. A grófné állítólagos jelenlegi viszonya. Igen, igen, a dolog egyre magától értetődőbb. Volt köztük tegnap, vagy ma valami hosszú vita, a grófné feltételeket szabott, különben vége mindennek. A férfi végül azt mondta, hogy majd gondolkozik a dolgon és este telefonál. Megszólalt a telefon. A grófné felvette a kagylót. „Nos?”

— kérdezte udvarlójától. Az pedig hosszasan elkezdte magyarázni, hogy ő nem tud a grófné nélkül élni, mert így szereti, meg úgy szereti, ahogy azt már a férfiak szokták. Erre a grófné, miután türelmesen végighallgatta, azt kérdezte: „És mi lesz a feltételeimmel?” A férfi hímezett, hámozott, kifogásokat kere-

sett, magyarázott. A grófné ezt megelégette. „Eh, menjen a fenébe.“ És letette a kagylót. Igen ez csak így lehetett, az elképzelés olyan meggyőző, mint mikor egy hézagos téglasorból ókori templomot rekonstruálnak. Szóval a marchese-dolog csakugyan igaz volt. A Kocsárd-dolog is igaz volt. Hiába mondja a grófné, hogy „egy hajszálon múlt a baj“, ezzel csak szépíti a történeteket. Tehát nem elérhetetlen. Nemcsak egy marchese érhetette el, hanem egy polgári származású iparművész is. Titi lépdelt az utcán és megrázkódott a belső izgalomtól. S aztán azokat a furcsa szavakat kezdte újra átélni és elemezni, amelyeket a grófné a gyöngyösi uzsonnáról mondott. Légből kapott példa volt ez, vagy valami kis terv volt mögötte? Máris van talán valakije, akivel Gyöngyösön szándékozik uzsonnázni? Gondolatai úgy felkavarták, hogy izgalmára valami tompítást keresett. A Dísz-téren kocsiba ült és mulatóhelyre vitette magát. Jeges whiskyt kért és mohón ivott. Két páhollyal odébb ismerős arcot látott, egy hozzá hasonló magános ivót. Biztosan tudta, hogy jól ismeri, csak éppen fogalma sem volt róla, hogy kicsoda. Nyájasan átinettek egymásnak. Páholyába két táncosnő kéredzkedett. Éhesek voltak és szomjasak. Megkínálta őket imbisszel és pezsgővel. Azok hálásan igyekeztek fecsegni mindenről, akármiről, hogy mulattassák. Ő pedig elszántan itta tovább a whiskyt. A lányokat únta, nem hallgatott papagályszerű csevegésükre, ivott és a grófnén gondolkozott. Később az ismeretlen ismerős megjelent a páholy bejáratánál. Titi hellyel kínálta. Néhány mondat után rájött, hogy kicsoda: egy könyvkiadóvállalat egyik vezetője, aki járt a grófné délutánjaira, mert ő döntötte el, hogy a kiadó-cég kikkel illusztráltat. Barátságosan társalogni kezdtek, a két lány illedelmesen hallgatott.

— Szívből gratulálok, a rajzaidnak igen nagy sikerük van. Éppen tegnap mondta a sógorom, hogy ördöge van annak a Gálosnak, nem lehet bírni a konkurenciáját. A sógorom, tudni illik Ferenczy

Aladár, a Magyar Lap felelős szerkesztője, biztosan hallottál róla.

— Hogyne, hogyne. Nagyon ismert ember.

— El van a rajzaidtól ragadtatva. Valósággal szenved, ha hétfőn megnézi a konkurrens lapot. Mondd csak, nem lehetne szó arról, hogy valamilyen módon... kedvezőbb feltételekkel...

— Hogy hagyjam ott Gálóst? Nem, kérlek, azt nem tehetem. Ezt ő találta ki számomra. Nem volna szép tőlem.

— Persze, persze. Csak éppen megkérdeztem. Tudod, a sógorom már rég gondolkozik ugyanezen. De azok a rajzolók, akik számbajöhetnének, erős szerződésekkel vannak kötve. Aki pedig szabad, az neki nem jó.

— Én tudnék neki valakit. De az drága.

— Ki az? Esetleg meg lehet alkudni.

— Valaki, aki első szóra kétségtelenül nemet mond. De én rá tudnám venni. Társadalmi szenzáció volna.

— Ki az, mondd meg már.

Titi a lányok előtt nem akarta a grófné nevét mondani.

— Az nem más, mint csütörtöki háziasszonyunk. A kiadó jóideig meglepetten hallgatott.

— Remek ötlet, — mondta aztán — ez a sógoromat nagyon fogja izgatni. De van egyáltalán humora a... az illető hölgynek?

— Nincs. Nem is azt kell vele csináltatni. Hanem apró rajzokat olyan társadalmi eseményekről, amelyekhez csak ő juthat el. Arisztokrata esküvő, bál a Park-klubban, gödöllői vadászat, mit tudom én. A lap igen nagy sikert csinálhat vele.

— Te, ez egyre jobban tetszik nekem. Nem volna hajlandó egy kicsit beszélgetni a sógorommal?

— Dehogynem. Nagyon szívesen. Hívjon fel holnap tizenegy tájban telefonon. Az illető hölgyet vállalom. De előre megmondom, nem lesz olesó. Hiszen ismered.

— Mégis, mire taksálsz? Csak úgy körülbelül?

— Nem tudom. Egy kis rajzért talán megelégszik ötvennel, ha rábeszélem.

— Ez menni fog. Holnap kapsz telefont. Tudod, mi jutott eszembe? Hogy Mester Frédi most mit keresne ezen az üzleten. Annak ugyan jól elláttad a baját. Mondd, igaz, hogy elájult, végigesett a földön és térdén csúszva rimáncodott, hogy fejezzék be a párbajt?

— Szó sem igaz. Hiszen a lapok megírták.

A lányok figyelni kezdtek. Nagy tisztelettel jöttek rá, hogy ez az úr, akit csak Titi néven ismertek, azonos a párbajhőssel. Ő szerénykedett és ivott tovább. Mikor érezte, hogy most már csak erősen ingadozva tud kimenni a helyiségből, fizetett. A lányok kezébe nyomott tíz-tíz pengő társaságpénzt és valahogyan kivergődött. A portás nyomban a karja alá nyúlt, atyai gyengédséggel segítette a kocsiba és a pengőért mélyen leemelte kék sapkáját.

Másnap egy órakor kettesben ebédelt Ferenczy szerkesztővel és egy-kettőre megállapodott vele. A grófné telefonján a személyzet jelentkezett. Üzenetet hagyott, hogy igen fontos üzleti ügyben találkozniok kell ötkor a Zserbóban. Aztán ment Annával találkozni. De az ebéd miatt a három órát elkéste. Ment tovább az Anna lakására. Eszes Dánieltől megtudta, hogy odafenn „csak Lázárné nagysága gyakorol jelenlétet“. Felment hozzá.

— Nincs itthon fegyény. Most neheven tudja beoftani av idejét, mióta külön munkája if van.

— Miféle külön munkája?

— Művéf úr nem tudja? Jaj, moft elfóltam magam.

Némi nógatásra a cinkografusné elmondta, mi történt Annával. Elkövette a hivatalban az egyetlen hibát, mióta ott van, de ezt drágán kellett megfizetnie. Ő állítja ki a pénztár számára a személyi lapokat a levonásokról és előlegekről. A hivatalból vidéki állásba ment egy Frank nevű tisztviselő. Anna íráshibá-

ból elfelejtette beírni, hogy Franknak a felmondási összegből kettőszázhusz pengő előleg levonandó. Frank óvakodott szólni, hogy többet kapott és elment. Nyomtalanul eltűnt. A kétszázhusz pengőért Anna felelős. Megállapodott, hogy negyven pengőjével levonják havi fizetéséből. De ezt a negyven pengőt pótolnia kell. Talált egy ügyvédi irodát, ahol este hattól nyolcig ezt a pénzt megkeresi, mert gépfrott oldalanként keres. Ezért háromkor haza se jön néha a hivatalból, tejszarnokba megy enni valamit.

— Háromnegyed ötig ráérnék. Ne várjak rá mégis?

— Nem érdemef, ne teffék. Majd megmondom, hogy a művéf úr kerefte.

A taxiban arra gondolt, hogy Anna most kávé és vajaskenyeret ebédel, ő pedig megy a grófnéhoz a Zserbóba. De aztán lelkiismeretét erőszakkal hallgattatta el. Annának végre is egy szavába kerülne, hogy gazdag feleség legyen. Miért ilyen csökönyös? De lelkiismerete az erőszakos évrre nem hallgatott. Alig várta, hogy már ott legyen a Zserbóban és figyelmét elterelje erről a fájdalmas értesülésről. A grófné ott ült rendes helyén, az eldugott sarokban.

— Remélem, pénzt hozott, Titi.

— Úgy van. Meddig ér rá, grófné?

— Fél hétkor otthon kell lennem.

— Addig elintézzük. Most még teázni is lehet. Aztán megyünk a Magyar Lap szerkesztőségébe, ahol le fog szerződni rajzolónak. Csak apróságokat rajzol. Kijön belőle havi négy-ötszáz pengő.

— Titi, maga varázsló. Hogyan csinálta ezt?

— Az mindegy. Gyorsan igya meg a teáját.

Ferenczy Aladár vaksi kis öregember volt, orra nyergén olyan vastag üvegű és domború pápaszem ült, hogy a mögötte kéklő szemgolyót ijesztően eltorzította. Íróasztalán szinte semmi papirost nem lehetett látni, csak mérnöki rendbe rakott vonalzókat, ollókat, ragasztót, piros tintát és mindenféle egyéb irodai felszerelést. Az előkelő látogató beléptére fel-

állott. De nem hajlongott, kezét nem nyújtott és általában úgy viselkedett, mint a bíró, aki előtt a tárgyaló felek megjelennek. Ugyanígy tárgyalta is, mint egy akta, de mint egy tömör, tárgyilagos és okos akta. Tíz perc alatt rendben is voltak. Megállapodtak abban, hogy a grófné hetenként két időszerű rajzot szállít, sőt a szükséghez képest többet is. Ha azonban a lap azzal bízta meg, hogy valamelyik munkatárs tudósításához helyszíni vázlatokat rajzoljon, ezeket a rajzokat csak egy teljesítménynek számíthatja és nem számlázhatja külön. Kap újságíró-igazolványt, amely a rendőri kordon átlépésére jogosítja, kap szabadjegyet a közlekedési eszközökre, különleges kiadásait megtérítik.

— És mikor kezdem a működésemet?

— Amikor kegyelmes asszony parancsolja.

Ezzel felállott a kis öregember és meghajtotta magát. Ők eltávoztak.

— Holnap délben maga szabad? Vagy van valami ebédmeghívása?

— Holnap otthon eszem valamit, grófné, nem megyek sehova. Nagyon sok a dolgom.

— De mindenesetre eszik. Hát nem egyedül fog enni. Magánál ebédelek a szállóban. Pont kettőkor ott vagyok. Ezt át kell beszélnünk. Készen leszünk egy félóra alatt. Tanácsot fog adni nekem, ha már belevitt ebbe a dologba, mivel kezdjem, hogyan kezdjem. Vigyázzon, mert ezt maga kezdte. Most már felelős értem. Ha útba esik, letehetem valahol. Kerülnöm nem lehet, mert nagyon sietek.

— Köszönöm, grófné, járkálni akarok, gyalog megyek haza.

De nem hazament, hanem Pethőhöz. A mai lapokban olvasott valamit, ami nyugtalanította. Egy apróbetűs hírecske az ügyvédek valami fegyelmi testületének ítéleteit közölte, és Pethő Andort dorgálásra ítélték. Nem igen volt tisztában azzal, hogy mi az a dorgálás, annak milyen súlya van és hányadán áll már most ügyvédjével. Pethőnél nagyon sokan

várákoltak az előszobában. A lakás felé került. A nők nem voltak otthon, de a személyzet soron kívül becsempészte. Pethő nem engedte szóhoz jutni. Írást tett elébe. E szerint Tulcsikné minden néven nevezendő jogigényéről ezernyolcszáz pengőért lemondott.

— Látod, mondtam én neked, hogy csak bízd rám az egészet. Tulcsikné egyelőre benne marad a lakásában, de most már bért fizet érte. A házat pedig eladjuk.

— Eladjuk?

— Természetesen. Az arra lett volna jó, hogy átalakíttasd és lakjál benne. De miután ehhez nincs kedved, kiadni pedig a mai házbérek mellett nem nagyon gazdaságos, ennél fogva el fogjuk adni. Majd én keresek rá jó vevőt. A vételárat jól tudjuk gyümölcsoztetni. Csak legyen vége ennek a hagyatéki eljárásnak.

— Mikor lesz már annak vége?

— Azt nem tudom, öregem. Nem vagyok jó. A dolog a maga rendes medrében folyik tovább. Az ilyesmi elég lassan megy. De hiszen ez neked nem is sürgős. Én itt állok mögötted. Még valamit. A múltkor az okmányaidról beszéltél. Azokat megnézheted. Tessék, itt vannak. Az eredetieket nem adhatom ki, azok aktákhoz vannak csatolva, de ezek hitelesített fényképmásolatok. Mindegyikből adok két példányt, ezeket elviheted. Tedd a zsebedbe, otthon majd tanulmányozd. Különben mi ujság nálad?

— Nálam semmi különös. De veled mi van? Főként azért jöttem most, mert olvastam azt a dorgálást, félttem, hogy valami kellemetlenséged lesz.

Pethő gúnyosan nevetett és legyintett.

— Ugyan. Ezért? Mi kellemetlenségem lehetne? Tudod, mi az a dorgálás? A semmivel egyenlő. Túl-buzgó voltam egy kliensem dolgában, mert a rám bízott ügyet minden áron el akartam intézni. Egy ügyvédnek ezért inkább dícséret jár. Ne törődjél velem, én sem törődöm.

S mivel Titi zavartan hallgatott, Pethő hangot változtatott. Közömbösre és hűvösre fordította a szót.

— De ha ez bármiféle bizalmatlanságot kelt benned, én egy percig sem varrom magam a nyakadba. Megvárjuk, míg az elszámolás meglesz, tisztázzuk az anyagiakat, aztán más ügyvédhez fordulsz. Én ezt egyáltalában nem veszem rossz néven, attól még nagyon jó barátok maradhatunk. Megadod a pénzemet és nincs harag. Keríts valahonnan ötvenhatvanezer pengőt, Isten őrizz, hogy a bizalmadat erőszakoljam.

— Mennyit?

— Nem tudom pontosan, az iroda most dolgozik az elszámolással. De magad is kiszámíthatod. Havonta adtam négyezer pengőt, az tizenhatezer. Külön kiutaltam a szabószámládat. Kifizettem a Zahár házának vételárát. Átiratási költség, miegymás. Kifizettem az Ilona-utcai átalakítási terveket. Kifizettem Tulcsiknét. Sok készkiadásom volt. Aztán eddigi ügyvédi munkám. Embert utaztattam Erdélyben az okmányaid miatt. Add össze magad. Nem is jön ki hatvanezerből. Ha ezt a pénzt leteszed, azonnal visszaadok minden megbízást. Párbajozni sem akarok veled, olyan örült nem vagyok. Az elszámolást, ha majd kész lesz, megnézetheted akárkivel.

— Ugyan, kérlek, erről szó sincs. Természetes, hogy azt nem vonom kétségbe. De hiszen a vagyon június óta hozott is valamit, nem? Mos már novemberben vagyunk.

— Persze, hogy hozott. Vitt is. Befektetés, tatarozás, mindenféle. Ez megint külön elszámolás kérdése. Az idei esztendő különben nagyon rossz. A jövedelmek súlyosan megcsappantak. A vagyont csak akkor lehet rendbehozni, ha az ember kézbe kapja a hagyatékot és az egészet más alapokra fekteti. Akár én csinálom, akár más más. Akár te magad.

— Nem, nem, az ki van zárva. Én üzleti dolgokban analfabéta vagyok. De arról szó sincs, hogy bizalmatlankodnám. Csak éppen nem voltam tisztában azzal, hogy mi az a dorgálás. Aggódtam miattad. Ha ilyen jelentéktelen dolog az egész, már nem is

szóltam semmit. Nemhogy bizalmatlan volnék, hanem köszönöm, amit eddig tettél.

— Kérlek, Titikém, szót sem érdemel. Az elszámolást mindenesetre csináltatom. Ha a hagyatéki eljárásban van valami esemény, azonnal értesítlek. De egyhamar nem lesz. Az utazási tervedből egyelőre nem tudsz megvalósítani semmit.

— Nem, nem, arról most úgy sincs szó. Hát, örvendek, öregem, hogy az aggodalmaim alaptalanok voltak. Tudod, laikus ember nem tudja megmérni az ilyen hivatalos dolgokat. Ha nincs baj, annál jobb.

— Ja, igaz, elintéztem a szobád dolgát. Csináltam havi megállapodást. Igen csinos summát takarítok meg neked. Akármi kell, csak fordulj hozzám.

Elbúcsúzott. Titi előtt tisztán kitérült a helyzet. Menthetetlenül ki van szolgáltatva ennek az embernek. Honnan vehetne most hatvanezer pengőt? Ha már a vagyon birtokában volna, bizonyára nem volna nehéz ilyen kölcsönt keresni. Legutolsó esetben eladna valamit. De így akármilyen pénzforráshoz fordul, az első kérdés, hogy mi a fedezet. Neki pedig csak reménye van, fedezete nincs. Legfeljebb egy másik ügyvédet lehetne találni, aki ezt a Pethőt kifizetné és a dolgokat ugyanilyen rendszerben folytatná tovább. De hol keressen ilyet? Nincs más hátra, mint megvárni a hagyatéki végzést, akkor aztán lehet gondolkozni, hogy Pethő megkapja a pénzét és szép csendesen elváljanak. Vagy talán nem is kell elválni. Pethő elszánt fickó és kapzsi. De igen ügyes. Minden helyzetben tud segíteni. Annának azonnal szerzett állást, a házat mégis csak megvette, a szabószámlát kifizette. Sokba kerül, igaz, de a kényelem megéri. És most, a dorgálás után bizonyára vigyázni is fog, hogy újabb kellemetlenségbe ne keveredjék. Így érvelt önmagával és nem sok munkájába került önmagát meggyőznie. Megkönnyebbülve állapította meg, hogy minden maradhat a régiben.

A grófné pontosan betoppant az étterembe két órákor.

— A legnagyobb tanácstalanságban vagyok, — mondta, mikor elkezdte a társalgást — mit rajzoljak? Hogyan csináljam? Fogalmam sincs arról, hogy mit kívánnak tőlem.

— Bocsánat, grófné. Mikor ujságoltam, hogy rajzolni fogok lapba, maga rögtön azt mondta, hogy nagy vágya volna az ilyesféle munka. Akkor tehát bizonyára tudta, hogy mire vágyik.

— Nincs igaza. Mert azt tudtam, hogy mire vágyom. De még nem kellett meggondolnom, hogyan fogom csinálni. Most itt állok a kérdés előtt és tanácstalan vagyok. Maga vitt bele, most segítsen.

— Hogyne segítenék. Boldogan teszem. Intézzen hozzám kérdéseket, majd felelek.

— Az első, hogy mit rajzoljak?

— Pontosán tudok felelni. Keressünk olyan társadalmi eseményeket, ahova a Magyar Lap nem jut el, de a grófné eljut. Mondjuk meg őszintén: a hangsúly itt azon van, hogy a grófné egy olyan kört tud megmutatni az embereknek, amelyet csak messziről nézhetnek. Magyarán szólva, itt a közönség sznobságára kell építeni. Az pedig nem rossz alap, mert Magyarországon mindenki sznob. Például egy zártkörű főúri esküvő. Nincs mostanában valami ilyen?

— Hogyne volna. Holnapután délben. A Dürrhein-fiú veszi el Eötvös Melindát. Kaptam is meghívót. Szigorúan zártkörű. Még fényképészt sem engednek oda.

— Tessék. Már megvan a rajzolnivaló.

— Igen, de mit lehet ott rajzolni? Az egész násznépet? Abból Feszty-körkép lesz. Hogyan fér el az ujságba?

— Dehogy az egész násznépet. Rajzolja le a fiatal párt egymás mellett, mikor kijönnek a templomból. Sőt, még egyszerűbb lerajzolni a párt, mikor a pap egymásba teszi a kezüket. Akkor hátulról kell odavázolni őket és a hasonlósággal nincsen problémája. Aztán válasszon ki egy-két feltűnőbb díszmagyart, lehetőleg olyat, amelyet igen ismert név hord.

Az asszonyokat nagyon érdeklik a ruha-rajzok. Azt is meg lehet csinálni, hogy magához kéret a szerkesztőségből egy hírlapírót és lediktálja neki az érdekebb ruhákat. Ebből cikk lesz, amelyet egyetlen más lap sem tud közölni.

— Nem mondom, ez jó.

— Hogyne volna jó. A szerkesztő mind a tíz ujját megnyalhatja utána.

— És mekkora papírra rajzoljak? A lapnak mindegy?

Titi bámult a kérdéseken. Ezek a kérdések csakugyan furcsák voltak olyasvalaki részéről, aki minden nap lát ujságban szövegközi rajzokat, aki tudja, hogy mi az klisírozás, aki gyerekkora óta rajzol. De türelmesen és részletesen felelt minden kérdésre. Olyan részletesen, hogy a tervezett félóra már rég elmúlt, a grófné még mindig kérdezett. És Titi végül is lemondott arról, hogy ma végre megvárja a hivatalból jövő Annát. Másnapra halasztotta.

Másnap találkoztak is. Anna nyájasan és kedvesen fogadta. Egyetlen szóval sem kérdezte, hol járt, mit csinált, miért nem jött napokig. Jókedvet mutatott, tréfált, Kikiről történeteket mondott el. Titi viszont érdemeivel akart hiyalkodni s eldicsekedett, hogy szállóbeli lakását az ügyvéddel kialkudtatta havi bérre. Anna az elszámolást firtatta, ő kitérően felelt, válasza újabb kérdést okozott, s végül Titi nem akart tovább ötölni-hatolni. Elmondta, hogy Pethőhöz van láncolva. Lehetetlen mást tennie, mint kívárni a hagyatékot s addig tovább élnie a Pethő előlegeiből.

— Itt a nagy tévedés, — szólt Anna — egész mást kell csinálni.

— Ugyan mi mást lehet itt csinálni?

— Először is másképpen kellett volna kezdeni. De ha már így kezdte, még mindig nem késő. Azonnal meg kell szüntetnie a súlyos előlegeket. Azokkal még jobban belemászik a lekötöttségbe és a tehetetlenségbe. Menjen vissza Zoborhelyre és éljen havi öt-

száz pengőből. Ha a hagyatéki eljárás még egy fél-
 évig tart is, ez nem több háromezer pengőnél. Mikor
 aztán átvette az örökséget, azonnal fizesse ki teljes
 összegben ezt az embert, akármit kér és kerülje el
 messziről, ha látja. Mert én azt állítom, hogy ez az
 ember csirkefogó és magát tönkre fogja tenni.

— Hát, hogy nem valami gáncsnélküli lovag, azt
 kezdem észrevenni magam is. Tönkre azonban nem
 tehet. Hiszen törvény is van a világon, ő pedig gazdag
 ember, akin meg lehet venni mindent. Hanem azt
 hogyan képzei, hogy én menjek vissza Zoborhelyre?
 Az lehetetlen. Mit csináljak ott?

— Dolgozzék. Tanítson és rajzoljon.

— Már ezerszer mondtam, hogy nem akarok
 tanárokodni. Most pihenek először életemben. Raj-
 zolni, az más. Azt szívesen csinálom. De hogyan raj-
 zoljak a Budapesti Ujságnak Zoborhelyről? Ez lehe-
 tetlen. És miért nyomorogjak havi ötszáz pengőből,
 mikor sokkal többet költhetek? Nem, nem, én élni
 akarok. Most már ez így marad. Az a hagyatéki eljá-
 rás sem tarthat örökké. Addig úgyis csak ideiglenesen
 élek. Akkor majd berendezek magamnak valami ren-
 des lakást, leszámolok Pethővel, keresek arravaló
 üzleti tanácsadót, pontosan megállapíthatom, mennyit
 költhetek és nem nyújtózom tovább, csak ameddig a
 takaró ér. És elkezdem az új életet egy szép, nagy
 utazással.

— Akkorra halasztotta? Szóval mostanában
 nem utazik.

— Nem. Pethőre most már nem merek mindent
 korlátlanul rábízni. Valahogy elbajlódok vele, amíg
 muszáj, aztán általános rendet csinállok.

— Mondja, Titi, ovasta maga az Oblomov című
 orosz regényt?

— Olvastam. De miért hasonlít engem Oblo-
 movhoz? Hiszen én dolgozom. Gálos nagyon meg
 van elégedve a munkámmal. Oblomov nem dolgozott
 semmit. Ne vegye rossz néven, de ebben a megjegy-
 zésben volt valami sértő.

— Azt igazán nem akartam. Ne haragudjék, bocsánatot kérek. Azt tudnia kell, hogy minden megjegyzésemet szeretet diktálja.

— Nagyon kedves és nagyon hálás is vagyok érte. De azért bántani szeretetből sem kell.

Sértett arcot vágott. Anna jó darabig figyelve nézte, aztán így szólt:

— Drágám, maga valamilyen okból sértve akar lenni. Maga titokban valami rosszra készül ellenem.

— Tessék? Ezt nem értem.

— Mind a ketten jól tudjuk, hogy én magát nem sértettem meg. De magának valami oka van, hogy bántalmat keressen, amelyért joga legyen rám haragudnia. Ezt olyan emberek szokták csinálni, akiknek a számlájok nincs rendben. Így akarnak kvittelni, mint mondani szokás. Szeretném felvilágosítani, hogy ez nem szükséges. Már mondtam, hogy maga nekem semmivel sem tartozik. Engem roppantul fenyegetne, ha úgy érezné, hogy valami köti velem kapcsolatban. Maga teljesen szabad. Ha valami rosszat csinál, nem ellenem csinálja, hanem sajátmaga ellen. Különben, ráér vasárnap délután?

Titi elővette a könyvecskét.

— Ráérek. Be van ugyan írva valami, de az lényegtelen. Lemondom. És vasárnapig nem látom?

— Sajnos, nagyon be vagyok fogva. Délutáni munkát is vállaltam. Ami háztartási és bevásárlási dologom van, azt csak ilyenkor tudom elvégezni. Vasárnap találkozunk ugyanitt. Jó magának négy óra?

— Inkább fél öt.

— Nagyon jó. Fél ötkor itt vagyok. Most menem kell. Isten áldja, Titi, és ha megbántottam, kérem, ne haragudjék. Nem, ne kísérvén el. Maga még nem látta a lapokat.

Titi kinézett az utcára, mikor Anna elment az ablak előtt. Még egymásra mosolyogtak és integettek. Aztán karcsú alakja elveszett a fényeket tükröző nedves gyalogjáró fölött az emberek tömkelegében. Bundák suhantak el körülötte s neki vékonyka volt

az őszi felöltője. De még ezt a felöltőt is jól hordta. A tartásában, járásában volt valami veleszületett és meghatározhatatlan módon elegáns, mint a nem pompás, de nemes állatokban. Tulajdonképpen nagyon szép, gondolta Titi. Maga elé rajzolta az arcát, vonalát, bokáját, kezét, szemét. Szép volt, szebb, mint a grófné? Nem. Az szebb. De Anna bájosabb. A grófné megjelenése izgalmas, az övé vonzó. És bámulatos női ösztöne van. Hogyan mondta? „Valami oka van, hogy bántalmat keressen.“ Igaz. Szeretett volna az Oblomovért nagyon haragudni Annára és ezzel elintézettnek tekinteni, hogy most kissé elhanyagolja. De ennek részben maga Anna is oka. Nem lehet így koplaltatni valakit, mondjuk meg őszintén. Ha egyetlen egyszer megcsókolhatná, szívből, erősen, nagyon... Anna első csókja... akkor igen, akkor megint igen sokáig győzné türelemmel. És olyan nagy dolog volna az a csók? Bármilyen tiszteletreméltó magaslaton állhat Anna erkölcsi felfogása, egy csókból, ha szeret valakit, nem kell olyan rettentő nagy dolgot csinálni. Kivált, ha ezzel jobban maga mellé édesgethetné és elhódíthatná a társaságtól. Ehelyett ajánlja, hogy jó volna lemenni Zoborhelyre. Anyagi szempontból ebben talán igaza is van. Talán okos dolog is volna férfias erőfeszítéssel egy időre száműzni magát a társaság örömeitől, amíg hagyatéki ügye rendbejön. Az igazi gerinces lépés az volna, hogy még ma összecsomagolna, holnap még találkozniék Annával, aztán egyenesen sietne a vasútra. Vajjon mit mulasztana? Megint elővette a könyvecskét. Minden nap cocktail, minden nap vacsora. Néha kettő is. Olykor ebéd. Tíz nappal előre nincs egy szabad estéje. Két hét múlva már be van írva a nagy estély báró Steinéknál. Nem, ezeket nem lehet itthagyni. Talán két hét múlva. De akkor mi lesz a grófnéval?

Visszatette a könyvecskét. Budapestet most nem lehet itthagyni. Csupa jókedv, érdekesség, szórakozás, mulatságos emberek, csinos és tréfára hajlamos asszonyok, remekül terített asztal, ételek és italok

java, mulatságos kártya. Totó kedvessége és mókái és ez mind olyan angyali kellemes, hogy ettől elszakadni nem lehet. De legkevésbé lehet itthagyni azt a sejtelemszerű, izgalmas vibrálást, amely közte és a grófné között forróvá teszi a levegőt. Szereti ezt az asszonyt? Nem. Túlságosan látja hibáit. Emberi mivolta az Annáénak nyomába sem léphet. De nagyon szép és bősztően kívánatos. És társadalmi magassága oly szédítően, olyan kápráztatóan tündöklöklik, hogy az az ábránd, amelyet még magának sem merészel kimondni vakmerősége miatt, az éhes és rongyos rajztanárjelölt boldog lángokba omló megdicsőülését jelentené. Erre kézzelfogható reménnv nincs. De nem képtelenség. A közkatonából még válhatik szerelmi sah. S ha tízezer lehetőség közül egyetlenegy van rá, ezt az egyetlenegyét, ezt a majdnem kizártat, nem lehet itthagyni.

A főúri esküvő napján ott kellett várnia a grófnét a palotában. Vele várt Megó úr, a Magyar Lap ifjú munkatársa. A grófné lihegve rontott be díszmagyarja képeskönyvszerű pompájában, olyan volt, mint a hatvanas évekből való dalidó-metszetek. Csak a mentéjét dobta le és úgy, ahogy volt, pruszlikosan nekiült az esküvőn hevenyészett és vázlatkönyvben magával hozott rajzoknak. Nem is voltak éppen rosszszak, hasonlítottak azoknak a nagy divattudósításoknak rajzaihoz, amelyeket színházi hetilapok szoktak hozni nagy bemutató után a női főszereplőkről. Csínált ötöt is, Titi segített kiválasztania a három jót. Közben Megó úr serényen jegyezte gyorsírással az esküvő külsőségeit, megkapta a meghívottak névsorát is és az egyes ruhák részletes leírását.

— Pokoli nehéz munka ez, — mondta nagyot és boldogot sóhajtvá a grófné, mikor Megó úr eltávozott az anyaggal, — még szerencse, hogy a pap olyan retentő hosszú szónoklatot mondott, azalatt ráértem rajzolni. Az is szerencse, hogy a ruhákról nem kellett sokat kérdezősködni, hiszen a legtöbbjét már jól ismerem.

— Természetes. Ezért volt igazam abban, hogy erre nincs alkalmasabb a grófnénál. Meglátja, mennyi telefont kap. Nagy feltűnést fog kelteni, majd meglátja.

A grófné ragyogott az örömtől.

— Szeretném magát összevissza csókolni, Titi.

Ő mélyen elpirult. Tehetetlen mozdulatot tett, amelynek magyar fordításban ez lett volna a szövege: én itt állok, de tudom, hogy ez lehetetlen. A grófné nevetett és folytatta:

— Azért nem fogom elhamarkodni a dolgot, nyugodt lehet. Vagy eljön az ideje, vagy nem. Most beszéljünk a következő rajzról, még van tíz percem.

Elkezdtek tanakodni a következő rajzról. Lóversenynap nem volt, a Park-klubban nem volt élet, a Nemzeti Kaszinóba nem mehet hölgy rajzolni. Nem találtak ötletet. Ekkor Titi szó nélkül odament a kis íróasztalhoz és kezébe vette a kis előjegyzési naptárt.

— Tessék, itt van. Holnapután a török követnél vacsorázik. Ez a rajztéma. Vacsora a török követnél. Lerajzolhatja az asztalt a gyertyákkal és az estélyi ruhákkal. Más apróság is lesz, amin megakad a szeme. A szöveget megint megiratja Megó úrral. Ez mindenkit érdekel.

— Igaza van. Nagyon jó. Mondom, hogy szeretném összecsókolni.

— Mondja ezt még többször, grófné, — nevetett Titi boldogan, — mintha Couét gyakorolná. Akkor igaz lesz.

És erősen megszorította a grófné kezét, mikor kezét csókolta. S attól fogva, hogy kilépett az ajtón, egész nap, szünet nélkül a bolondítóan izgalmas szavakon gondolkozott. „Vagy eljön az ideje, vagy nem.” Este hétkor elment egy cocktailre és mialatt álldogálva beszélgetett egymásután tíz jövő-menő ismerőssel, lehajtott két Bacardit. Izlett neki, már ismerte az ízeket, már meg tudott különböztetni egymástól nyolc-tízfélet is. Innen azzal a kocsiival, amelyet lent váratott a kapu előtt, fél nyolckor elment egy másik

cocktailre. Itt Side-Cart kapott, abból is megivott két-tőt. Fél kilenckor moziban volt találkája Dohna gróffal, Totóval és egy kölni házaspárral. A kölni férj, Von Meynen nevezetű, igen nagy német iparvállalatot képviselt és annak nevében volt két-háromheti tárgyalni valója Budapesten. Mozielőadás után együtt vacsoráztak. Társalgás közben a férj így szólt feleségéhez:

— Ne felejtkezzünk meg a festményről, kedvesem.

Aztán elmondta az egész társaságnak, miről van szó. Magukkal hozták két kislányukat is, mert a nagyobiknak valami izületi fájdalmai vannak és a budapesti gyógyvizeket ajánlották nekik. Mikor az üzleti utazás terve hirtelen felvetődött, éltek az alkalommal s a gyerekeket is vonatra ültették. A nagymamának azonban megígérték volt, hogy születésnapjára ajándékkul megfestetik neki a két gyermek arcképét. Ezt tehát most itt kell megfestetni és ő nagyon hálás volna, ha alkalmas művészt ajánlanának neki. Totó azonnal ráugrott az elhangzott mondatra.

— Balog barátom szakember, ő ismeri a művészeket legjobban.

És Titi is azonnal kapcsolódott:

— Feltétlenül Rhédey grófnét ajánlom. Ne is gondolkozzanak, nagyon szép és gondos munkát fognak kapni. A grófné ugyan elutazik egy-két napra, de hamar itthon lesz. Különben is bőven van idő, ha még két-három hétig maradnak. Én szívesen vállalom a közvetítést, a grófnét véletlenül jól ismerem.

Von Meynen ránézett a két másik úrra. Totó a lelkes meggyőződés hangján helyeselte a választást. Dohna gróf pedig elmondta, hogy Rhédey grófné társadalmilag kicsoda, tehát előkelő és megbízható dáma. Egyébként nagyon ismert neve van, mint művésznőnek.

— De nem nagyon drága? — aggódott Von Meynenné.

— Ezeröttszáz pengő, — felelte gyorsan Titi.

Ezt átszámították márkára. Von Meynen ingatta a fejét, aztán belesuhintott a levegőbe. Titi mindjárt odaadta a grófné telefonszámát, azzal, hogy Von Meynen hívja fel pont tízkor, ebben az időben megtalálja. Aztán másról kezdtek társalogni. Titi és Totó egy óvatlan pillanatban behúnyt félszeggel egymásra hunyorítottak, mint a cinkosok. De mikor aztán az éjszakai utcán elbúcsúztak német barátaiktól és ketten maradtak, Totó csendes mendegélés közben így szólt:

— Mondd, Titi, mikor te rajztanár-növendék voltál, tudtál úgy festeni, mint most a grófné?

— Úgy egész biztosan.

— Látod. Mi lett volna, ha az akkori Von Meynen nem az akkori Rhédey grófnénál rendelt volna képet, hanem nálad?

Titi szomorúan elmosolyodott. Nagyon szerette akkori sajátmagát sajnálni.

— Istenem, jóllaktam volna egy-két hónapig minden nap. És cipőt tudtam volna venni.

— Tessék. Tudod, hány fiatal művész éhes és fázik ma is? De mi a grófnének visszük a jó üzletet, akinek húszezer hold földje van. Valljuk meg, édes Titi, hogy ez tőlünk egyszerűen szemenszedett disznóság.

Titi egy darabig hallgatott.

— Igazad van. Disznóság, de már megcsináltuk.

Otthon lefekvéskor is ez a megjegyzés jutott eszébe. Maga elé képzelte Balog Tihamér nyomorgó rajztanárjelöltet. A Totó megjegyzése fellázította önmaga ellen. Annára gondolt, szelídségére, jóságára, önzetlenségére és fájdalommal szegénységére. Az is fellázította önmaga ellen. De mint az iszákos, aki utálja önmagát és azért iszik, hogy ezt az utálatot elfelejtse, ő is a grófné szépségére gondolt és a furcsa szavakat mondogatta magában: „Vagy eljön az ideje, vagy nem.“ Reggel kilenckor már felhívta a grófnét és elmondta neki a kellemes ujságot. Tíz utánig maradjon otthon, mert jönni fog a rendelő hívása.

— Van ebben valami borzasztó, — mondta a grófné.

— Mi a borzasztó?

— Hogy mennyi időt elvesztegettem, amíg nem magához fordultam tanácsért és segítségért.

— Majd hozzuk, grófné. Az eredményről mindenesetre értesítsen, a török rajzokat pedig megnézzük holnapután délben. Ott vagyok tizenkettőkor. Addig én is dolgozom.

— Mit rajzol a héten?

— Bált. Különös párok táncolnak. Mindenki mást. Elég mulatságos lesz.

— Én benne leszek?

— Ha rajtam állna, mindig a grófnét rajzolnám. De túlsűrűn nem szabad. Az emberek szeretnek sokat beszélni. És ezt már a tiszteletem sem engedi.

— Hogy kompromittál? Lárifári. Amit az emberek beszélnek, én azzal nem törődöm. Ezt megengedhetem magamnak. Csak rajzoljon bele nyugodtan.

— Jó. Akkor Rubensszel fog táncolni. Van Dyck és Rembrandt fogcsikorgatva nézik a sarokból.

— Azt kikérem magamnak. Nekem Rubens-termetem van?

— Ahogy tetszik. Botticellivel fog táncolni.

— Azt sem engedem. Nekem nincs akkora pocakom.

— Kérem, grófné, nekem minden ilyen adatom hiányzik. Mondja meg, milyen táncost parancsol. Beyrosst?

— Nagy bolond maga. Rajzoljon, akit akar, de én legyek rajta. Vizontlátásra.

Titi vasárnapja úgy telt el, hogy megnézte a török követ estélyén készült rajzokat, hosszas mentegődzés után beléjük is javított. A grófné előbb vitatkozott, de aztán látván a lehelletnyi javításokat, amelyek a rajzoknak jókedvet és levegőt adtak „igazán csak a maga kedvéért“ belement. Aztán ebéd következett Hoványiéknál, ahol Gyöngyös Terkával ismerkedett meg. Ez nagyon mulatságos és vaskos, de bő-

humorú nőnek bizonyult. Csak kissé nem szobatisztának, mert mindent a nevéen nevezett, s mikor erre valaki a fejét csóválta, szelíden mondta, hogy a férfiak éppen ezt szeretik. Titoktartó sem volt túlságosan. Negyedóráig egyedül ülven Titivel egy sarokban, elmondta Bolmánszkyné házaseletének bizalmas részleteit, amelyeket Titi nagy meghökkenésére a férjtől hallott, elmondta, hogy hajszál hijján hozzá kellett volna mennie az ujságíróhoz fenyegető anyasága miatt, végül rátért Pethőre, akit szörnyű becsméréssel fenyegetett és kijelentette, hogy akkor csukatja le, mikor akarja. Ebből a társaságból ment Annával találkozni, s mint aki a lebu j fojtó borgőze és füstje után tiszta levegőn veszi a lélegzetet, széles lélekkel élvezte az asszony tisztaságát és szelídségét. Most elég jó hangulatban beszélgettek, együtt maradtak vacsorázni, Anna kávé t evett két kiflivel, ő azonban alaposan bevacsorázott.

— Titi, én örülök az egészséges étvágyának, de maga hízik.

— Ne is keserítsen. Már észrevettem a ruháimon. Mit csináljak. Ennem, elvégre, kell.

— Megmondom. Igyék kevesebb szeszt. Semmi sem hízlal úgy, mint a pezsgő. Általában az ital.

— Nono. Megkérdek egy orvost, hátha mást mond. Mert a cocktailt nagyon megszerettem. És a jó whisky sem rossz.

— Csak kérdezze meg azt az ellenőrző szakértőt. Tőle is ugyanezt fogja hallani.

— Az borzasztó volna. Mert nagyon szeretnék mennél kevésbé ronda lenni. Erre különös okom van.

— Mi az az ok?

— Magántisztviselő.

— Végre ennyi idő után valami kedvesség.

— Bocsánat, nem magáról van szó, egész másról van szó.

Ezen mindketten nevettek. Kedvesen és nyájas barátságban váltak el. Titi meg volt elégedve a hely-

zettel. Anyagi helyzetének felelősségét elodázta, a társaságban kézről-kézre adott rajzai nagy sikert arattak, a grófnéval való villamos feszültségű barátsága fellegekig emelte hiúsága örömét, Anna pedig itt volt kedvességével, jóságával, szelídségével, mint az élet állandó ígérete.

Hétfőn reggel megszólalt a telefon. A grófné hangja jelentkezett rajta.

— Ide hallgasson. Egyetlen percem van, már kint vár a kocsis. Csütörtökön délután Gyöngyös felé jövök vissza. Ott megállok öt óra tájban uzsonnázni. Bemegyek a szálló kávéházába. Nem lehet összetéveszteni, egy van olyan. És az uzsonnát ott magával akarom elkölteni. Ne válaszoljon, nagyon sietek. Viszontlátásra.

Már le is tette a kagylót. Titi úgy maradt ott saját készüléke mellett, mint a hűdött ember. Erre valóban megállt, nem tudott gondolkozni. Mire felocsudott, hogy a számot visszahívja, már hiábavaló lett volna telefonálnia, a grófné kétségtelenül ott ült már a kormánykeréknél és nagy szemét az útkeresztvezésekre szegezte. Levette kezét a már megérintett kagylóról. És homlokát ráncolva, szemöldökét összehúzza, szemét szűkre vonva, mint aki túlerős világítás után még mindig védi látását, igyekezett felrobbantott gondolatai között rendet csinálni. El kell tehát utaznia Gyöngyösre. Parancsot kapott, ott kell lennie, mintha a grófné a Zserbóba rendelte volna. De hogy ez jelent valamit, azt még mindig nem merte hinni. „Vagy eljön az ideje, vagy nem.“ Vajjon most eljött az ideje? Erős szívdobogás lepte meg a lehetőség gondolatára. A grófnéről fel lehetett ugyan tenni, hogy ilyen szeszélyesen odarendel valakit uzsonnázni egy vidéki városba csak azért, hogy saját varázserejében és szépsége hatalmában gyönyörködjék, minden utógondolat nélkül. De ez most aligha lehetett a célja. Ugyis tudhatta, hogy akit odahív, az kétségtelenül ott lesz. Ilyen erőpróbákra már nem volt szüksége. Az sem tetszett valószínűnek, hogy ilyen szeszélyes játé-

kot üzzön egy odaadó rabjával, aki üzletileg most már nagyon fontos neki és aki rossz néven veheti, hogy ok nélkül Gyöngyösre bolondítják. Minél tovább tűnődött, annál nyilvánvalóbbnak kellett látnia, hogy a grófné furcsa meghívásának olyan tartalma van, amely elképzelhetetlen dolgok megvalósulásához jár közel. Ki tudja, mi a szándéka. Ő már tudja, hogy mit akar, mert igen tudatos szervező, követendő tartását jóelőre elhatározza és tűzön-vizen keresztül megy az elhatározás célja felé. Talán uzsonna után beülteti a kocsiba és együtt jönnek vissza, s az országúton, királynői kegyében beleegyeznek a csókolódzásba. November van, korán sötétedik, nincs könnyebb, mint a néptelen országúton oldaltállni a kocsival és annak sötét mélyén egymás szájának esni. De lehet az, hogy Rhédey grófné éppen őt válassza ki? Hihetetlen. Viszont minden jel arra vall, hogy a grófné ennek a találkozásnak tartalmat szánt. Ez nagyon valószínű. Így váltogatták egymást ellentétes gondolatai, mint kirakós kártyában a piros és a fekete. Hihetetlen. Mégis valószínű. De mégis elképzelhetetlen. És mégis valószínű. Hiszen életében már előfordult az az iparművész. De mégis lehetetlen. Hiszen gróf Rhédey Simonról van szó.

És ekkor gondolatai elé állott Anna, aki töprengései mögött, mint szöveg alatt a papirosba gyártott vízjegy, úgylis állandóan ott volt. Yvonne, Pethő Daisy a dobrudzsai lány, az effélék mind nem számítottak lelki hűsége szempontjából. Egyik sem érdekelt. Legfeljebb lelke felszínét, vagy még azt sem. De ez más. Itt el lehet vesztenie a fejét. Totó egyszer óva is intette, hogy a grófnéba bele ne szeressen. S ha megtörténik az a hihetetlen, mégis valószínű, hogy a grófné szerelmi kapcsolatba ereszkedik vele, akkor ez ránézve végzetes lehet. Az élettől óriási férfi-dicsőséget kap, de nem ajándékba. Ez az asszony erősen zsarnoki hajlamú és mint ő maga mondotta, nem szentimentális. Akinek eddig jogalap nélkül is idejét, fáradságát, tanácsát, segítségét ennyire igénybe vette,

mit csinál ez majd valakivel, akinek minden lélegzetvételére jogot formál? Mi lesz Annához való ragaszkodásával? Most egészen világosan érezte, hogy Annát igazán szereti, a grófné kemény, önző és nyers egyénisége pedig egy szikrányi meleget sem tud kelteni benne. Mit parancsol ilyenkor a szerelmi tisztesség? Legyőzni hiúságát és vágyát. Elmenni a kísértés útjából. Egyszerűen nem menni Gyöngyösre. Távira tozni abba a kávéházba, amelynek neve könnyen megtudható, hogy betegen fekszik. S mikor a grófné megjött, a szeme közé nézve, őszintén megmondani neki: van szerelem, amely erősebb a férfiélet legdicőbb zsákmányának kísértésénél is. De meg tudja ezt tenni? Nem. A kísértés túlnagy. Egy esetben mégis. Ha Anna egyszer az övé lenne. Akkor igen, akkor boldogságával semmiféle kísértés nem tudna versenyezni többé, akkor tőle is összedülhetne az egész világ a társasélet minden grófnéjával együtt. De hogyan hozzon ekkora áldozatot így, mikor Anna még arra sem tudja elszánni magát, hogy egy házassági felszólításra igent mondjon? Mi történik, ha a kínálkozó nagy diadalt, élete csodálatos sikerét feláldozza egy testetlen érzésnek, s miután feláldozta, Anna, valamilyen okból kiábrándultan, mégis nemet mond? Nem, ezt semmiféle szerelmi etika méltányosan nem kívánhatja. Addig rugdosódott ebben a lelki hinárban, amíg teljesen belekeveredett. Megfogottnak érezte magát. Szeretett volna akár kockázat nélkül hű maradni, akár kockázat nélkül a ragyogó kaland lehetőségét megpróbálni. De nem ment egyik változat sem, mert vagy azt kockáztatta, hogy a grófnét feláldozza szerelmének, szerelmét pedig sohasem nyeri el, vagy azt, hogy nyer ugyan egy hallatlan hódítási emléket, de ennek árán rabszolgává lesz és még el is szakadhat Annától, akit szeret.

Mivel hétfő volt, felhívta Anna telefonját. Biztossá akarta tenni a délutáni találkozót. De Anna, hangjában érezhető fájdalommal, tudtára adta, hogy részint a hivatalban túlórázni kell évi zárlat miatt, ré-

szint egyéb munkája is van, úgy, hogy fél nyolcnál hamarabb nem szabadul. Neki pedig hétórás meghívása volt: a Jósika-fiúk cocktailt adtak egy dunaparti tánchelyiségben, amelynek koraesti óráit e célra kibérelték. Sajnálkozva tette le a kagylót és a szegény ember sorsán gondolkozott. A szegénység örökös börtön, az ember szabadságát, cselekvési képességét veszi el. Anna, ha nem kellene dolgoznia, most természetesen találkozna vele, pusztán jelenlétének kedveségével is védekezhetnék a nem sejtett veszedelem ellen. Így szegénysége kiszolgáltatja a sors esetlegességének.

Az ujságot egyedül várta meg és egyedül vette számba a rajzot. Már úgy megszokta kettesben kinyitni a friss nyomdafestéktől még szagló példányt, hogy Anna hiánya idegessé és kedvetlenné tette. Igen sok munka volt a rajzban, nélkülözötte Anna mosolyait és ötletenként kipattanó mulatságát. Hétkor elment a cocktailre. Rengeteg ismerőst talált itt, négy asztaltól is hangos üdvözléssel integettek feléje olyanok, akik a rajzban szerepeltek. Ott volt Bandrowski gróf is. Leült asztalához néhány percre, Grandjeanék és Sággy Laci ültek még vele.

— Arról beszélünk, — mondta Genevivève — hogy Bandrowskinak ki tetszik legjobban Budapesten. Én megállapítottam, hogy Rhédeyné.

— Valóban el vagyok tőle ragadtatva, — felelt a követ — de ez a rajongás akadémikus természetű.

— Csak ne beszéljen, — nevetett Genevivève — hallottam, mit művelt maga a török követnél. Olyan ostrommal ment neki, mint egy tank. Monsieur Titi, ezt legközelebb rajzolja meg. Thekla grófnénak nem Velasquezzel kell táncolnia, hanem polkát Bandrowskival.

— Még csak az kellene. Így is elegenden terjesztik ezt a képtelenséget.

Titinek leesett az álla, mikor ezt hallotta. Hogy Bandrowski ostromolná a grófnét, arról előtte senki nem említett semmit. Egyszerre vad féltékenység tá-

adta meg. Már a harmadik cocktailt itta, gyorsan leöntötte a negyediket. A Jósika-fiúk barackpálinkát keverték bele, hogy minél gyilkosabb legyen. A szesz lehántotta alaptermészete gátlásait, s ez a hirtelen féltékenység nem vállalkozási vágyát tüzelte, hanem reményének szegte szárnyát. Ha Bandrowski valóban fellépett a grófné ostromlójaként, akkor ő ebben a versenyben csak lemaradhat. A gyöngyösi kávéház, amelynek asztalánál önmagát színezgette eddig bizalmas beszélgetésben a grófnéval, egyszerre elröppent előle a valótlanságba. Hallgatag lett, mereven mosolygott, nem vett részt a társalgásban. Vállára egy kezett érzett nehezedni. Felnézett. Totó akart valamit mondani neki. Gépiesen pardont mondott és felállott.

— Titi, kérni akarok tőled valamit.

— Parancsolj. Akármit szívesen.

— Arra kérlek, ne igyál többet. Ez az ital veszett erős. Figyeltelek, már négyet ittál. Menj át egy szomszéd kávéházba és igyál erős feketét.

Titi bólintott. Maga is érezte, hogy forog vele a világ. Engedelmesen somfordált kifelé. A Dunaparton megállt és levette kalapját, hogy homlokát a fagyos levegő érje. Némileg magához tért. Akkor pillantása arra a tájékra esett, ahol valaha erős napsütésben Annával üldögélt. Eltompult agyában ettől az a gondolat vert egyszerre gyökeret, hogy okvetlenül beszélnie kell Annával. Megpróbált egyenesen járni és valóban nem ingadozott. Benyitott a legközelebbi kávéházba. Ott beszédét tette próbára. A pincérhez így szólt tagoltan és világosan:

— Kérem, engem elővett a fejfájás, adjon nekem egy nagy pohár kávé, remélem, attól elmúlik.

Egyetlen hibát sem csinált, a pincér közömbös tekintetében semmi gyanakvást nem lehetett látni. A forró feketét szürsölve megitta, aztán még egyet kért. Megitta azt is. Várt. Fejéből csakugyan kezdett lassan felszállni a köd, mint mikor a szél gomolygatva tisztítja az őszi utcát. Úgy érezte, hogy má-mora annyira-amennyire feltisztult. És elméjében

csökönnyösen szolt az egyetlen gondolat, mint a rövidzárlatú villanycsengő: okvetlen beszélni kell Annával. Anna kezébe kell letennie életét, békésen és csendesen, örökre. Fizetett és kiment a kávéház másik oldalán, hogy ott taxit keressen. De az ajtóból visszajött. Megkérte a pincért, hogy hozzon neki a konyháról három szem pörkölt kávé. Valamikor azt hallotta, hogy az elrágott pörkölt kávé megszünteti a szesz illatát. A pincér nagyot nézett a kérésre, de teljesítette és mély meghajlással köszönte a pengőt. Titi kocsit keresett, beült és elszánt nyugalommal rágta a pörkölt kávé. Öt perc múlva pánikszerűen megijedt ettől a fantasztikus úttól, meg akarta állítani a kocsit, de a vezető a kopogtatást nem hallotta. Akkor vállat vont és visszahanyatlott az ülésen.

Anna lakásajtaja előtt megállott. Nem tudta, mit vár, csak állt a sötét folyosón. Aztán hirtelen mozdulattal becsengetett. Jó pár pillanatig várt. Anna maga jött ajtót nyitni.

— Kezét csókolom, — mondta neki — ne ijedjen meg. Okvetlen beszélnem kell magával.

— Csak nincs valami baj?

— Nincs, nincs, nyugodjék meg. Egyedül van?

— Egyedül. Lázárék moziba mentek.

Bementek Anna szobájába. Ő elfelejtette téli kabátját letenni. Csak leült a székre. Roppant zavarba jött. Megérezte, hogy mégis nagyon részeg. Nem tudott mit szólni. Anna figyelmesen és komolyan nézte. Végre megszólalt.

— Talán különös, amiért jöttem. Anna, én erőt keresek... várjon csak, mihez is. Mindegy. Szóval azért jöttem, hogy megcsókoljam.

Anna megdöbbenve nézte.

— Szent Isten. Maga ivott.

— Eh, az semmi. Egyetlen cocktailt. Hogy bátorságom legyen.

Ekkor felállott és sírva fakadt.

— Anna, legyen hozzám irgalmas. Leírhatatlan állapotban vagyok. Csókoljon meg.

Odalépett Annához és átkarolta a vállát. De az asszony iszonyodva tolt el magától.

— Kérem, ez rettenetes. Azonnal menjen el innen. Holnap majd beszélünk.

— Nem, nem. Ennek okvetlenül most muszáj meglenni.

Gorombán újra megragadta és erőszakkal magához akarta vonni. Anna dulakodott. Sikerült ellöknie. Titi megtántorodott és az asztalba kapaszkodott. Vérmes arccal, lihegve meredt Annára.

— Kérem, menjen most el. Még beszélni sem tudok magával. Ha majd normális állapotban lesz, meg fogom mondani, milyen borzasztó ez. Kérem, menjen. És könyörögve kérem, hogy így többet előttem ne mutatkozzék.

Titi felegyenesedett. Eleresztette az asztalt.

— Kérem. Ahogy akarja. Mindennel tisztában vagyok.

Sarkon fordult. A küszöbön elejtette kalapját. Nem mert érte lehajolni. Anna felvette és némán kezébe adta. Ő felemelte kezét, hogy nyomatékot adjon annak, amit mondani akar. De ezt a mondatot nyomban el is felejtette. Kezét leeresztette, vigyorogva vállat vont. Valamilyen okból azt gondolta, hogy most ravasz arcot kellene vágni. Ábrázata érthetetlenül torz lett. Közben a könnyek peregtek szeméből. Még egyszer vállat vont és elment. A folyosón megtörölte szemét. A falat tapintva ment lefelé a lépcsőn, könnyedén dúdolni kezdett és tudta, hogy most nagyon szenved. Az utcán irány nélkül ögyelgett. S valahogyan, maga sem tudta hogyan, egyszer csak taxiból szállott ki a Gellért előtt. Mikor másnap felébredt, reggelije mellett levelet talált. Anna írta, nyilván még az este és expressz adta fel.

Kedves Titi, — nagy fájdalmat okozott nekem. Nem akarok túlozni. Tudom, hogy nem égbekiáltó dolog, ha egy mulató férfi egyszer leissza magát. De így látni azt, aki az embernek a leg-

kedvesebb, mégis rettenetes. Kérem, adjon nekem időt, hogy ezt kiheverjem. Hagyjon egy hétig egyedül. Jövő hétfőn majd találkozunk. Minden igyekezetemmel azon leszek, hogy ezt elfelejtsem. Felejtse el maga is, és ne beszéljünk róla, soha, soha többet. A viszontlátásig, szeretettel, Anna.

Letette a levelet. Tudta, hogy most telefonálnia sem szabad. És tudta, hogy csütörtökön menthetetlenül el fog menni Gyöngyösre. Ott majd elválik, mi lesz. Addig így kell várnia. Két napig hányódott a társaságban. Délre is, estére is tele volt a könyvecskéje. Úgy jött, ment, mint az álomkóros. Érezte, hogy komolyan szerelmes Annába és hiába igyekezett bizonygatni maga előtt, hogy joga van akármilyen kalandhoz, azt is érezte, hogy csúnya árulásra készül. Koronként a sorshoz szeretett volna fordulni és megkérni, hogy a grófnétól lemondó táviratot kapjon, vagy ha mégis elutazik, valljon csúfos kudarcot. De el nem menni, arra többé már nem volt képes. Pedig nem olyan rég még arról ábrándozott, hogy ezt a csütörtököt Kassán fogja tölteni. Erre a napra tüzték ki a kormányzó és a magyar katonaság kassai bevonulását. De elhanyagolta, hogy helyről gondoskodik. Most már mindegy volt. Szerdán kocsit bérelt egy vállalatnál, bizonytalan idejű vidéki kirándulásra.

Csütörtökön becsomagolt annyi úti holmit, hogy szükség esetén ott is maradhasson Gyöngyösön. Kora délután érkezett. Szobát kért és mindjárt beült a kávéházba. Lapokat kért, de csak azokat a lapokat kaphatta, amelyeket már reggel látott Budapesten. Unalmában végigfejtette valamennyi lap rejtvényét. Azok sem tartottak örökké. Szeretett volna járkálni, de félt, hogy a grófné közben megérkezik. Öt órakor a várakozás kezdett gyötrelmessé fájulni. Hat órakor kaján önkínzással kezdte remélni, hogy a grófné nem is jön. Akkor itt alszik és másnap megszegyenülve, de megkönnyebbülten felmegy a fővárosba. A grófné-

val jóviszonyban marad, úgy fog viselkedni, mint aki érti a tréfát, de többé nem fogja annyira törni magát a grófné érdekeinek képviselésében. Fél hétkor már nevetett saját szamárságán, nyilvánvalóan begrott egy elég erős tréfának, a grófné Bandrowski-val együtt jól ki fogja nevetni. Mert most már kétségtelen, hogy a többé nem időszerű marchese helyét a lengyel követ foglalja el. S mivel a kedvezőtlen bizonyosság sokkal jobb, mint a teljes bizonytalanság, már bizonyos megkönnyebbülést érzett. Terveken gondolkozott, hogy Annát hogyan békíti meg.

Háromnegyed hétkor megérkezett a grófné. Belépett, körülnézett, egyenesen az asztalához tartott. Titi lehámozta róla a bundát és átadta a pincérnek.

— Régóta vár?

A feleletet meg sem várta.

— Kérjen nekem teát, sok rummal. Kicsit hideg volt az országúton.

Nyugodt volt és józan, a vidéki kaland semmiféle izgalma nem látszott rajta. Ugyanígy viselkedett volna, ha a kis Zserbóban találkoznak a nagy helyett. Az útról beszélt, később kellett indulnia, útközben sok baja volt a géppel. Mikor teája már előtte állott, s a pincér nem volt sehol, közömbös, társalgási hangon így szólt:

— Történt egy kis kellemetlenségem is. A kocsim elromlott. Alig tudtam idehozni az istálló elé. Az éjszakát itt kell töltenem.

Titi mély lélegzetet vett. Tehát mégis. Kishitűsége azonban még mindig nem oszlott el egészen. Hátha csakugyan véletlenül romlott el az a gép... A grófné könnyed hangon folytatta:

— Nem nagy baj voltaképpen, este semmi különösebb dolgom nincsen Pesten. Holnap reggel világosan igen jól fel lehet szaladni. Maga hogyan jött?

— Bérelt kocsin, grófné. Bizonytalan időre vettem.

— Hát azt mindjárt vissza is küldheti. Reggel én felviszem. És leteszem az első pesti taxiállomáson.

Szükségtelen tüntetni azzal, hogy velem érkezik. Most pedig mondja el, mi történt otthon. Volt a Jósika-cocktailen?

— Voltam.

— Ki mindenki volt ott. Részletes tudósítást kérek.

— Én csak nyolcig tudom a történeteket, mert valami dolgom volt és akkor elmentem.

— Jó, jó, addig mondja el.

Elmondott mindent, amit tudott. Bandrowskit csak futólag említette. De a grófné itt megállította.

— Várjon csak. Kivel foglalkozott Bandrowski?

— Én a Grandjeanné asztalánál ültem vele. De azzal nem igen foglalkozott. Inkább vele foglalkoztak. Magával ingerelték, grófné.

— Velem? Ez kitűnő. Mit mondtak? Ezt részletesen mondja, mert érdekel.

Szóról-szóra elismételte az ott elhangzott mondatokat. A grófné csillogó szemmel hallgatta. Az elbeszélés kielégítette. Bólintott.

— Nagyon kedves ember. És nekem csakugyan tetszik. És jó pedigréje van. Aldobrandini révén Esterházy rokon.

Titi majdnem felszisszent féltékenységében. De türtőztette magát.

— Nem nagy dolog. Én is Esterházy-rokon vagyok.

— Maga? Hogyan?

— Krisztus előtt kétszázötvenhatezer évvel élt Indiában egy emberszabású majom. Annak volt két fia. Az egyikből származom én, a másiktól az egész emberiség.

— Jó, jó, azért ne legyen megsértve. Most pedig programot fogunk csinálni. Nézze meg az óráját.

— Negyed nyolc.

— Rosszul jár. Az enyém pontos. Igazítsa vissza öt perccel. Úgy. Én most felmegyek a kilences számú szobába, mert ezt a szerencsés számot kaptam, fürdőt rendelék magamnak, aztán felhozatok valami vacsorát.

— Nem eszünk együtt? — vágott közbe riadtan Titi.

— Nem. Most elbúcsúzunk. Maga elmehet a városba járkálni. Vacsorázzék valahol. Reggel pont kilenckor itt reggelizünk, aztán felviszem Pestre. A kocsiját küldje haza.

Felállott. Titi sápadtan követte példáját. A pincérnek intett, hogy írják a fizetnivalót a számlájára. Udvariasan felsegítette a bundát. Kimentek. A grófné még megállt és kezet nyujtott.

— Aztán nehogy elcsavarogjon nekem az éjszakában. Pont kilenckor itthon kell lenni.

Titinek lesüllyedt a szíve. Kétség és remény között bukdácsolt, mint viharban a repülőgép. Nem tudta, hányadán áll. A grófné még közömbösen hozzátette:

— Kilenckor reggeli. Legyen pontos.

Azzal sarkon fordult és köszönés nélkül ott hagyta. Ő szinte sóbálvánnyá vált a fejére zuhant örömtől. Mint fejbesújtott bálvány, nem tudott jódarabig megmoccanni. Jó sokára jutott hozzá, hogy mélyet és boldogat sóhajtson. Visszament kabátjáért a kávéházba. Aztán csakugyan elment a városba. Valami arra ösztökélte, hogy gyorsan járjon. Miért sietek? — kérdezte magától. Aztán válaszolt is. Az időt szeretné sürgős múlásra bírni, ennek a meddő biztatásnak lendülete ragadja őt is magával. Kényszerítette magát lassúbb lépésekre, de öt perc múlva már megint azon kapta magát, hogy rohan. Közben folyton elővette óráját. Nyolcig hajszolta, majd lassította önmagát. Akkor visszament vacsorázni. Alig evett valamit, ideges várakozásában még ezt is únta. A portásnál reggel nyolcra egy csésze üres kávért rendelt magának és fürdött. Eszébe jutott, hogy a bérkocsit elfelejtette hazaküldeni. Szólt a vezetőért. De az hirtelenében nem volt sehol. Pénzt hagyott, hogy mikor megjön, fizessék ki és küldjék haza. Ekkor az a gondolata támadt, hogy táviratoz Annának. Csak annyit, hogy: „Imádom, Titi“. De erről lemondott.

Hétfőig nem szabad zavarni. Még azt sem tudta hirtelenében, hogy megmondja-e Annának és milyen hazugsággal magyarázza a gyöngyösi utat. Mikor felment a lépcsőn, Anna iránt való szerelme hirtelen meleg hullámmal öntötte el. Valami olyat érzett, hogy most orozva megüti azt, aki védtelen.

— Férfi vagyok, — sóhajtotta magának szorongva, — bestia vagyok.

A szobájában pizsamát öltött, gyorsan megborotválkozott, kölni vízzel öblögetett és óráját kitette az asztalra, állandóan nézte. Pont kilenckor magára kapta a télikabátot. A világosságot eloltotta. Óvatosan lépett ki, a folyosón nem járt egy lélek sem. Odaosont a kilences számú szobához.

Halkan kopogtatott.

— Ki az? — szólt ki egy rideg hang, amelyben a grófné hangját alig lehetett felismerni.

— Én vagyok, — súgta ő inkább, mint mondta.

— Ki az az én? — szólt a hang idegen szigorral.

Titi nem felelhetett. Tehetetlenségében újra csak kopogtatott. Ha kopogtatásban ilyen zene-dinamikai előjegyzéseket érvényesíteni lehet, kopogtatásban is alázatosan és hirtelenül koldussá vált lélekkel sutogni igyekezett. Ekkor némi várakozásra lépéseket, motoszkálást hallott, s egyszerre kitérült előtte az ajtó. Ott állt az ajtónyílásban teljesen felöltözve a grófné. De nem úgy állt ott, mint akit a vágy rohama félreseperhet. Hanem kilépett a szállóbeli szoba küszöbére. Egyszerre nem ő lett a szoba védelmezője, hanem ő lett a sötét és néma folyosó támadója. Megszólalt. Nem a szerelmi összeesküvők fojtott hangján, hanem rendes nappali hangerővel, amely csak az illetéktelen kopogtatóra hozhatott szégyent.

— Mi az, mondani akar valamit?

Arcát nem lehetett elég jól látni, csak a fej hátulról megvilágított körvonalai látszottak élesen a nyitott ajtóban, az arc egészen sötét volt és kikutathatatlan. Titi minden bizonyosságát elvesztette.

— Bocsánatot kérek, elfelejtettem, hogy hánykor reggelizünk.

— Kilenckor.

— Pont kilenckor? Igen.

— Pont kilenckor. És most ne mászkáljon a folyosón, ne tegye magát nevetségessé. Jó éjszakát.

A világosság kihalt a világból. Az ajtó csukva állt előtte, az ajtókeret felett a sötétségben alig kivehető kilences számmal. Megállott előtte és nem tudott beletnyugodni a tündöklő álom ilyen szégyenletes elfoszlásába. Olyan ember ábrázataként, aki értelmesebb, mint más és érti az agyafúrt fordulatokat, vigyorgó arcot öltött. Halkan kopogtatott még egyszer.

— Ki az? — szólt a közömbös, úgyszólván hivatalosan egykedvű hang.

Erre nem válaszolt. Megfordult és visszakullógott szobájába. Ott leült a székre és gondolkozni kezdett. Nagyon sokáig gondolkozott. Ez az idő éppen úgy lehetett tíz perc, mint másfélóra. Akkor elhatározta, hogy neki férfias kötelessége visszamenni és mint az előkelő világ szerelmi ábécéjével ismerős embernek kötelessége belépni azon az ajtón, amely azóta már kétségtelenül nyitva van. Színészkedő könnyedséggel, önmagával eltelt fenegyerek szerepét erőltetve magára ismét kiment a néptelen folyosóra és ismét odalopódzott a kilences ajtóhoz. Kopogtatás nélkül lenyomta a kilincset. Az nem engedett. Akkor térdre ereszkedett, odanyomta fülét a kulcslyukhoz és hallgatódzott. Ez soká tartott, meg kellett szoknia az éjszakai csöndet és megkülönböztetni minden érzékelhető neszt ebben a csendben. Végül tisztán hallotta a szoba alvó lakójának mély, nyugodt és egyenletes lélegzését. Akkor visszavonhatatlanul ott hagyta a kilences számú ajtót. Szobájába ment és lefeküdt. Előbb azonban bezárta belülről az ajtót kulccsal, mintha bosszút akarna állni valakin. De kívártatva kikelt az ágyból és a kulcsot visszafordította. Hátha — mondta elhaló eszméletével. Hosszú ideig feküdt még így megalázottan, még mindig remélve a

lehetetlent, megélte a virradat szürke pillantását az ablakon, aztán elaludt.

Reggel pont kilenckor léptek be mindketten az étterembe. Az ajtóban találkoztak. A grófné más irányból jött, az utca felől.

— Én már nagyot sétáltam, — mondta frissen és nyugodtan — nézegettem a várost. Találtam ezen a téren valami emléktáblát, a kommunisták itt ellenforradalmárokat végeztek ki. Maga hogy aludt?

Leültek egymással szemközt. A helyiségben odavalósiak reggeliztek ujsággal a kezükben, szórványos asztaloknál.

— Reggelig nem aludtam.

— Olyan soká olvasott? — mondta a grófné kaján nevetéssel.

Szünetet kellett tartani. Jött a pincér. Megrendeltek a reggelit. Mikor a pincér elment, Titi rámeredt a grófnéra.

— Magának ez olyan egyszerű és mulatságos? Miért citált engem ide Gyöngyösre?

— Saját felelősségére jött, kedves Titi. Vagy olyan unalmas velem uzsonnázni és reggelizni? Szóljon, ha unalmas.

Titi ránézett a friss, gyönyörű és átkozottul kívánatos asszonyra.

— Marha vagyok, ha egyetlen pillanatig is képzelni mertem valamit. Többé nem teszem.

A grófné vidáman ropogtatta végig a kosárban található császárzsemléket. Valamennyit megpróbálta, döntött a legtetszőbb mellett, aztán útitársa elé tolta a kosarat.

— Ne is tegye. Magának csak sült galamb való, ami én nem vagyok.

— Hogy-hogy sült galamb? Én nem a szobámban ábrándozva vártam a sült galambra. Én próbálkoztam.

— Hogyne. Próbálkozott. Nem ment első szóra. Abbahagyta.

Jött a reggeli. A pincér idegesítő lassúsággal

rakta, készítette, rendezgette eléjük a holmit. Végre elment.

— Abbahagytam, igen. Mit kellett volna tennem, botrányt kellett volna kockáztatnom?

A grófné felkacagott. Szemmelláthatóan igen jó kedve volt.

— Használati utasítással nem szolgálhatok. Nekem az egész nagyon kedves volt. Imádom, ha látom, hogy valaki nagyon vágyik rám. Ezt egy nőtől nem veheti rossz néven.

— Nézze, — hördült fel Titi türelmét vesztvé — én olyan éjszakát szenvedtem végig, mint keveset életemben. S ezt ingyen tettem? Miért kínoz? Ez nem úri dolog, bocsásson meg.

— Dehogyan tette ingyen. Reményt kapott érte.

— Ha azt kaptam, — kapott ő a szón fellángolva — minden rendben van. De kaptam reményt?

A grófné megint kacagott.

— A reményt csak önmagától kaphatja egy férfi. Mástól soha. Nőtől semmiesetre. Hátha az a nő csak játszik?

— Látom, hogy csak játszik. Grófné, legyen gavallér, mondja meg, hogyan kell ezentúl viselkednem, hogy remélhessem a lehetetlent?

— Mint eddig. Legyen jóbarátom. Hogy egy napon mi történhetik, azt nem tudhatja egyikünk sem.

Az úton visszafelé nem beszélgettek egy szót sem. Titi letörten hallgatott. S látta jövőjét. Rabszolgája lesz ennek az asszonynak, lakájként ki fogja szolgálni. Fizetésül joga van remélni. A remény nem fog beteljesülni soha. De neki mégsem lesz elég ereje, hogy a botor reménnyel szakítson.

XVIII.

A képtelen remény a reménytelen asszonyhoz természetesen még jobban odaláncolta. Hétköznapi életük még szorosabbra fonódott. A grófné megkövetelte, hogy minden reggel kilenckor telefont kap-

jon. Titi azonban ritkán feküdt le három, négy óra előtt. A háziközponttal költette fel magát kilenckor, akkor felhívta a grófnét, az álomtól mámorosan és az előző éjszaka sok whiskyjétől zúgó fejjel elmondta, hogy hol volt, hogyan folyt le a vacsora, kik voltak jelen, ki milyen ruhát hordott és micsoda új mendemondát hordtak össze a városból. Majd megbeszélték aznapi találkozásuk rendjét. Titi aztán letette a kagylót és próbált tovább aludni. De ez már nem sikerült teljesen. A sok átmulatott éjszaka némileg lerongyolta idegeit, sok baja volt az elalvással és mind jobban hozzászokott az altatóhoz. Megkedvelte a phanodorm nevű szert. De szervezete ehhez hamar hozzászokott. Akkor áttért az evipan nevű orvosságra. És ismét visszatért a phanodormra. Ha négy órakor vette be a szert, reggel kilenc órakor még félig eszméletlen kábulatban telefonált, de a telefon kiverte az álom égő szeméből. Fejfájós szendergésben igyekezett újra elveszteni öntudatát, de csak félalvó hánykolódás lett belőle. Mikor végleg elszánta magát, hogy felkel, annyira kábultnak érezte fejét, hogy nagy csésze erős feketétől igyekezett tisztább öntudatot kapni.

Gyakran ebédelt a grófnéval a városban. Ha az asszonynak elintéznivaló ügyes-bajos dolgai voltak, amelyeket kommissióknak nevezett, berendelte Titit a Belvárosba. Rendszerint fél háromra a Floriche nevű étterembe. Ilyenkor le kellett mondania arról, hogy Annát felkeresse. A hét vége felé a grófné szemlét tartott előjegyzési naptárában a következő hétről és kijelölte azokat a napokat, mikor saját kasztjában nem volt elfoglalva.

— Hétfőn, szerdán és pénteken nem vagyok elfoglalva. Ezekre a napokra gondoskodjék valamiről. De a Vígszínház legyen közte, mert jókat hallok az új darabról és a Garbo-filmet is akarom látni.

Ilyenkor együtt mentek el kettesben este, előadás után együtt vacsoráztak és többnyire taxival közlekedtek, mert a grófnénak hol éppen elfogyott a ben-

zinje és későn vette észre, hol megrándította a csuklóját és nem vezethetett. Titi az ilyesmit szelíd és megbocsátó némasággal vette tudomásul. Bölcsnek képzelte magát, aki jóságos mosollyal tudja, hogy az aszszonyok általában fősvények, de ezt is úgy el kell nézni nekik, mint azt, hogy kártya közben szívesen kiigazítják a szerencsét. A grófné is megtette. Nem bridzsett túl gyakran, de olyankor mindig nyert. Még a jobb játékosoktól is. Elég jól is játszott, feltűnő fegyelmezettséggel fordította minden figyelmét a játékra és a játék kínálkozó szépségeit mindig feláldozta, ha nyers nyerésről volt szó. Ha az ellenfél hibát csinált, könyörtelenül felírta a büntetést, ha ő csinált igen ritkán hibát, nevetésre fordította a dolgot. Vakmerően lesett a szomszédok lapjába. Ezért is játszott ritkán, mert a köréhez tartozók vonakodtak leülni vele. Olykor azonban kapott olyan játszmat, melynek résztvevői örömezt lefizették a húsz-harminc pengőnyi veszteség adóját, csak hogy más társaságban hanyagul odavethessék: tegnap az ellenfél négyet bukott kontrával bellben, mert Rhédey grófnéval igen jól licitáltunk.

A grófné üzleti ügyeiben Titi többet futkosott, mint amennyit egy fizetett titkár futkosott volna. A társaságban ügyesen hajtott fel arcképrendeléseket. Hírlapíró ismerőseit mozgósította, ha a grófnéről valamit írni lehetett. Folyóiratokat keresett fel, hogy egy-egy kép reprodukcióját közöltesse, mert az arcképrendelőknek ez különösen tetszett. A grófné rajzairól hosszú értekezleteket tartott vele, az ötleteket megvitatta, a szövegrész írójával részletesen tanácskozott. Egy szép napon arra ébredt, hogy csakugyan állása van, de ez nem a Budapesti Ujság rajzoló állása. Az csak heti másfélórai munkát jelent. Állása a grófné mellett a nap minden szakában tartó titkár-munka. Sőt, olykor a titkárénál is csekélyebb rangú. De ha történetesen önérzete felhorkant, hogy lakájszolgálatokat végez, meg tudta magát nyugtatni azal, hogy ezek inkább csak lovagi szolgálatok, ame-

lyeket egy úr tesz egy hölgynek. Elvégre, ha köteles azonnal lehajolni és felemelni, amit a hölgy leejt, akkor az is természetes, hogy bead egy csomagot a hölgy fehérvarrónéjához, hiszen nem nagy kerülővel arra irányíthatja a taxit, mikor úgylis átmege a pesti oldalra.

A társaság mindenesetre hozzászokott, hogy lép-ten-nyomon együtt lássa őket. Ha vendéglőbe érkezett, az elébe siető pincér előzékenyen irányította:

— Erre méltóztassék.

És kísérte a grófné asztala felé, aki történetesen előbb érkezett. Vagy ha ő érkezett előbb, a pincér megigazította előtte az abroszt és így szólt:

— Meg méltóztatik várni a kegyelmes asszonyt, vagy máris hozzak valamit?

Volt távolabbi ismerős, aki tőle kérdezte a grófné telefonszámát. Régiségkereskedő régi ezüstdobozt hozott hozzá a Rhédey-család címerével és őt kérte meg, hogy a családot érdeklő történelmi tárgyra hívja fel a grófné figyelmét. Olyan ember is akadt, aki ajánlóleveleket kért tőle Rhédey Simon grófhhoz.

— Sajnálom, de a gróf urat nincs szerencsém ismerni.

— De kérem, — ámult a segítség-kérő — hiszen mindenki tudja, hogy a palota bizalmas barátja tetszik lenni.

— Ezt a bizalmas barátságot a közönség túlbecsüli. Én ismétlem, hogy a gróffal még sohasem találkoztam.

A kérvényező sértett arcot vágott és hidegen köszönt. Látszott rajta, hogy Titi érvét hazug kifogásnak tartja. Pedig a gróffal valóban nem találkozott. Csak látta. Egy ízben akkor lépett be a palota kapuján, mikor a portás éppen kitérte a kapuszárnyat a gróf számára. Ekkor látta először személy szerint a híres mágnást. Még magasabb volt, mint hitte. Tartása benne is mély tiszteletet keltett, ez az ember maga volt a tekintély és az előkelőség, s akkor is önkéntelen tiszteletet keltett volna, ha favágónak szüle-

tik. Titi félreállott útjából és kalaplevéve, némán köszöntötte. De Rhédey Simon gróf úgy nézett rajta keresztül, mint az üvegen. A köszöntést sem mozdulattal, sem pillantással nem viszonzta. Bizonyára közéleti gondolatai foglalták el és rá sem eszmélt, hogy emberi lény mellett haladt el. Titi folytatta útját és át-sömpolygott az udvaron. Dömsödyéktől jött éppen, ahol a zoborhelyi főispánnal ebédelt. Baráti hangon beszélgettek ott, sűrűn hangozott a „tudod, öregem“ és a „kérlek alássan“. Most mégis az a megszegyenítő érzése támadt, hogy kabáttolvaj gyanánt lopakodik a házba.

Egy ízben kopottan öltözött, rosszul táplált arcú fiatal leány kereste fel a szálló előcsarnokában. Kezdő ujságírónak mutatkozott be, aki szeretne valahol elhelyezkedni, mert hadiárva, szélütött anyja van és két kisebb testvére iskolás. Hogy a szerkesztőségknél legalább valami alkalmi munkával kopogtatni tudjon, jó riportanyagra van szüksége. Ezért azt eszelte ki, hogy a híres Rhédey grófnétól kér kihallgatást és három hasábra való beszélgetést folytat vele a nők művészi érvényesüléséről. Titit kéri tehát, hogy ezt az összeköttetést eszközölje ki neki. Titi rögtön megígérte, hogy még aznap elintézi. Este a kettős vacsoránál szóba hozta a dolgot. A grófné közömbös arccal hallgatta.

— Mit mondhatok annak a lánynak, mikor mehet fel?

— Ne jöjjön. Ilyesmire nem érek rá.

— De grófné, erről a lányról lerí a nyomorúság. Amiket előadott, papírokkal igazolta. Az ilyeneken segíteni kell.

— Nagyon egyszerű. Adjon neki húsz pengőt. Annyit kapna a cikkért.

— Kínáltam neki pénzt. Nem fogadja el.

— A pénzt nem veszi el, csak az én félórámot?

Eszem ágában sincs fogadni.

— Miért dobja el ezt az ingyenreklámot?

— Mert az a lány rossz cikket is írhat és akkor

nem közlik. Nekem erre nincs időm és el van intézve. Beszéljünk másról.

Titi nagyot nyelt. A választ szívtelennek érezte, de nem vitatkozhatott. Mikor a grófnét még alig ismerte, voltak, akik ostobának és gonosznak mondták előtte. Akkor hevesen érvelt, hogy ezt nem hiszi. Most már egyre több olyan apróságot tapasztalt, amely táplálta azt a lassan ébredő gyanúját, hogy ez az asszony bizony nem elég okos és nem nagyon jó. De a kiábrándító kis jeleket valamilyen úton-módon feldolgozta magában. Dehogynem okos, bizonygatta, de gondolatai női logika szerint járnak. És bizonyára nagyon jóságos is, de különleges helyzete folytán nem ismeri a szegénységet, fősvénységét nem tudja leküzdeni és a saját dolgaival csakugyan el van foglalva. És mindezeknél az egyoldalú védőbeszédeknél sokkal hatásosabban győzte meg önmagát azzal a vérszegény reménnyel, hogy majd egyszer ajtót nyit a hozzá beosonó grófnénak. Tomboló hiúsággal magyarázta önmagának, hogy majd a város egyik legszebb és legelőkelőbb asszonya lép be hozzá. És azonnal mindent elfelejtett, ami kiábrándította volna.

Annával annak a kínos és fájdalmas emlékü jelenetnek a dolgát elintézték. A hét leteltével jött a hétfő és Anna a szokott, régi mosollyal lépett ki a hivatal kapuján. Titi nyomban a tárgyra terelte a szót.

— Mély megbánással bocsánatot akarok kérni magától...

De Anna szokása ellenére közbevágott.

— Arra kértem, hogy ezt felejtse el. Én elfelejtettem. Jól van?

— Köszönöm, megvagyok.

— Jó a rajz? Siessünk, alig várom.

Mivel Anna egy szót sem kérdezett arról, hogy mivel töltötte idejét az elmúlt hét folyamán, Gyöngyöst nem említette. Örült, hogy nem kell valami hájánál fogva előrántott utazási okot hazudnia. S mivel nem volt valószínű, hogy huszonnégyórás távollétéről Anna egyáltalában tudomást szerezhet

valahonnan, végleg elhatározta, hogy Gyöngyösről ezután sem szól egy szót sem. A rajzzal foglalkoztak, amely a hirtelen fagyról szólott és népes ábrázolatban azt mutatta be, ki hogyan csúszik el és esik hanyatt a sikos talajon. Valamennyi rajza közül eddig ez sikerült legjobban. Az egyensúlyért rúgkapáló, ijedtarcú alakok annyi humort mutattak, hogy lehetetlen volt őket nevetés nélkül szemlélni.

— Ezek kik, akik eldobálják a fegyvereket, mi alatt hanyattesnek?

— Nem olvasta? Losoncon a református teológusok bútorokkal verték ki a fegyveres Hlinka-gárdistákat.

— És ez itt mi a kép balszélén? A ló előtt Benes esik hanyatt a jégen. De miért látszik a lónak csak a feje?

— Ez a kormányzó úr lova. Láthatja a testőrről, aki kantárnál fogva vezeti. A kormányzót magát nem rajzoltam rá.

— Miért?

— Tudja Isten. Tiszteletből. Úgy éreztem, hogy nem illik belerajzolni ilyen egész könnyed tréfálkozásba.

— S ez kicsoda kártyával a kezében?

— Ez az a Totó, akit annyiszor emlegetek. Két lapjának összege tíz. Baccaratja van. Vesztett. Mostanában sokat veszít.

— Kikit miért nem rajzolta bele ezen a héten?

— Dehogyan nem rajzoltam bele. Itt a kép alsó jobbsarkában van egy hanyattesett alak, akinek csak a télikabátja alól látszik valami. Ha jól megnézi, az az én bundám. A zsebéből néz ki a Kiki feje. Ott melegsik. És ha már Kikinél tartunk, hoztam neki valamit, amit szeretnék személyesen átadni.

Anna egy pillanatra elkomorlyodott.

— Ne adja át személyesen. Ne jöjjön fel hozzám.

— Úgy. Hát mégsem felejtette el.

— Elfelejtettem. De nem akarom, hogy eszembe

juttassa. Amit Kikinek szánt, azt majd én átadom neki. Mutassa, mi az?

Titi játékot vett elő a zsebéből. Egyszerű kis Keljfeljancsit, aféle ólmozott aljú kis alakot, amely a talpára egyenesedik, akárhogy állítják.

— De milyen jó ötlet, — örült Anna — hogyan jutott eszébe? Micsoda játék lesz itt! Mikor legközelebb találkozunk, részletesen beszámolok róla. Most pedig szépen köszönöm az ajándékot és hazamegyek.

— Miért siet?

— Sajnos, nem jól érzem magam. Azok a multkori fájdalmaim megint visszajöttek.

— De drágám, miért nem mondja, azonnal beszélék a tanárral megint.

— Hagyja, kedvesem, a dolog pontosan ugyanúgy zajlik le, mint a multban. Megint alaposan megnéztettem magam. Nem találnak a világon semmit. Nekem van egy rögeszmém, elárulom. Hogy a vakbelem nincs rendben. De az orvos majdnem azt mondta, hogy számár vagyok. El is magyarázta, miért van kizárva, hogy a vakbelemmel van a baj. A rosszul viselkedő vakbél az érintésre nagyon érzékeny és ha az orvos az ilyen betegnek a hasfalát bizonyos tájon benyomja, a hasfal rögtön válaszol. Megkeményedik és ellenállást fejt ki. Mert ösztönösen védi a vakbelet a nyomástól. De nálam ennek nyoma sincs. Az én hasfalam oda sem figyel az orvosra. Nyugodtan engedi magát benyomni. Ezzel utolsó reményem is elveszett.

— Nem értem. Miféle reménye?

— Hogy egyszerűen kivétem a Mabi-kórházban a vakbelemet, és ezzel egyszersmindenkorra végeztem ezekkel a rejtelmes fájdalokkal. A vakbelem azonban tökéletesen egészséges. Most aztán megint folyik köztem és az orvosok között a régi vita. Ők azt mondják, hogy nekem ott nem fájhat. Az ki van zárva. Erre én azt felelem, hogy a tudomány szerint bizonyára ki van zárva, de nekem fáj. És megint hisztórikának néznek. Nekem pedig olyan kínjaim

vannak, hogy a mellékes munkámat is abba kellett hagynom. Minden időmet, amit a hivatal meghagy, az ágyban töltöm. Most is csak maga miatt nem mentem haza lefeküdni. És nagyon hálás vagyok, hogy erre az időre meg tudtam kínjaimról valamenyire feledkezni. Ne nézzen rám ilyen ijedten, emlékezzék vissza, hogy a multkor is aránylag rövid idő alatt magától elmúlt. Így lesz most is. De most csakugyan megyek haza.

— Ha muszáj, jól van. De gyalog nem engedem.

— Ó, az a pár lépés...

— Éppen mert csak pár lépés, tehát nekem semmi.

— Hát jó. Megköszönöm. Csakugyan cudarul fáj.

A kocsiban Titi elővette a könyvecskét, hogy időt keressen a következő találkára.

— Hagyja, Titi. Most ne törődjék velem egy hétig. Ezúttal jutalmul, mert kedves volt, ne kelljen únnia sopánkodásaimat.

— Talán mégis felszaladnék egyszer öt percre...

— Nem, Titi, hozzám ne jöjjön. Hétfőn megint megnézzük a rajzot. Remélem, hogy már nem lesz semmi bajom. Viselje addig is jól magát.

— Jól van, — felelt Titi vakmerő képmutatással — majd nem udvarlok túlhevesen Rhédeynének.

— Nem így értettem. Ne lumpoljon sokat, úgy értettem. Rhédeynének udvarol maga helyett a lengyel követ.

— Kicsoda? Honnan veszi ezt?

— Egy kollégám látta őket. Kocsiba szálltak együtt és igen bizalmasan mosolyogtak egymásra.

Titi igyekezett közömbös és könnyed lenni.

— Ne mondja. Miket tud meg az ember. És ez mikor történt?

— Tegnap este kilenc tájban. Legalább így hallottam. Köszönöm szépen, hogy hazahozott, köszönöm a Kiki ajándékát, viszontlátásra hétfőn.

Alig várta, hogy találkozzék a grófnéval. Telefo-

non ezt nem lehetett szóvátenni. A grófné éppen aznap említette Bandrowskit és hozzátette, hogy már napok óta nem látta. Tehát nem mondott igazat. Másnap találkájuk is volt, hogy együtt nézzenek meg egy kutyafürdőt. Titi ötlete volt, hogy a grófné erről rajzolhatna valamit. Néhány mondatnyi társalgás után látszólagos közömbösséggel megkérdezte:

— Mikor látta Bandrowskit?

— Mostanában nem láttam. Miért?

— Mert látták magukat kocsiba szállni. És mint hallom, igen bizalmasan mosolyogtak egymásra.

— Az nem lehetetlen. De miért kérdi ezt?

— Mert az adataiban kénytelen vagyok bizonyos ellentmondást észrevenni.

— Nézze, kedves barátom, arról szokják le, hogy engem számoltat. Nem tartozom számot adni, hogy kivel találkozom és mikor. Ezt ne vezessük be. Általában, ne kerítsen romantikus feneket ennek a dolognak. Én sem faggatom magát a madaras nőről.

— Miféle madaras nőről? — kérdezte Titi elhülve.

— Gyanús nekem az a szárnya, amit maga minden rajzba beletesz. Kék madár. Boldogság. Elég gyerekes dolog. De, ha romantikusan rajong valakiért még mellettem is, csak rajongjon nyugodtan. Engem nem izgat. Az ilyen faggatásokat ezentúl mindenestre lesz szíves mellőzni.

— Megbántottam? — kérdezte Titi gyáván.

— Megbántott volna, ha komolyan vettem volna. Különbén soha nem csináltam titkot belőle, hogy Bandrowski nekem nagyon tetszik. Ő és még egy úr.

— Ó, ha ketten is vannak, az már nem fáj. Ki a másik, ha ezt nem veszi faggatásnak?

— A másik, az egy Vargas nevű mexikói. Három napja van Pesten. Majd hallani fog róla. Az aztán férfi a talpán. Nyugodtan féltékeny lehet rá. Óriási vagyon. Mi koldusok vagyunk hozzá képest. Magyar mérték szerint háromszázezer holdja van. Saját yachtja az óceánon. Otthon saját különvonattal uta-

zik. Auteuilben versenyistálló. A spanyol király legjobb barátja. Ez igen. Így már lehet élni. Nálunk? Ha kaviárt adnak egy vacsorán, két hétig beszél róla az egész város. Erről jut eszembe, hogy holnap este nem eszünk együtt. Otthon kell maradnom, az uram beteg. Elég komoly influenza. És délután sem találkozunk. Megérkeztünk. Maga menjen be előre és nézze meg, hogy érdemes-e kiszállnom.

A Bandrowski-ügy ennyiben maradt. De most már figyelni kezdett. És lassan az a gyilkos gyanú kezdett benne kialakulni, hogy ezek között máris van valami. A grófné a férji betegség alapján most el volt foglalva. Férjét kellett ápolnia. Valóban hozták a lapok is, hogy gróf Rhédey Simon komolyan megbetegedett. Tekintettel hetvenegy éves korára, igen gondos ápolást igényel. Hitvese állandóan mellette van. De telefonon azért eléggé igénybe vette. Egész sor eljárnivalót bízott rá, tárgyalni küldte olyan helyekre, ahova most maga nem mehetett. De ugyanakkor teázni látták a kis Zserbóban egy feltűnően érdekes külföldi úrral. Ez nem lehetett más, mint a híres Vargas. Már beszélt valakivel, aki megismerkedett vele. Elragadó embernek mondta, bár nem nélkülözte azt a kissé ríktó latin-amerikai vonást, amelyet Polgár Bódog rastaquouère-nak nevezett.

A következő hétfőn találkozott Annával. De csak rövid ideig. Az asszony fájdalmai nemhogy elmúltak volna, hanem növekedtek. Nagyon rossz színben is volt. A rajzon mégis tudott mosolyogni és jókedvű lett akkor is, mikor részletesen elmondta, hogy Kiki óriási mulatságot szokott csapni a Keljfeljancsival. Már rájött, hogy mikor feldönti, csak úgy tudja fekvé tartani, ha rááll. Ilyenkor győzelmesen topog a legyőzött ellenfélen, csipogva szidja, csőrével hozzávág egyet-kettőt és teletármázza a szobát diadalával. Aztán napoleoni göggel leszáll róla. De a Keljfeljancsi erre nyomban felegyenesedik, sőt, mozdulatával rendesen meg is üti a madarat. Kiki erre képtelen dühbe gurul. Nekiesik, szidja, csípi, löki, verdesi és torka-

szakadtából szidja, mintha azt mondaná: hát nem bírok veled, te piszok? És megint rááll és előlről kezdi az egészszet. Csinálni tudja ezt egy álló óra hosszat.

— Drágám, vigyen haza, csillapítót kell vennem.

Megbeszélték az új találkát a következő hétfőre. De hétfőn déltájban a grófné telefonon bejelentette, hogy okvetlenül együtt kell lenniük, több fontos ügyben segítségére van szüksége. Az orvosok miatt nem tud pontos időt mondani. Egy és három között jön, amikor tud.

— Nem halaszthatjuk holnapra, grófné? Nekem éppen ma délben . . .

— Sajnálom, akármilyen dolga van, mondja le, én csak most érek rá. Viszontlátásra.

És letette a kagylót. Titi nehéz szívvel felhívta a hivatalt. Ott azt mondták, hogy Vargháné ma nem jött be. Első gondolata az volt, hogy a tilalom ellenére elszalad a Katona József-utcába. De az órára pillantva látta, hogy erre már aligha ér rá. Leült gyors elhatározással levelet írni.

Angyalom, — vigasztalhatatlan vagyok, valami, ami magánál nem fontosabb, hanem halaszthatatlanabb, visszatart. Írja meg azonnal, hogyan érzi magát és mikor láthatom. Imádom. Titi.

Negyed négykor jött a grófné. Ceruzával írott lista volt nála.

— Maga most valóságos áldás nekem. Az uramnál a nagy veszedelem elmúlt, de legalább két hétig feküdnie kell. Addig bizony alig láthatom, legfeljebb megkérem ebben a kivételes helyzetben egy-két szíveességre.

— Kérem, parancsoljon.

— Majd sorban elmagyarázom a listát. Ide csak emlékeztető szavakat írtam. Tehát először: végigtelefonálni a csütörtökieket.

— Igenis. Azután?

Azután még jött vagy tíz pont, telefonálás, tárgyalás, megymás. A grófné közben megebédelt és rögtön felállott.

— Nagyon köszönöm, — mondta szokása ellenére — viszontlátásra.

Három napig semmit sem hallott róla, azaz valami homályos értesülést, hogy a Vargas nevű külföldivel a Ritz grilljében valaki ebédelt, aki nagyon hasonlított Rhédeynéhez, de nem biztos, hogy ő volt. Ugyancsak ezen a napon a posta is levelet hozott neki:

Drága Titi, — szívből sajnálom, hogy nem jöhetett, de talán jobb. Olyan fájdalmaim voltak, hogy a hivatalból is hazaküldtek. Szentül megígérem, hogy a következő hétfőre makkegészséges leszek. Szeretettel Anna. U. i.: Kiki csókolatja, ő rágta meg a papír szélét. A.

Minden délután teára, vagy bridzsre, minden késő délután cocktailre, minden este vacsorára bejegyezte magát a könyvecskébe. Rengeteg emberrel találkozott s azok együttvéve mindent tudtak Budapesten. Rhédeynét, mialatt ő ügyeiben futkosott, hol itt látták Bandrowskival, hol ott látták a Vargas nevű külföldivel. A hét közepe táján nagyot nézett: francianyelvű meghívót kapott a Hungáriába egy déli cocktailre. A meghívó a multság időtartamát is jelezte: fél kettőtől, háromig. Vendéglátó: M. Pablo Vargas.

Végre meg fog ismerkedni tehát azzal a legendásan gazdag emberrel, aki a grófnénak annyira tetszett. Ahová csak meg volt híva hétfőig, tehát legalább tíz helyen, mindenütt Vargas izgatta a kedélyeket. Volt, aki már ismerte. Ezek pompás fickónak írták le. Információ is jött már róla kábel útján Newyorkból: bármilyen pénzre jó húszmillió dollárig. Százmillió pengő, csettintettek a beszélgetők, csekélység. Azt is számba vették, ki kapott meghívást a hétfői cock-

tailre. Titi is kapott, Totó is kapott. A legtöbben nem kaptak.

— Monstre-cocktail lesz, — mondta valaki — a Nemzeti Kaszinó, a Park-klub és az Országos Kaszinó egész tagnévsorát meghívta.

— Lehetetlen, — vélte más — az sok-sok száz ember.

Totó beleszólt:

— Én mint miniszteriális kaptam. Minden minisztériumból meghívott hat embert.

-- De miért hívta Titit?

— Mert Titi világhírű, — felelte más.

— Ördögöt. Rhédeyné beprotezsálta. Ő a Vargas flörtje. Igaz, ki mit hallott Rhédey Simon betegségéről?

Titi többé nem hallgatott oda. Azon tűnődött, hogy a grófné és Vargas kacérkodása immár közkincs Pesten. Megalázottnak érezte magát, nagyurak közt csellengő, lábatlankodó valakinek, akit könyökkel szó nélkül hátratolnak, ha már nagyon útban van. Cárnoi kegyencnek, aki nehéz katonai szolgálatot teljesít naphosszat, de a csók rapportjára nem rendelik.

Hétfőn egy órakor megjelent a Hungáriában. A cocktailt abban a teremben tartották, ahol a bálók szoktak lezajlani. Már sűrű tömeg vendég lökdösődött és köszöngetett egymásnak, mikor bement. A társaság magváig nem is lehetett látni: a vendéglátó házigazdát elfedték a körülötte állók. De Sággy Laci nyomban észrevette, s mivel nyilván segített a vendégek fogadásánál, karonfogta, odavitte egy spanyolkülsőjű úrhoz és rábízta. Ez titkárfélének látszott. Utat nyitott magának és Titinek. Ott állott maga a legendás Vargas, csakugyan érdekes emberpéldány, igen karcsú és magas, igen szélesvállú, feje olyan, mint egy cowboyt játszó moziszínészé. És mellette a grófné.

— Egy kedves kollégámat mutatom be, Pablo. Pompásan rajzol. Tessék, kérem, igyék valamit.

A grófné úgy kínált, mint egy háziasszony. Vele nem is törődött többet, folytatta a beszélgetést a mexikóival. Ő csak állt és ivott. Ekkor lépett oda Bandrowski. Őt nem kellett bemutatni, látszott, hogy már jól összebarátkozott volt az idegennel. Vidám és élénk társalgás indult meg, azok hárman, mint összezokott ismerősök csevegtek és nevettek, beszélgetésükben olyan dolgokra utalva, amelyet mindhárman értettek, de Titinek fogalma sem volt, miről van szó. Nem szólt hozzá senki, lassan eloldalgott onnan. Ivott még egy cocktailt, de keveselte s azonnal másik pohár után nyúlt. Már érezte fejében a szesz zsongását, már érezte azt a végzetes vágyat, amellyel a szesz önmagát igyekszik eloltani. Csupa ismerős állott mellette, előtte, mögötte. Beszélgetett, köszöngtetett, nevetett, ivott. Az emberek jöttek-mentek, a távozókat érkezők váltották fel, s ez a hullámmozgás most már csak tompán és távolról hatott feléje. A háta mögött megjegyzést hallott:

— Ez a Titi már megint kész van.

Gyors mozdulattal fordult meg, pohara kilötytyent, végigöntötte kabátját. Mialatt ezt törölgetni igyekezett, az ismerős hölgy folytatta:

— Mondja, miért iszik annyit?

— Mert szerelmes vagyok magába, — mondta bárgyú famosollyal és a hölgy nevéen gondolkozott, de mivel nem jutott mindjárt eszébe, abbahagyta.

Negyed háromkor még mindig voltak vendégek, de már gyéren. Mivel félt, hogy megint összekerül a grófnéval és elárulja részegségét, elsomfordált a helyiségből. Az utcán megállapította, hogy megint be van rúgva. S ekkor nyilallott tudatába, hogy háromkor Annával kell találkoznia. Lemondani lehetetlen. Ha gyorsan leülne levelet írni, talán elküldhetné még, de az a levél zavaros volna és kusza vonásai árulók. Tanácstalanul, mámorosan állt az utcán. Hirtelen düh fogta el Totó ellen: hol maradt ma és miért nem vette ki kezéből a poharat? Most mit csináljon? Be kellene menni valami patikába, hátha tudnak adni valami

gyors segítséget részegség ellen. De ezt restellte. Kávéházba botorkált és nagy pohár forró feketét kért. Mőhőn nyúlt utána és az első mozdulattal feldőntötte. Kávéban úszott az egész asztal. A pincér kelletlen arccal jött törölgetni és új kávét hozott. Ez nem használt semmit. Részegsége, noha nem ivott, lassan fokozódott s az idő kérlelhetetlenül múlt. Megmaradt ítélőképességével úgy félt a közeledő találkozástól, mint a vizsgától a rossz tanuló.

Anna, mikor már bent ült mellette a kocsiban, rápillantott. Rögtőn meglátta merev arcvonásait, zavart szemét és megérezte az erős szesz-szagot.

— Titi, — mondta rémulten — maga megint ivott.

— Ugyan, dehogy ittam. Egy cocktail volt az egész.

De nyelve nehezen forgott. A kávéház előtt kiszálltak. Titi rosszul lépett és megbotlott. A sáros földön vette magát észre. A vezető odaugrott felsegíteni. Nehezen tápázkodott fel és könnyedén nevetni próbált. De ez nem sikerült. Átvette a vezetőtől sáros kalapját. Anna, aki sápadtan állt mellette, egy szót sem szólt, de ő nyersen fordult feléje:

— Mi az, maga még nem botlott meg soha? Miféle hülyeség engem kinevetni?

Aztán szuszogva fizetett. A kocsi elment. Anna a sírással küzdve, remegő szájjal szólalt meg.

— Most menjen be a kávéházba és tisztíttassa meg a kabátját. Én most hosszú ideig nem akarom látni. Csak akkor közeledjék hozzám, ha egész életét megváltoztatta.

Megfordult és nekivágott az utcának gyalog. Öszegörbedve ment, vánszorogva. Látszott járásán, hogy most is erős fájdalmak kínozzák. De Titinek mindegy volt minden. Nem ment be a kávéházba. Elindult botorkáló léptekkel. Űgyet sem vetett rá, hogy minden járőkelő megbámulta végig sáros kabátját. Vonszolta részegségét, amíg kocsit talált. S mikor végre talált egyet, úgy vetette magát hanyatt az ül-

sen, mint az öngyilkos, aki bevette a mérget és most készül meghalni.

Azután, hogy másnap visszanyert józan eszmé-
lettel tért vissza a világba és számot vetett helyzeté-
vel, Anna ellen fordult. Azzal az érvelési készséggel,
amellyel hiú emberek minden módot megtalálnak,
hogy másra hárítsák a felelősséget, előbb gyáván,
majd nekibuzdult haraggal Annát kezdte okolni:
„nem ő mondta, hogy csak tomboljam ki magam?
Nem ő kergetett nagyképű tisztességével más nők
karjaiba? Most itt az eredmény. Ahelyett, hogy bol-
dogan élénk együtt és gondtalanul örvendénk az
egész világnak.“ Érezte, hogy most kemény elhatáro-
zásra volna szükség. Szakítani kellene ezzel a minden
nap kétszer, háromszor meghívott életformával, a
nagy vacsorák utáni féltizenkettes felkészüléssel
és az utána következő tánchelyiség dorbézolásával,
pezsgő, whisky, méregerős fekete és mértéktelen
cigaretázás megveszekedett habzsolásával, a cocktail
gyűlöletes mámorával. Vannak irigylésreméltó fegyel-
mezettek, akik pompás beosztással ússzák meg a
társaséletet, étkezés előtt nem isznak, étkezés alatt is
csak ajkukat nedvesítik, ebédmeghívásnál fél négy-
kor felállanak és az erőszakos marasztalást eleresztik
fülük mellett, s ha a társaság vacsora után felkereked-
dik, a tánchelyiségbe már nem érkeznek meg. Ezt
kellene keményen elhatározni és megvalósítani, ha
törik, ha szakad. De hiába minden, ő ehhez gyenge.
Őt csak Anna tudta volna megmenteni, ha egész éle-
tével melléje szegődik. De nem tette. Mindennek Anna
az oka. És mi lesz most? Annát most is és minden-
képpen szereti. De mivel közeledjék hozzá? Valami
fogadalommal, amelyet a társasélet annyi elragadó
örömének csábítása között úgy sem tud megtartani?
Nem. Anna maga mondta, hogy tombolja ki magát.
Hát jó, majd kitombolja magát. Ha most hosszú ideig
nem akarja látni, jól van, próbálják meg így. Az idő
majd megmutatja, mi lesz. Csak egyetlen hibája volt
ennek a dacos fogadkozásnak. Anna egészségi álla-

pota. Ez az asszony nagyon szenved. Amennyire rézségének fátylán át vissza tudott emlékezni, legutóbb is nagyon rossz színben látta. Törődött volt és éveket öregedett. Hogyan lesz ez, hogy híreket sem hall róla? Talán majd titokban, Anna tudta nélkül, felkeresi Lázárnét. Ebben meg is nyugodott. És elkezdte megpróbálni hétköznapi életét Anna szelíd-sege, hosszú beszélgetései, megejtő bizalmassága nélkül.

A grófnét alig látta. Telefonon minden nap érintkeztek, olykor naponta háromszor is, a grófné hosszasan megtárgyalta vele ügyeit és megbízásokkal halmozta el, de személyesen találkozni sohasem ért rá. Pedig a lapok megírták, hogy gróf Rhédey Simon elhagyta a betegszobát és hol ezzel, hol azzal a közéleti emberrel folytatott beható tanácskozásokat időszerű kérdésekről. Időszerű kérdések alatt mindig a készülő második zsidótörvényt kellett érteni. Rhédey erős katolikus volt, semmit sem csinált az egyház nélkül, állásfoglalását mindenki igen fontosnak tekintette és minden társaságban tíz perc alatt az ő szereplésére terelődött a beszélgetés.

Titi várta, hogy mi lesz. Járt a társaságot délből is, délután is, este is. Most már ismert embernek tarthatta magát Budapesten. Gyakran szerepelt képes folyóiratokban, vagy a korzón kapta le a fotóriporter ismert színésznő társaságában, vagy valami nevezetes eljegyzésen arisztokraták és közéleti előkelőségek között. Felszólításokat kapott, hogy bálók, vagy jótékony hangversenyek védnökségét vállalja, s ő olvadó boldogsággal vállalta is, szemet húnyva a húsz-harminc pengő felett, amellyel illetett jegyét megváltania. Nemcsak Acél rovatának szállított állandó társasági anyagot, hanem más lapok társasági munkatársai is gyakran felszólították telefonon, van-e valami érdekes pletyka a társaságban. Hálából aztán kiírták, hogy „Balog Tihamér, az előkelő szalónok népszerű Titije, nagyobb külföldi utat szándékozik tenni.“ Vagy „Az ismert rajzolóművész, a társaság kedvence, vidéki kas-

télyt vásárolt.“ Örült is ezeknek a kiszerkesztéseknek és nevetett is rajtuk, mert most már tudta, hogyan készül az ilyesmi. De voltak társasági népszerűségnek komoly jelei is. Egy délelőtt női hang kereste telefonon.

— Itt gróf Zichy Zoltánné beszél. Balog Tihamér úrral beszélek?

— Én vagyok. Tessék parancsolni.

— Kérem, ne vegye rossz néven, hogy ismeretlenül zavarom. Rögtön a tárgyra térek: elvben hajlandó-e segítségemre lenni egy jótékony mozgalomban. A Vörös Kereszt javára csinálunk egy estélyt és szükségünk volna valakire, aki jól ismeri a társaságot és segít a rendezésben.

— Kérem, grófné, a legnagyobb készséggel.

— Igazán őszintén hálás vagyok. Nem haragszik, ha elveszem egy félóráját a részletek megbeszélésére?

— Parancsoljon velem, én érzem magam kintüntetve.

Kitűzték a találkát, Titi még aznap délután megjelent a jótékony dáma lakásán, a múzeumutcai kis palotában. Ott nem valami öreg nőegyleti satrafát talált, hanem sugárzó szépségű fiatal hölgyet. Ez a hölgy rendkívül udvarias volt és csak a tárgyról beszélt. Valamikor márciusban akarták megkapni a Vigadót egy jótékony, műsoros táncestély céljaira és nem szokványos hangverseny-műsort óhajtottak bevezetőül rendezni, hanem valami ötletes élőképet, vagy felvonulást, vagy revüt, kizárólag igen előkelő, társaságbeli személyekkel, méregdrága helyárrakkal. Titi lelkesen karolta fel az eszmét, vállalta a rendezést és ott helyben, egymásután öt-hat ötletet vetett fel. Zichy grófnénak rendkívül tetszettek az ötletek, okos, gyakorlati megjegyzéseket fűzött hozzájuk, kintűnően megértették egymást. Abban maradtak, hogy elvben megvalósítandónak szegezik le a dolgot és január folyamán részletes megbeszélés céljából új találkozót tartanak, amely a munkát komolyan meg-

kezdi. Titi nagy kedvet érzett a dologhoz, fejében csak úgy nyüzsögtek a tervek. És mikor távozott, erős rokonszenvvel gondolt vissza a hölgyre. Ez igen tartózkodó volt és a tárgyon túl személyes megjegyzést nem tett, de mindvégig feltűnően udvarias és előzékeny hangot használt, tüntetvén annak lekötelezettségével, aki szívességet kér, még ha nem magának kéri is. Titi még aznap szóba hozta a hölgyet Totó előtt.

— Ismerem, — bólintott Totó — elragadó aszszony. Széchenyi-leány, Széchenyi Tibor leánya. A társaságban keveset szerepel, inkább csak jótékonykodik. Három gyönyörű kislány van.

Másnap megjelent a lapokban a tavasszal rendezendő nagy jótékony estély terve, valamint az is, hogy a hölgybizottság a rendezés munkájára Balog Tihamért, az ismert rajzoló művészt kérte fel. Még aznap délelőtt öt különböző hölgy hívta fel. Valamennyi közölte készségét, hogy fellép a jótékony estélyen. Ő kitérő választ adott nekik. A felelősséget a hölgybizottságra kente. Mert már elég jól ismerte a társasélet egyensúly-viszonyait annak megállapításához, hogy ezen az estélyen az öt hölgy egyike sem szerepelhet.

Egyik este Duragáéknál vacsorázott, akik összejövetelt rendeztek Vargas tiszteletére. A mexikói nábob a háziasszony jobbán ült s mindjárt mellette Rhédey grófné következett. Hogy a grófnéval szót válthasson, ahhoz csak a feketénél jutott.

— Hosszú idő óta először vacsorázunk együtt, — mondta leplezett szemrehányással.

— Úgy van, felelte hűvösen a grófné, — és ismét jó darabig nem vacsorázhatunk együtt. A férjem ma ismét ágynak esett. Komoly láza van. Az orvosok szerint túlkorán kelt fel. Csak megiszom a feketémet és már megyek is.

Aztán a szót franciára fordította.

— Kérem, Bandrowski, — szólt át a közelben beszélgető lengyel követnek — magának itt a kocsija.

Kérem, vigyen haza egy negyedóra múlva. Addig Vargasszal van valami beszélni valóm.

És Titiről tudomást sem véve, odament a háziasszonnyal beszélgető mexikóihoz. Egy negyedóra múlva valóban eltűnt Bandrowskival. A lengyel követ nemsokára visszatért. Ekkor már a bridzsasztaloknál ült a társaság. Éjfél tájban Totó, aki terített, elment körülnézni és azzal a hírrel tért vissza, hogy odaát a másik teremben a chemin már javában folyik.

— Abba beülök, — mondta Titi élénken — akkora balszerencsém van a szerelemben, hogy biztosan vagyonokat fogok nyerni.

— Azt észrevettük, — kottyant bele vidáman Tallián Kriszta.

Titi megdöbbsent. Most vette észre, hogy az előbbi megjegyzését nem lett volna szabad elejtenie. Vigyázatlan volt, de ártatlan. Eszeágában sem volt a grófnéra céloznia. Sőt, ellenkezőleg. Anna járt a fejében, mint mostanában mindig. De az ügyetlen megjegyzés elhangzott. Most ki kellett vágnia magát.

— Észrevették? Tessék. Már a lokálokban sem kurizálhat az ember.

— Hogy-hogy lokálokban, — szólt Waldeck grófné — hát ott van balszerencséje?

— Úgy van. Rettenetes dolog történt velem. Az egyik tánchelyiségben életre-halálra ostromoltam egy pezsgős tündért.

— És kosarat kapott?

— Éppen ez az. Meghallgatott. És most nem tudok szabadulni tőle. Ha ez nem balszerencse a szerelemben, akkor semmi sem az.

A bridzset befejezték és ő is átment a cheminasztalhoz. Álldogálva játszott egy darabig, váltakozó szerencsével. Aztán szabad lett egy hely. Beült. Sokáig hol nyert, hol veszített. Vargas is ott ült a játékosok között, jelenléte elég magassá tette a játékot. Száz pengővel kezdték a bankot. De számára ez semmi különös izgalmat nem jelentett. Szerencséje

szabályosan váltakozott. Két órakor meg is elégette a játékot és elhatározta, hogy megvárja a bankját, aztán hazamegy. Ekkor hirtelen dühödött szerencse csatlakozott hozzá. Egymásután vágta ki a kilenceseket és nyolcasokat, mintha lapjait megbabonázták volna. Tizenkétezer pengő volt a bankban, mikor hazament vele. Nagy, rendetlen boglya gyanánt halmozódtak előtte a százások. Most már maradt. Nem mintha még nyerni akart volna, de a szerencsés játék boldog izgalmáról nem tudott lemondani. Egy-egy tétje most már kimaradt, de még mindig inkább nyert, mint veszített. Már tizennégyezer pengőnél tartott, mikor pénzét megolvasta. Ekkor került Vargashoz a bank, aki éppen szemközt ült vele. Mögötte már a kibicek egész csoportja álldogált, akik ámulva szemléltek szerencsésjét. A bankok már megnőttek. A bankárok ezer pengővel indultak.

— Kétezer pengő a bank, — mondta Vargas.

Itt-ott magányos százásokat tettek. De Titi némán koppantott az asztalon. Ki-ki visszahúzta a százásokat. Vargas leosztotta a lapokat.

— Kettő a banknak.

Titi közömbös arccal beolvasott a bankba húsz darab százast.

— Suivi, — mondta közömbös hangon és nagyot szitt cigarettájából.

Valaki megjegyzést tett félhangon. Az izgatott kibicek lepisszegték.

— Hat a banknak.

Titi mozdulatlan arccal kiolvasott a pénzhalomból negyven darab százast. Még mindig maradt hat-ezer pengője. Elég csinos nyereség egy éjszakára. Zsebében is volt még kétezer pengő saját pénze, amelyet eddig elő sem vett.

— Nyolcezer a bank.

A bejelentést mély csend követte. Senki sem tett semmit. Titi kissé habozott. Éppen nyolcezer pengője volt összesen. Vállat vont. Legfeljebb elveszíti.

— Suivi.

Vargas bólintott. Aztán leadta a lapokat. Titi mosolyogva kivágta a nyoleást. Már készült nyúlni a nagy halom pénzért.

— Kilenc a banknak.

Vesztett. A figyelő játékosokon hűledező zsongás futott végig. Ő lebiggyesztette ajkát. Megolvasta az előtte heverő bankókat. Hatezerháromszáz jött ki belőle. Azt odatolta. Tárcájából még kiolvasott ezerkétszáz pengőt. Magában nyugodtan állapította meg, hogy ennyit vesztett. Maradt pár száz pengője. Semmi baj.

— Tizenhatezer a bank.

Egyetlen hang nem hallatszott, egyetlen kéz nem mozdult. Vargas várt. Akkor kissé gúnyosan és ingerkedő hangsúllyal Titire nézett.

— Monsieur?

— Sajnálom, monsieur, nem hoztam több pénzt magammal.

Most gyors szemjáték következett. Vargas a házigazdára pillantott. A kérdőpillantás ezt jelentette: van ennek pénze? A házigazda magasra vonta szemöldökét és legyintett. Ez azt jelentette: ennek le lehet adni akármennyit, jó pénz.

— De kérem, — mondta Vargas, — öntől minden tételt szívesen elfogadok. Megütheti a bankot. Ha meri. Ha nem meri, ne üsse meg.

Titi elkomolyodott a kihívásra. Arcába nézett a mexikóinak. S azon az arcon unalmat és könnyed lenézést látott.

— Suivi, — mondta határozottan.

A lapok nesztelenül csúsztak a posztón a halálos csendben.

— Kilenc a banknak. Sajnálom, uram, önnek ma nincs szerencséje. Harminckétezer a bank. Ennyivel talán el is mehetek.

— Suivi! — mondta Titi élesen.

— Kérem, szívesen.

Mosolygott. Mint az ingerkedő gyerek a hörgő párdúc vasrácsa előtt. Osztott.

— Hat a banknak.

A játékosok suttogva szörnyűködtek. Vargas nevetett. Nyúlt a koporsó felé.

— Parancsolja még egyszer?

— Köszönöm, — mondta Titi könnyedén, mi alatt felállott — nekem elég volt. Tartozom önnek negyvennyolcezer pengővel. Mikor és hova parancsolja a pénzt.

— Nem sürgős, monsieur. Azt hallom, önöknél egy hetes clearing divat. Különben a Hungáriában lakom.

És maga elé húzta a bankot. A koporsót már elhúzta a soron következő játékos. Titi még megvárta az első leosztást. A játékos nyert. Vargasnak öt ütése volt, ezt a hatodikat, ha tovább mer kockáztatni, ő nyerte volna meg. De így vesztett. Most gondoskodnia kellett negyvennyolcezer pengőről. Többen oda léptek hozzá és izgatottan magyaráztak. Ő közömbös mosolyt erőltetett magára, legyintett és kiment a teremből.

Másnap megjelent Pethőnél. Az ügyvéd csak egy pillantást vetett rá és már tudta, hogy Titi súlyosabb összegű pénzt akar kérni. Ez rá volt írva az arcára. Előzetes védekezésül tehát szóhoz sem hagyta jutni, hanem ellentámadásba ment át.

— Jó, hogy beszélhetek veled. Elég szorongatott helyzetbe jutottam. Rengeteg a künnlevőségem, senki sem fizet, viszont a kötelezettségek szorítanak. Arra szeretnék megkérni, hogy a tartozásodból adj meg valamit. Az Ilona-utcai házra vevő van, ha eladjuk, a vételárat felhasználhatom. Az pillanatnyilag segítené rajtam.

Titi fanyarul nevetett.

— Öregem, itt komolyabb dolgról van szó. Ha nem kapok azonnal ötvenezer pengőt, végem van.

— Azt hiszem, tréfálsz. Tudhatod jól, hogy ez ki van zárva. Mi az ördögre kell neked ötvenezer pengő?

— Kártyáztam. Utoljára. Többé nem veszek

kártyát a kezembe. De ezt most rögtön ki kell fizetni.

Elmondta éjszakai játszmáját. Nem szépített semmit, elmondta úgy, ahogy történt. Pethő legyintett és kijelentette, hogy ezt az adósságot egyszerűen nem kell fizetni. A bíróság a kártyaadósságot nem ítéli meg. Vargas csak utazzék haza Mexikóba és pereljen onnan, ha akar.

— Ezt nem mondhatod komolyan. A társaság kitaláltana magából.

— Mondd már. Majd keresel magadnak másik társaságot. És nem is taszítana ki. Mi például mindig szívesen látunk. De ötvenezer pengőről ne is álmodj.

— Ne mondd ezt ki ilyen könnyen és ne kergess az öngyilkosságba. Magad is gazdag ember vagy, miért ne előlegezhetnél még ennyit? Ha a házat eladjuk, az is segít. Egyszer mégis csak befejeződik ez a hagyatéki eljárás. Hogy akkor egy félmilliót kapok-e, vagy négyszázötvenezer pengőt, az nekem mindegy.

— Ugyan, kérlek, hol vagyunk már attól a félmilliótól. A vagyont egyik komoly veszteség a másik után éri. Ezeket hosszadalmas volna elmondani. Sokkal tartozol is. Hiszen mindent meg fogsz látni az elszámolásból, amely most már hamarosan kész lesz. Erről az ötvenezer pengőről tégy le. Még ha lehetne is szerezni hirtelenében ennyi pénzt, az olyan drága volna, hogy én azt nem tanácsolhatom, sőt nyomatékosan lebeszéllek. Nem, nem, semmiesetre.

Titi kérére fogta a dolgot. Majd könyörgőre. Fogadkozott, bármilyen uzorakamatot kínált. Akármilyen kifogásokat vetett Pethő, valamennyit cáfolni igyekezett s ezzel észrevétlen sajátmagának szabott feltételeket. Egy álló óra hosszat tárgyaltak. Végül kitűnt, hogy bizonyos feltételekkel mégis lehet valamit csinálni. A házat, amely Pethő hozzávetőleges becslése szerint mégér harmincezer pengőt, oda kellett adni húszezerért, mert ilyen hirtelen vásárnál a vevő megmakacsolja magát és diktál. A hiányzó

harmincezer pengő fejében Kaufmann Jenő uzsorásnak negyvenötezer pengő értékű váltót ír alá. És ezetül nem vehet igénybe havi négyezer pengőt, csak hármat. Mikor ebben megállapodtak, ki kellett menni az előszobába, hogy Pethő gépbe diktálhassa a szükséges aláírnivalókat. Ez is eltartott jó félórát. Akkor ismét bejött és mohón aláírt mindent. Megbízást a ház eladására, váltót, nyilatkozatot, mindent. Pethő mindezt eltette, aztán csekket állított ki ötvenezer pengőről.

— Ugye, hogy mégis van pénzed, — mondta Titi felszabadult, könnyű lélekkel.

— Dehogyan van, — felelt Pethő — ez nem az én pénzem. Ez rámbízott idegen pénz. Miattad sikkasztásba keveredem.

A lépcsőn lemenet Titi hevenyészett számítást csinált. Mindenekelőtt kétségtelennek lehetett tartani, hogy Pethő a házat szándékosan alábecsülte. Nyugodtan többre lehetett becsülni legalább ötezer pengővel. De írásos megbízása volt eladni húszért. Ezen tehát könnyedén kereshet tizenötezer pengőt. Az uzsorás keres tizenötöt. Az éjszaka tehát nem negyvennyolcezer pengőt vesztett, hanem, ha még hozzáveszi az elúszott nyereséget, a ház átíratási költségeit és Pethő ez ügyre eső ügyvédi-költségszámláját, kijön belőle kerek számban százezer pengő. Most ennyivel kevesebb a vagyona.

Másnap beváltotta a csekket. A pénzzel elment a Hungária-szálló irodájába. A tisztviselő felhívta a Vargas szobáját és otthon találta. Vargas úgy rendelkezett, hogy a szálló pénztára nyugta ellenében vegye át a pénzt. Titi fizetett. Leolvasott az asztalra négy-száznyolcvan darab százast. A pénzből maradt még kétezer pengője. Ennek külön megörült, mintha kártyán nyerte volna. Aztán kilépett az utcára. A rikancsok éppen egy estilapot kiáltoztak. Valami arra indította, hogy vásároljon egyet. Az első oldalon gyászkeretben ott látta a gróf Rhédey Simon nevét. Rhédey gróf reggel fél tízkor meghalt. A tudósítás

elmondotta, hogy az öreg főúr, orvosi tilalom ellenére, túlkorán kelt fel influenzájából, hosszadalmas tárgyalásokkal túlerőltette magát, újra meghűlt, a vizsgálat megállapította, hogy napok óta lábon hordta a tüdőgyulladást. Ma reggel szívgyengeség lépett fel, nem lehetett megmenteni.

Azonnal megkereste a legközelebbi nyilvános telefont. Felhívta a grófné titkos számát. Mással beszélt. Kissé várt és hívta újra. Mással beszélt. Tíz percnyi meddő próbálkozás után a szám végre jelentkezett. De nem a grófné hangja, hanem az inasé.

— A grófné úgy rendelkezett, hogy senkivel sem tud telefonon beszélni.

— Mondja csak meg, hogy Balog Tihamér keresi.

Szünet következett. Majd pár pillanat múlva az inas hangja ismét megszólalt:

— A grófné sajnálja, de most nincs abban a helyzetben, hogy telefonálhasson.

És letette a kagylót. Titi kijött a fürkéből és megállt a szállingó hópihéek között. Gondolkozott és sértődöttsége hamar elszállt. Belátta, hogy a grófnénak csakugyan nincs most módjában telefonálgatnia. A palotában most ravataloznak, részvétlátogatók és hivatalos emberek jönnek, mennek, voltaképpen illetlenség ilyenkor egyáltalában odacsengetni. Elment a főpostára és társadalmi hangú, hosszú részvéttáviratot fogalmazott. Azt feladta. S ekkor hirtelen a fáradtság valami szédülő érzése fogta el. Hátában borzongást érzett. Kezefejét arcához értette: arca sötött, mint a kemence. Semmi kétség, erős láza volt.

Mindjárt hazament, lefeküdt és orvost kért. Láza majdnem elérte a harminckilencet.

— Nincs semmi különösebb baj, — mondta gondos vizsgálat után az orvos — az ilyen magaslázú influenza hamar elmúlik. Az alattomos, alacsony lázak sokkal tovább tartanak. Szövődmény semmi, a mellkas tiszta. Egy-két napig fekédni kell. Egy-kettőre túl leszünk az egészen.

A tétlen pihenés jólesett neki. Egy-egy félórát olvasott, aztán letette a takaróra a könyvet és Annáról tündött. Aztán megint olvasott. De a sorok között is Anna jutott eszébe. Ez a név úgy élt lelkében, mint az óraketyegés. Csendesen, de szabályosan és változatlanul. Többnyire nem lehetett hallani, mert a társasélet állandó zenebonája elnyomta. De a zsvaj ilyen szüneteiben meghallotta. Szeretem? — kérdezte magától. S mindjárt felelt: soha másba nem voltam szerelmes, csak belé. És így soha nem fogok szeretni senkit.

Betegsége másnapján felhívta Totót. Az még aznap délután meglátogatta. Mindjárt a nagy kártyanyereségről kezdett beszélni. Sajnálta, hogy aznap este nem volt Duragáéknál, beleszólt volna az esztelen duplázásba.

— Ugyan, hagyj, — mondta Titi könnyedén — a pénzhez való érzéket sohasem fogom megtanulni. Persze, hogy bosszantott. Szerettem volna pofonütni magam. De annak a Vargasnak a kihívó mosolyára most sem tudnék másképpen felelni, minthogy állok elébe. Ha az ember kártyázik, akkor veszíthet. Ne is beszéljünk róla. Mit szólsz Rhédey grófhhoz?

— Nagyon lesujtott. Te tudod, mennyire tiszteltem és szerettem. Nekem személyesen is nagy veszteség. A közéletnek meg éppen nagy. A közönség soha nem is tudta, milyen fontos ember, hiszen inkább csendben dolgozott. Miniszteri tárcát nem vállalt soha. Csak az elveit vállalta. Két nagy pillére volt annak a világnak, amelyet felépített magában: a katolicizmus és a magyarság.

— Furcsa.

— Mi furcsa?

— Hogy a felesége sem nagyon vallásos, sem nagyon hazafias.

Totó elmosolyodott.

— Az apja osztrák katonatiszt volt a régi világban. Ennek a levegőjében nőtt fel, mikor az a régi világ már el is tűnt. A grófnénak nem Magyarország

a hazája, hanem az a monarchia, amelyet már nem is ismert. Ami pedig a vallásosságát illeti, a protestánsokat nagyon lenézi.

— Ezt nem vettem észre. Hiszen én is református vagyok. És soha ilyesmit nem éreztetett velem.

— Még megkaphatod. Prohászkaról például, aki szerintem egyike volt az ország legnagyobb szellemeinek, mindig ellenségesen nyilatkozott, mert Prohászka bölcs és nagy ember volt és a felekezeti békét kereste. Talán nem tudja, vagy elfelejtette a vallásodat.

— Lehet. Anyagilag hogyan maradt itt a grófné, mit hallasz?

— Itt nagy bajok vannak. Pontosat nem tudok neked mondani, mert a hitbizományi törvényekről fogalmam sincs. Itt pedig van hitbizomány, meg allodium, meg szabad vagyon, mit tudom én, hogyan hívják ezeket. Csak azt tudom, hogy a grófnak négy fia maradt, akik első házasságából származnak. A legidősebb egy esztendővel több, mint mostohája, a grófné. A négy fiú eddig falun élt, a vagyont kezelték, valamennyi kitűnő gazda. A várományos ez a legidősebb fiú, gróf Rhédey Mihály. A grófnéval halálosan gyűlölik egymást és akik a dolog jogi részéhez értenek, azt mondják, hogy ez a fiú, ha akarja, súlyos anyagi kellemetlenségeket okozhat a mostohájának. Már pedig akarja. Te mikor beszéltél vele?

— Elég régen. A gyászeset hírére próbáltam felhívni, de nem jött a telefonhoz.

— Azt most nem lehet rossz néven venni tőle.

— Nem is veszem. Mi van az ismerősökkel?

— Tombol a társasélet. Az ember most több helyre kénytelen menni, mint valaha. Ezt mind az új zsidótörvény csinálja. Számos család, amelyet a törvény érint, kemény elhatározással megszüntetett minden társadalmi lépést. Operába nem járnak, tánchelyiségben nem látni őket, vendéget nem hívnak. De van egy másik csoport. Ezek megrendülve tartanak szemlét, vajjon ki hajlandó velük az érint-

kezést fenntartani. Ezeknek az ember nagyon nehezen mondhat le. Eddig megettem a vacsorájukat és megittam a pezsgőjüket. Most néztek félre az utcán? Ezt nem tehetem. Dömsödyéknek könnyen mondhatom, hogy fáj a fejem, nem megyek. Stein bárónak nem mondhatom.

Totó még beszámolt a legfrissebb mendemondákról, aztán elsietett egy teára. Titi a levegőbe bámult és Annáról gondolkozott. Aztán olvasott. Aztán megint Annáról gondolkozott. Összesen öt napig maradt ágyban. A láza harmadnap már teljesen elmúlt, de az orvos nem engedte ki a szobából. Ötödnap végre felöltözött. Meghívása volt ebédre is, vacsorára is. De mielőtt kiteszi a lábát az utcára, még fel akarta hívni a grófnét. A temetés a gyász nagy pompájával már megtörtént, a halottat birtokán temették el a családi sírboltba. Ujságok írták, hogy az özvegy a temetés után visszautazott Budapestre.

A grófné számán ismét csak inashang jelentkezett.

— Itt Balog Tihamér beszél. A grófnét kérem a telefonhoz.

Az inas nem tartotta el magától a kagylót elég messzire. Tisztán lehetett hallani, mikor jelentette:

— Balog Tihamér úr kíván a kegyelmes grófnéval beszélni.

És tisztán lehetett hallani a türelmetlen és indulatos választ is:

— Nem vagyok itthon. Egyáltalában, ennek az úrnak, sosem vagyok többet itthon. Mondja meg a kapusnak, hogy ha ez az úr jön, nem fogadok senkit.

Aztán hallatszott az inas udvarias hangja, már a kagylóban.

— A kegyelmes grófné nincs itthon, nagyságos uram.

Ő néma maradt a megdöbbenéstől. A készülékből az a kattánás hallatszott, amely jelezte, hogy odaát letették a kagylót. Ő csak tartotta a fülénél a magáét, megkövülten meredve a levegőbe. Mintha

azt várná, hogy valamilyen módon még kiderül a rettenetes félreértés. Aztán remegő kézzel visszatette a kagylót a helyére. Leült a karosszékre, mert nem tudott a lábán állani. Hülyén nézett maga elé. Arca görcsös és kegyetlen mosolyra torzult.

— Úgy kell neked, te lakáj, — súgta maga elé vak dühvel — dögölj meg. Ezt megérdemelted.

Nehezen lélegzett felindulásában. Jó sokáig tartott, míg lecsillapodott, lassanként tért magához, mint aki futva érkezett az ötödik emeletre. Akkor felkészült, selyemkendőt csavart nyaka köré, gondosan begombolta bundáját, s a kapu előtt kocsit kért. Hófehér téli világ volt kint, sűrűn esett a hó. A vezetőnek odavetette az Anna lakáscímét. Ott a kocsit elküldte. Mindenáron és hosszasan szándékozott Annával beszélni. De már Eszes Dánieltől megtudta, hogy Anna nincs itthon.

— Kórházban van kérem, operáció alá jutott.

— Mióta van kórházban?

— Már számosabb ideje.

— Melyik kórházban fekszik?

— Nem vettem tudomásul. Kettőben. Előbb emitt, majd meg amott.

— És hogyan sikerült az operáció? Mi baja volt, nem tudja?

— De tudom. Belső betegsége van, kérem. Nagyon nagy a láz magaslata, kérem.

— Lázárék itthon vannak?

— Nincsenek. A nagysága éppen elment a nacs-cságához.

Többet nem lehetett Eszes Dánielből kiszedni. Titi kocsit keresett és hazasietett. Ott nekiült a telefonnak. Hosszas gondolkozás után kisütötte, hogy kezelőorvosától kellene tanácsot kérni. Az orvost nagynehezen felhajszolta. Gondolata jónak bizonyult. Mikor megmondta, hogy a hölgy, akit nyomoz, tisztviselőnő, az orvos azt a tanácsot adta, hogy hívja fel a MABI-kórházat. A hölgy valószínűleg ott van, vagy ott volt s ez esetben megtudják mondani, hogy hová

szállították. Tíz perc múlva tudta, hogy Annát csakugyan odavitték be eredetileg, de azóta elszállították egyik fővárosi kórház sebészeti osztályára. Ismét lement az utcára és a vezetőt sürgetve, az illető kórházhoz kocsizott. Előbb nem akarták odaengedni a folyosóra sem, de addig könyörgött, amíg bejutott. Végre megtalálta az Anna szobáját. De ott tábla lógott, hogy a beteget szigorúan tilos meglátogatni. Addig lődörgött, míg az ápolónőt megtalálta.

— Nem szabad bemenni Vargháné nagyságos asszonyhoz?

— Nem. Rosszul van.

— De mi történt vele, kérem? Én közeli hozzátartozója vagyok, kérem.

— Vakbél-műtét. Komplikációs. Átfúródása volt.

— És rosszul van? Veszélyes az állapota?

Az ápolónő vállat vont.

— Harminckilenc két tized. Legyengült szervezet. Talán megmarad.

— Benézni sem lehet? Nézze, kedves nővér, maga bemehet, ugye? Nézze, nagyon nagyon kérem, menjen be és mikor bemegy nyissa úgy az ajtót, hogy legalább egy pillanatig láthassam. Nem tovább, csak egy pillanatig.

Az ápolónő gondolkozott. Aztán odament az ajtóhoz lassan, szélesen kinyitotta. Bement. Ez alatt a pillanat alatt Titi odaláthatott az ágyra. Ott feküdt Anna, szeme lehúnyva. Arca ijesztően megvékonyodott. Alig lehetett ráismerni. Titi nekidőlt az ajtófélfának és sírva fakadt.

XIX.

Aznap este nagy mulatságba keveredett. Nem ugyan jókedvből, hanem csak a társaság miatt. Úgy kezdődött, hogy Sáray Sárinál, a híres primadonnánál vacsorázott. A művésznőnek volt most néhány szabad estéje, s egyiket arra használta fel, hogy Hová-

nyiek gyakori meghívásainak viszonzására vacsorát rendezzen nekik. A vacsorával ki akart tenni magáért, elhatározta, hogy ez olyan multság lesz, amelyet városszerte meg fognak emlegetni. Már a cocktailt pokoli erőre csinálta. Állandó udvarlója, a dúsgazdag fiatal földbirtokos, buzgón és átlátszó szándékossággal segített a kínálásban. Úgyszólván erőszakkal itatott mindenkit. Titi mohón nyúlt az első pohárért, a kórházban átélt izgalmi és azóta állandóan érzett aggodalmi porhanyóssá tették idegei ellenállását, s ez a porhanyós talaj kívánva szívta fel az italt. A második cocktail után érezte, hogy már el van veszve. De nem törődött vele. Most éppenséggel kívánta a mámort, hogy felejtse.

Mikor a levest elfogyasztották, nagy és vidám zivaj keletkezett. A vendéglátó művésznő elárulta szomszédjának, hogy a hangulat élénkítése végett bőven tettek gint a levesbe. A különösízű levest mindenki dícsérte, csak most jöttek rá, hogy ezzel is az ivást folytatták. Az udvarló ötletéből minden ételt szeszesen készítettek. Az előétel mártásába konyakot tettek, a baromfit borral készítették, a tortában rum volt. S mindegyik fogáshoz még külön ital is járt. Mire a vendégek az étkezéstől felkeltek, már körülbelül mindenki be volt csípve. A feketéhez még Grand Marniert, cseresznyemagból készült szeszt és barackpálinkát kínáltak, aztán máris rátértek a pezsgőre. Mikor a meghívottaknak az a csoportja következett, amely este színpadokon itt-ott el volt foglalva, az eddig légmentesen elzárt és fülledt társaság az érkezők józanságának mértékével meg tudta mérni a maga elázottságát, s ez a különbség, mint fizikában a horror vacui, a gyors kiegyenlítést követelte. Az újonnan jötteket vadul itatták. Éjfél után egy órára már mindenki lerészegedett, kivéve azokat, akik epebajra, vagy gyomorfekélyre való hivatkozással nem mertek szeszt inni és már előbb elszökdöstek.

Ott volt Gyöngyös Terka szívbeli udvarlója is, a hírlapíró. Ez készült el leghamarább. Az eszméletlen-

ségig sokat ivott, haza kellett vitetni. Gyöngyös Terka lendületesen ivott tovább. Odaplántálta magát Titi mellé. Pethőről kezdett beszélni.

— Hogy van a barátod, az az aljas, piszok fráter? Még mindig szabadon jár?

— Az a benyomásom a kifejezéseidből, hogy szakítottál vele.

— Dehogyan szakítottam. Egyszerűen kivágtam. Már nem lehetett elviselni. Most pöröl.

— Téged pöröl? Miért?

— Mert mikor a bundát kaptam tőle, meg egy pár ékszert, könyörögtem neki, hogy a még hátra maradt adósságaimat fizesse ki. Nem akartam már annyira terhére lenni Bolmánszkynak. Félttem, hogy végrehajtanak és elviszik a bútoraimat. Azt pedig nem engedem, abban nagyon jó darabok vannak. Mikor Bobby öt évvel ezelőtt megházasodott, az esküvő előtt három nappal még lent voltam a kastélyában, akkor körülmutatott és azt mondta, hogy válasszak magamnak egyetmást. Hát én választottam. Nem engedhetem, hogy ezeket végrehajtó elvigye. Ezért kértem tőle kölcsön. Nem adott. Azt mondta, hogy nincs neki, de a bundát, meg az ékszereket meg tudja menteni. Írásokat tett elém, hogy ezeket a tulajdonjog fenntartásával adta oda használatra. Azt mondta, hogy ez csak formáság, így a végrehajtó nem nyúlhat a holmihoz. Most képzeld el, mikor kirúgtam, másnap elküldött valakit a holmiért. Azt is kirúgtam. Erre bepörölt, hogy mind az övé és csak kölcsöndíjért bérbeadta. Hát én majd a tárgyaláson kinyitom a számat. Esküszöm, hogy becsukatom. Ha ugyan addig be nem csukják.

— Mond, Terka, — kérdezte Titi mámorosan tűnődve — ki az a Kaufmann Jenő?

— A sógora. Nem tudtad? A felesége Kaufmann-lány. De a dolog nem ilyen egyszerű. Mikor ő pénz ad kölcsön valakinek, a saját nevében nem szedhet uzorakamatot. Előveszi a sógorát. Megtörtént három évvel ezelőtt, hogy egy ember, akinek Pethőre ráment

a vagyona, elkezdte piszkálni a Kauffmann-dolgot. Hogy ez csak afféle stróman, ő maga az igazi kölcsönadó, a sógora csak falaz neki. Erre előkerített egy másik Kaufmann Jenőt, egy vadidegen pólisit. Az vállalt mindent. Be is csukták hat hónapra. Biztosan nem fizetett rá. A sógor röhög és felez. Ilyen ember a te barátod. Hát én a tárgyaláson majd kinyitom a számat.

— Azért ezt nem értem. Hát nem fél ő nyilvános tárgyalásig engedni ezt a te dolgodat? Hiszen házas ember.

— Ugyan, ne nevettesd ki magad. Mer szólni egy szót ez az asszony? Hiszen babája van. Az az orosz menekült gróf. Szép kis társaság. A szent család. Ott van a szép Daisyke. Azt nem akarom mondani, hogy annyi szeretője volt, mint nekem. Ez túlzás volna. Én néhány évvel idősebb vagyok. De volt neki elég. Most megint új van, mert a nagy betörés nem sikerült.

— Miféle betörés?

— El akarta vétetni magát egy gazdag bécsivel, Günther báróval. Az faképnél hagyta. Most meg akarja fogni az egyik Jósika-fiút. Mindegy neki, hogy melyiket. Röhögni való. Majd megőrült valamelyik egy ilyen alaknak a lányát elvenni. Szervusz.

Ittak. A művésznő közelebb tolta a széket.

— Ilyen ember kellene nekem, mint te vagy. Pénzed is van, a dumád kitűnő. Ezt a Bolmánszkyt szívből únom.

— És a hírlapíró?

— Ja? Az kell. Valaki ilyen is kell, aki szerelmes belém. Ez nem arra való, hogy én szeressem. Arra való, hogy ő szeressen engem. Az két különböző dolog. Tudod mit, rúgjunk be. Ma örülten pali vagyok rád. Holnap már biztosan nem leszek. Ma rúgjunk hát be.

— Azt hiszem, már fölösleges. El vagyunk ázva. Főképp te. Egy negyedórája egyetlen disznó szót sem mondtál.

— Mindegy. Igyunk még.

Ittak még. Háromkor oszlott a társaság. Titi már nem igen tudta, hova megy és kikkel megy. Néha egy-egy pillanatra belecsapott a megdöbbenés, hogy mi lesz Annával és Anna neve benézett részegségének felszakadó öntudatos résein, aztán megint visszaesett a tehetetlen, „minden mindegy“ részegségbe. Valami nagy bérpalota felvonóján ment fel, fogalma sem volt, hogy kihez. Négyen is szorongtak a szűk szekrényben. Gyöngyös Terka szorosan mellette. Csöbútoros lakásba jutott, egy színházi karmester otthonába. Konyak került az asztalra, a jelenlévők tücsköt-bogarat összebeszéltek. Zavaros szemek és nehezen hebegő nyelvek a halhatatlanságról és a lélek lényegéről beszéltek, zagyván, a részegségtől abbahagyott félmondatokkal. Aztán megint kocsiban ült, de már csak másodmagával. Gyöngyös Terka ült mellette és folyamatosan, folyton beszélt. Ő nem hallgatott oda, nem figyelt semmire. Mintha álmodta volna, hogy egy távolból jövő hang egy alapítandó angórányúl-telepről beszél a világegyetem ürességének. Aztán valami külvárosi kocsmában sört ivott. Ettől némi eszméltre kapott.

— Remek hely, — mondta zavaros tekintettel Gyöngyös Terka — ismerd el, remek helyre hoztalak.

— Remek, — felelte ő félig eszméletlenül, de a szót alig tudta kimondani.

Aztán valami lépcsőn ment felfelé a színésznővel. Fülébe ragadt az a szó, hogy záróra. Azt ismételte. Ami most következett, annak részleteit később sem tudta folyamatosan összerakni. Szóváltást hallott női hangon. Gyöngyös Terkát pofonütötte valaki. Ő megragadta valakinek a haját. Hátulról erős ütés érte a fejét. Megfordult és belevágott a levegőbe. Nem talált. Arcát ökölcsapás érte. Aztán még egy a száját. Végigesett a havon. Női sikoltozást hallott. Két ember egymásnak esett, ütések hangosan puffogtak. Majd hirtelen, mint a megrettenő madársereg, mindenki futni kezdett. Nagy kinnal felállott, de ingadozott. Karját rendőr ragadta meg gorombán. A rendőrrel

dulakodni kezdett. De az markos parasztember volt és józan. Fájdalmában felordított, mert a rendőr egyetlen fogással visszacsavarta a kezét. Megadta magát. Elindult, amerre indulnia kellett. Egyszer csak ott ment mellette Gyöngyös Terka is, aki kibomlott hajjal, fuldokolva szitkozódott. A rendőr bevitte őket az őrszobára. Bámult és nem tudta, mi történt vele. Száját nedvesnek érezte. Megtörölte. Kezefeje csupa vér lett tőle. Valami kérdésekre felelgetett. De nem tudta, mit. Tárgyait kiszedték zsebéből, minden holmiját megnézték, aztán valamennyit visszaadták.

— Órája nem volt?

— Óráám, — motyogta értelmetlenül — igen... óra...

Aztán tudatában üres időszak következett, majd a hideg vízre ocsúdott fel, amellyel Gyöngyös Terka egy soha nem látott fürdőszobában arcát mosogatta. Később valaki költögette, de ő hevesen tiltakozott és megfordult az ágyban. Mikor visszatért a való világra, ismeretlen szobában ébredt fel. Lassan meg tudta állapítani, hogy éjjeliszekrény van az ágy mellett. Sikerült kitapogatnia a homályban egy lámpa gombját. Világot gyujtott. A falon megismerte Gyöngyös Terka arcképét. Megnézte az éjjeliszekrényen ketyegő állóórát, az hatot mutatott. Kétségkívül délutáni hatot. A szobában nem volt senki. Gyötrő szomjúságot érzett. Kiszállt az ágyból, egy kis ajtón át a fürdőszobába talált. Ott is világot gyujtott. Meglátta magát a tükörben. Jobbszeme tövében hatalmas kékes-vörös folt sötétlett, dagadt és zúzott szája teljesen eltorzult. Kezét is fájlalta. Megnézte. Jobbkezén nagy darabon horzsoltsébet látott, amelyről lejött a bőr. Ekkor ajtózár csattanását hallotta. Gyöngyös Terka lépett be bundában, kalap nélkül.

— Mi jól bekaptuk a legyet, — mondta rekedten — lementem lapokat venni. Kiírták.

— Mit írtak ki? Mi történt?

— Még én sem tudom egészen, csak a címekeket láttam.

Együtt nézték az estilapokat. A Budapesti Ujság „Éjjeli orvtámadás” címen azt közölte olvasóival, hogy a józsefvárosi Három Rigó-vendéglő előtt útonállók az éj folyamán megtámadtak egy békésen hazatérő társaságot. Balog Tihamértól, az ismert rajzoló-művésztől elrabolták zsebóráját. Mire a rendőr oda-sietett, a támadók elmenekültek. A nyomozás megindult. De a többi ujság nem kezelte ilyen jóindulatú hangon a botrányt. „Csendélet a Három Rigó előtt.” „Rajzolóművész és színésznő hajnali véres verekedése az alvilággal.” Ilyen címek alatt jelentették, hogy a külvárosi kocsmában mulatozó Balog Tihamér és Gyöngyös Terka, miközben zárórakor távoztak, verekedésbe keveredett a csöcseléssel. Mindkettőt véresre verték, Balognak eltűnt az órája. Több helyen meg is sérült. Egyébként a déli órákig nem érkezett haza Gellért-szállóbeli lakására. Sőt, egyik lap szenzációsan színezett beszélgetést közölt a Gyöngyös Terka házmesterével, aki a vérrel borított rajzoló felvitte a felvonón. Mindebből nyilván kiderült, hogy Titi ott aludt a művésznő lakásán.

— A fene egye meg az életemet, — szitkozódott a színésznő — lesz most nekem dolgom, míg ezt Bolmánszkyval rendbehozom.

Titi némán öltözködött. Most rögtön meg kellene halni, gondolta magában. Míg Gyöngyös Terka átkozta Sáray Sárit, aki berugatta őket, és átkozta az ujságírókat, addig ő nem szólt egyetlen szót sem. Dagadt szájával nehezen is tudott volna beszélni. Mikor felkészült és ott állt pecsétes, cigarettahamutól szürke, gyűrött szmókingjában, így szólt:

— Van telefonod?

— Van, de kikapcsoltam. Ha beszélni akarsz, bekapcsolom.

Ő leült az ágy szélére, maga mellé vette a készüléket, kikereste a kórház számát és Anna állapota iránt érdeklődött.

— Változatlanul válságos.

Letette a kagylót. Kezetnyújtott a színésznőnek,

kurtán köszönt és lement az utcára. Soká töprengött, hogy hogyan menjen így haza, de belátta, hogy az előcsarnokon való átvonulást nem tudja semmiképpen elkerülni. Késő éjjelig nem várhat így valami kávéházban. Taxiba ült és hazament. Arcát mélyen behúzta bundája felgyűrött gallérja mögé. A portás tapintatosan semmit sem kérdezett tőle. Végre ott volt szobájában. Egész halom cédula jelezte, hogy kik keresték telefonon. Totó háromszor is.

— Drága kisasszony, — mondta a kádból a házi központnak — ha Geszterédy barátom keresne, mondja meg neki, hogy semmi bajom sincs, majd felhívom és most alszom. Különben akárki keres, mondja azt, hogy elmentem hazulról. Továbbá még arra kérem, hogy mondja le azokat az ebédeket és vacsorákat, amelyeket mindjárt bediktálok . . .

Három napra mindent lemondott. Mindenekelőtt kellő adag altatót vett be. Aztán enni hozatott valamit. Elővette a whiskyt, igen erős keveréket töltött magának. Megitta. Aztán igyekezett öntudatát elveszíteni. Éjfél tájban valami kiáltásra, vagy ütésre riadt fel. De az nem volt sem kiáltás, sem ütés, csak romlott idegei vezették félre. Felhívta a kórházat. Ott nem tudtak semmi ujságot. Nagynehezen elaludt megint. Másnap rajzolnia kellett. Soká habozott, hogy ezt az egy hetet elmulasztja. De kötelességtudása, amelyet küzdelmes élete viharállóvá edzett, mégis győzött. Megcsinálta a rajzot. Mikor a madarat belerajzolta, könnybelábadt a szeme. Gyorsan felhívta a kórházat. Anna állapotát változatlanoknak mondták. Nagyon vágyott odamenni, hátha legalább megint benézhet az ajtónyíláson. De ezzel az arccal szégyelt odamenni.

Három napig otthon maradt. Akkorra szája lelohadt már, de a nagy ütés nyoma szeme alatt zöld lett és még csunyább. Mindenáron személyesen akarta megtudakolni Anna állapotát és a társaságot is nélkülözte. Úgy, ahogy volt, zöld folttal, elment a kórházba. Az állandó „változatlanul válságos“ helyett végre már a portástól azt hallotta, hogy a beteg vala-

mivel jobban van, most már reménység van rá, hogy megmarad. Sőt, mikor ezért a hírért erős borravalót kapott, kijelentette, hogy minden valószínűség szerint megmarad. A folyosón az ápolónő nem engedte ugyan a szobaajtóhoz, de ujjával csendre intette, halkán benyitott és kihívott valakit. Lázárné lépett ki lábujjhegyen a szobából.

— Nem beszélhetnék vele? Csak két szót. Anynyit sem?

— Nem szabad. Minden ivgalom fáraftja.

— Talán meg lehetne mégis kérdezni.

— Megkérdezhetem.

Bement és pár perc múlva üzenettel jöt vissza.

— Nem akarja. Haragfik. Olvafta avt a... avt av efetet. Majd kéfőbb, ha megnyugfik.

— Ki volt az, — hördült fel Titi, — aki az ujságokat odaadta neki? Minden izgalom fárasztja és ilyeneket adnak a kezébe?

Lázárné rettenetes izgalomba jött és sírni kezdett. Őszintén megmondta, hogy ő az oka az egésznek. Virágot hozott, de annak nedves volt a szára. Papírba kellett csavarni. És éppen abba az ujságba csavarta. Anna meglátta a papíron a Balog Tihamér nevet. Muszáj volt neki felolvasni, pedig alig eszmélt még akkor. Lázárné ijedt előadása nagyon sántikált. Ahogyan elmondta, abból inkább az látszott, hogy ludas a pletykában, hiszen mindig nagyon szeretett fontoskodni és fecsegni.

— Jól van, — mondta Titi, látván, hogy minden utólagos felelősségrevonás ügyis meddő — most szeretném hallani, hogyan lett rosszul és általában mi történt vele.

Lázárné szepegeve elmondta, amit tudott. Anna egy reggel túrhetetlen fájdalmakra ébredt. Erős láza volt. Ő saját felelősségére taxin bevitte a MABI-kórházba. Ott megvizsgálták és megállapították, hogy nyomban operálni kell. Neki, Lázárnénak, van egy sebészrokona ebben a kórházban. Mindjárt felhívta. Az meg tudta csinálni, hogy a beteget négyágyas szo-

bába tegyék, a MABI-kórházban nem volt hely. A különbözetet meg kell fizetni. Annának volt egy dugdosott ékszere, egyetlen darab. Végveszélyre tartogatta. Azt eladták. A műtét nagyon nehéz volt, a vakbél rendellenesen mélyen hátul feküdt, azért nem tudták eddig a bajt megtalálni. Az átfúrt vakbél már üszkösödött. A műtétet végző sebész nem is hitte, hogy a beteg életben marad. De most már jobban van, hálistennek.

— És engem ilyenkor nem értesít, mondja?

— Még a műtét előtt figorúan megtiltotta.

— És ilyenkor nem lehet megszegni azt a tilalmat?

— Favamat vette. Nagyon haragfik a művén úrra. Én if nagyon haragfok, ha már erről befélünk.

— Jó, jó, majd megbékül. Pár nap múlva eljövök. Akkor talán már tudok beszélni veled.

— Megmondom. De ne teffék neki küldeni femmit. Nagyon érvékeny. Éf fokot fír fegényke.

Titi elment. Elhatározta, hogy vár egy hétig, vagyis karácsony napjáig. Az jó nap lesz arra, hogy eljöjjön. A Jézuska napján mindenki enyhébb és megbocsátóbb. Majd rajzot hoz neki karácsonyi ajándécul. Külön neki készült rajzot. Azt elfogadja. Addig is mindennap kétszer érdeklődik telefonon. Bizonyára megmondják neki.

A társaséletet még aznap újra kezdte. Stein báróéknál vacsorázott. Nagy és fényes társaság volt együtt. Ha a báró seregszemlét akart tartani azok felett, akik a közhangulat ellenére is restelltek meghívására nemet mondani, meg lehetett elégedve. Számos arisztokrata ült a vacsoraasztalnál. A ház pompában és pazar bőségben kitett magáért. A vendégeknek, mikor a bridzs megkezdődött, francia pezsgőt bontottak. A hangulat gyorsan vidámmá emelkedett. Titinek az a félelme, hogy a lapokba került botrányát a társaságban kellemetlenül fogja érezni, nem bizonyult egészen jogosnak. Tréfálkoztak ugyan zöld foltja felett, de az általános rokonszenvenben nem volt

hiba. Elhangzott egy-két megjegyzés arról, hogy nem vigyáz eléggé az itallra, de ezt is pártfogó és megbocsátó hangon tették. S ezúttal csakugyan vigyázott. Nem ivott sokat. Igaz, hogy segítettek is neki. Totó kétízben is elvette előle a poharat. A házigazda pedig, mikor odajött és az üres poharak láttán intett az inasnak, a Titi poharát lefedte. Titi józan maradt. Kárpótlásul otthon töltött whiskyt magának.

Két nap múlva Hoványiéknál vacsorázott. Ott volt Gyöngyös Terka is, Bolmánszky is. A színésznő nyilván tisztára mosta magát a botrány dolgában, mert Bolmánszky kedélyesen a Titi vállára ütögetett és egész este tréfásan kérdezgette tőle, hogy hány óra. Ő belement a tréfába, mindannyiszor szolgálatkészen zsebébe nyúlt és megjátszotta a kellő megdöbbenést. De Gyöngyös Terkával óvakodott foglalkozni. Egy óra felé egy Székács nevű fiatal színésszel jött el a vendéglátó háztól. A társaság most kezdett kedvesedni, de ő únta magát. A séta kedvéért gyalog vágta neki a csúszós, tükörré fagyott gyalogjárónak. Megúnták a bukdácsolást. Körülnéztek taxiért, de az nem volt sehol. A színész felnézett egy sötét ablak-sorra.

— Nini, vajjon még játszanak? Milyen jó nekik a jó melegben. Nem fáznak, mint mi.

— Kik azok?

— Az egy tripó. Kártyáznak és ruletteznek. Gyakran megyek ide, ha az ember ügyes, húsz-harminc pengőt mindig el lehet hozni. Tudod mit, gyérünk fel. Ha velem jössz, beengednek.

— Nem, azt nem teszem. Legutóbb egész vagyont vesztettem. Nem nekem való.

— De nem muszáj játszani. Nézni is érdekes.

— Hát, nem bánom. De egy feltétel alatt. Előbb kijelentem neked becsületszavamra, hogy negyven pengőt veszek ki a zsebemből, többet nem.

— Ugyanezt én is kijelentem becsületszavamra. Most már mehetünk. Egy félóráig nézzük a játékot, taxit hozatunk és szépen hazamegyünk.

Titi most volt először játékbarlangban. Nagyon mulattatta a dolog, mert becsületszavának biztonsága jó kedvre hangolta. Mulattatta az ajtón az erős keresztvas, az avatott jelű csengetés, az ajtót nyitó ember fürkésző vizsgálata, a sugdosás, a zezugos úton való kanyargás sötét szobákon át, s végül a két egymásba nyíló terem. Egyikben rulett, másikban chemin-aszta. A rulettre volt kíváncsibb.

— Várjál, előbb eljátszom itt a negyvenet, aztán átme gyünk rulettet nézni.

Volt üres hely, leült. Pár percig nézte a játékot, aztán betolta a pénzt.

— Negyven!

Ebben a pillanatban erős csengetés hallatszott, a játékosok egyszerre ugráltak fel. Az ajtó felpattant. Két férfi lépett be rajta.

— A törvény nevében!

Detektívek voltak. Az egyik odalépett az asztalhoz.

— Az asztalhoz ne nyúljon senki! Tessék oda sorba állni a fal mellé.

Ugyanekkor a szomszéd szobából hasonló harsány parancs hangzott.

— Most mi lesz? — súgta Titi megdöbbenve.

— Semmi, — súgta vissza Székács — igazoltatnak.

Három ember állt Titi előtt. Azokat sorban igazoltatták. Az első kettőt nevük feljegyzése után elengedték, azok zavartan mentek kifelé. A harmadiknál baj volt.

— Te vagy az, Simi, megismerlek, te kis kitiltott. Aztán hátraszólt:

— Toloncház.

Az ajtóban rendőr bukkant fel. A póruljárt embert elengedték. Titi következett. Előszedte tárcáját. Hirlapíró-igazolványa volt benne és szabadjegye. A detektív megnézte, bólintott, felírta a nevét és vele nem törődött többet. A negyven pengő ott maradt az asztalon. Az egész dolgot inkább kedélyesnek találta.

Megvárta Székács igazollatását, taxiért telefonált és elmentek. Reggel Totó hívta fel.

— Titi, össze akarlak szidni. Hogy lehetsz olyan könnyelmű, hogy ilyen rosszhírű tripóba mégy? Oda csupa sipista jár, körözött emberek és sikkasztók. Vesztettél?

— Dehogy. Nem játszottam. De honnan tudod?

— Hallod? Benne van az összes lapokban. Ezt máskor ne tedd.

Kinyitotta az ujságot. Csakugyan benne volt. A leigazoltak névsorával együtt. S az igen gyanús névsor volt. Felhívta Pethőt, hogy van-e itt valami tennivaló. Pethő előbb lármázni kezdett, hogy nem ad egy fillért sem. De mikor megtudta, hogy most nem vesztéséről van szó, mindjárt lecsendesedett. Azt mondta, hogy az egésszel nem kell törődni. De Titi most már törődött vele. Idegessé tette, hogy a nyilvánossággal ilyen balszerencséje van. Egyetlenegyszer ül két percig egy játékbárlangba, s ezt az összes lapok megírják. Ez intő jel, gondolta magában, most már vigyázni kell. Ha megint a lapokba kerül valami ilyen alapon, botrányhőssé nőheti ki magát.

De hogyan történhetett, hogy egy órákor már eljött a vendéglátó háztól? Ez nem történt meg azelőtt. Akárhol volt, mindenütt a legutolsókkal távozott, akkor sem szívesen. Tánchelyiségben rendesen megvárta a zárórát, ha csak máshova nem ment a mulatságot folytatni. Hoványiéknál sokan ott maradtak még, sőt akkor kezdtek belejönni a hangulatba. Miért jött el mégis? Meglepetve gondolt vissza arra az érzésére, hogy unatkozott. Most ennek okait kereste. Totó nem volt ott, ez igaz. Ha Totó ott van, élvezte volna kedélyét, bolondos tréfálkozását, s a társalgás komolyra fordulta esetén mindig meglepő műveltségét. Így nélkülözte. De ez még nem lehetett elég ok az unalomra. S hosszasan tűnődvén a kérdésem, azt a furcsa végső következtetést szűrte le magában, hogy a társaság lényege erotikus. Hoványiéknál híres és vonzó nők ültek az asztalnál, de mindegyikhez tár-

tozott valaki. Egyiknél sem volt mit keresnie az udvarlásnak. Igen, ez a társasélet, állapította meg némi kiábrándultsággal: az emberek összejönnek, hogy képzeletüket a szerelmi odaadásra vonatkozó célozgatással csiklandoztassák. Vannak összeszokott kis csoportok, például két baráti házaspár, vagy egy házaspár és két kipróbált jóbarát, akiknek légköréből ez az erotikus kérdés kiesik. Ezek szeretnek együtt lenni, mert személyök kellemes egymásnak, kiki elmondja, ami új hírt és új tréfát hallott, megvitatják, örvendenek egymás barátságának. De ez nem társasélet. A társaság életének összejövetelei a házasságon kívüli szerelem alaphangját hordják. A nők tetszeni akarnak, éhesek megjelenésüknek arra az elismerésére, amelyet megposhadt házasságukban a férj lustaságából vagy közömbösségéből annyira nélkülöznek, derékig kivágják magokat, hogy vágyakat ébresszenek s ha egy pár akár vaskos, akár óvatosan elrejtett vágyakozási célzást csillogó szemmel végighallgattak, estéjük meg van mentve. A férfiak koslatva kutatnak, hol nyílnék egy kis alkalom valami új közeledésre, illegetik és kelletik magukat, becsípve bővölik azt a hölgyet, akinek éppen közelébe kerültek s aki mellett az utcán közömbösen mennének el. Mind ezt keresik, ezt a hiúság-legyező, érzéki vibrálást, az egymásba villanó nézéseket, a rejtve igenlő mosolyokat, a homályban hagyott ígéretek langyos izgalmát, azt a villamos feszültséggel telt testi légkört, amelyből aztán sercegve pattan ki a viszonyok szikrája. A társaságokat bizonyára nem ez hozza össze, hanem üzleti tekintet, érvényesülési törekvés, sznobság, vagy másféle érdek. De ha már együtt vannak, a dolog tartalma a testiség többé-kevésbé leplezett gondolatával való játék, amely hazudott érzésekbe öltözik, hogy szégyenletes nyers erejét leplezze. Vannak néha tízpercek, sőt félórák is, mikor a beszélgetés elmés és művelt koponyák között hirtelen felröppen az igazi emberi szellem szintjére, s odahallgatni igaz gyönyörűség. De az ilyen esetek ritkák, mint ahogy ritkák

az arravaló szellemek. Különben a társasélet olyan nők és férfiak találkozója, akik izgatott készülődés után elmennek a megadott helyre, hogy ott sóvár erőszakkal csikarják ki az élettől az énjök iránt megnyilvánuló vágyakozást még akkor is, ha azt nem óhajtják teljesíteni.

Titi arra ébredt, hogy lenézi a társaságot. Elég hosszú utat tett meg elég rövid idő alatt. Az a tündérvilág, amelynek egy féléve még annyira vágyott átszellemült és bűvös csodáira, ugyanolyan hétköznapná vetkezett előtte, mint a maga régi világa. Semmi másban nem különböztek, csak öltözetökben. A kispolgári világ főzeléket hordott feltéttel, avaszagú mosószappant, talpalt cipőt és a konyhából beáradó ételszagot, a társaság amerikai eredetű arcápolást, arany öngyujtót, nyomtatott meghívót és whiskyt szódával. Azonfelül alkalmat. És talán ez a legfontosabb különbség a két életforma között. Mert az emberi természet lényege a világ minden pontján és minden kasztban egyforma. De a testiség majomösztöneit a kispolgári életforma súlyos ellenőrizhetősége vasketrecbe zárja és visszafejleszti, míg a társaság élete a nagyvárosi vadon ezer bűvőhelyén szabadon hagyja élni és még fejleszti ezeket az ösztönöket.

Aznap este Dömsödyéknél vacsorázott, de onnan Totóval együtt már féltizenkettőkor el kellett jönniök, mert ismerős hölgyeknek megígérték, hogy elnéznek egy jótékonysági estélyre a Vigadóba. Néhány illendőségi táncforduló után megkeresték egymást és helyet kerestek egy étkezésre berendezett teremben. Italt hozattak és beszélgettek kettesben. Kisvártatva megszapordtak egy Szinyéry nevű úrral, aki jóbarátja volt Totónak, egyébként osztálytanácsos a honvédelmi minisztériumban. Ez bemutatkozott Titinek és leült hozzájuk. Az asztalok között jött-ment a társaság, szüntelenül tartott a báliruhás hölgyek érkezése, vagy távozása. Többet ismertek, mint nem. És majdnem mindegyikre, a csak látásból ismertekre is, volt egy-egy beavatott megjegyzésök.

— Igaz, hogy az urának amerikai vizuma van?

— Azt hallom. De az asszony nem megy ki. A mérnök nem engedi.

— Hát ez a kis szőke, ez hogyan maradt itt? A férje ad neki valamit?

— Nem hiszem. A válást az asszony hibájából mondták ki. Különben máris menyasszony. És mi a meglepő fordulat? Nem ahhoz megy, akivel az ura Balatonföldváron rajtakapta, hanem egy fiatal gyároshoz, akivel azóta ismerkedett meg. Nini, itt jön a két vöröshajú nővér. Vajjon tart még a dolguk a herceggel?

— Úgy tudom, igen, a herceg mindkettőhöz nagyon gáláns. De az egyik váratlan előnyhöz jutott. Neki van gyereke a hercegtől, a másiknak még nincs.

— És a férjek?

— Új szerződést kötöttek a herceggel az egész vadállományra. Nézd Gombos Tónit, ezt a tenyérbe szaladó fickót. Két grófi sógorral ül le egyszerre. És milyen öntelten nézeget körül. Ennek még lovagias ügye lesz ma éjjel. Ezt irtani kellene, mint a patkányt.

— Most egy kis elnézést érdemel, mert a mult héten jót mondott. Firtatták előtte a második zsidótörvényt, mire ezt mondta: „én a törvényre nem sokat adok. Sőt. Már két nővéremet gróf vette el. Most feleségül veszek egy lokáltáncosnőt és én is grófnak fogom érezni magam“.

— Egész jó. Itt a szép Stand Vera. A bunda történetét persze hallottad.

— Nem hallottam.

— Nem hallottad? Titi, te hol élsz? Rögtön elmondom, figyeljete. A szép Stand Vera nerc-bundát kapott a barátjától. De a bundát nem vihette haza, mert hogyan magyarázta volna meg az urának? Erre becsapta zálogba és nem kért rá, csak ötven pengőt. A zálogcédulát hazavitte és azt hazudta az urának, hogy harminc pengőért vette egy megszorult barát-nőjétől. „Itt a cédula, drágám, eredj, váltsd ki nekem

és dicsérj meg, milyen olcsón jutottam bundához.“ A férj másnap hazajött és odaadott az asszonynak száz pengőt. „Kiváltottam azt a bundát, fiam, kopott, értéktelen, régi vacak. Rögtön eladtam egy szűcsnek. kerestél hetven pengőt.“ Az asszony majdnem elájult. De lenyelte. Másnap már látta a saját bundáját Sáray Sárin, aki tudvalevőleg a férjének barátnője.

— Nagyon jó történet. Hát ez a Piroska? Ennek a dolga tart még az úrlovassal?

— De mennyire. Ez már olyan, mint egy házasság.

— Ez a Veressné miből öltözködik így?

— Nem tudod? Van egy egyszobás öröklakása. Azt nagyon olcsón eladja, de csak olyanvalakinek, aki ostromolja. A vételárat felveszi és másnap fuldokló zokogás közben megvallja, hogy rettenetes baj van, a mamája már előző nap eladta az öröklakást, ő ezt nem tudta, és a pénzből már adósságokat fizetett. Az ostromló úr megvigasztalja: nincs semmi baj, majd megadja, ha pénzhez jut. Eddig négyszer adta el. Ez a legjobban jövedelmező öröklakás Pesten. Megjegyzendő: az ostromlók egyikét sem hallgatta meg. Feltétlenül hú a mamája második férjéhez.

— Csinos dolog. Tudod, hogyan beszélgetünk mi itt? Mintha két Mester Frédi társalogna egymással.

— Teljesen igazad van. Szégyellhetjük magunkat. De a társaság még jobban szégyellheti magát. Ahová nézel, piszok.

Itt Titi hirtelen kitört.

— De hát miféle világ ez? Mutassatok itt nekem egy jó társaságot. Mutassátok meg azt a leányt, akinek mirtuszára meg mertek esküdni. Mutassátok meg azt a férjet, aki az első vaskos és kétértelmű bók-nál torkonragadja az udvarlót. Nézzetek itt körül és mondjátok meg, mi ez a szörnyűség, amelyben élünk?

Totó nem felelt. Mosolygott, mint kiábrándult bölcs és legyintett. De megszólalt Szinyéry, aki eddig néma maradt.

— Én mutatok neked ilyen feleséget, leányt és férjet akárhányat. Ismerek feleségeket, akikhez a gyanú árnyéka sem fér. Ismerek leányokat, akik tiszták, mint az imádság. Ismerek férjeket, akik az asszonyt mélységesen tisztelik és tudják, hogy joggal. De ezeket ne itt keresd.

— Úgy van, — bólintott Totó.

— Hanem hol? — kérdezte ugyanakkor Titi.

— Együtt nem találod őket sehol, mert nem szoktak nyilvánosan gyülekezni. Budapesten két társaság van. Az egyik itt van előtted. Látom, jól ismered. Én kevésbé, mert nem járok a nagy társaságba. De van ezen kívül még egy. Vannak bírák, tanárok, állami tisztviselők, derék kereskedők és egyéb fel nem tűnő emberek, akik sohasem léptek ki ebbe a kirakatba. A férj szabad idejében vadászik, vagy szakkönyveket olvas, az asszony neveli a gyerekeit és azon töpreng, hogyan lehetne egy kisszakasszal kevesebbet kiadni, mikor bevásárlásra indul. A leányok pedig pofont kapnak otthon, ha nem tudnak minden félórájukról beszámolni. Ezek a szürkék, a nem kirakatba valók, a történet nélküliek. Pedig nem éppen savanyú kispolgárok. Van köztük tábornok, államtitkár, gyártulajdonos. Csak nem veszed észre őket, mert nem szeretik, ha valaki őket észreveszi. Nem kell a kor züllettségén háborognod, barátom. Ezek sokkal többen vannak, mint a tündöklők, a tánchelyiségben pezsgözők, a barátnő-tartók. Csak nem látod őket. A versenylovat tízezer ember nézi, azt a derék magyar lovat az eke előtt nem nézi senki.

Titi meglepetve tünődött.

— Abba a társaságba volna jó bejutni.

— Abba, kérlek, vagy lehetetlen bejutni, vagy nagyon könnyű. Ezeknek itt köröskörül lehetetlen. De ha a világot megkeresed önmagadban, már be is jutottál. De én megyek. Egy esztendeje nem voltam fenn ilyen sokáig. Szervusztok.

Elment. Titi gondolkozva nézett utána.

— Én nagyon irigylem ezt az embert, Totó. Te nem?

— Szívemből. De neki könnyű. Ismernéd a feleségét. Akit nem hozott el ide. Elragadó asszony. Szép is, jó is, kedves is. És az előtt nem merésznék egyetlen kétértelmű tréfát mondani. Három gyönyörű gyerekük van. Hiába, Szinyérynek szerencséje volt. Megkereste és megtalálta, akit az Isten neki szánt. Más is megtalálhatta esetleg, de az a valaki elment mellette...

Titi ránézett. Most tudta meg, hogy ebben a mindig jókedvű és kacagtató emberben lakik valami bánat, amit nem tud senki. Úgy érezte, mintha megismert volna valakit, akit nem ismert. De nem kérdezett semmit. Tudta, hogy úgylis hiába kérdezne. Másra fordította a szót.

— A grófnéről nem hallottál semmit?

— Sokat beszélnek arról, hogy közte és mostoha fia között elindult az ádáz harc. Az egész arisztokrácia izgatottan nézi, ki lesz a győztes. A hitbizományon túl is hatalmas vagyonról van szó, emberileg is érdekes a küzdelem. A grófné különben, úgy látszik, abba hagyta a festést.

— Úgy látszik. A rajzai megszűntek. A csütörtök délutánjai is feloszlottak.

— Bizonyosan minden idejét és idegét a nagy mérkőzésre használja. Azt hallom, sokat van együtt Bandrowskival. Nem megyünk még haza? Titi, most ne okoskodjál, elég volt a pezsgő. Tedd meg az én kedvemért, ereddj te is haza.

— A te kedvedért, az más. Gyerünk.

Másnap is folyton társaságban volt. Mindenütt csak a zsidókérdésről beszéltek. Híre járt, hogy az új törvény, amely kemény és súlyos megszorításokat tartalmaz, karácsony napjára jön ki. Ebédről eljövet estilapot vásárolt, hogy átfussa. Szemét az a kis hír ütötte meg, hogy Kelecsényi, hajdani kolozsvári iskolatársa, agyonlőtte magát. Keresztény leányt akart elvenni, s mikor sarokba szorítva megvallotta, hogy apja zsidó lőügynök volt, eljegyzése nyomban sem-

mivé lett. Halántékon lőtte magát és azonnal meghalt. Ez a hír szomorú részvétre indította. S mikor felment a szobájába, már a felvonó szekrényében bontogatva postáját, megdöbbenve látta egyik levélen a boldogtalan Kelecsényi aláírását. Izgatottan átfutotta a látható idegességgel írt kusza búcsúsorokat:

Kedves Balog! Te jó voltál hozzám. Nem használt, el kell mennem. Ha szeretsz valakit, ne hazudjál. Utoljára üdvözöl szerencsétlen barátod, Krausz.

Leveleit különben el szokta dobni, ezt az egyet most eltette. Valami szánakozó kegyeletet érzett iránta és bár ezt az embert sohasem kedvelte, most, halálában egyszerre szeretetre enyhült iránta. És hosszasan elgondolkozott róla. Igen, szegény Krausznak nem az volt a nagyobbik baja, hogy zsidó, hanem az, hogy hazudott. Hazudni nem szabad annak, akit az ember szeret. Annára gondolt meghatottan. Karácsonyra megcsinálja neki a rajzot, biztosan kibékülnek, aztán majd türelmesen várni fog. A társaságról, amelyet most már kezd lenézni, de örömeit nem nézi le, nem kell lemondani. Az ivást abba kell hagyni. Hiszen inni egy kicsit, elvégre lehet. Ha az embernek egy kicsit jókedve kerekedik, az sem olyan égbekiáltó dolog. Csak idejekorán abba kell hagyni. Szép lesz, jó lesz minden, a világ nagyon kellemes tud lenni.

December huszonharmadikán, késő délután leült rajzolni. Megcsinálta a karácsonyi számba való rajzot. „A szeretet ünnepe“ címet adta neki. A rajzon mindenki roppant szerette egymást. A világpolitikában, a belpolitikában, a pesti társaséletben kiválogatható ellenpárok rajongva imádták egymást. Sajátmagát Kikivel együtt rajzolta oda karonfogva, a kép széléről benyúló kéz adta rájuk áldását, természetesen Anna keze, de ezt nem tudhatta senki. Mikor a rajzot befejezte, még meg akarta csinálni azt is, amit Annának szánt karácsonyi ajándéku, eddigi ismeretségük története tíz kicsiny képben. De az órára pillantott,

Öltözködni kellett. Grandjeanék hívták meg vacsorára. A rajzot másnap délre halasztotta. És még felhívta a kórház portását.

— A nagyságos asszony sokkal jobban van.

— Köszönöm a jó hírt. Hálistennek. Kérem, értesítse a nagyságos asszonyt, hogy holnap délután négy órakor tiszteletemet fogom tenni.

— Igenis, nagyságos uram. Boldog ünnepeket.

— Boldog ünnepeket.

Az utcán néhol embereket látott, akik karácsonyfát cipeltek hazafelé. Eddig egész életében keservesnek érezte a karácsonyt, még sivárabbnak, mint más napokat. Csak vőlegény korában volt olyan karácsonya, mikor úgy érezhette, hogy tartozik valahová. De aztán ismét egyedül maradt. Tanár korában olykor meghívták házas kartársai, de nem fogadta el a meghívást. Árvaságának érzésével nem akart mások örömnépe számára nyomasztó lenni. Meg aztán hónap végén már nem vehetett illő ajándékot, üres kézzel pedig restelt olyan házhoz menni, ahol a gyerekek mohón várták a meglepetést. De holnap nem lesz egyedül. Azzal lesz együtt, ha kórházi szobában is, ha kora délután is, akit szeret. Este pedig nem megy el sehova. Ezt a magányos estét Annának adja. Egyedül lesz otthon. Korán nyugodni tér és sokáig, sokáig arra fog gondolni, akit szeret.

Grandjeanéknál külföldi vendégek is voltak a szokott ismerősökön kívül: a bukaresti francia követség egy tagja, aki Geneviève rokona volt, feleségétől Budapesten tartózkodott. Azonkívül ott volt Bandrowski gróf is, akivel elég régóta nem találkozott társaságban. Mind a két körülmény kissé feszessé tette számára az estét. A lengyel követ Rhédeyné miatt zavarta. Sehogyan sem tudott elfogulatlanul beszélni azzal az emberrel, akit most a grófnéval hozott hírbe az egész város. Igyekezett kerülni és másokkal beszélgetni. A másik zavaró dolog Doustrelepont volt, a bukaresti francia úr, aki sokat politizált és a romániai magyarokat sem hagyta említés nélkül.

— Meg kell önnek őszintén mondanom, — szól Titi felé az egyre élénkebb vita folyamán — hogy Európa itteni részein addig nem lehet rend, míg az ön fajtestvérei nem lesznek hajlandók megkezdeni az együttes munkát. Önök igen rokonszenves és tehetséges fajta, csak az a baj, hogy ábrándokat kergetnek.

— Bocsánat, ha önnek ellopják a cigarettatárcáját, az csak ábrándkergetés, ha vissza akarja kapni? Mikor önök évtizedeken át Elszászra gondoltak, ábrándokat kergettek?

A házigazda tapintatosan közbelépett. Nevetéssel leplezte azt a nyomatékot, amellyel a beszéd tárgyat kettévágta és másra tért. Később Bandrowski váratlanul megemlítette a közös magyar-lengyel határt, de Grandjean rögtön közbelépett ismét. Tapintata azonban nem tudta teljesen eloszlatni Titi fecsegését. Vacsora után bridzsezni ültek le. Duraga nevetve mondta:

— Jöjjön, jöjjön, én is legalább ötvenezer pengőt akarok nyerni magától.

— Legyen szerencsém. Vargas különben még Budapesten van?

— Nincs. A karácsonyt Párizsban tölti. Rhédey grófnétől hallottam ma telefonon, hogy már Párizsból táviratozott.

Elég kedélytelenül játszottak éjfélig. Titi mindvégig vesztett, s olyan lapjai jártak, hogy ez külön is elkedvetlenítette. Vigasztalásul nézegette a Gauguin-képet, s örült, mikor kívül volt a kapun. Bandrowski udvariasan haza akarta vinni, de ő nem fogadta el. Taxibaült. Megnevezett egy mulatót. Elhatározta, hogy ma még nagyot mulat, aztán holnap, mikor Annával kibékült, elkezd a mértékletes életet. Már csak anyagi okokból is. Háromezer pengőből nem lehet annyit lumpolni, mint négyezerből.

A mulatóban gyér közönséget talált. Beült egy páholyba és whiskyt hozatott szódával. Majd mikor két kis táncosnő engedelmet kért, hogy helyet foglalhasson az asztalnál, azoknak pezsgőt hozatott. Már

éppen eleget ivott Grandjeanéknál is, az újabb ital hamar megkeverte a fejét. Fecsegett a lányokkal, nézte a vége felé járó műsort s ivott. Nagyon jól érezte magát, a mámor kellemes köde langyosan ülte meg gondolatait. Mulatását búcsúnak tekintette. Fogadkozott magában, hogy ez az utolsó eset. S mivel nagyon feltette magában, hogy ez csakugyan az utolsó, a felelősség alól is felmentettnek érezte ivását. Berúghat nyugodtan, többé ez most már úgysem történik meg. Egyre-másra hozatta a whiskyt, s ha azt a pincér nem hozta elég gyorsan, beleivott a pezsgőbe is. Tudta, hogy már egészen részeg, de nem törődött vele. Az egyik lány szorosán közelhúzódott hozzá, feltűnően hízelgett neki és közben anyagi bajairól panaszkodott. Egyszerre körülszaladt a szó a helyiségben, hogy záróra. Elámult, hogy máris öt óra lett, fél háromra becsülte volna az időt. Szeretett volna még maradni és tovább inni.

— Be vagy rúgva, mucikám? — kérdezte a hízelkedő táncosnő.

— Alaposan.

— Akkor kapsz nálam egy jó erős feketét. Jó lesz?

— Nagyon jó lesz.

— Megyek az öltözőbe. Várjál a kijáratnál taxival.

Fizetett és dülöngve ment a ruhatárhoz. Heves lélegzetén úgy érezte, mintha orrán gőzzé vált alkoholt lehelne. Ketten is belecibálták bundájába. Tapogatta magát, nem érezte arany cigarettatárcáját. Lármat csapott, de a tárcát máris hozta a pincér. Ott hagyta az asztalon. Oldalt állott a zárórát ellenőrző rendőr. Ő úgy vélte, hogy most mindenkihez jónak és szeretetteljesnek kell lennie. Odalépett a rendőrhöz, nyájasan boldog ünnepeket kívánt neki és át akarta ölelni.

— Tessék engem békén hagyni, — mondta a rosszkedvű rendőr.

Mélyen megbántva indult kifelé. A kijáratnál

taxit hozatott, beleült és hogy el ne aludjék, rágyújtott. Beletelt legalább húsz perc, míg a leány végre kinyitotta az ajtót. Elindultak. Titi vidáman dúdolt. Meg volt elégedve húcsúestéjével.

— Megjegyzem, mucikám, a nővéremmel lakom. Ma ott lesz a vőlegénye. De majd megfőzzük valahol azt a kávé.

Tántorogva nyitott be egy vadonatúj lakásba, valahol az új Lipótvárosban. Kétszobás lakás volt, az egyikben ült egy fiatal pár. Kávé föztek. A fiatalember huszonöt év körüli férfi volt és igen csinos. Volt az arcán, amennyire ő részegségében meg tudta látni, valami angyali naívság, s a tekintetében meggyőző őszinteség. Mondott valami nevet, melyet nem lehetett megérteni. Titi igyekezett mennél kevésbé részegnek látszani.

— Örvendek. Szervusz. Balog Tihamér vagyok.

— A rajzolóművész? — kérdezte az ifjú meglepetve.

— Az. Talán hallottad a nevemet?

— Igen, hallottam.

A mulatóbeli táncosnő telefonált. Hosszasan lemondott valakinek, bonyolult hazugságokkal.

— A zenész, — mondta mosolyogva a fiatalember.

A táncosnő, Keleti Matyi nevezetű, végzett a telefontal, konyakos üveget hozott és leült az asztalhoz. Beszélgettek. Titi lehetőleg hallgatott. Megivott három konyakot egymás után. Keleti Matyi hozzábújt.

— Jaj, de édes részeges pofa vagy. Ki a szesz szereti, rossz ember nem lehet. Mondd, mucu, tetszem neked? Mondd előttük nyugodtan, ők jó haverek.

— Persze, hogy tetszel.

— Mondd, van valakid?

Ivott még egy konyakot.

— Lett volna. De nem akart a szeretőm lenni. Úgy kell neki.

A fiatalember nevetett.

— Brávó. Bár én ezt mondhatnám egy bizonyos vén dögről. Erre iszunk. De miért nem vetted feleségül?

— Az se akart lenni. Erre is iszunk. Úgy kell neki.

Ittak. Beszélgettek. Keleti Matyi hosszasan előadta az éjszaka öltözőbeli történetét. Abban hosszú vita szerepelt, amelynek folyamán ő jól megmondta valakinek. Közben feketét fogyasztottak. De könyvket is. A táncosnő odasúgott neki:

— Gyere át a szomszéd szobába, akarok neked valamit mondani.

Nehéz lépésekkel, székekbe kapaszkodva, átbotorkált. A táncosnő világot gyújtott, összehúzta a tolóajtót. Aztán helyet kínálta a kereveten.

— Nézd, mucikám, nekem életbevágó szükségem van száz pengőre.

Még annyi futotta a lélekjelenlétéből, hogy odaadta a száz pengőt. Aztán úgy, ahogy volt, szmókingosan végigdőlt a kereveten. Feje még nem ért a szövethez, már aludt. Mikor felébredt, nem volt senki a szobában. Megnézte az órát. Az háromnegyed négyet mutatott. Rohant kifelé. Felkapta bundáját. Lent jó darabig nem talált taxit. Hazulról felhívta a kórház portását: mondják meg Vargháné öngagyágának, hogy fontos üzleti ügy miatt pár percet késik. Aztán gyorsan kezdett átöltözni. Mikor holmiját kirakta, ijedten látta, hogy aranytárcája nincs meg. Igyekezett emlékezetét erőltetni. Úgy rémlett neki, hogy a táncosnőnél még megvolt. Kereste megint, nem találta. Gyorsan lapozni kezdett a telefonkönyvben. Megtalálta Keleti Márta táncosnőt.

— Halló, itt Balog Tihamér.

— Szervusz, mucikám. Hogyan értél haza?

— Mondd, kérlek, nem maradt nálad a cigarettatárcám?

— Nem, éppen most takarítottam. Itt nincs.

— Köszönöm.

Vállat vont. Gyorsan megborotválkozott, más ruhát kapott fel és rohant a kórházba. Már csak a folyosón jutott eszébe, hogy üres kézzel jött. A rajzot sem csinálta. Még csak egy szál virágot sem hozott.

Most már mindegy. Lesz, ahogy lesz. Ápolónő nem volt sehol, az ajtóról hiányzott a tábla. Kopogtatott. Hang felelt. Benyitott. Anna ott feküdt az ágyban, mellette üdögélt Lázárné. Ő boldogan, sugárzó arccal indult az ágy felé, de Anna egy mozdulata megállította. Anna az éjjeliszekrényről elvett valamit.

— Itt a cigarettatárcája, tegye el, — mondta igen gyenge hangon.

— Mi ez? Hogyan kerül ez ide?

— Az nem fontos. Most menjen, kérem. Én soha magával az életben nem akarok beszélni

— De nézze, Anna... én... én...

— Kérem, menjen. Isten áldja meg és felejtsen el. És most ne izgasson, nagyon beteg vagyok.

Titi sarkonfordult, elment. Kint megnézte a tárcát, csakugyan az ő tárcája volt. Keze és térde remegett az izgalomtól. Visszament a szállóba. A szobájából rögtön felhívta a táncosnőt megint.

— A tárcá megvan. Mondd, hogy hívták azt a fiatalembert, akivel az éjjel nálad találkoztam?

— Budai József. Miért?

— Csak kérdeztem. Szervusz.

Letette a kagylót, odament a szekrényhez, több, mint felényire megtöltött a whiskys palackból egy vizes poharat, szóda nélkül, egy hajtásra kiitta, aztán ruhástól az ágyra vetette magát.

XX.

Karácsony másnapján felkereste Lázárnét a Katona József-utcában. Nem találta otthon, de elhátározta, hogy várni fog akármeddig. Három álló óra hosszat várta. Tőle aztán megtudta a történeteket. Budai József megjelent a kórházban, hogy elbúcsúzzék nővérétől, mert hosszabb külföldi tartózkodásra indul. Nagy hűhóval elmondotta a betegnek, hogy az éjjel milyen véletlen találkozásban volt része. Ismételte Titi részeg nyilatkozatait is Annáról. Közben önkéntelen mozdulattal elővette a tárcát, hogy rágyújtson.

Anna megpillantotta a tárcát. A testvérek összevesztek. Anna túlgýenge volt ahhoz, hogy a szóvitában megmérkőzzék fivérével, Lázárné avatkozott be segíteni. A tárcát elvették Józsitól, Lázárné rendőrséggel fenyegette meg. Józsi végül is megtört, nagy jelentekekben javulást fogadott, aztán elbúcsúzott, hogy Monte Carlóba utazzék valami barátjával. Azóta valószínűleg vonatra is ült, semmi újabb hír nincs róla. Anna állapotát az egész hercehurca eléggé visszavette. Az orvos nagy lármát csapott, a látogatókat sommásan kitiltotta, csak Lázárné látogatását engedte meg.

— Mikor lesz annyira jobban, hogy bemehessek hozzá?

— Foha. Ne iff teffék próbálkozni. Ó eft komolyan mondta. Ennek a dolognak vége. Hifen ifmerjük. Amit egyfer kimond, av úgy marad.

— Ezt mondta is?

— Egyfer mondta. Avóta erről nem akar befélni. Teffék őt elfelejteni, kérem.

És fontosságának tudatában nagyobb nyomaték okáért hozzátette:

— Av én felelőffégemre.

Titi kifordult a lakásból. Jól van, hát akkor vége. Elfelejteni ugyan nem fogja Annát, de belenyugszik, hogy le kell mondania róla. Szeretni azért lehet. Fogja is szeretni, mindhalálig. Fájdalmas szemrehányással: „Miért nem lettél az enyém? Megmenthettél volna.“ Hazament, szmókingot vett. Kezdte elülről az egész társaséletet.

Egy vacsorán Totó félrehívta.

— Kérlek, elhatároztam, hogy gyengédtelen leszek hozzád. Elmondok valamit, amit el is hallgathattam volna. De talán hasznodra leszek, ha mégis elmondom. Az Országos Kaszinó választmányi ülésén szóbakerült a neved. Arról volt szó, hogy a választmány meghívjon tagnak. Ketten is felszóaltak ellened. Kártyabarlangokba jársz, mondta az egyik. Botrányosan iszol, mondta a másik. Akik barátaid ott

voltak, nem tudtak cáfolni. A dolog egyelőre lekerült a napirendről. Nekem erre most ne felelj semmit. Gondolkozzál azon, hogy mi ér többet. Folytatni azt a borzasztó dorbézolást, amit csinálsz, vagy úriemberek közé tartozni.

Titi vállat vont.

— Ha nem kellek a Kaszinónak, hát nem kellek. Nekem most már mindegy.

— Ne ijesztgess, — mondta Totó aggodalommal — mi történt veled?

— Elmentem az életem boldogsága mellett. Örökre. Erről nem beszélhetek. Kivel bridzsezel? Remélem, együvé tett bennünket a háziasszony.

Szilveszterkor öt meghívást fogadott el. Dömsödyéknél kezdte és újév napján délelőtt féltizenkettőkor Hoványiéknél végezte. Megint teljesen lerészegedett. És most már zabolátlanul folytatta az ádáz dorbézolást nap-nap után. Úgyszólván minden áldott nap leitta magát. Születésnapja alkalmából, mikor harminchatéves lett, három napig egyhuzamban mámoros volt. Az előestén kezdte, állandóan ivott, reggel, délután, vagy éjszaka, mindegy volt neki. Fájdalmát, keserűségét többé nem csillapíthatta semmi, csak a mámor. Totó minden módon próbált a lelkére beszélni. Megszégyenülten és meghatottan hallgatta. Mély hálát érzett iránta. De tehetetlenül felelt:

— Öregem, én most súlyos lelki válságon megyek keresztül. Vagy megúszom, vagy rámegyek. Ez a válság erősebb nálam.

— Ebbe nem szabad belemenned. Ki kell rántanod magad ebből a felelőtlenségből. Kénytelen vagyok kíméletlenül beszélni, öregem. Ha megjelensz egy mulatóban, tántorogva, düledt szemmel, a lányok már vihognak és készülnek, a pincérek pedig összekacsintanak, mert a szemedet kilopják. Mindenki röhög. Társaságban már-már azt hallani, hogy nagyon nehéz veled a dolog, cocktaillel tele érkezel, már az étkezésnél berúgsz, a bridzset elrontod, senki sem akar veled játszani. Zöld fiatalok szemtelen tréfákat csinálnak

veled és nem veszed észre. Micának kiégetted egy brokát huzatát. Hoványiéknál feldöntötted a kávé-lombikot. Ez így nem mehet, öregem. Mindazok, akik szeretnek és nagyrabecsülnek, fájdalommal nézik, milyen szégyenletes lejtőre kerültél. A legsúlyosabb aggodalommal utazom el.

— Elutazol?

— El. A jövő héten. Olaszországba és Németországba megyek, hivatalos tárgyalásokra osztott be a miniszterem. Két hónapnál hamarabb nem kerülök vissza.

— Az nagy szomorúság, hogy elmegy. Nem marad itt senkim. Háromszáz barátom van és teljesen egyedül maradok. Talán majd valahogyan igyekszem vigyázni magamra.

De mindketten tudták, hogy ez üres ígélet. Nem tudott vigyázni magára. Sőt a baj nem hogy csillapodott volna, hanem nőttön nőtt. Mennél jobban igyekezett Anna elvesztésébe belenyugodni, annál szerelmesebbnek érezte magát, annál öngyilkosabb dühvel vette magát italba és zenebonába, hogy fájdalmára enyhülést találjon. És nemcsak egyre szerelmesebb lett Annába, hanem már lassan kezdte meggyűlölni, mint vergődésének okát. Rátolt minden felelősséget, átkozta, becsmérelte és fájdalmasan imádta. Totó csakugyan elutazott. A társaságban félszegen érezte magát nélküle. Megjegyzések, amelyeknek humorát csak Totó érthette volna meg, benne rekedtek. Apró megfigyeléseket, amelyek kevésbé ismert művésztörténeti nevekkel függöttek össze, nem volt kinek mondania.

Egy délben gróf Zichy Zoltánné jelentkezett telefonján. Mikor a közben elfelejtett nevet meghallotta, hirtelen a megváltás reménye suhant át rajta. Munkát kap a jótékony este rendezésével, beleveti magát, dolgozik és talán ettől megenyhül.

— Parancsoljon velem, grófné.

— Kérem, a hölgybizottság most már lassacskán hozzáfog a rendezéshez. Mivel azonban azt hallottuk,

hogy igen sok a dolga és társadalmilag is súlyosan el van foglalva, nem lehetünk olyan szerénytelenek, hogy ettől elvonjuk. A hölgybizottság elnézését kéri, hogy eddig zavarta.

— De kérem, grófné, én boldogan állok rendelkezésére, hiszen . . .

— Nem, nem, a döntés már megtörtént, ezen nincs módomban változtatni. Szívből köszönöm eddigi készségét és elnézést kérek, hogy zavartam. Jónapot kívánok, kedves Balog.

Ez udvarias volt és félreérthetetlen. Híre annyira megromlott, hogy az ilyesmire nem használhatják. Más jeleit is megkapta társadalmi süllyedésének. Meghívásai alig észrevehetően gyérülni kezdtek. Totó, akihez városszerte ismert barátság kapcsolta, nem volt itthon s ahová különben mindkettőjüket hívták volna, most néha nem hívták őt sem. Ha pedig meghívták, mindinkább azt az elnéző tapintatot éreztették vele, amelyekben betegeket szoktak részesíteni. Mind gyakrabban megtörtént, hogy bridzs-beosztáskor a háziasszony így szólt:

— Titit nem engedem kártyázni. Titi velem beszélget. Kérem, a nagyságos úrnak nagyon sok vízzel adja a pezsgőt.

Vagy ilyen mondatokat kapott:

— Kérem, a cigarettájával vigyázzon, mert megint kiegészíti a ruhámat.

— Nem, Titi, ne táncoljunk. Még elesik velem a parketten.

Az ilyen apró, kétségtelenül megérdemelt megjegyzések kezdték a társaságtól elvenni a kedvét. Mind jobban érezte magát a mulatók felelőtlen zsi-vaja közepette. Ha bevette magát egy páholyba, nem érték efféle sérelmek. Jól tudta, hogy a lányok szembe hízelegnek s a háta mögött kinevetik, de ha ezt nem akarta tudni, akkor nem tudta. Jól tudta, hogy a pincérek minden lehető módon megcsalják, üres üvegeket csempésznek az asztal alá, el nem fogadott sós mandulákat számítanak fel neki és fizetéskor rosszul

adnak vissza, de ezt olyan adónak tekintette, amelyet meg kell fizetnie a mámorért, a békességért és azért az érzésért, hogy ő az úr. Minden mulatóban ismerte a lányokat és a személyzetet. Ismerte a házi pletykákat, csodálkozva vette észre, hogy a tánchelyiségekben alkalmazott lányok között milyen sok a derék és tisztességes indulatú, milyen nehéz és egészségpusztító munkát végeznek, hogy testvéreiket taníttathassák és megtanulta, hogy a lokállányok között nem több a feslettség, de gyakoribb az önzetlen szerelem, mint az úgynevezett társaságban. De ezeket a tapasztalatokat folytonos részegséggel és herdáló költekezéssel fizette meg.

Február elsején Pethő azzal a kellemetlen hírral lepte meg, hogy havi háromezer pengőt sem tud rendelkezésére bocsátani, csak kétezernégy százat. Március elsején ezt is leszállította ezernyolcszázra. Ő vitatkozott, érvelt, rábeszélt, de mindhiába. Pethő sópánkodott, hogy az idők megnehezültek, sok üzleti veszteség érte, nincs módjában többet folyósítani, a hagyaték ügye pedig még mindig húzódik. És rendíthetetlenül megmaradt a kijelölt összegek mellett. Titi tehetetlen volt. Tudta, hogy most már zsebpénze nem futhatja az eddigi dőzsölésekre, de szándékosan behúnyta szemét. Lesz, ami lesz. Dőzsöl tovább, amíg megy. Rájött, hogy adósságot is lehet csinálni, a hagyatékából majd kifizeti. A gyakorlati étellel mindössze az a kapcsolata maradt, hogy heti rajzát pontosan megcsinálta. De, amit azelőtt másfélórai munkával odavetett, azon most három óra hosszat is elkínlódott. És amit csinált, az fásulttá lett, ötleteinek nem volt igazi jó kedve. Egy este, mikor az elkészült rajzot személyesen vitte be Gálosnak, mint szokta, a főszerkesztő a szokásos beszélgetés után még visszatartotta.

— Kérlek, Titi, két fontos dolgot akarok neked mondani.

— Parancsolj.

— Az első az, hogy ne igyál annyit. Fűtől-fától azt hallom, hogy az esztelen lumpolás útjára léptél.

Ha így folytatod, egészségileg is tönkreteszed magad, a társaságból is ki fogsz kopni. A rajzaid már nem olyan jók, megmondom nyiltan. Fáradtak és sóltanok.

— Kérlek, fortyant fel Titi, — ha nincs szükség a munkámra . . .

— Csak nyugalom, csak nyugalom. Az őszinteség nem kellemes, tudom. De el kell fogadni. Húsz éve szerkesztek lapot, nagyon sokszor megesett, hogy egyik-másik munkatársam egyszer megbolondult, ivásnak adta magát és rosszakat írt, vagy elmaradozott a szerkesztőségből. Ilyenkor a jó szerkesztő nem botrányt csinál, hanem a baj okán igyekszik segíteni. Mondd meg nekem, mi bajod.

— Nem is mondhatom meg, nem is tudsz segíteni rajta. Majd elmúlik.

— Biztos, hogy elmúlik?

— Nézd, adj nekem valamennyi időt. Én mindent elkövetek, hogy elmúljék.

— Már nem is szóltam semmit. A másik az, hogy szerződést adok neked.

— Köszönöm, de minek ez. Jól megvagyunk így is.

— Ezt én jobban tudom. A Budapesti Ujság kormánytámogató lap, de szőröstül-bőröstül a báró Stein közgazdasági érdekeltségeinek zsebében van. Valószínű, hogy ezt a kormány nem hagyja így. És akkor nem biztos, hogy engem a helyemen hagynak. Te csak hallgass rám és tedd el azt a szerződést, amelyet majd elküldetek neked. Mindjárt kapsz egy kis emelést is. Ezentúl nem rajzonként fizet a lap, hanem kapsz havonta hatszáz pengőt és évente egy havi szabadságra lesz jogod. Kikötünk egyévi felmondást. Ezek biztonsági intézkedések. Kétségtelennek tartom ugyan, hogy aki esetleg utánam leül ehhez az íróasztalhoz, az téged természetesen meg fog tartani. De nem árt óvatosnak lenni. Én terád külön vigyázok, mert én hoztalak ide, te az én személyes sikerem vagy. Most pedig eredj, mert sokan várnak és ne igyál.

Annyi társasági szégyen, gond és baj közepette

ez a pár perc úgy érte lelkét, mint a langyos, tiszta eső. Minden hálája és pillanatnyi megnyugvása a munkájához kapcsolódott. A munka egyszerre mint az élet egyetlen szilárd alapja mutatkozott meg előtte. És szívébe dobbant Anna, aki kezdettől fogva mindig munkája szükségét hajtogatta. Lépten-nyomon Annát igazolta minden. Különbén tudta róla, hogy nemrégiben teljesen meggyógyultan hagyta el a kórházat. A portás mondta, akit névtelenül felhívott. Anna azóta már bizonyára rendszeren jár hivatalba. El lehetne menni oda a rakodópartra valamelyik nap három óra-
kor és a közelben, valami épületmélyedésbe húzódva, meglesni. Látni néhány percig. De minek. Barackpálinkát tartott otthon. Mikor délben, vagy kora délután felébredt, mindenekelőtt abból ivott meg egy-két kortyot. Ez végigjárta vérkeringését és a könnyed, zsibbadó mámor azt a csaló érzést adta, hogy napját rendbehozott aggyal kezdi meg. Most már rajzoláshoz is ivott valamit. Így könnyebb volt a rajzzal pontosnak lennie. A pénzt, amit kapott érte, s az esetleg eladott eredetiek árát is, változatlanul elvitte a bankba az Anna nevét viselő takarékkönyvbe. Hogy miért teszi ezt még mindig, annak nem tudta volna okát adni.

Így érkezett a mélyponthoz. Meghívásai erősen megritkultak. Ismerősök nem álltak meg vele az utcán, hanem sietősen tovább mentek. Már délután kótyagosan kóválygott, szomjasan várta, hogy kigyúljanak a lámpák, aztán valami vendéglőben evett és borozgatott tizenegyig, akkor mulatóba ment. Néha ötkor hazament, néha azonban gyanús emberekkel, akik lumpolás közben hozzáragadtak, még elment valahova reggelizni. Nem sokat beszélt, csak nézett maga elé, félig eszméletlenül, ahova nyúlt, ott feldöntött valamit. És ivott. A tükörtől vissza kellett ijednie. Beesett szeme alá vastag táskák ültek, arca puffedten éveket öregedett. Ruháit sorra át kellett igazítani, mert kihízta valamennyit. De most már külsejével is alig törődött. Egy este, mikor gyalog igyekezett vacso-

rázni egy belvárosi vendéglőbe, a Kossuth Lajos-utca fényei között egyszer csak Rhédey grófnét pillantotta meg. Az szemközt jött vele. Meglátták egymást. A grófné nyomban oldalt fordította gyászkalapos fejét. Nyilvánvalóan nem óhajtotta, hogy Titi köszönjön neki. Nem is köszönt. Elmentek egymás mellett. Őt ez már közömbösen hagyta. Mindegy volt ez is. Minden mindegy volt. Az élet nyüzsgött és zúgott, Franco Madridot ostromolta, a pápa meghalt és újat választottak, itthon gróf Teleki Pál lett a miniszterelnök, de ez mind elszaladt ittas éjszakái felett. A világon semmisenem volt említésreméltó, csak Anna. De őt is gyakran átkozta. Néha részegen maga elé szólt, mint egy eszelős: „meddig tart még, a teremtsit neki, meddig kínlódjam még?“

Egy napon mégis történt valami, ami fásult idegeit is megdöbbsentette. Pethő Daisy meghalt. De a lapok nemcsak egyszerű halálhírét hozták. Hosszú cikkek írták róla, hogy halva találták egy újpesti szülésznő lakásán. Elvérzett. A szülésznőt tiltott műtét gyanúja alatt azonnal letartóztatták. A vér meghűlt benne, mikor ezt olvasta. A markazi éjszaka jutott eszébe. De az még a nyáron történt, s most már márciusra járt az idő. Megrendülve töprengett azokon a mondatokon, amelyeket ott a markazi vacsorán mondott a boldogtalan nő a mai lányok bátor és szabad életéről. Az apát nem akarta felhívni. Hosszú és semmitmondó táviratot diktált neki telefonon. De felhívta Gyöngyös Terkát.

— Az Isten nem ver bottal, — mondta vadúl a színésznő — és megjósolom neked, hogy ez még csak az eleje.

— De hát mi történt ezzel a szegény leánnyal? Te tudsz valamit, ami nincs a lapokban?

— Hogyne tudnék. Miután a Jósika-fiúk nem álltak kötélnek és lerázták, visszatért ahhoz a tervhez, hogy mégis báró Günther veszi el. Azt hitte, hogy ha gyermeke születik Günthertől, menni fog a dolog. De Günther a mult héten kivándorolt Ausztráliába. A töb-

bit olvashatod a lapokban. Különben hogy vagy? Halom, sokat iszol.

— Igen, sokat iszom. Isten veled.

Gyászjelentést nem kapott, a temetésről nem tudott semmit. Nyilván Pethő nem akarta, hogy lánya tragédiájáról még többet beszéljenek. Ő éppen ezért helyesebbnek tartotta, ha most még telefonon is békét hágy az ügyvédnek. Ha majd a tragédia hullámai elsimulnak, könnyebb lesz vele az érintkezés. Pár napig tehát várakozott, pedig sürgős szüksége lett volna pénzre. Pár nap múlva pedig megérkezett Totó. A külföldet járt jóbarát mindjárt telefonált. Kora délután, három tájban.

— Ma még itthon maradok. Holnap együtt ebédelhetünk?

— Boldogan. Gyere el ide, itt jól lehet enni. Negyed három jó lesz?

— Kitünő. Mi van az ismerősökel?

— Nem tudom. Alig járok társaságba. Hozzászoktam a lokálokhoz.

— Ejnye, Titi, ejnye. Nem javult a helyzet?

— Semmit.

— Hát holnap majd számolok veled. Nagyon örülök, hogy látlak. Viszontlátásra.

Alig tette le a kagylót, már csengett ismét a készülék. A portás szólta fel, hogy ember jött Pethő ügyvéd úrtól, sürgősen óhajt beszélni. Titi úgy rendelkezett, hogy az az ember jöjjön fel. Eddig már megivott három szódás whiskyt, most kitöltötte a negyediket és várta az embert. Kisvártatva valóban belépett egy fiatal munkásféle, rongyosan, borostásan. Ha nem lett volna ilyen elcsigázott, kiéhezett arca, csinos embernek lehetett volna mondani. Titi éppen szólni akart valami olyasformát, hogy miben állhat rendelkezésére, de nem jutott szóhoz. A látogató megállt a szoba közepén és szemellátható izgalommal, egész testében reszketve így szólt:

— Mi lesz az én gyerekemmel, uram? Tüdőgyul-

ladással ott fekszik az udvaron. A rongyok közt. Én is ember vagyok, hallja ezt?

— Csillapodjék le, kérem. Kicsoda maga és mit kíván tőlem?

— A gyerekeket kívánom, uram. Térden állva rimáncodtam Pethő ügyvéd úrnak, de ő azt mondta, hogy nem tehet semmit, a háziúr nem ad kegyelmet. Hát most itt vagyok. Tüdőgyulladás! Tudja, mi az? Hogy ott döglök meg az a poronty az udvaron! Az esőben! Egy ilyen gazember miatt, mint magam! De én mindennel leszámoltam!

Az izgatott ember hirtelen mozdult egyet. Dördülés hangzott el. Titi csodálkozva nézett a látogatóra. Aztán tapogatni kezdte magát. Nem érzett fájdalmat sehol. A látogató belerogyott a mellette álló karosszékbe, kezéből kiesett a revolver és halkán koppant a szőnyegen. A férfi oldalt borult és elkezdett zokogni.

— Kis gyerekeim... drága kis gyerekeim...

Mélyen zihálva zokogott. Titi hirtelen megértette az összefüggést. A hagyatékhoz egy proletár-bérház is tartozott a Csikágóban. Pethő onnan ezt az embert minden jel szerint kilakoltatta és az udvarra tette. A gyerek az udvaron haldoklik. Az apa bosszút akart állni. Odalépett hozzá, a vállára tette a kezét.

— Ne sírjon. Nincs semmi baj. Nem talált el. Én jó ember vagyok. Az ügyvéd hazudik. Amit tudok, segítek.

Valaki felszakította az ajtót. A szobalány rohant be. Bizonyára hallotta a lövést. Titi elébe lépett.

— Nem történt semmi. Ez a szegény ember öngyilkos akart lenni, de nem találta el magát. Majd én elintézem. Erről senkinek sem szabad szólni, Mariska, még a portásnak sem. Értette? Mondja azt, hogy a folyosón villanygőg pattant el. Menjen, menjen.

Kituszkolta. Akkor a whisky felét áttöltötte másik pohárba. Oda nyújtotta a még mindig zokogó embernek.

— Ezt igya meg. És szedje össze magát gyorsan, mert itt csinálni kell valamit.

A munkás szót fogadott. Kiitta az italt. Keze fejével megtörölte arcát a könnyektől. De melle még görcsösen fújtatott.

— Idehallgasson. Most odamegyünk kocsival és vizünk orvost. Útközben veszünk tejet, vagy ami kell, én ehhez nem értek. De ne böggjön nekem, értette?

Az vinnyogni kezdett, mint a kutya. Különös hangjain nem lehetett eligazodni, szenved-e, vagy hirtelen boldog. Megkapta a Titi kezét és eszeveszetten csókolni kezdte.

— Bocsásson meg nekem, nagyságos úr... olyan nagy bánatom volt... ne tessék haragudni...

Titi erőszakkal lefejtette kezéről a síró embert.

— Nem haragszom. Részeg vagyok. És nagy bánatom, az van nekem is.

Hirtelen ő fakadt sírva. Ott álltak szemközt egymással, két síró férfi, akik közül az egyik egy perce még meg akarta ölni a másikat. Akkor Titi megrázta magát. Megtörölte szemét.

— Most siessünk.

Kabátot ragadott, a folyosón kapkodta magára. Az ember engedelmesen követte. A portásnál Titi orvost kért, azonnal. Percek alatt akadt orvos. Taxi is. Elindultak. A legközelebbi tejcsarnoknál Titi vásárolt tejet, kenyeret és vajat. Aztán a kifelé robogó kocsiban elmondatta a még mindig szipogó emberrel a részleteket. Tar Mihálynak hívták, eredeti foglalkozására nézve kertész volt, de gazdája meghalt és állás nélkül maradt feleségével és négy éves gyerekével. Gyárban keresett alkalmi munkát. Pethő nyolc pengő házbértartozásért tette ki. Abból négy ötvenet nagy kinnal már megfizetett, de háromötven még hiányzott. Így került az udvarra. Ott tanyáznak a márciusi hidegben és esőben egy hete. A gyerek ma reggel óta lázas és nagyon rosszul van. Tar Mihály értelmesen beszélt és élénken. Titi egyre rokonszenvesebbnek találta. Hosszú utazás után végre odaértek, ahová Tar Mihály igazgatta az e tájon járatlan vezetőt. Nagy, rideg bérház volt ez, háromemeletes sívár kaszárnya,

úgy állt ott üres telkek és bekerített farakások között, mint a proletár-szegénység keserves szigete. Besietett az udvarra. Ott az egyik sarokban nyomorúságos bútorokból állott a kilakoltatott család sátorra rakott holmija. Csapzott ruhaneműek vackán, amelyre bevert az eső, ült a fiatal asszony, ölében a kis gyerekekkel.

— Ne kérdezz semmit, — mondta a férj goromba gyöngédséggel — hanem etesd a gyermeket, oszt pofázz magad is. Én már ettem.

— Nem evett, — szólt Titi — ne hazudjék. Nézzük meg ezt a gyermeket, doktor úr.

Míg az orvos a kisgyerekekkel bíbelődött, aki a vizsgálat alatt is mohón evett, odajött a házmester.

— Mi ez itt, mit akarnak? Kifele innen, kifele.

Titi rákiáltott.

— Fogja be a száját és vegye le a kalapját. Tudja, hogy kié ez a ház?

— Persze, hogy tudom. Balogh Tihamér úr örökölte.

Titi elővette igazolványait. Oda tartotta. A házmester csakugyan mindjárt levette a kalapját.

— Na lássa. Van most üres lakás?

— Üres nincs, nagyságos uram, de van olyan, ahol ezek még elférnek.

— Akkor rögtön beköltöznek. Maga majd segít nekik a holmijok körül. Mi van a gyerekekkel, doktor úr?

— Elég súlyos, de meg lehet menteni.

— Na, gyerünk költözködni! Egy-kettő! Tar Mihály, ne nyafogjon, fogja a gyermeket és jól pólyázza be.

Közben mind a három emelet vaskorlátos kőfolyosójára kigyúltek a lakók. Némelyik asszony hátulról a fejére borította legfelső szoknyáját, hogy ne verje az eső.

— Egyszer majd ezeket mind megnézem. Most nem érek rá. Házmester, ide figyeljen. Én beülök a kocsiba és megvárom a doktor urat, míg ő a gyermeket rendbe tette és orvosságot írt. Tar Mihály tartozása el van engedve...

— Bocsánat, nagyságos uram, — szólt rémulten a házmester — mit fog szólni Pethő nagyságos úr?

— Ejnye, a teremtesít neki, hát kié ez a ház? Tar Mihály, itt van magának öt pengő orvosságra. Maga pedig, házmester, nem enged senkit a kocsihoz, mert megrohannak. Aki a kocsihoz jön, annak felemelem a lakásbérét. Doktor úr, legyen szíves elhelyezni a gyereket, a kocsiban megvárom.

A kocsiban elhatározta, hogy azonnal felkeresi Pethőt. Leánya halála miatt most bizonyára elég nehéz napokat él, de ez a kérdés sem egyszerű. Őt egy elkeseredett ember majdnem megölte. Holnap jöhet egy másik. Mikor az orvos beszállt hozzá, visszavitte a szállóhoz, aztán egyenesen az ügyvédhez sietett. Nem kellett várakoznia. Mindenekelőtt részvétét fejezte ki élőszóban is. Bocsánatot kért, hogy zavarja.

— Kérlek, csak parancsolj. Én nem érek rá gyászolni. A munka megy tovább. Miről van szó?

— Arról van szó, hogy egy ember, akit elkeserítettél, két órával ezelőtt hajszal híján megölt. Rám-lőtt, de nem talált.

— Akkor semmi baj. Ki volt az?

Titi elmondta az egész történetet. Pethő minden megjegyzés nélkül hallgatta végig. Aztán kedvetlenül megszólalt.

— Kérlek, az a ház egyelőre gazdátlan hagyaték. Ott nincs jogod rendelkezni. És nagyon kérlek, hogy ilyen illetéktelen és önálló lépésekkel ne zavarad a munkámat. Ha nem vagy megelégedve, fizess ki a tartozásodat és vond meg a megbízást. De, amíg a dolgot én kezelem, addig ne keresztezd a lépéseimet. Te csak passziózzál abból a pénzből, amit folyósítok.

Ő ámulva meredt az ügyvédre. Ezt a hangot még nem hallotta tőle. Elöntötte az indulat.

— Bocsáss meg, én nem vagyok koldus. A munkádra eddig sem fizettél rá. Te azokat az embereket rám vadítottad. Komisz fráternek állítottál be, aki szipolyozza őket. Hát ebbe nem megyek bele.

— Kérlek. Csináld magad. Előre megmondom:

elsején nem leszek abban a helyzetben, hogy kisegítsek.

— Hogy-hogy? Nem akarsz elsején fizetni?

— Miért fizessek? Talán tartozom neked valamivel?

— De bocsáss meg, az volt köztünk a megállapodás...

— Eh, mit megállapodás. Mutass nekem írást, hogy én bármilyen folyósításokra köteleztem magam. Ilyen írás nincs. De, hogy én teljes felhatalmazással intézkedhetem, eladhatok, vásárolhatok, elidegeníthetek, terhelhetek, olyan írás van.

— Szóval nem folyósítasz nekem elsején?

— Nem.

— Kérlek. Isten veled.

Dacosan elment. Otthon már elszállt belőle ez a dac. Sajnáltni kezdte, hogy nem pengetett békülékenyebb hangokat. Mi lesz most elsején? Mi lesz a szállószámlával? Mi lesz egész életével, étkezésével, taxiköltségével, cigarettájával? Hüledezett lépése következményeitől. De aztán whiskyt töltött magának és vállat vont. Majd lesz valahogy. Kölcsönt szerez, vagy váltót ír alá, valahogyan csak lesz. És a hagyaték ilyen feltűnően hosszú idő után most már hamarosan esedékessé válik. Vállát vonogatva járkált le-fel a szobában. Az éjjeliszekrényen megpillantotta a revolvert, amelyet Tar Mihály itt felejtett. A szobalány odatette. Idegenkedve kezdte nézegetni, mert az efféle szerszámot sohasem szerette. A dolog végződhetett volna másképpen is. Jobb lövés — és Balog Tihamért holtan találják szobájában. Meghalt harminchatéves korában. Vajjon mit szolt volna Anna?

Másnap Totóval ebédelt. Állandó részegségén csak átsiklott, annál részletesebben mondta el a Pethő-ügyet.

— Ebből ki kell, hogy rántsalak, — mondta a jóbarát — ha megebédeltünk, elviszlek egy jóbarátomhoz. Az egyike a legjobb és legmegbízhatóbb ügyvédeknek Budapesten. Vállalom érte a felelősséget.

Úgy is tett. Elmentek egy belvárosi házba. Ott a földszinten volt doktor Horváth Péter ügyvédi irodája. Kicsiny iroda volt ez, a belépőt meglephette, hogy a város egyik leghíresebb ügyvédje itt dolgozik. Gyér személyzet, egyetlen telefon, semmi jövés-menés. Totó beajánlotta pártfogoltját, aztán egymásra hagyta őket. Horváth Péter hatalmas, tagbaszakadt, borotvált arcú, fekete ember, ceruzát vett a kezébe.

— Parancsolj. Hallgatlak.

Titi elmondta Pethővel való összeköttetésének egész történetét, az első vidéki látogatástól kezdve egészen a tegnapi összeveszésig. Végül összefoglalta az ügyet.

— Nekem tehát most arra volna szükségem, hogy valaki ezt az egész dolgot kézbevegye, visszafelé megvizsgálja Pethő minden ténykedését, rendet csináljon a hagyatékkal s addig is engem húzzon ki ebből a szorongatott anyagi helyzetből.

— Értettem, kérlek. Ezt sajnos, nem vállalhatom.

Titinek leesett az álla.

— Nem? Miért nem?

— Mert kliensnek pénzt adni kölcsön s egy jogi kérdésből vállalkozási kalandot csinálni, ez nem az én ízlésem. Tudom, hogy vannak, akik csinálják. Néha az ügyfélnek is jó, az ügyvédnek is. Én nem csinálom.

— De talán úgy lehetne, hogy segítesz valami kölcsönt szerezni... addig, amíg ez a hagyatéék...

— Nem tudok kölcsönt szerezni. Fedezet nincs. Fedezet nélküli kölcsönökkel nem foglalkozhatom.

Titi elvesztette türelmét.

— De, az Istenért, csak tudsz valami tanácsot adni. Hiszen azért jöttem ide. Mondd meg, hogy mit lehet itt csinálni. Mi a dolgom, mi a lehetőségem?

Horváth vállat vont.

— Először is, még semmiféle írást nem láttam és amit elmondtál, azt jogilag ellenőrizni nincs módomban. A laikus ember kihagyhat az előadásból egyetlen csekélynek látszó részletet, amely az egész ügy érde-

mét megváltoztatja. A benyomásom mindenesetre az, hogy jól látom, mi történt. Akiről szó van, hírhedt ember. Módszereit ismerjük. Az ügyvédi kamara régóta szeretné fülöncsípni, de rendkívül ügyes abban, hogy hogyan fedezi magát. Azt kérdezted, mi a lehetőséged. A válasz nagyon egyszerű. Visszamegy vidékre és elfoglalod az állásodat, míg itt az ügyek tisztázódnak.

— Az lehetetlen. Egyrészt a szégyen miatt... másrészt van valami okom, ami... ami itt tart Budapesten.

— Ezt te tudod, más nem szólhat bele. Akkor pedig itt Budapesten aszerint kell élned. Ott kell hagyni a költséges szállót. Hónapos szobába kell menni. Olcsó helyen étkezni. Összehúzni magadat úgy, hogy kibírd a tisztázás idejéig. Hogy a dolgotad vállalom-e, vagy nem, arra most nem tudok felelni. Előbb látnom kell az anyagot. De az máris igen fontosnak látszik, hogy ettől az embertől a megbízatást rögtön vond meg. Nekem adsz egy olyan megbízatást, amely egyikünkre sem kötelező. Ha belenéztem dolgaidba, nyilatkozom: csinálom-e tovább, vagy ajánlok magam helyett arravaló embert. Most diktáld fel, milyen írások vannak birtokodban, milyen adatokat tudsz máris rendelkezésemre bocsátani. Majd kérdéseket intézek hozzád.

Elkezdte a kérdéseket. Fejcsóválva állapította meg, hogy Titi a legegyszerűbb kérdésekre sem tud felvilágosítást adni. Írás pedig semmi egyéb, mint a szülők keresztlevelének fényképmásolata. Horváth belátta, hogy ezzel az emberrel nem boldogul. Mindenesetre megcsinálták a Pethőnek szóló levelet, amely mindennemű megbízatást megvon tőle. Aztán Titi elment, mint a megvert kutya. Otthon lefeküdt és sorsán gondolkozott. Felmeredt előtte a hónapos szoba. Az étkezés valami kis olcsó kocsmában, sőt kifőzésben. Tárcájában nem volt több, mint negyvenöt pengő. A Gellérthől, ez nyilvánvaló, ki kell költözni. S aztán mit csinálhat a nábob? Zálogba teheti arany

cigarettatárcáját. Valahogyan elkínlódik addig, amíg pénzéhez jut. Zahárnak is lehet írni, hogy sürgősen törlesszen valamit házbértartozására. Ez majd lesz valahogy. Ez mind nem fontos, örökségét előbb-utóbb megkapja. Csak Anna volna a fontos, akit örökre elvesztett. Vajjon mi van a kismadárral, amelyet most is szorgalmasan belerajzol minden heti rajzba?

Másnap szólni akart a szálló igazgatóságának, hogy elköltözik. De egy napot még ajándékozott magának. Elég lesz, ha holnap szól. Úgyis szobát kell még keresnie. Nem muszáj annak hónapos szobának lenni. Hiszen nagyon jó és olcsó panziókat is lehet találni Budapesten. Most hirtelen hevesen szeretni kezdte eddigi otthonát. Szerette a jeges Dunára néző kilátást, a ragyogó tisztaságú csempés fürdőszobát, a gazdag és puha szőnyeget, a kényelmes ágyat. De hiába töprengett, nem talált rá módot, hogy mindezt megtarthassa.

Ebéd után szórakozottan belenézett egy estilapba. Abban a Pethő neve ütötte meg szemét. A valutaügyészség Pethő Andor fővárosi ügyvédet pengőkiajánlás miatt vád alá helyezte. Nyomban ki is hirdették előtte a letartóztatásáról szóló végzést.

XXI.

Hiába húzta, halogatta, hónapos szobába kellett költöznie. Az első napokon úgy esett át, hogy a csodával határos módon háromszáz pengőhöz jutott. Egy amerikai követségi ember hívta fel telefonon, akivel a braziloknál találkozott egyszer-kétszer.

— Feljegyzéseimet nézegettem, — mondta a telefonáló — és nagy megdöbbenéssel állapítottam meg, hogy tartozom önnek háromszáz pengővel. Eleinte nem emlékeztem rá, hogyan. De most már eszembe jutott. Egyszer Duragáéktól táncolni mentünk. Mindenemet otthagytam kártyán, nem volt nálam pénz az éjszakai kirándulásra. Ön adott háromszázat.

— Erre nem emlékszem.

— Dehogy nem. A Bandrowski kocsjában mentünk le. Ön még be is ütötte a fejét a kocsiba, hirtelen meg kellett állanunk, mert egy taxi majdnem belénk szaladt.

— Igaz. Most már emlékszem. Teljesen elfelejtettem.

— Én is elfelejtettem, ezer bocsánat. Egy félóra múlva ott lesz a pénz.

Ez a kölcsönadás még akkor történt, amikor tárcájában még hasasan feküdtek a kártyanyereség százalasi. Olyan kis tételt, mint háromszáz pengő, könnyedén elfelejthetett másnapra. Egy félóra múlva csakugyan ott volt a pénz. Néhány napig még maradhatott volna a szállóban. De már kitűzte a költözést. Nem vitatkozott a sorssal. Elment lakni a hónapos szobába. Nem sokáig keresgélt, kivette a Lánchíd-utcában, a Lánchíd budai fejénél, az első szobát, amelyet az apróhirdetések között megpillantott. Elég nyomorúságos szoba volt, az biztos. Nem kapott napot, s ha rajzolt, nappal is lámpát kellett gyújtania. Minden ócska bútordarab töredezett volt és nyikorgó. A fürdőszoba szűk volt, kényelmetlen és sötét, a bádogkád jórészén már lekopott a fehér máz. De külön kijáraton tudott közlekedni, s az özvegy mérnöknét, akitől a szobát bérelte, jóformán sohasem látta. Ha csengetett, ijedtarcú szolgálólány lépett be a fürdőszoba felől, mert a mérnökné háztartásával arrafelé volt összefüggése. Ez a lány akár néma is lehetett, mert szavát sohasem hallotta. Legjobban a telefont nélkülözte. A ház földszintjén egy üzletben bonyolította fontosabb beszélgetéseit a nyilvános telefonon, ha kora délután kilépett a külvilágba. Mert az éjszakai kázást most sem hagyta abba. De a nagy mulatókba nem mehetett többé. Egyedül üldögélt budai kocsmákban és bort ivott. Legolcsóbbat. Az első három decit még lenézte és ki nem állhatta. De szervezete és idegei annyira tönkrementek, hogy három deci bor már a fejébe szállott. S ha ezt a ködfátyolt megkapta

agyára, akkor már megtette a kocsisbor is. Akkor már szeretettel nézte az üvegbe zárt nedvességet, mint az ópiumszívó a pipát, vagy a morfinista a fecskendőt. Társaságra már nem volt szüksége. Elszórakozott, mialatt mámorát ápolgatta, mint kertész a virágot, maga elé báméskodott cigarettája füstjébe és egymásba nem kapcsolt, szétfoszló gondolatokkal tűnődött. Rendszerint két dolog felől. Az első Anna volt. A másik a szegénység. Mert az a különös dolog történt vele, hogy most látta meg a szegénységet, amelyben élete nagy részét ilyen ráébredés nélkül eltöltötte. Átélt már keserű nyomort is, de akkor nem lázadozott ellene, csak tudomásul vette, mint az időjárást. Fájt neki, mint fáj a szembecsapó ág is a sűrűben, de az erdei mendegelőnek nem jut eszébe, hogy ezért tövestől kivágja a bokrot. A szegénység felszínén evickélve nem látott le a nyomorúság fenekére, de mióta a gazdaság és fény repülőgépén száguldotta át az élet napfényes mennyboltját, a magasból már lelátott a tó fenekére és ott megpillantotta Tar Mihály nyomortanyáján a saját felelősségét. És megint csak Annához vezetett vissza új tűnődése, ahhoz az Annához, aki sohasem szűnt meg hangoztatni a szegénységhez való mély vonzódását. Így gondolkozott bele töredezett és ködös eszmeláncaival a semmibe, de cél, vagy mozdulat ebből nem származott. Olykor mondatba nem foglalt gondolat lepté meg, amelyben nem volt ige, hogy maga elé képzele önmagát, amint kimegy a csikágóbeli bérházba és oda-telepszik a lakók közé, mély figyelemmel faggatja sorsukat és most először kezd az oknyomozó tudós módján belepillantani saját hajdani szegénységébe. De ez csak elfutó gondolat maradt. A Csikágó messze volt, taxi nélkül kimenni nagy elszánásba került volna. Csak annyi maradt az egészből kézzelfogható, hogy Tar Mihály egyre gyakrabban jutott eszébe. Szemét szűkítően összehúzza nézett vissza annak a délutánnak emlékébe s az esőverte rongyok között a külvárosi udvaron állati sóvárgással majszoló

család rajzát kereste. Lidércként kezdte kísérteni ez a rajz, s a család kiéhezett, fuldokló nyeldekülésétől egyre erősebben megborzadt. Nagyot ivott rá és boldogan sülyedt még mélyebbre a mámor andalító tengerében. Aztán, ha már eléggé nehéznek érezte testét és elég lebegően könnyűnek lelkét, megindult hazafelé gyalog. Néha egy sarkon minden ok nélkül megállt, mert valami gondolat kisiklott elméjének béna kerekei közül, s meg akarta fogni. Bizonytalanul ingadozva állt ott, erőltetett fejtöréssel motyogván tűnődő szavakat maga elé. A rendőr lassan arrafelé lépkedett és megszólította, mit áll itt?

— Biztos úr, — mondta erre nehezen forgó nyelvvel — a szegények nem gonoszak. Csak a szegénységtől keserűek és gyanakvók. De higye el, biztos úr, hogy nem gonoszak. Elhiszi nekem, biztos úr, hogy nem gonoszak?

— Elhiszem, uram. Menjünk csak szépen haza.

— A gazdagokkal van a baj, biztos úr. A gazdagok gonoszak és ostobák. Itt nagy baj van, biztos úr.

— Csak menjünk szépen haza. Nincs itt semmi baj, uram.

Megcsóválta fejét a rendőr rövidlátása miatt és mendegélt a hajnalban hazafelé. Otthon még megivott egy pohár barackpálinkát. És azzal is ébredt. S aztán kezdte a napot, vagy inkább a félnapot elülről. Kevés pénze hamar elfogyott, s tudta, hogy új ügyvédjéhez hiába fordul nagyobb kölcsönért. Kisebb összeget pedig restellt kunyorálni. Szétnézett tehát holmija között, mit lehet eladni. Ekkor új pénzt kapott a laptól, s amire eddig nem gondolt, meghökkenett. Most jött rá, hogy a Budapesti Ujság pénzéből meg is lehetne élni. Forgatta kezében a hatszáz pengőt és az Anna nevére szóló takarékkönyvet. Egy jó félesztendő alatt ez a pénz már négyezerkétszáz pengőre szaporodott. Erre a takarékkönyvre sohasem gondolt, mint sajátjára. Ezt Anna pénzének tekintette s mikor Horváth Péternek számot adott anyagi

helyzetéről, ezt a pénzt nem is jutott eszébe említeni. Az ügyvédnek sem jutott eszébe megkérdezni, vajjon ingyen rajzol-e a Budapesti Ujságnak. Ez a hatszáz pengő készpénz, amelyből apró cimeken alig vont le valamit az adóhivatal, kimondhatatlan örömmel tölthette el. Büszkeséggel is, hiszen saját erejével, munkájával, eszével kereste. A takarékkönyv meg éppen nagyon sok pénzt jelentett. Első gondolata az volt, hogy nyomban visszatérhet a szállóba. De aztán elutasította magától ezt a gondolatot. Tudta jól, hogy ezt a pénzt az Anna pénzének tekinteni gyerekes illúzió. De ez volt az utolsó száí, amely közte és Anna között megmaradt. Hiába tette fel magában, hogy szerelmének vége, most jött rá, hogy lelke mélyén még mindig vár valami csodára. S az a babonás hite támadt, hogyha ezt a pénzt Annától elsikkasztja, a csoda lehetősége mindörökre elrepül. Hogy több pénzt nem rak be a könyvre és fizetését megélhetésre fordítja, azt elintézte lekiismeretével. De a berakott pénzhez nyúlnia a Szentlélek ellen való hünnök érezte. S mivel gyanakodott saját gyengeségére, rettegett a kísértéstől. Zsebetette a könyvet és elment vele az ügyvédhez. Nem taxin, hanem autóbusszal, amelyre szabadjegyével már kezdett rászokni.

Horváth Péternél első látogatása óta már járt két ízben. De egyszer sem kapott eredményes felvilágosítást. Az ügyvéd megmagyarázta neki, hogy a letartóztatott Pethő irodájának ügyeire ügygondnokot rendelnek ki, annak kell átvennie az irodát, tájékozódást kell szerezni, a sok ügyfél bonyolult dolgaival egyenként kell megismerkedni s ez nem megy öt perc alatt. Türelmesen várakozni kell. Ezért nem is készült fel most valami eredmény hírére.

— Kérlek, — mondta az ügyvédnek — mielőtt kérdezősködném, nekem van jó hírem. Teljesen elfelejtettem, hogy nekem havi hatszáz pengő jövedelem van.

Az ügyvéd ámult.

— Ne vedd rossz néven, ezt nem értem. Teljesen

hihetetlen, hogy valaki a te szorult helyzetekben erről megfeledkezzék.

— Hidd el, hogy igazat mondok. Nem gondoltam rá.

— Bocsáss meg, de lassanként rájövök, hogy benned ismerem meg a világ legkönnyelműbb emberét. Talán a szó nem is helyes. Nagyon könnyelmű is vagy, de nem ez a lényeg. Mondjuk úgy, hogy sohasem láttam még embert, kinek a való és gyakorlati élettel ilyen kevés összefüggése volna. Nem is kevés. Semmi. Ha ezt elmondanám valakinek, kinevetne és nem hinné el.

— Pedig így van. Ezt a pénzt én mellékes semiségnek tekintettem és félreraktam. Bizonyos okból most sem akarok hozzányúlni. S mivel félek, hogy ha otthon tartom, hozzányúlok, szeretném nálad letenni. Akárhogyan rimáncodom, nekem ne add ki. Csak ha a hagyaték dolga rendbejött. Tessék.

Az ügyvéd átvette és belepillantott.

— És ha ez a hölgy jelentkezik? Álnév ez, vagy az igazi neve?

— Ez egy válófélben levő hölgy leányneve. Ha ő jelentkezik, neki azonnal add ki.

Horváth Péter arca mozdulatlan maradt. Nem kérdezett semmit. Nyugtát állított ki a könyvről. A nyugtát átadta, a könyvet páncélszekrényébe zárta. Csak akkor kérdezte:

— Ezt az összeget is elfelejtetted?

— Ezt is. Vagy, ha eszembe jutott, a másénak tekintettem.

— Igen. Hát én, mint láttad, elzártam a könyvet. A pénz jobb helyen van nálam, mint nálad. De ha kívánod, mégis rögtön kiadom. Mert nagy ujságom van számodra. Holnap levelet fogsz kapni, hogy fáradj be hozzá. Ez most már tárgytalan. Ma délelőtt megállapítottam, hogy a hagyaték már régen a tied.

— Tessék?

— Így értsd, ahogy hallod. A hagyatéki eljárás

szabályosan lefolyt, a bíróság téged belehelyezett a hagyaték élvezetébe, csak Pethő erről nem óhajtott téged értesíteni.

Titi felugrott.

— Ez óriási. Hiszen akkor megkapom a pénze-
met. Hiszen akkor minden bajnak örökre vége.

— Csak foglalj szépen helyet. Ez korántsem olyan jó ujság, mint hiszed. Tiszta képem a dologról még nincs. Ügygondnok kartársammal csak nagy általánosságban tudjuk áttekinteni a dolgot. Pethő téged körülbelül tönkretett. És nagyon nehéz lesz elégtételt szerezned. Olyan hihetetlen könnyelműséggel, amelyet még sohasem tapasztaltam, elképesztő dolgokat írtál alá neki. Valuta-ügyében biztos, hogy börtönbe kerül. Ebben az ügyében nem biztos. Úgy fosztott ki, hogy páratlan ügyességgel kétszeresen, háromszorosan fedte magát. Mindenesetre alapos munkát végzett. Pár hét múlva meg tudom mondani neked, hogy ajánlatos-e egyáltalában elfogadnod a hagyatékot. Mert lehet, hogy ha elfogadod, ráfizetsz.

— Ez borzasztó. Hogyan volt ez lehetséges? Hiszen egy félévvel ezelőtt egy félmilliót örököltem.

— Először is az nem volt egy félmilió. Pethő túlbecsülte a hagyatékot.

— Túlbecsülte? Ó maga kínált érte egy összegben háromszázezer pengőt.

— Ha arra került volna a sor, hogy eladd neki, visszatáncolt volna. A hagyaték aligha érte meg a háromszázezer pengőt.

— De akkor mi célja volt neki félmillióról beszélni? Hogy jobban örüljek?

— Nem azért. A dolog nyilvánvaló. Túlnagynak tüntette fel a hagyatékot, mert így túlnagyra értékelhette várható évi jövedelmedet és könnyebben húzhattott be egy nagyobb kölcsönüzletbe. Amibe nyomban bele is mentél. De az ő igazi üzlete nem ez volt. Hanem maga a hagyaték, mikor már tudtodon kívül megkaptad. Szédületes üzleteket csinált a vagyontárgyakkal. Egyelőre át sem lehet tekinteni, az ember-

nek cikázik tőle a szeme. A saját pénzedből adott neked borzasztó uzsorakölcsönt. Mikor olyan nagy veszteséged volt kártyán, neked egy állítólagos Kaufmann Jenőtől szerzett pénzt. Az a Kaufmann Jenő ő maga. És mit gondolsz, ez a Kaufmann Jenő honnan vette azt a pénzt, amit kölcsön adott neked? Tőled. A hagyaték akkor már a tied volt. Csak pénzzé kellett valamit tenni. Ő tehát a hagyatékból a nála lévő írásbeli felhatalmazás alapján, amelyet még aligha adtak ügyvédnek Magyarországon, eladott egy Conti-utcai szövőipari vállalatot. Tudtad, hogy ez a tied? Nem. Hát ez megért raktárral együtt százhúszezer pengőt. Eladta gyorsan ötvenezerért. Kinek? Kaufmann Aladárnak. Másik sógorának. Az is ő. Csak bizonyítani lehetetlen.

— Bocsáss meg, ezt nem tudom követni.

— Pedig egyszerű. Te megszorultál. Kellett ötvenezer pengő. A vállalatot eladhattad volna száz-ezer pengőért. Maradt volna ötvenezer pengő készpénzed. Egész kezdetlegesen mondom el, hogy jobban értsed. Így azonban az történt, hogy eladtad Pethőnek ötvenezer pengőért. Ő ezt a pénzt nyomban kölcsönadta neked és fizettél érte majdnem százezer pengő uzsoraárat. A vállalat eladásán vesztettél hetvenet, az uzsorán vesztettél ötvenet. Ezen az egyetlen kis tétel- len keresett százhúszezer pengőt. És ez csak egy tétel. Van még egyéb is. Mind kisebb ugyan jóval, de sok tétel.

— De bocsáss meg, még mindig nem értem ezt a kölcsönt, meg a kétféle Kaufmann... .

— Most ne törd rajta a fejed. Még egyszerűbben elmondva az történt, hogy sajátmagadnak adtál kölcsön, de Pethőnek fizettél érte kétannyit. Volt egy házad az Ilona-utcában. Az is Pethőé már. A Csikágó- beli bérházra, bizonyára tudtodon kívül, opciót adtál Kaufmann Jenőnek. Azonkívül alapos jelzálogkölcsön- nel megterhelted. A kölcsönösszeget egy húsipari üzem bukása után a részvényesek szedték szét, mert abban bent voltál és felelősséget vállaltál. Szörnyű

készpénzkölcsönnel is tartozol Pethőnek a havi folyósítások révén. Ezek után könnyen megtörténhetik, hogy nem szabad átvenned a hagyatékot.

— De hiszen azt mondod, hogy már átvettem.

— Át. De úgy látom, hogy ezen a ponton tudlak megmenteni. Mert ezt már túlvakmerően csinálta. Hosszas volna jogi formalitások magyarázatába bocsátkoznom. Nagy vagyona van, anyagilag felelőssé lehet tenni. Sajnos, a valutaügyben vagyoni elégtételre kötelezhetik, s az előbb jön, mint te. Dehát mindez még teljesen nyers. Amit mondtam, az feldolgozatlan anyag. Lehet, hogy hosszú és kínos pereskedés után kapsz valamit, lehet, hogy örülnöd kell, ha épp bőrrel megúszod. Az egyetlen helyes álláspont, hogy teljesen vagyontalan vagy. Illetve van egy kertes villád vidéken. Az megvan. Ez minden, amit vagyónodnak tekinthetsz. És merem remélni, hogy ezt megmenthetem neked. Erre szükséged is lesz, mert nem marad más választásod, mint visszamenni és újra elfoglalni tanári állásodat.

— Nem, nem, én nem tudok innen elmenni. Talán a részletes vizsgálatnál kiderül, hogy mégis marad valami kis vagyon. Hiszen ez nincs kizárva, ugye?

— Kizárva nincs. De nem valószínű. Pár hét mindenesetre kell, míg pontos képet közölhetek veled. A tanácsomat mindenesetre hallgasd meg. Tekintsd magad vagyontalan embernek, aki kertes villát örökölt Zoborhelyen. A takarékkönyvet pedig hagyj itt nálam.

— Itt hagyom. Kapok tőled további értesítést?

— Mihelyt közlendőm lesz, azonnal írok.

— Köszönöm. Szabad egy taxit hívnom? Különböben nem kell. Milyen szórakozott vagyok. Egy pillanatra még nábobnak képzeltem magam. Szervusz.

Visszament lánchídutcai életébe. És csodálkozva állapította meg, hogy vagyoni romlásának híre egyáltalában nem rendítette meg. Ez nagyon meglepte. Vizsgálgatni kezdte lelki indítékait, mint a beteg, aki kíváncsian nézegeti nyelvét a tükörben. És hosszú

gondolkodás után arra jött rá, hogy magát a pénzt tulajdonképpen soha nem is szerette. Csak azt az életet imádta, amelyet megvásárolhatott rajta. Ezt az életet pedig most már nem szerette. Sőt, a kiábrándulás miatt való haragjában meggyűlölte. Mi másra kellhetett volna most már a vagyon? Valamire igen: utazásra. Ezzel kellett volna kezdeni, mint Anna annyiszor mondta. Ha akár egy félévig utazgatott volna, Pethő azalatt ugyanúgy elsinkófálta volna a pénzt. De ő most érkeznek haza tengerek, képtárak, tavak, tájak, idegen szokások rengeteg gazdagságával, s ezt nem vehetné el tőle soha senki. Üldögélne kettesben Annával, lapozgatná mellette a Louvreból, meg az Uffiziből hozott képes kalauzokat, rivierai szállók képes füzeteit, finnországi hajóról hozott étrend-kártyát és magyarázna neki és önmagának is végigélné még egyszer a világ felejthetetlen csodáit. Ez most már nem fog megtörténni soha. Utazás sincsen, Anna sincsen.

Napjai jódarabig esemény nélkül folytak. Ha a szállóba címzett szórványos meghívók új címére késetten megérkeztek, már nem akart elmenni, hogy előkelő körét viszontlássa. Ha a meghívó jelezte, hogy választ kérnek, eleinte még telefonált és mindenféle kifogásokkal lemondott. De mivel terhére esett, hogy faggatták, hová lett a társaságból, miért nem látni sehol, már nem telefonált, csak levélben mondott le. Aztán ez is terhére esett. A meghívók majdnem egészen elmaradtak, s ha mégis jött olyan, amely választ kért, eldobta. Parasztnak fogják mondani? Mondják annak. Most már mindegy. Esténként eljárt inni. Rendszeres és tudatos alkoholista lett belőle. Pénzét szigorúan beosztotta és csak annyit vitt magával, amennyit mámorra szánhatott. És már nem bort ivott, hanem törkölyt. Tisztán itta, utána pedig nagy vizespoharakkal fogyasztotta az ásványvizet. Aztán megint törkölyt hozatott. Mámort is keresett, a sok folyadékot sem akarta nélkülözni, amelyet szervezete már nagyon megszokott. S egy napon nem tudta begombolni

fehérneműjét. A sok ital felduzzasztotta, sápadttá, fejfájóssá, öreggétette. Ezt is igyekezett elfelejteni és feledést már nem adott neki más, csak a törköly.

Egy napon érdekes látogatója akadt. Tar Mihály jött el hozzá. A szállóban kereste, ott mondták meg neki az új címet. Igen csinos, jóképű ember volt most Tar Mihály. Áradozva hálálkodott. A kislány teljesen meggyógyult ugyan, de nagyon sápadt. Ő sem szereti a gyári munkát. Vissza szeretne menni eredeti mesterségéhez, ha valahol valami kertészi állást kaphatna, esetleg házmesterséggel egybekötve. Akinek annyi nagyúr és birtokos barátja van, biztosan tud neki valami efféle állást szerezni. Titi sokáig elbeszélgetett vele. Feltűnően értelmesnek találta. Mialatt falusi ízü, egyszerű és okos mondatait hallgatta, azt méregette magában, hogy mennyire fel kellett korbácsolnia ezt a lelket a nyomorúságnak és elkeseredésnek, míg odajutott, hogy forgópisztolyt fogjon a kezébe. Végül megígérte neki, hogy ír egy vidéki barátjának, hátha az tudná alkalmazni. És valóban még aznap írt Zahárnak, Zoborhelyre. Zahár meglepő módon rögtön válaszolt. Közölte, hogy családi körülményei folytán kérvényezte áthelyezését Szegedre, ami valószínűleg sikerülni is fog. Ennélfogva a villa bérletét felmondja. Az áthelyezéssel kapcsolatban nagyobb fizetési előleget kért, abból majd kifizeti tartozása egy részét, a maradékot méltányos részletekben küldi meg Szegedről, ahol bizonyos nem tanári jellegű mellékjövedelmekre van reménye. Kertészt tehát nagy sajnálatára nem alkalmazhat.

És még egy eseménye akadt az egyhangú, törköllyel telt napokban. Mikor rendes rajzát bevitte Gálosnak, az figyelmeztette, hogy szóljon be Aczél szobájába, aki búcsúzni szeretne tőle. Itthagya rovatát, a társasági híreket más fogja csinálni, valószínűleg Gálos maga, mert őt az ujság Rómába küldi állandó tudósítónak.

— Beszélj valamit, hadd hallok újat is. Úgy élek, mint a remete, semmit sem tudok a társaságról. A raj-

zokban örökké csak ugyanazokat az ötleteket tudom ismételni.

Aczél nem kérte magát. Csak úgy dőlt belőle a pletyka. Titi hallgatta, hallgatta, s aztán rájött, hogy ebből alapjában véve egy szó sem érdekl. Már búcsúzni akart, mikor fülét megütötte a Rhédey grófné neve. Erre mégis odafigyelt.

— Nem hallottad az ékszervásárlást?

— Nem. Mondom, hogy nem hallottam semmit.

— Pedig voltaképpen rólad szól az egész történet. Lehet, hogy kitalált pletyka, de rólad szól.

— Rólam? Ékszervásárlás?

— Figyelj csak. Az a mexikói milliárdos, Vargas, nyert tőled ötvenezer pengőt. Azt természetesen nem vihette ki a határon. Itt kellett hagynia folyószámlán. Mástól is nyert. A folyószámláján maradt nyolcvanezer pengő. És ki vett a múlt héten egy nyolcvanezer pengős fantasztikus függőt? A grófné. És miért vette? Mert utazik Párizsba. Az majd a fülében lesz. Esetleg a cipője sarkában. De Vargas mégis hozzájut a nyolcvanezer pengőjéhez. Tehát a pénzhez.

— Ezt nem hiszem. A grófnéről sok mindent lehet mondani, de hogy síber, azt mégsem.

— Nono. Képzeld el, hogy Vargas ígért neki húsz percentet. A grófné szereti a pénzt. És asszonyok az ilyen csempész-kalandot nem úgy ítélik meg, mint a férfiak. Ismétlem azonban: lehet, hogy kitalált pletyka az egész. Mindenki meséli. Hogy Párizsba utazik, az tény. De nem hallottad ezt Totótól?

— Nem. Totó nem mondta.

Hogy miért nem mondta, arról nem akart beszélni. Azért, mert Totóval nem találkozott. Már hetekkel ezelőtt pár sort írt neki: „Teljesen egyedül kell lennem. Majd megmagyarázom. Szeretettel, melegen ölel: Titi.“ És Totó nem is jelentkezett. Pedig új címét a szállóban is megtudhatta volna. De most is tapintatos barát volt és jól nevelt. Nem volt könnyű nélkülözni kedvességét, okosságát, jókedvét, barátság-

gát, tüneményes műveltségét. De Titi szégyenkezett volna előtte. Ebben a hónapos szobában nem akarta fogadni. És nem akarta, hogy Totó véletlenül törkölytől, baracktól részegen lássa.

Mikor a szerkesztőség lépcsőjén lement, egyszerre embertelen fájdalom nyilallott a gyomrába. A fájdalom olyan heves volt, hogy halántékán kiütött a verejték és nekidőlt a falnak. Ilyen fájdalma már volt eddig is, de tűrhető, s ő ügyet sem vetett rá. Ez azonban kaján, szörnyű és elvetemedett fájdalom volt. Valahogyan levánszorgott a földszintre. Taxit hozatott és a mentőkhöz vitette magát. Egy fiatal, ügyeletes orvos futólag megvizsgálta és nyomban bevitte a Rókusba. Ott megvizsgálták alaposabban. Röntgenfelvételt is csináltak róla.

— Gyomorfekély, — mondták ki a szentenciát — szokott szeszt fogyasztani?

— Sokat és erőset.

— Igen. Valószínűleg gyomorfekély. Holnap reggelig ne egyék semmit. Reggel nyolckor hozza magával ezt a cédulát és próbareggelit fog kapni. Szeszt nem szabad inni semmiesetre.

Elment. Nihilista módon vállat vont. Majd meggyógyul, ha nem eszik mást néhány napig, mint tört krumplit. Ami pedig a szeszt illeti, tömény szeszt ilyenkor csakugyan nem ajánlatos. De egy kis törköly, ásványvíz helyett sok kútvízzel hígítva nem árthat. A próbareggelire nem fog elmenni, arról undok dolgokat hallott. Nyugodtan elment a Három kacsába, nem evett, csak tört krumplit és erősen hígított törkölyt ivott. Azt viszont sokat. Közben borzongott. Ezt már ismerte: láza van. De gyomorfekélytől nem lehet az embernek láza. Ez valami jelentéktelen hülés lesz. Ivott tovább. Másnap délben erős lázzal ébredt. Várt alkonyatig. Láza majdnem elérte a harminckilencet. Akkor a néma leányzót leküldte az üzletbe, hogy hívja fel Graff egyetemi tanár urat és kérje ide. Nem előkelőségéből hívatta a tanárt. Hanem, mert nem tudta rábízni a lányra azt az üzenetet, hogy

a szállóból kerítsék neki elő azt az orvost, aki kiment vele a Csikágóba.

A tanár estefelé megjelent. Vizsgálata nem sokáig tartott. Aztán néhány kérdést intézett a beteghez. Végül kijelentette:

— Uram, ön napok óta lábon hordja a kezdődő tüdőgyulladást.

— Az lehet, — felelt ő meglepetés nélkül, egykedvűen.

— De ezt ne vegye ilyen könnyen, kérem. Szanatóriumba kellene mennie, de szállítani most nem merem. Lesz itt, aki ápolja?

— Hogyne, kérem. Itt a háziasszonyom. Ez a derék lány is itt van.

— Kéretem azt a háziasszonyt.

A lány elékerítette az özvegyet a fürdőszobán keresztül. Titi most látta, mióta itt lakott, összesen háromszor. Most sem igen látta, a láz nagyon erőt vett rajta. Heves, rövid lélegzeteket vett, ködös szemmel nézett a semmibe. Nem is hallgatott oda, mikor a tanár a háziasszonnyal tanácskozott. Csak mikor a tanár Transpulmin-injekciót adott neki és utána menni készült, szólalt meg, mintegy mellékesen:

— Bocsánat, elfelejtettem, hogy gyomorfekélyem is van.

A tanár megcsóválta a fejét. Megint nekigyürkőzött az új vizsgálatnak. Lement a földszintre, hogy felhívja a Rórust, aztán megint visszajött. Megint hosszasan értekezett a háziasszonnyal. Erre a beteg még kevésbé tudott odahallgatni, mint előbb. Különös féltálmom szállott tudatára. Ébren tudta magát, de a körötte folyó motoszkálást, járkálást csak valami szűrőn keresztül hallotta, igen távolról. Gondolkozott, aludt és álmodott. A három közül egyiket sem tudta a másik kettőtől megkülönböztetni. Egyik pillanatban elég tudatosan gondolt arra, hogy most valószínűleg meg fog halni. Másik pillanatban Tar Mihálynak tudta magát, aki Annát vette feleségül, egy külvárosi bérház udvarán lakik és állandóan rajzol. Olykor csodálkozva

látta, hogy ébren van és tört krumplit eszik. Vadidegen ápolónő eteti, nem a háziasszony. Kint süt a nap. Aztán megint azon a külvárosi udvaron ült Annával. A következő pillanatban felszisszent a jéghideg ruhától, amelyet mellkasa köré csavartak, s ekkor már égtek a lámpák. A tanár injekciót adott. De nem akart ezzel törődni, behúnyta szemét és a halál gondolatával foglalkozott anélkül, hogy a betegség gondolatával foglalkozott volna.

A válság lassan elmúlt róla, mint hegyi útról a köd. Ott feküdt az ágyban nagybetegen. Maga körül nem látott senkit. Nagynehezen fedezte fel, hogy a szoba sarkában, a homályban mozdulatlanul üldögél a cselédlány. Hosszasan tünődött, míg elszánta magát, hogy megszólal.

— Maga az?

A lány felrettent, néma maradt és szaladt asszonyáért. Jött az özvegy.

— Hogy érzi magát, Balog úr?

— Köszönöm, úgy látszik, élek. Mondja kérem, nem volt itt valami ápolónő? Vagy csak álmodtam?

— De volt. Nem egyezett a természetünk. A tanár úr a békesség kedvéért kitette. Nem kíván valamit, Balog úr?

— Törkölyt szeretnék. Vagy persze, azt nem lehet. Akkor semmit, köszönöm.

Ez a beszéd is fárasztotta. Félrefordította fejét a párnán. Élt. De nem volt kedve hozzá. Anna nélkül nem érdemes élni. A tanár jött, részletesen megnézte és megállapította, hogy túl van a veszedelmen. Most már rohamosan erőre fog kapni. De a gyomorfekély még mindig súlyos, a szigorú diétából egy mákszemnyit sem szabad engedni. Pár nap múlva már fel tudott ülni, ha hátát támogatták. Ekkor látogatót kapott. Hirlapíró kereste fel. Gyengén és nehezen ugyan, de már beszélhetett vele.

— Kedves mester, — mondta a fiatalember — megkaptam annak a keresetnek szövegét, amelyet

Pethő ellen adott be. Nagyon érdekes. Szabad egy pár kérdést tennem?

— Keveset, mert nagyon fáraszt. A feljelentést nem ismerem, bizonyára az ügyvédem tette.

— Igen. Hát akkor csak annyit kérdezek, hogy milyen körülmények között él.

— Beteg vagyok.

— És anyagilag?

— Hagyjon békét, kedves fiam. Éppen most fáradtam el.

A hirlapíró udvariasan mosolygott. Még beszélgetett kissé a háziasszonnyal, aztán elment. Másnap délután a cselédlány némán a kezébe adott egy ujságot. Egész oldalra terjedő nagy cikk volt. Címe: «Egy rajztanár tündöklése és bukása». Így kezdődött: «Érdekes kereset fekszik a budapesti kir. törvényszék előtt. A keresetet Balog Tihamér rajztanár adta be volt ügyvédje, a most valutavisszaélések miatt vizsgálati fogságban sinylődő dr. Pethő Andor ellen. A kereset adataiból valóságos jogi rémregény bontakozik ki.» Aztán élénk színezéssel ugyan, de a lényegben a valósághoz hűen, Pethővel való összeköttetésének hosszas története következett. Végül a beteglátogatás leírása fejezte be a tudósítást. «Balog Tihamér e pillanatban súlyos betegen fekszik lánchídutcai lakásán. Jártunk nála. Kopott, nyomorúságos hónapos szobában fekszik, a nélkülözés légköre veszi körül. Aki még nem is olyan régen, mint az előkelő társaság dédelgetett kedvence, arisztokraták és diplomaták társaságában vagyonokat tett fel egyetlen kártyalapra, itt fekszik most csonttá aszottan, elhagyatva, az orvosságos üvegek között. Tüdőgyulladás esett keresztül, pár nap múlva talpra áll, hogy megkezdje új életét. Tündöklése és bukása tanulságos keresztmetszetet ad Budapest társadalmi életéről.»

Mikor elolvasta, kissé elmosolyodott önmagán. A cikket mindenki olvassa az egész országban. Akik valaha ismerték, egymásnak magyarázzák részleteit. Mi lesz például ma este a zoborhelyi kávéházban, mikor az esti lapok megérkeznek, el sem lehet kép-

zeln. A kávé és a sánta kereskedő abba fogják hagyni a sakkozást. Frick szerkesztő külön részleteket fog hozzáhazudni a tárgyhoz, ezeket egy bizonyos igen előkelő közéleti tényezőtől hallotta Budapesten, akit nem nevezhet meg. És a tanári szobában kézről-kézre fog járn. De itt Budapesten is mindenki olvassa.

Felült az ágyban, mikor kalandozó gondolatai ide jutottak. A cikket Anna is olvassa. És most mi lesz, ha elolvassa? Élet, jövő, sors és boldogság, most fog eldőlni. Csengetett a lánynak.

— Kérem, csináljon itt egy kis rendet. Vendéget várok. Minden pillanatban jöhet. És gyorsan hívassa fel a borbélyt, borotválkoznom kell.

Ekkor volt hat óra. Nyolckor csöngettek. Titi remegő kézzel elsimította a gyűrődött paplant, hogy az se legyen rendetlen. A szobába belépett Anna. Kezében virág. Az ágy előtt megállott. Nem tudott szólni. Egymás szemébe néztek. Sírva fakadtak mind a ketten. Anna leült az ágy szélére. A cselédlány zavartan állott az ajtóban, nem tudta, hogy most ki kell-e mennie, vagy benn kell maradnia. De ők nem törődtek vele. Első csókjukba belefolytak a könnyek. Titi fáradtan hanyatlott vissza a párnára. A könnyek tovább peregtek mindkettőjük arcán. A leány lassan kisompolygott.

— Szeret engem, Anna?

— Halálosan, egészen és örökre. Az első pillanattól kezdve szerettem.

— Most azután siessünk azzal a válással.

— Már szabad vagyok, angyalom. A válást kimondták. Maga siessen a gyógyulással. Én szeretnék holnap megesküdni, ha lehetne.

— Mit szeret rajtam, mondja? Szegény vagyok, beteg és tehetetlen.

— Az. Végre csak az enyém. Lehet itt csengetni? Beszélhetek a háziasszonyával?

A háziasszony belépett és ellenséges indulattal szemügyre vette a látogatót.

— Kérem, nagyságos asszony, engedje meg, hogy bemutatkozzam. Én Budai Anna vagyok, a Balog

menyasszonya. Arra kérném, hogy legyen szíves párnát és takarót adni erre a pamlagra. Én ma éjjel már itt alszom.

— De bocsánatot kérek, mikor Balog úr kivette a szobát . . .

— Kérem, kérem. Nem muszáj itt aludnom. A beteg, látom, már szállítható. Mentőautót hozatok és elvitetem magamhoz. A szobát azonnal felmondom. Tessék választani.

A háziasszony néma maradt. Mérgesen várt kissé, aztán sarkonfordult. S már jött is be a lány párnával és takaróval.

— Majd kölcsönkérek magától egy pizsamát. Nem hoztam semmit magammal. És reggel a maga fogkeféjét fogom használni, akár tetszik, akár nem. Most pedig tiszta képet kérek. Lehetőleg röviden feleljen mindenre, mert a beszéd fárasztja.

Soká beszélgettek. Közben táviratot is hoztak. «Cikket hétvégi kiránduláson olvastam. Hétfőn felkereslek. Nagy szeretettel várja viszontlátást Totó.» Aztán Anna utánanézett a vacsorának. Kiment a konyhára és azzal jött vissza, hogy nincs semmi baj, a háziasszonyt máris meghódította. Tört krumplit csinált a betegnek, magának kávéhozott és vajaskenyeret. Aztán kiment a fürdőszobába és ott pizsamát öltött. Egy fél fejjel kisebbnek tetszett, mikor így jött vissza.

— Még nem is kérdeztem, mit csinál Kiki?

— Végre megkérdi. Csak vártam, mikor jut eszébe. Már meg voltam sértve. Kiki nagyon rossz. Követelő, szemtelen és kártékony. A pasziánsz-kártyámat teljesen tönkretette. Minden lapnak igyekszik megrágni a szélét. Nem is lehet pasziánszot rakni, ha a kalitkáján kívül van, mert beszalad a lapok közé és összeszórja őket. A pikket és treffet nem bántja. De a körnek és kárónak rögtön nekimegy. Nyilván, mert azok pirosak. Azonkívül tolvaj. Egyszer csak felkap valamit és elszalad vele. Akkor aztán kergethetem a szobában. Kár, hogy nem hoztam el. Most mind a ketten azzal foglalkoznánk, hogy kergetjük. Én minden-

esetre olyan boldog vagyok, hogy madarat lehetne velem fogatni.

— Én bizony bajosan fognám meg, szívem. Az már nagy erőfeszítés, ha fel tudok ülni. Szép vőlegénye van magának.

— Mindenkinek olyan párja van, amelyet megérdemel.

— Isten őrizz. Akkor ki jutna nekem? Senki.

— Jól van, nem cáfолоm. Most már eleget beszélt. Tessék aludni. Érez valami álmodást?

— Ez furcsa. Úgy látszik, a boldogság álmosít. Most először érzek igazi álmodást hosszú idő óta.

Anna odalépett hozzá, homlokon csókolta és megcirógatta az arcát.

— Jó éjszakát. Eloltom a villanyt.

— Jó éjszakát.

Még hallotta, ahogy a pamlag odaát megcsikorodul. Aztán elnyomta a boldogság álma. Mélyen aludt, nem álmodott semmit és arra serkent fel, hogy Anna teljesen felöltözve ott áll az ágya előtt. Kezében a tea.

— Tessék, angyalom. Lehet reggelizni. A háziasszony majd lemossa magát alkohollal, ahogy szokta. Nekem dolgom van.

Titi riadtan nézett rá.

— Elmegy?

— Persze, hogy elmegyek. Előbb otthon rendet kell csinálnom. Kikit meg kell etetnem, a kalitkát ki kell takarítanom. Aztán átöltözöm. Aztán elmegyek hivatalba. Aztán gyorsan eszem valamit. Aztán elmegyek ahoz a Horváth Péterhez és kifaggatom, mi a helyzet. Megbeszélem vele a házasságkötéshez szükséges okmányokat. Eddig csak egyszer mentem férjhez, a formásokokat már elfelejtettem. Megbeszélem vele a zaborhegyi villa dolgát és a Zahárnak irandó levelet is. Aztán keresek fehérneművarrónőt, mert a maga holmija már foszladozik, sok az igazítani való. Aztán elmegyek a szerkesztőségbe, megismerkedem azzal a Gálossal és tisztázom a maga betegszabadságát.

Satöbbi. Éppen elég dolgom van. Nyolcnál hamarabb ne várjon.

— Nyolcig nem látom? Szép kis házaset. Hanem, ha az ügyvéddel beszél, kérje el tőle azt, ami a magáé.

— Hogy-hogy, ami az enyém?

— Azt nem mondom meg. Majd megtudja. Addig pukkadjon a kíváncsiságtól.

— Ne izgasson. Mondja meg.

— Nem mondom meg. Én vagyok a teremtés koronája, én rendelkezem és pont. De, ha túlságosan kíváncsi, hívja fel telefonon az ügyédet és kérdezze meg tőle. Ő majd megmondja.

— Meg is kérdezem. Most pedig megyek, viselje magát rendesen, ne csaljon meg öt grófnéval egyszerre és estig lehetőleg ne menjen tánchelyiségekbe.

Magához karolta a beteg fejét és megcsókolta. Aztán elment. Titi még sokáig őrizte behúnyott szemében a délceg alak emlékét, amint karcsúsága eltűnik az ajtó mögött. Aztán bejött a háziasszony, hogy segítsék neki a reggeli lemosásnál, fehérműváltásnál, szájmosságánál.

— Nem is tudtam, hogy Balog úr vőlegény.

— Az vagyok.

— A kedves menyasszonya igen szép és kedves.

— Az.

— Balog úr főnyereményt csinál velem, azt hiszem. Ha esetleg valami kis vagyon is van . . .

— Ennek? Nincsen, hála a jó Istennek, egy vasa sem.

Az özvegy csodálkozott ezen a különös feleleten. De nem akart tovább kérdezősködni. Mikor nagysokára elkészült a piszmogó munkával, csengettek. Ilyenkor szokott jönni az a fiatal orvos, aki a tanár megbízásából naponta felkereste a beteget. De nem az volt. Hanem Totó lépett be. És utána egy fiúcska.

— Szervusz, Titikém. Milyen öröm, hogy láthatlak. Előbb végezz ezzel a fiúval, aki úgy látom, virágot hozott neked. Aztán majd megkérdezem, hogy vagy.

A fiú odalépett az ágyhoz. Kicsiny ibolyabokrétát nyújtott át és névjegyet. A névjegyben ez állott: „Imádom. Anna“.

— Kérem szépen, — szólt a fiú — az a néni azt mondta, hogy itt leszek fizetve.

Titi nevetett. Az éjjeli szekrény lapjáról elvett egy ötven fillérest és odaadta.

— Az a néni ezt nem mondta. Az a néni tud magyarul.

A gyerek nem figyelt a nyelvhelyességi leckére. Elkapta az ötvenfillérest és sietett kifelé. Nyilván tíz fillért várt és igyekezett kint lenni, mielőtt a tévedés kiderül. Totó már az ágy mellett ült és megveregette a beteg kezét.

— Beszélj gyorsan, Titikém, hogy vagy?

Titi nedves szemmel, sugárzó arccal átadta neki a névjegyet.

— Így.

XXII.

Titi kilépett az iskola épületéből. Gyönyörű szeptember ragyogott a városra, még nyárnak lehetett mondani. Az iskolásgyerekek, akik vele együtt léptek ki a kapun, már mind előre széledtek, sarkonként elfordulva a mellékutcákba, ki erre, ki arra. Ő lassabban mendegélt. A pénzügyigazgatóság sarkán céltalanul állt a rendőr, semmi közlekedési eszköz nem akadt, amelyet szigorú, fegyelmező arccal megnézhetett volna. A Kelemen-utca felől ekkor ért oda Cservenka főhadnagy.

— Szervusz.

— Szervusz.

Ment tovább. Egy földbesüppedt ház kapuján friss kenyérszag ömlött ki. Valahol szájharmónikán játszott valaki, de a dallamot egy sor közepén hirtelen abba hagyta, mint mikor kétfelé szakítanak egy darab papírost. Vagy egy életet. S erről rögtön sógora jutott eszébe. Sógora, Budai József, ezelőtt két héttel Monte-

carlóban ledobta magát a tengerparti sziklákról. Összeroncsolta magát, meghalt. S jobb volt meghalnia. Másnap letartóztatták volna, mint egy kloroformos rablógyilkosság egyik cinkosát. Ő állt őrt a folyosón, míg a másik kettő a szálló szobájában megfojtotta a dúsgazdag amerikai öregasszonyt. Zoborhelyen senkisémmel tudta, hogy ez a Budai József, akiről az összes magyar lapok írtak, az ő sógora volt. Ők pedig nem mondták senkinek. Anna némán hordta sajtó részvétét, ő pedig azóta sokszor és most e pillanatban is próbálta felidézni emlékezetében az egyszer látott arc vonásait. De nem tudta. Súlyosan mámoros volt akkor éjszaka és nem is nagyon figyelte az idegen fiatalembert, akiről csak másnap tudta meg, hogy Anna fivére volt. Csak arra a benyomására emlékezett, hogy a fiút akkor nagyon csinosnak találta. Isten irgalmas volt, mikor elvette. Ez a fiú bizonyára csak vívódott, gyötörődött az életben, nem találta helyét és Annának sok bánatot okozott. Azóta már eltemették, valami jeltelen sírba hantolhatták a montecarlói temetőben. Amelyet ő most már sokáig nem fog meglátni. Tegnap hajnal óta állt a német-lengyel háború. S mint mindig, ha bajról, háborúról, viharról, tűzvészről hallott, vagy olvasott, gondolatban most is önkéntelenül magához vonta feleségét. Akármi jön, ketten legyenek, mindig csak ketten. Nem két ember, hanem egy házaspár. Az ürmértéknek liter az egysége, a hosszúságnak méter, az emberiségnek nem az egyén, hanem a házaspár. Egy ember csak fél-ember.

Hazaérkezett. Kivette zsebéből a kis aluminiumkulcsot. A kert drótkerítésének kapuját mindig csukva kellett tartani, mert a kertészék Zsuzsija könnyen kiszabadulhatott és valami hirtelen jövő kocsit elűthette. Mialatt a kulcsot fordította, már felhangzott a kert másik oldaláról a Pocok eszeveszett boldogságú ugatása. Rohanva érkezett az ajtóhoz, mint az elgurított fekete pamutgombolyag. Mert most már kutyája is volt, kis pulikölyök, pusztáról való. Egyszer csak ott találta a kertben. Nem volt szíve elajándékozni. Meg-

tartotta. Később derült ki, hogy a kutyát Makra igazgató csempészte a kertbe, azon való örömeben, hogy kedvenc tanárja visszakerült az intézetbe. Pocok már nem is ugatva, hanem sikoltva hirdette, hogy a gazda hazaérkezett. Bámulatós magasakat ugrott, hogy gazdája felemelt kezét megnyalhassa. Csak akkor csillapodott le, mikor Titi lehajolt hozzá és megpaskolta. Ekkor nyíllövés-szerűen nekiiramodott a gyepszélre szállott verebeknek, tüntetvén istene előtt, hogy ő igen hasznos háziállat és eltartását buzgón meg szolgálja.

A rózságy közepéből most emelkedett fel Tar Mihály.

- Adjon Isten jónapot, nagyságos uram.
- Fogadjisten, Mihály. Van valami ujság?
- Van, a fene essen bele.
- No. Csak nincs valami baj?

— Két virágágyamat feltúrta megint az a disznó vakondok. Tessék megnézni, ott is a teljes szarkalábak alatt. De hát nincs segítség, mit csináljak. A nagyságos asszony azt mondta, hogy ha agyonütöm az állatot, ő meg agyonüt engem. Ilyen helyzet van itt, nagyságos uram.

Titi halkra és titokzatosra fordította a szót.

— Nem tehetünk mást, Mihály, mint hogy szót fogadunk neki. Hiszen mindaketten úgy félünk tőle, mint a tűztől. Rá kell hagyni.

És félszemét behúnyva rákacsintott Tar Mihályra. Annak komor vonásai megenyhültek. Ő is behúnyta félszemét. Visszakacsintott.

— Igazsága van a nagyságos úrnak.

Azzal visszahajlott a rózsatövekhez. Anna csak most került elő. Piros babos nyári ruhában jött a ház mögül. Kézenfogva vezette Zsuzsit, aki teljesen pucér volt, csak a lábán hordott fatalpú sarut, hogy a kavicson járni tudjon.

— Hol marad maga, angyalom? Így kell fogadni a Cézárt, A bálványt? A napistent?

— Bocsánatot kérek, de nagyon elmerültünk a játékban. Zsuzsival új játékot eszeltünk ki. Éspedig az

ügynevezett virágnövést. Zsuzsi leguggolt a gyepre, ő volt a virág. Én pedig voltam az eső, a kerti locsolóból jó magasról hullattam rá a vizet. Erre ő szép lassan nőtt, nőtt, míg egészen fel nem egyenesedett. Akkor újra kezdtük. Zsuzsi, szaladj be, töröld meg magad jó erősen és vedd fel a kis kék szoknyát. Amíg ti is ebédelték, addig szabad szaladgálni Pocokkal.

A házaspár megcsókolta egymást. Bementek a házba. Anna beszólt a konyhaajtón.

— Juliska, itt a nagyságos úr.

Míg Titi kezeltmosott, ő ott állt mellette a tiszta törülközővel.

— Volt valami az iskolában?

— Semmi nevezetes. Polgárral franciát beszélünk az üres óra alatt. A negyedikes órán két erős nyaklevest adtam a polgármester fiának, mert a pedellus fiának azt mondta, hogy bűdös paraszt. A gyerek tízpercben hazarohant bögve panaszkodni. Az apja mindjárt felhívott telefonon, hogy ő is adott még külön két pofont a gyerekeknek. Más nem történt. De igen. Az öreg Makra figyelmeztetett, hogy ha elválunk, ő nyomban elveszi magát feleségül.

— Mondja meg neki, hogy hozzá is megyek.

Asztalhoz ültek. Juliska, vagyis Tar Mihály felesége, morcos arccal jött be. Hozta a paradicsomos spagetti előételt. Duzzogott, mert még mindig nem adta fel azt a csökönös álláspontját, hogy rendes háznál délben levest esznek. Ennél a háznál nem ettek levest.

— Van valami a postában?

— Van. Még pedig nagy újság. Horváth Péter írt. Számítása szerint tíz-tizenötezer pengő között lesz az az összeg, ami mégis megmarad a hagyatékból.

Titi kezében megállt a villa.

— Mennyi? Hiszen az óriási vagyon. Mihelyt utazni lehet, mégis csak utazunk.

— Én is azonnal erre gondoltam. Ha a háborús viszonyok engedik. Talán jövő nyáron. Ha nem, akkor negyvenegy nyarán. Ha nem, akkor ezerkilencszáznolcvankettőben, bánom is én. De utazunk. Most már

örülök, hogy tavaly maga nem utazott el. Most ketten megyünk. Harmadik osztályon, hálókocsi nélkül. És a pénz nálam lesz.

— Az egész? Akkor nem megyek. Menjen csak egyedül. Rettenetes ez a maga fukarsága. Magához képest Rhédeyné kismiska.

— Jaj, Rhédeyné, nem olvasta?

— Nem. Reggel csak átlapoztam az ujságot.

— Rhédeyné férjhezment. Ahhoz a mexikói milliárdoshoz. Párisban telepedett le.

— Szent Isten. Elkezd ott is festeni. Meglátja, a Louvreban találunk tőle képet. Lefesti az elnököt. Hacsak ott is nem akad egy székely.

— Miféle székely?

— Ezt nem meséltem? Azokon a csütörtökökön megjelent egy Éveges nevű székely piktor. Ennek szava volt a székely főiskolások valami testületében, amely elhatározta, hogy megfesteti a miniszterelnököt. Rhédeyné általa akarta megkaparítani a megbízatást. De nem kapta meg. A miniszterelnököt más festette. Maga Éveges. Volt valami telefon?

— Volt. Majd elmondom ebéd után.

Ebéd után kiültek a kert felé, a verandára. Ott főzte Anna a kávé. Juliska mehetett ebédet adni saját családjának. A kávéasztalra került a kalitka is, benne Kiki és felesége. Mert a nyár folyamán Kiki is megházasodott. Nőül vette a tőle majdnem megkülönböztethetetlen külsejű Fifit. Ilyenkor ebéd után feketebe mártott cukrot kaptak, amelyet szenvedélyesen szerettek. Ettek belőle, aztán másfél óra hosszat magyarázták egymásnak, összebújva, hogy ez milyen kitűnő volt.

— Mi volt az a telefon, angyalom?

— A főispánné telefonált. Fent jártak Pesten és találkoztak Totóval. Totó említette nekik, hogy lejön hozzánk szombaton hétvégi kirándulásra. A főispánné tehát vasárnap este nagy vacsorát akar rendezni. Előkelő módon, szmókingosan, cocktailt is akar adni. Menjünk el, azt mondja, mind a hárman. Ideje, azt

mondja, hogy elfoglaljuk helyünket a társaságban. Ebben a megyében nagy kastélyélet van és ilyen híres embernek, mint maga, részt kell venni a megyei életben. Én azt feleltem, hogy Totó bizonyára örömmel elmegy, de hogy mi elmegyünk-e, abban maga fog dönteni. Megjegyzem, csakugyan érdekes emberek lesznek ott. Buchheim grófék, Döry baróék a két nagyon szép leányukkal. Még mondott egy-két nevet. Szóval, döntsön, angyalom, mert délutánra ígertem neki választ.

— Már döntöttem. Nem megyünk. Totót sem engedem. Ő jöjjön le külön a főispánékhoz. Vasárnap mi is nagy vacsorát adunk. A vendégeket már meg is hívtam. Csak magának még nem szóltam.

Anna, aki arra a hírre, hogy nem mennek, boldogan felragyogott, most hallgatott kissé. Szelfden és türelmesen kérdezte:

— Kiket hívtott?

— Hát várjunk csak. Itt lesz Geszterédy miniszteri osztályfőnök. Ő ül a maga jobbján, nemrég lépett elő. Aztán itt lesz Kiki gróf és neje. Aztán Pocok báró. Még gondolkozom, hogy ne hívjuk-e Tar Zsuzsit, mert kevés a hölgy. Anna, mi ez? Hiszen maga bög.

Az asszony férje mellére vetette magát. Ő simogatta és dédelgette.

— Na, ne sírjon, szívem. Hogyan is lehetek kétségei? Az ilyesminek mindörökre vége. Nekem a társaság kevés. Nekem az egész világ kell. És az egész világ maga. És maga csak törölje meg szépen az arcát és figyeljen a feketére. Közben hallgasson ide. Kezdjük ott, hogy ez az új szerkesztő, ez a Szentpétery, igen értelmes ember.

— Nemcsak az. Magát nagyon szereti is. Csak emlékezzék vissza, hogy dolgozott magáért a Sajtókamrában. És maga volt az első a kevés régi munkatárs között, akit szerződtetett.

— Úgy van. Emlékezhetik, hogy mit jövendölt, mikor elbúcsúztunk. Én csak csináljam tovább vidékről ezeket a rajzokat. Ez a lap egyik főerőssége. Amit

a lapokban olvasok, abból elég anyagot ki tudok szedni. De előbb-utóbb megúnom. És akkor találjak ki valami újat, valami egész mást. Ő bátran rám meri bízni, hogy mit. Hát ez a perc elérkezett. Megúntam. És kitaláltam valami egész mást.

— Jaj, ne kínozzon, mondja, mondja.

— Maga jól tudja, hogy belőlem mit csiholt ki ez a különös esztendő, amit Isten küldött rám, hogy megjavítson és boldoggá tegyen. Nekem nem jár máson az eszem, mint a szegénységen és a boldogságon. Szeretném a gazdagokat egy vakmerő, új bölcsészeti tételre tanítani, amit én találtam fel. Arra, hogy a pénz nem boldogít. Új gondolat, mi? Én már ilyen fránya, eredeti, zseniális fickó vagyok.

— Ne bolondozzon, mondja tovább.

— Én tehát a gazdag embernek megrajzolom Kikit, a szegény embernek megrajzolom Pocok kutyát. Kiki lesz a kényes, a társaságba járó, az affektált, a kiábrándult, a kényelmes, az elegáns. Pocok lesz a bozontos, szabad, derűs, gondtalan, ügyetlen szegény. Ők ketten fognak szerepelni minden héten. Mindig egy kis történetet rajzolok róluk. Például: első kép, Kiki és Pocok megjelennek egy tánchelyiség bejáratánál. Kiki gögösen bemegy, monokli lesz a szemén, de különben nem olyan embernek öltözött Mackó bácsinak rajzolom, hanem rendes madárnak. Pocok habozva és gyáván megáll a bejáratnál, nem mer bemenni, szeme hunyorog a fénytől. Második kép: Kiki egy asztalon a kitöltött pohár pezsgőből iszik, már keresztbe áll a szeme, Pocok lefeküdt kint a fal tövében és ásít. Harmadik kép: Kiki részegen táncol a parketten, kint Pocok mélyen alszik, horkolásától reng a ház. Negyedik kép: Kiki bekötött fejvel gunnyaszt a kalitka sarkában, rettentően fáj a feje, Pocok harsányan kiröhögi. Vagy egy másik kis történet. Első kép: kávézom egy hegytetőn, valami teraszon. Kezemben kockacukor. Kiki és Pocok majd megőrülnek a kockacukorért. Második kép: elejtettem a cukrot, az gyorsan gurult le a lejtőn a völgy felé.

Pocok loholva utána ered, Kiki azonban hangosan csicseregve ordít egy taxinak. Harmadik kép: Pocok éppen utoléri a cukrot, a taxi azonban, amelyben Kiki urizálva elterpeszkedik, felfordúl. Negyedik kép: Kiki mankóval, felkötött szárnyal, törött csőrrel szomorkodik a kalitkában, Pocok boldogan nyalogatja a száját. Ezek persze mind nyers ötletek és talán gyenge példák. Csak a vonalat akartam megmagyarázni, amin elindulok. Mit szól hozzá?

— Azt, hogy ezt mindenki szemenszedett gyerek-ségnek fogja mondani. De lassanként lesz egy kis sereg ember, aki meglátja benne a mélyebb értelmet. Disneyt is száz ember közül kilencvennyolc bohócnak tartja. Kettő nagy bölcsnek. Ne törje máson a fejét, csinálja ezt.

— Becsületszávára tetszik?

— Angyalom, már ismerhet. Három hete nem én mondtam, hogy tépje szét a rajzot?

— Ez igaz. Hát akkor megcsinálom. De csak, ha megcsókol.

— Ó, szívem, maga annyit nem tud rajzolni.

Megcsókolták egymást. Mohón és hosszan. Mint azok, akiknek nem szabad. Aztán Titi belemosolygott a levegőbe.

— Most mire gondol?

— Arra gondoltam, hogy nem a megelégedettség a boldogság. A boldogság több. És elérhető. Látja: a kalitkában is két Kék madár és itt bennünk is.

Kiki és Fifi dühösen csókolódtak a kalitkában.

VÉGE.

UJ IDŐK

Szerkeszti
HERCZEG FERENC

A magyar családok képes
irodalmi hetilapja.

Kiadóhivatal

Budapest, VI., Andrásy-út 16.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

